

Mazākumtautības (krievu) valoda 1.–9. klasei skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem

Mācību priekšmeta programmas paraugs

Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/1/002
Kompetenču pieeja mācību saturā

Mazākumtautības (krievu) valoda 1.–9. klasei skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem

Mācību priekšmeta programmas paraugs

Mācību priekšmeta programmas paraugs "Mazākumtautības (krievu) valoda 1.–9. klasei skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem" ir veidots atbilstoši Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts) izstrādātajam mācību priekšmeta programmas paraugam "Mazākumtautības (krievu) valoda 1.–9. klasei" (<https://mape.skola2030.lv/resources/337>), pielāgojot to skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem.

Mācību priekšmeta programmas paraugs ir izstrādāts **Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā Mārites Rozenfeldes** vadībā.

Mācību priekšmeta programmas paraugu izstrādāja **Klavdija Bebrīša, Svetlana Bogurdoviča, Liana Broka, Olga Čapkeviča, Jeļena Limonova, Irina Rogoža, Oksana Šaršūna, Svetlana Volgina**, izstrādē piedalījās **Arvils Šalme**.

Mācību priekšmeta programmas parauga izstrādi un sagatavošanu publicēšanai Projektā vadīja **Aija Rusaika**.

Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm, kas piedalījās mācību satura aprobācijā.

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr.8.3.1.1/16/1/002 Kompetenču pieeja mācību saturā.

ISBN **978-9934-597-94-7**

– mācību priekšmeta programmas paraugā iekļautais mācību saturs ir piemērots skolēniem ar speciālām mācīšanās vajadzībām.

Saturs

levads	4	Pielikumi	183
Mērķis un uzdevumi	7	1. pielikums. Mācību priekšmetu programmu paraugos lietotie kodi	183
Mācību saturs	8	2. pielikums. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi	184
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	11	3. pielikums. Skolēnam attīstāmie ieradumi mazākumtautības valodas mācību priekšmetā	188
leteikumi mācību darba organizācijai	14	4. pielikums. Mazākumtautības (krievu) valodas mācību priekšmeta programmas tematu pārskats	190
Mācību satura apguves norise	15	5. pielikums. Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi	192
1. klase	17		
2. klase	37		
3. klase	54		
4. klase	72		
5. klase	88		
6. klase	107		
7. klase	130		
8. klase	147		
9. klase	165		

Ievads

Mācību priekšmeta programmas struktūra

Mācību priekšmeta programmas (turpmāk – programma) paraugs ir veidots, lai palīdzētu skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumos Nr. 747 “Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) noteiktos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus valodu mācību jomā, ievērojot speciālās pamatizglītības programmā skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (turpmāk – GAT) izvirzītos mērķus un uzdevumus.

Mācību priekšmeta programmas paraugs veidots krievu valodas kā mazākumtautības valodas apguvei.

Programmā iekļauti:

1. mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi;
2. mācību saturs;
3. mācību satura apguves norise;
4. mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni;
5. ieteikumi mācību darba organizācijai.

Katram programmas tematam piedāvāti gan plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, gan to apguvei aptuveni paredzētais laiks, ieteicamās mācību metodes un mācību līdzekļi.

Programmā mācību saturs ir veidots atbilstoši standartā noteiktajiem valodu mācību jomas plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem, no tiem atvasinot mācību priekšmetā apgūstamos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus mazākumtautību valodas mācību priekšmetā.

Mācību satura apguves norisē parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apguvē, izpratnes veidošanā un prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā. Ieteicamā mācību satura apguves norise veidota ar detalizētiem tematiem. Katrā tematā ir norādīti plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, to skaitā ziņas (apraksta nozīmīgākās temata apguves rezultātā iegūtās zināšanas un izpratni par mācību jomas lielajām idejām), prasmes, vērtībās balstīti ieradumi un kompleksi sasniedzamie rezultāti (raksturo skolēna spēju koordinēti lietot zināšanas, prasmes un ieradumus jaunās, neierastās situācijās). Katra

temata ietvarā iekļautas arī nozīmīgākās skolēnu darbības, kas nepieciešamas šo rezultātu sasniegšanai. Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta programmas tematu pārskats pievienots 4. pielikumā.

Programma veidota paredzot, ka mācību priekšmeta “Mazākumtautības valoda un literatūra” apguvei 1.–3. klasē tiks atvēlētas 315 mācību stundas, 4.–6. klasē 315 mācību stundas un 7.–9. klasē 315 mācību stundas. Pēc skolas izvēles, mācību priekšmetu “Mazākumtautības valoda un literatūra” var mācīt kā vienu integrētu mācību priekšmetu vai arī atsevišķi kā divus mācību priekšmetus – “Mazākumtautības valoda” un “Mazākumtautības literatūra” –, izmantojot gan šo programmas paraugu, gan mācību priekšmeta “Mazākumtautības literatūra” programmas paraugu. Skolai ir iespējams mācību darbu organizēt arī citādi, saskaņā ar standartu par 10 % (par 25 % valsts ģimnāziju) samazinot vai palielinot stundu skaitu mācību priekšmetā. Ieteikumus mācību darba organizācijai skatīt programmas sadaļā “Ieteikumi mācību darba organizācijai”.

Programmas paraugam ir ieteikuma raksturs. Skolotāji var izvēlēties šo programmu vai arī pēc šī parauga izstrādāt savu programmu.

Mācību satura un pieejas akcenti

Pamatizglītības satura īstenošanas mērķis ir vispusīgi attīstīts un lietpratīgs skolēns, kurš ir ieinteresēts savā intelektuālajā, sociāli emocionālajā un fiziskajā attīstībā, dzīvo veselīgi un droši, mācās ar prieku un interesi, sociāli atbildīgi līdzdarbojas sabiedrības norisēs un uzņemas iniciatīvu, ir Latvijas patriots.

Lai katrā mācību priekšmetā ikvienam skolēnam ar GAT nodrošinātu mūsdienīgas lietpratības izglītību, būtiski ikvienam skolotājam neatkarīgi no mācību priekšmeta plānot un vadīt skolēna mācīšanos, izvirzot skaidrus sasniedzamos rezultātus, izvēloties atbilstošus un daudzveidīgus uzdevumus, sniedzot atbalstošu un attīstošu atgriezenisko saiti; veidot fiziski un emocionāli drošu mācību vidi; regulāri sadarboties ar kolēģiem, kopīgi plānojot mācību satura īstenošanu un sekojot katra skolēna attīstības dinamikai, un veikt nepieciešamos uzlabojumus mācību procesā, ņemot vērā katra skolēna individuālās mācīšanās un attīstības vajadzības.

Speciālās pamatizglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (turpmāk – izglītības programma) mērķis ir nodrošināt skolēna vispusīgu attīstību un vērtīborientāciju, lai skolēns savu spēju robežās varētu turpināt izglītību vai apgūt profesiju, iesaistīties sabiedrības dzīvē un veidoties par laimīgu un atbildīgu personību. (<https://likumi.lv/>)

Izglītības programmas uzdevumi ir nodrošināt nepieciešamos atbalsta pasākumus un palīdzību mācību satura apguvē skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem atbilstoši skolēnu veselības stāvoklim, spējām un attīstības līmenim.

Speciālās pamatizglītības obligāto saturu, tā apguves plānotos rezultātus mācību jomās nosaka valsts pamatizglītības standarts, ievērojot skolēnu veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni.

Lietpratība jeb kompetence ir indivīda spēja kompleksi lietot zināšanas, prasmes un paust attieksmes, risinot problēmas mainīgās reālās dzīves situācijās. Tā ir spēja adekvāti lietot mācīšanās rezultātu noteiktā kontekstā (izglītības, darba, personiskajā vai sabiedriski politiskajā). Lietpratība jeb kompetence ir kompleksa – tā ietver zināšanas, izpratni, prasmes un ieradumus, kas balstīti vērtībās.

Speciālās izglītības programmas saturu veido mācību priekšmeta programma un nepieciešamo individuālo un grupu atbalsta nodarbību plāns.

Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta programma 1.–9. klasei veidota, īpaši ņemot vērā šādus mācību satura un pieejas akcentus.

- Valodu jomas mācību priekšmetos skolēns apgūst visas valoddarbības prasmes (lasīt, rakstīt, runāt, klausīties), veido izpratni par valodas lomu saziņā, apgūst valodas struktūru, izpratni par tekstu un tekstveidi. Atbilstoši šiem mērķiem arī veidoti valodu mācību jomas sasniedzamie rezultāti, iekļaujot lielās idejas šādās trīs satura vienībās: 1. Saziņa kontekstā. 2. Teksts un tekstveide. 3. Valodas struktūra. Šāda valodas apguves plānošana atspoguļo 21. gs. valodniecības nozarē pastāvošo izpratni par jēdzienu *valoda*: tā ir gan valodas sistēma, tās iekšējā struktūra, gan arī tās daudzveidīgais lietojums (valoda kā darbība).
- Saskatot līdzīgo un atšķirīgo vairākām apgūstamām valodām, skolēni dziļāk izprot valodniecības jēdzienus, dažādu valodas parādību funkcionalitāti un nozīmi praktiskās valodas lietojuma situācijās. Tāpēc būtu īpaši rosināma noteiktas skolas visu valodu skolotāju sadarbība, meklējot kopīgus saskares punktus gan valodu mācību priekšmetu satura, gan izmantoto pieeju plānošanā.

- Liela nozīme kā pamatizglītības standartā, tā mazākumtautības (krievu) valodas mācību programmā ir piešķirta mācību procesa posmam, kurā skolēni gūst zināšanas un jaunu pieredzi – klausoties, lasot un vērojot (valodu izglītībā šo posmu dēvē par iedevumu). Jo vairāk skolēni dzirdēs, izlasīs un pamanīs (skolā, uz ielas, teātrī, muzejā, rūpniecības uzņēmumā un citviet), jo satura ziņā bagātāks un daudzveidīgāks būs viņu radītais teksts gan runā, gan rakstos (tostarp digitālajā vidē).

Piemēri, kas atklāj tekstu daudzveidību.

1.–3. klase	afiša, apraksts, apsveikums, atskaite, diagramma, dzejolis, filma, ielūgums, instrukcija, īsziņa, kalendārs, karte, komentārs, komikss, luga, mutvārdu saruna, noteikumi (kārtības, spēles), pasaka, programma (TV, pasākuma), plakāts, recepte (ēdiena), reklāma, sludinājums, stāsts, tradicionālā un mūsdienu folklorā, vēstījums, vēstule (privātā), vizītkarte, zīmīte
4.–6. klase	anketa, anotācija, dienasgrāmata, etiķete (produkta), fabula, infografika, informatīva lapa, informatīvs buklets, intervija, vēstule (e-pasta vēstule), vēstule (lietišķā), vēsturisks dokuments, video/filmas sižets
7.–9. klase	aforisms, atsauksme, CV, eseja, grafiti teksts, iesniegums, konspekts, kopsavilkums, motivācijas vēstule, pārskats, pārspriedums, paskaidrojums, pieteikums, recenzija, romāns, scenārijs, ticējums

- Lasīšana, literatūras un citu tekstu izzināšana ir skolēnu domāšanas, zināšanu un pasaules izpratnes pamats. Mūsdienās teksti nav tikai tie, kas atrodami tradicionālajā drukātajā formātā, tie ir arī elektroniskajā vidē, turklāt kā rakstveida, tā arī mutvārdu formā. Teksti var būt atšķirīgi arī struktūras jeb formāta ziņā. Tie var būt izteikti ar vārdiem teikumos, rindkopās (nepārtraukti teksti), piemēram, stāsts, paziņojums, vēstule, raksts avīzē u. c. Taču šādi teksti var mīties ar grafikiem, tabulām, diagrammām, kartēm u. tml. (jaukta formāta teksti). Tie var būt vairāku veidu jeb multimodāli teksti, kuros ir izmantota gan valoda, gan attēli vai video.
- Daudzveidīgu tekstu izmantošana īpaši pieaug digitālajā komunikācijā, sociālajos medijos un cita veida elektroniskajā saziņā, kas ir bērnu un jauniešu ikdiens. Prasmes, kas ir nepieciešamas, lai lasītu tikai verbāli (ar vārdiem) noformētu prozas tekstu, atšķiras no prasmēm, strādājot ar multimodāliem tekstiem. Tāpēc valodas un literatūras stundās

teksta izpratnes un teksta veidošanas prasmes būtiski ir attīstīt, strādājot gan ar tradicionālajiem, gan ar mūsdienu daudzveidīgajiem tekstiem. Tas veicinās skolēnu prasmi kā literāros, tā arī informatīvos tekstos pēc iespējas ātrāk un dziļāk saprast teksta galveno domu, nolūku un emocionālo noskaņu.

- Jaunais saturs, ko skolēns apgūst lasot, vērojot vai klausoties, vislabāk tiek saprasts, ja to izmanto tālāk, pašam producējot kādu tekstu (mutvārdos vai rakstu formā). Jauniegūtā informācija, kas tiek apstrādāta un caur pašradītu tekstu nodota citiem, vislabāk saglabāsies skolēna atmiņā.
- Pamatskolas beigu posmā tiek piedāvāti temati, kuros skolēni analizē tekstus un pēc noteiktiem kritērijiem nosaka tajos ietvertu atklāto un slēpto nolūku, ziņas un avota ticamību. Medijpratības jautājumi padziļināti ir iekļauti vidusskolas posmā. Informācijas apstrāde, izmantojot dažādus grafiskos līdzekļus, tostarp digitālos rīkus, un informācijas kritiska izvērtēšana ir temati, kurus mazākumtautības valodas skolotājam ieteicams plānot kopā ar sociālās un pilsoniskās jomas, kā arī ar tehnoloģiju jomas kolēģiem.
- Mazākumtautības (krievu) valodas mācību programmā īpaša uzmanība ir pievērsta teksta tapšanas posmam – melnraksta veidošanai, atgriezeniskās saites iegūšanai no skolotāja un klasesbiedriem, teksta uzlabošanai un tīrāksta veidošanai. Tādējādi tiek piedāvāts reducēt kvantitatīvo pieeju, tā vietā koncentrējoties uz teksta tapšanas procesu kā nozīmīgu mācību darba sastāvdaļu.
- Mācību programmā ir piedāvāts tematiskais princips, lai skolēniem atklātu jēgpilnu valodas mācīšanos reālās valodas lietojuma situācijās, kas ir saistītas ar noteiktu saziņas kontekstu. Iekļauti tādi temati, kas spēj atklāt vērtības un attieksmes, piemēram, prasme formulēt savu viedokli, vārdos izteikt emocijas, saziņā ar cieņu izturēties pret citu viedokli, veidot dialogu arī konfliktsituācijās, paust personīgo pozīciju par sev un sabiedrībai svarīgām tēmām u. tml.
- Mācību saturā saglabāta nozīmīgāko gramatikas likumu apguve, pievēršot uzmanību to jēgas un lietojuma apzināšanai. Skolēns, atnākot uz skolu, runā krievu valodā, veido teikumus, saskaņo vārdu formas u. tml. Tāpēc programmā ir likts uzsvars uz skolēna pieredzes aktivizēšanu, lai skolotāja vadībā konstruētu zināšanas par noteiktu valodas parādību. Programma paredz ceļu, kurā skolēns noteiktā autentiskā tekstā vispirms tiek rosināts saskatīt noteiktas valodas parādības, izteikt pieņēmumus par konkrēto apgūstamo tematu un tikai tad pārbaudīt savus pieņēmumus valodnieku sniegtajās definīcijās vai gramatisko parādību aprakstos. Tādējādi skolēnam aktīvi piedaloties valodas jautājumu izzināšanā, iegūtās zināšanas ilgāk paliek atmiņā un tiek sasaistītas ar praktisko lietojumu.
- Saskaņā ar programmas izstrādē izmantoto pieeju par mazākumtautības valodas apguvi jādomā starpdisciplināri. Tas nozīmē skolotāju lielāku sadarbību savas (valodu) mācību jomas ietvaros ar citu mācību jomu skolotājiem. Dzimtās un citu valodu apguve turpinās arī citās stundās kā tekstpratība (kas ietver lasīšanas stratēģijas, vārdu, jēdzienu un teksta padziļinātu izpratni), mācību jomas terminu apgūšana, zinātnisku tekstu lasīšana, domu izklāsts par konkrētu jautājumu u. c. Darbs ar valodu turpinās arī literatūras stundās, tāpēc mazākumtautības valodas un literatūras kā mākslas veida ciešā saistība paliek nemainīga.
- Speciālās izglītības sākumskolas posmā mācību saturs paredz apgūt lasīt un rakstīt prasmi, spēju klausīties un saprast informāciju, iemaņas savu domu izteikšanai. Pamatskolas posmā mācību saturs paredz apgūt atsevišķas fonētikas, ortogrāfijas, morfoloģijas, sintakses un interpunkcijas likumības un lietišķos rakstus. Uzmanība ir jāvelti izglītojamo prasmju attīstīšanai, spējai apzināti lietot valodu dažādās saziņas situācijās, kā arī valodas kultūras jautājumiem.
- Lai attīstītu un padziļinātu saziņas prasmi dažādos valodas lietojuma kontekstos, mazākumtautības programmas paraugā akcentēts valodas apguves kulturoloģiskais aspekts. Skolēni veido priekšstatu par krievu valodu un kultūras nozīmi un lietojumu vietējā kopienā, Latvijā un pasaulē, par valodu kā tautas kultūras sastāvdaļu: atrod izzinošos tekstos kulturoloģisku informāciju par vārdu, kurā atspoguļojas tautas sociālā un kultūrvēsturiskā pieredze; skaidro, kāpēc tauta tieši šādi ir nosaukusi kādu apkārtējās pasaules parādību (pamatojoties uz vārda etimoloģisko analīzi); iepazīstas ar personībām, krievu kultūras artefaktiem un vērtībām kulturoloģiskos tekstos; analizējot vārdus kā tautas kultūras arhetipu, parunas/sakāmvārdus/frazeoloģismus un kulturoloģiskos tekstus, noskaidro tautas vērtību pieredzi un salīdzina to ar citas tautas vērtībām u. tml.

Mērķis un uzdevumi

Valodu mācību jomas apguves mērķis skolēnam ir valodas pratība – skolēns ir ieinteresēts valodu apguvē; skolēns lieto valodas kā domāšanas, izziņas, saziņas un radošās izpausmes līdzekli; skaidri, saprotami, literāri pareizi un atbilstoši saziņas situācijai pauž savas domas, jūtas un uzskatus mutvārdos un rakstu formā; skolēns uztver, saprot, analizē un interpretē informāciju, jēdzienus, faktus un idejas dažādu formātu un žanru tekstos; izmanto lasītprasmi sevis emocionālai un intelektuālai bagātināšanai.

Mazākumtautības valodas mācību priekšmets veido un padziļina skolēna dzimtās valodas prasmi. Skolēns izmanto valodu savas intelektuālās un emocionālas pieredzes bagātināšanai un prezentēšanai, tikumiskās pozīcijas izveidei, radošā potenciāla attīstībai un efektīvai saziņai.

Mazākumtautības (krievu) valodas mācību priekšmeta mērķis ir veidot un attīstīt skolēna valodu, pēc iespējas nodrošinot ar dzīvē nepieciešamajām valodas pamatzināšanām, attīstīt prasmi lietot valodu dažādās saziņas situācijās, veidot runas un saskarsmes kultūru. Skolēns apzinās valodu kā tautas kultūras un cilvēka kultūras identitātes sastāvdaļu, kā savas un pasaules kultūras izziņas līdzekli; izmanto valodu personiskajam un sabiedriskajam mērķim, izglītībai un karjeras vajadzībām; pilnveido savas valodas zināšanas un prasmes.

Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta uzdevumi ir dot iespēju skolēnam

- apgūt zināšanas, veidot izpratni un attīstīt interesi par dzimtās valodas kultūru citu tautu kultūru kontekstā, lai veicinātu saziņu un sadarbību Latvijas kultūrvidē; izmantot dzimtās valodā apgūtās zināšanas un prasmes, mācoties citas valodas;
- attīstīt un pilnveidot valodniecības prasmes (klausīšanos, lasīšanu, runāšanu, rakstīšanu) multikulturālā un daudzvalodu vidē;
- bagātināt aktīvo vārdu krājumu, rosinot izpaust savas domas skaidrā un skaistā valodā, spēju vērtēt savu un citu valodu;
- darboties praktiski valodas jautājumu izziņāšanā;
- attīstīt un nostiprināt saziņas prasmi dažādos valodas lietojuma kontekstos, formālās un neformālās saziņas situācijās;
- attīstīt un veicināt lasītprasmi (arī digitālajā vidē);
- attīstīt un nostiprināt pareizrakstības prasmes;

- veidot izpratni par krievu valodas sistēmu, tās zīmēm, vienībām un līmeņiem, lai pārvaldītu apgūtās valodas normas saziņā un tekstveidē;
- veicināt caurviju prasmju attīstību un ētiskās vērtībās balstītu ieradumu veidošanos, iekļaujot dzimtās valodas apguves laikā noteiktus konteksta tematus.

Mācību saturs

Mācību saturs ir veidots, fokusējoties uz skolēnam būtiskāko, lai veidotos lietpratība (kompetence) kā komplekss skolēna mācīšanās rezultāts ilgākā periodā. Mācību saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām (Li), kas skolēnam jāapgūst, lai veidotos vienota izpratne par apkārtējo pasauli un sevi tajā. Lielās idejas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru; tām atbilstoši aprakstītas prasības mācību satura apguvei jeb plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, pabeidzot noteiktu izglītības pakāpi.

Lielās idejas valodu mācību jomā visām apgūstamajām valodām – latviešu valodai, mazākumtautību valodām un svešvalodām – ir kopīgas. Tās atspoguļo izpratni par valodas būtību (valoda kā sistēma un kā lietojums jeb darbība) un par tekstu kā izejas punktu cilvēka domāšanas, izziņas un saziņas attīstīšanā un regulārā pilnveidē.

Valodu mācību jomas lielās idejas standartā grupētas trīs satura vienībās: 1) saziņa kontekstā; 2) teksts un tekstveide; 3) valodas struktūra, katrā satura vienībā iekļaujot 2 vai 3 lielās idejas. Tālāk tekstā skaidrotas katra no valodu mācību jomas lielajām idejām.

Saziņa kontekstā

- Mēs sazināties klausoties, lasot, runājot un rakstot, lai uzzinātu un sniegtu informāciju, paustu emocijas un veidotu attiecības.

Šī lielā ideja ir balstīta valodas sociālajā funkcijā, uzsverot valodu kā saziņas līdzekli. Neatkarīgi no tā, kurā valodā mēs sazināties, šī ir universāla valodas funkcija, mūsu teiktajam vai rakstītajam ir adresāts, kurš klausās vai lasa. Tādējādi mēs ne tikai iegūstam vai sniedzam informāciju, zināšanas, faktus, bet ar valodas palīdzību mēs paužam arī savas emocijas, izjūtas, prieku, bēdas, šaubas. Valoda ir tas tilts, ar kura palīdzību tālāk tiek veidotas arī attiecības. Prasmīga saziņa ir ceļš uz veiksmīgu sadarbību. Ja izsakāties pietiekami skaidri, argumentēti, bez liekvārdības, atbilstoši situācijai un ar cieņu pret saziņas partneri, veidojas veiksmīgas gan privāta, gan profesionāla rakstura attiecības un sadarbība. Mūsdienās saziņa daudzos gadījumos notiek e-vidē, tāpēc valodu mācību jomas saturā ir iekļauti arī digitāli teksti, kā arī saziņas situācijas sociālajos medijos un tiešsaistē.

- Katrai saziņas situācijai ir konteksts, kas nosaka teksta saturu, formu un ietekmē noteiktu valodas līdzekļu izvēli.

Saziņa nav abstrakta; saziņā ir vismaz divi saziņas partneri, kuri runā/raksta par noteiktu tematu. Komunikācija notiek arī konkrētā laikā un vietā, izmantojot tieša kontakta saziņu vai kādu noteiktu saziņas kanālu: elektroniski ar viedtālruni vai datora palīdzību, ar pasta starpniecību u. tml. Šie saziņas komponenti ietekmē, ko un kā mēs sakām vai rakstām. Tāpēc valodu jomas saturā svarīgi ir variēt saziņas situācijas, iekļaujot jautājumus un uzdevumus par saziņu ar dažāda vecuma vai interešu cilvēkiem formālās un neformālās, mutvārdu un rakstveida saziņas situācijās, tiešā saziņā vai izmantojot sociālos un sabiedriskos medijus. Tādā veidā tiek attīstīta valodas lietpratību, jo šīs daudzveidīgās saziņas situācijas paredz daudzveidīgu valodas līdzekļu izmantojumu (gan leksikas, gan arī sintaktisko konstrukciju izvēlē).

- Dzimtā valoda ir citu valodu apguves pamats, savukārt citas valodas palīdz labāk saprast dzimto valodu.

Neatkarīgi no tā, vai skolēns apgūst latviešu valodu, mazākumtautību valodas vai svešvalodas, svarīgi ir pilnvērtīgi attīstīt dzimto valodu. Latvijas kontekstā skolēniem visbiežāk tā ir latviešu, krievu, poļu, ukraiņu, lietuviešu vai arī citas, retāk lietotas, ģimenes valodas. Paralēli dzimtās valodas apguvei Latvijā būtiski ir pēc iespējas ātrāk un kvalitatīvāk (ar satura ziņā bagātu, daudzveidīgu iedevuma daļu) sākt apgūt latviešu valodu, lai mazākumtautību skolēni būtu tikpat konkurētspējīgi izglītības ieguvē un darba tirgū kā tie skolēni, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda. Tas pats attiecas arī uz skolēniem, kuri nāk no reemigrējušām ģimenēm vai ģimenēm ar atšķirīgu lingvistisko fonu. Pamatizglītības valodu jomas standartos ir formulēti plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, kas ir balstīti mūsdienai atzīnās par valodām kā vērtīgu resursu, nevis problēmu skolēnu izaugsmes procesā. Skolēna lingvistiskais repertuārs (vairāku valodu prasme) ir izmantojams kā latviešu, tā arī citu valodu un mācību priekšmetu apguvē.

Teksts un tekstveide

- Valoda un teksti mums palīdz izziņāt un saprast pašiem sevi, apkārtējo vidi un kultūru.

Šī lielā ideja ir iekļauta valodu jomā, lai uzsvērtu lasīšanas nozīmi un dažādus literāros un informatīvos tekstus kā avotu, kas dod iespēju skolēniem iepazīt pašiem sevi, saprast savas

domas, izjūtas, vērtības, sapņus, mērķus un cerības. Lai skolēniem lasīšana sagādātu prieku un kļūtu par ieradumu, svarīgi ir piedāvāt izvēli un iekļaut mācību procesā daudzveidīgus tekstus, kas spētu aizraut kā meitenes, tā zēnus ar dažādām interesēm, vaļaspriekiem un spējām. Tekstu daudzveidība ir iekļauta gan pamatizglītības valodu jomas standartu plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu formulējumos, gan mācību programmās, kurās ir paredzēta arī tekstu izvēle. Lasīšanas/klausīšanās process ir svarīgs arī sabiedrības, apkārtējās vides un kultūras izziņāšanā, tāpēc saturā ir paredzēta skolēnu aktīva apkārtējās vides izziņāšana (uzraksti skolas, tuvākās ielas/pagasta publiskajā telpā, intervijas par valodu lietojumu ģimenē un ārpus tās u. tml.).

- Teksta radīšana ir jēgpilns process, kura laikā autors izmanto savu un citu pieredzi, rada jaunu informāciju; plāno, veido, pilnveido un prezentē tekstu.

Šī lielā ideja uzsver teksta radīšanu kā procesu, kura laikā mācīšanās notiek, arvien uzlabojot un pilnveidojot savu tekstu, iepazīstot klasesbiedru rakstīto, komentējot vai saņemot komentārus par sava teksta saturu, valodu un noformējumu. Tāpēc gan pamatizglītības valodu jomas standartos, gan arī mācību programmās ir paredzēts, ka teksta radīšanas procesam ir jāatvēl laiks. Vispirms ir jāaktivizē sava pieredze, jālasa citu radīti teksti, tie jāpēta, lai rastu idejas, ko un kā rakstīt. Nākamais svarīgais posms ir teksta un rakstīšanas procesa plānošana un tikai tad notiek pirmā melnraksta izveide. Nozīmīgs ir teksta pilnveidei atvēlētais laiks; šajā posmā skolēni jārosina ar katru mācību gadu vairāk patstāvīgi izmantot dažādus valodas pārbaudes avotus un rīkus (tostarp digitālos). Noslēpēts teksts jāmacās arī prezentēt vai publiskot, piešķirot rakstīšanas procesam lielāku jēgu un motivāciju.

Valodas struktūra

- Valodas ir sistēmiskas: skaņas un rakstzīmes veido vārdus, vārdi veido teikumus un izteikumus.

Valodas sistēmas izpratne skolēnos jāveido pakāpeniski un atbilstoši viņu vecumposmam, nepārslogojot ar filoloģiska rakstura valodas jautājumu apguvi. Lielā ideja atklāj atziņu, ka valodā nekas nav nejaušs un ka katrā valodā ir sava sistēma. Cilvēki izdomāja valodu, lai sazinātos un paustu emocijas, bet valodnieki visas valodas parādības sakārtoja sistēmā, veidojot katrai valodai atbilstošu aprakstu (gramatisko sistēmu). Gramatiku radīja nevis tāpēc, lai apgrūtinātu valodas apguvi, bet lai palīdzētu saskatīt kopsakarības un saprast, kā valodas sistēmas noteikti elementi tiek grupēti līmeņos un kā tie savstarpēji ir saistīti. Salīdzinot dzimto valodu ar citām valodām, skolēni pamanīs, ka katrā valodā ir noteiktas skaņas un burti (vai arī hieroglīfi vai citas rakstzīmes), ka vārdi veido teikumus, saistīti teikumi – tekstu.

- Radoši darbojoties ar skaņām, vārdiem un teikumiem, mēs veidojam izpratni par valodu un tās uzbūvi.

Valodas sistēmas apguve pamatskolas posmā nenozīmē definīciju mācīšanos un garu, filoloģisku gramatikas aprakstu lasīšanu. Dziļāka valodas parādību izpratne ir panākama, praktiski darbojoties ar valodu, no piemēriem izsecinot pieņēmumus, eksperimentējot ar jaunu vārdu izveidi, netradicionālu vārdu vai vārdu savienojumu izvēli, teksta noformējumu papildinot ar vizuāliem līdzekļiem. Radoši darboties nozīmē to, ka nav vienas pareizas receptes, kā mācīt valodu. Skolotājs un skolēni tiek rosināti vairāk eksperimentēt un darboties (grupējot, vizualizējot, iestudējot, pašiem meklējot, definējot u. tml.), tad atziņas un atklājumi ir noturīgāki un pats mācīšanās process šķiet aizraujošāks un individuālāks.

Caurviju prasmju apguve un izmantošana ikdienā ir nozīmīgs priekšnoteikums dziļākas izpratnes veidošanai mācību priekšmetā. Mācību priekšmeta programmā iekļauta:

- kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas attīstīšana, skolēniem analizējot un izvērtējot dažāda veida informāciju un situācijas, definējot ar valodas apguvi vai pašu valodas sistēmu saistītās problēmsituācijas un piedāvājot vienkāršus vai kompleksus risinājumus;
- jaunrades spēju attīstīšana, piedāvājot skolēniem iespējas izpausties un veidot gan netradicionālus informatīvus un literārus tekstus, gan ģenerēt daudzveidīgas idejas ar valodas jaunradi saistītos tematos;
- pašvadītas mācīšanās plānošana, regulāri aicinot skolēnus veidot atgādes vai citus grafiskos, vizuālos līdzekļus individuālai valodas tematu apguvei, reflektēt par notiekošo klasē un savu individuālo valodas apguves procesu, piemēram, domājot par jaunu vārdu iegaumēšanas paņēmieniem, kā arī iekļaujot saziņas tematus par emociju izpausmēm valodā un savu emociju regulēšanu;
- sadarbības veicināšana, piedāvājot tematus un uzdevumus, kas rosina skolēnus domāt par saziņu kā par veiksmīgas sadarbības pamatu;
- pilsoniskās līdzdalības attīstīšana uzdevumos un nelielos projektos, kuros skolēni iesaistās vietējās kopienas valodu, kultūru un citu norišu izziņāšanā, piedāvājot arī idejas, kā veicināt vairāku valodu apguvi;
- digitālās pratības attīstīšana, paredzot gan darbu ar tekstiem, vārdnīcām un citiem resursiem digitālajā vidē, gan digitālo rīku iekļaušanu multimodālu valodas tekstu izveidē. Valodas apguvē īpaši akcentējamas kritiskās domāšanas un sadarbības caurviju prasmes, savukārt literatūras apguvē – jaunrades spēju attīstīšana.

Ieradumi, kas balstīti ētiskās vērtībās (tādās kā atbildība, centība/uzcītība, drosmē, godīgums, gudrība, laipnība, līdzietība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance), ir attīstāmi caur katra mācību priekšmeta satura prizmu. Apgūstot mazākumvalodas valodas saturu, kas ir saistīts ar gramatiku, pareizrakstību, tekstveidi vai saziņas prasmi, vienlaikus ir svarīgi veidot noturīgus ieradumus, piemēram, atbildību par uzrakstīto vai pateikto, tolerantu attieksmi pret citādi domājošo u. tml., lai skolēni arī ārpus mācību stundām un pēc skolas pabeigšanas būtu izstrādājuši automatizētas darbības (valodas pratības jautājumos) un viņos būtu iesakņojušās ētiskās vērtības, kas ir pamats viņu personības tapšanas procesā.

Standartā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi, pievienoti 2. pielikumā.

Skolēnam attīstāmie ieradumi mazākumtautību valodas mācību priekšmetā pievienoti 3. pielikumā.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Vērtēšanas pieeja un pamatprincipi

Viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem, īstenojot mūsdienīgu izglītību, kuras rezultāts ir patiesa izpratne, spēja izmantot skolā apgūto neierastās situācijās un lietpratība, ir esošās vērtēšanas prakses pārvērtēšana, atbilstoši saskaņojot vērtēšanas mērķi, formu un saturu. Vērtēšanas uzsvars mainās no skolēna mācību sasniegumu novērtēšanas uz vērtēšanu, lai uzlabotu mācīšanos. Vērtēšana, lai uzlabotu mācīšanos, ir efektīvas atgriezeniskās saites sniegšana skolēnam, dodot iespēju un laiku uzlabot savu sniegumu atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem un vērtēšanas kritērijiem. Vērtēšana primāri ir neatņemama mācīšanās sastāvdaļa, kas dod iespēju plānot gan skolotājam, gan skolēnam uzlabojumus mācību procesā, nevis tikai vērtējuma izlikšana, piemēram, atzīmes veidā.

Vērtēšanas uzsvaru maiņa ir svarīga arī skolas līmenī. Kļūst būtiski svarīgi veidot sistēmas, kuras dod iespēju sekot līdzi katra skolēna izaugsmei un sniegt atbalstu tieši tajā laikā un vietā, kur tas ir nepieciešams.

Vērtēšanai standartā ir noteikti šādi pamatprincipi.

1. Sistēmiskuma princips – mācību snieguma vērtēšanas pamatā ir sistēma, kuru raksturo regulāru un pamatotu, noteiktā secībā veidotu darbību kopums.
2. Atklātības un skaidrības princips – pirms mācību snieguma demonstrēšanas skolēnam ir zināmi un saprotami plānotie sasniedzamie rezultāti un viņa mācību snieguma vērtēšanas kritēriji.
3. Metodiskās daudzveidības princips – mācību snieguma vērtēšanai izmanto dažādus vērtēšanas metodiskos paņēmienus.
4. Iekļaujošais princips – mācību snieguma vērtēšana tiek pielāgota ikviena skolēna dažādajām mācīšanās vajadzībām, piemēram, laika dalījums un ilgums, vide, skolēna snieguma demonstrēšanas veids, piekļuve vērtēšanas darbam.
5. Izaugsmes princips – mācību snieguma vērtēšanā, īpaši mācīšanās posma noslēgumā, tiek ņemta vērā skolēna individuālā mācību snieguma attīstības dinamika.

Vērtēšanas norises laiku mācību procesā un biežumu, saturu, uzdevuma veidu, vērtēšanas formu un metodiskos paņēmienus, vērtēšanas kritērijus, vērtējuma izteikšanas veidu un dokumentēšanu izvēlas atbilstoši vienam no trim vērtēšanas mērķiem – diagnosticējošā, formatīvā vai summātīvā vērtēšana. Informācija par tiem ir apkopota tabulā.

Vērtēšanas veidi Vērtēšanas aspekti	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķi	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) mācību procesa plānošanai un pilnveidei, piemēram, turpmāko plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei.	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) atgriezeniskās saites sniegšanai skolēnam un skolotājam, lai uzlabotu skolēna sniegumu un plānotu turpmāko mācību procesu. Veicināt skolēna mācību motivāciju attīstīt pašvadītas mācīšanās prasmes, iesaistot viņu vērtēšanas procesā.	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus (turpmāk – plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus) mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī, piemēram, lai uzlabotu skolēna sniegumu, izvērtētu mācību procesā izmantotās metodes, pieņemtu lēmumus par turpmāko darbu.
Norises laiks mācību procesā un biežums	Ieteicams veikt temata, mācību kursa vai mācību gada sākumā.	Veic mācību procesa laikā. Skolotājs to organizē pēc nepieciešamības.	Veic mācīšanās posma (piemēram, temata, vairāku tematu vai temata loģiskās daļas, mācību gada, izglītības posma vai pakāpes) noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācīšanās posmā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti, kas būtiski nepieciešami turpmākā mācību satura apguvē.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma laikā.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma noslēgumā.
Vērtēšanas uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu skolotājs izvēlas atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam. Tie var būt, piemēram, atbilžu izvēles uzdevumi, īso atbilžu uzdevumi, strukturēti uzdevumi, esejas tipa uzdevumi, uzdevums, kurā skolēns var demonstrēt savu sniegumu darbībā vai izstrādājot produktu.		
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, laboratorijas darbs, demonstrējums, vizualizēšana, eseja, projekts, diskusija, etīde u. tml.		
Vērtētājs	Skolotājs un/vai skolēns atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.		
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtēšanas objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā skolotājs atbilstoši plānotajam skolēnam sasniedzamajam rezultātam, vērtēšanas formai un metodiskajam paņēmienam. Kritēriju izstrādē un vērtēšanā var iesaistīt skolēnus, lai pilnveidotu skolēna pašvadītas mācīšanās prasmes.		
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē un komunicē atbilstoši mērķauditorijai (piemēram, skolēns, kolēģis, atbalsta personāls, skolas vadība, vecāks), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos un sekotu līdzi skolēna sniegumam ilgtermiņā. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts u. tml.	Vērtējumu 1.–3. klasē izsaka apguves līmeņos atbilstoši nozīmīgākiem plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem mācību jomā, 4.–9. klasē vērtējumu izsaka 10 ballu skalā katrā mācību priekšmetā.	

Vērtēšanas saturs, kritēriji, formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot mācību priekšmeta programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta Noteikumos par valsts standartu pamatizglītībā un pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem noteiktie skolēnu iegūtās pamatizglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Mācību priekšmeta programmā tematu ietvaros izdalīti četru veidu skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti: ziņas, prasmes, vērtībās balstīti ieradumi, komplekss sasniedzamais rezultāts. Plānojot vērtēšanu, skolotājam svarīgi izvēlēties sasniedzamajam rezultātam atbilstošus, kritērijus, metodiskos paņēmienus un vērtēšanas formas.

Ziņu apguve parāda skolēna izpratni. Tā attiecas uz standartā plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem, kas parasti sākas ar darbības vārdiem “apraksta, skaidro, pamato u. c.” Piemēram, ja pamatizglītības mazākumtautību valodas standartā viens no sasniedzamajiem rezultātiem, beidzot 6. klasi, ir definēts šādi: “3.1.6. Nosaka visu patstāvīgo vārdu piederību vārdšķīrai.”, tad mācību programmā 6. klasei viena no ziņām (6. temats) skan šādi: “Vārdu iedalījums vārdšķīrās liecina, ka valodā pastāv noteikta sistēma, kuru ir izveidojuši un aprakstījuši valodnieki”. Plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns parāda, veicot uzdevumus, risinot problēmas, piedaloties sarunās vai diskusijās u. tml. To vērtē atbilstoši kritērijiem.

Prasmju apguvi skolēns demonstrē darbībā (grupē, plāno, atpazīst, veido, izmanto, papildina, analizē u. tml.) Piemēram, 8. klases mācību priekšmeta programmas 2. temata apguvē formulētās prasmes: “Izvēlas situācijai atbilstošu uzrunas veidu (Saziņa). Veido ekspresinterviju, formulējot precīzus jautājumus (Teksts un tekstveide). Korekti lieto uzrunu rakstītā tekstā (interpunkcija, lielais sākumburts), precīzi lieto darbības vārdu īstenības un pavēles izteiksmē daudzskaitļa 2. personā (Valodas struktūra).” Prasmes vērtē, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu konkrētās prasmes apguvei.

Ieradumus, kas balstīti vērtībās, skolēns demonstrē darbībā; to vērtē, novērojot skolēna darbību ilgākā laika posmā, īpaši situācijās, kas ietver izvēles iespējas. Piemēram, 1.–3. klašu posmā valodas stundās ir plānots attīstīt šādus ieradumus: “Rakstīt glīti, skaidri un salasāmi, attīstot prieku par spēju pierakstīt sev nepieciešamo un interesanto informāciju”, kas akcentē tādu vērtību nostiprināšanu kā centība un atbildība.

Svarīgi izvērtēt plānotā sasniedzamā rezultāta kompleksumu. Vienkāršiem sasniedzamajiem rezultātiem vērtēšana notiek atbilstoši vienam vai vairākiem kritērijiem, bet kompleksā

sasniedzamā rezultāta gadījumā ir nepieciešams izmantot snieguma līmeņa aprakstu, kurā ir norādītas kompleksa rezultāta kvalitātes dimensijas un skolēna sniegums tiek aprakstīts līmeņos atbilstoši katrai dimensijai.

Kompleksu sasniedzamo rezultātu apguvi skolēns demonstrē darbībā. Kompleksam sasniedzamajam rezultātam raksturīgs vairāku pazīmju kopums, ko vērtē, izvirzot atbilstošus kritērijus. Kompleksu sniegumu vērtē, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu, kuros katram kritērijam iekļauts skolēna snieguma apraksts līmeņos. Kompleksa sasniedzamā rezultāta vērtēšanai izmanto dažādas formas – rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts u. c.

Ieteikumi mācību darba organizācijai

1. Satura starpdisciplināritāte

Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta programmā visās klasēs ir vērojama satura starpdisciplināritāte, kas izpaužas gan valodas apguves konteksta tematos, gan apgūstamajās prasmēs. Piemēram, 1. klases 1. tematā skolēns apgūst tematu “Sveika, skola!”, mācās stāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem, atšķir un skaidro, kādus vārdus var lietot, sveicinot pieaugušos un bērnus, bet kādus, sveicinot vienaudžus. Šis temats saistīts ar mācību priekšmeta “Sociālās zinības” 1. klasei programmas parauga 1. tematu “Ko nozīmē būt skolēnam”. Ar dažādu situāciju modelēšanas palīdzību skolēni atklāj savu viedokli par pieklājīgu uzvedību vienā vai citā situācijā. Regulāri Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta programmas tematos ir vērojama sasaiste ar datorikas saturu, proti, rakstot un noformējot dažādu žanru tekstus digitālajā vidē (elektroniski, bet arī tiešsaistē, piemēram, lietišķo vēstuli, CV vai iesniegumu 9. klasē), rosinot skolēnus izmantot elektroniskās vārdnīcas, mājaslapas, valodas pārbaudes rīkus, iestudējot kādu dialogu, filmējot to, lai analizētu u. tml. Mazākumtautības valodas mācību priekšmeta programmā, plānojot apgūt un dziļāk izprast noteiktas gramatikas parādības, ir rosināti skolēnus salīdzināt noteiktus gramatikas jautājumus ar citām skolēniem zināmajām valodām. Saikne ar kultūras jomu īpaši izpaužas literāro un folkloras tekstu izmantošanā (lasīšanā, analizē), sākot jau ar 1.–3. klases posmu, kurā dzimtā valoda un literatūra tiek apgūta integrēti. Arī vecākajās pamatizglītības klasēs skolēni tiek rosināti pievērst uzmanību mākslinieciskās izteiksmes līdzekļiem, analizējot valodu. Savukārt informācijas avotu, faktu ticamības izvērtēšana, iesaistīšanās sabiedrisko mediju satura veidošanā u. c. ir kopīgs valodu jomas medijpratības temats ar sociālās un pilsoniskās jomas saturu.

2. Stundu sadalījums/grafiks

Mazākumtautības valodas apgūvē, īpaši pamatizglītības posmā, svarīga ir regularitāte – regulāra lasīšanas un rakstīšanas prasmju izkopšana, daudzveidīgu informatīvo un literāro tekstu iepazīšana un lasīšanas stratēģiju izkopšana, lai veidotu stabilu pamatu, apgūstot arī citus mācību priekšmetus. Tā kā valodas apguves pieeja ir balstīta uz skolēnu pieredzes aktivizēšanu un izmantošanu dzimtās valodas zināšanu konstruēšanā, šis ceļš paredz lēnu, bet padziļinātu mācīšanos, skolēniem pašiem atklājot un darot. Tāpēc mācību satura apgūvē ir ieteicams plānot blokstundas, lai skolēni varētu koncentrēties un izvairīties no

fragmentārisma. Programmas apguvei plānoto stundu skaitu – 315 mācību stundas trīs gados kopā katrā izglītības posmā (1.–3. klase, 4.–6. klase, 7.–9. klase) mazākumtautības valodai un literatūrai iespējams īstenot, piemēram, plānojot vidēji 3 mācību stundas nedēļā.

3. Mācību darba organizācijas formas

Stundu plānojuma sadaļā pieteiktā pieeja mazākumtautības valodas apgūvē nosaka, ka mazākumtautības (krievu) valodas mācību programmā ir iekļautas daudzveidīgas darba organizācijas formas: skolas un vietējās pagasta/pilsētas bibliotēkas, muzeju, tūrisma informācijas centru apmeklējums, skolas un pilsētas/pagasta valodas zīmju fotografēšana (lingvistiskās ainavas iepazīšana) un analīze, nelielu pētījumu veikšana par savas ģimenes, dzimtas, apkārtējās vides valodām un kultūrām (internetā – par citām pasaules valodām), dialogu izspēle un analīze, personīgās dienasgrāmatas rakstīšana un ierakstu veikšana klases izveidotajā blogā jeb emuārā u. c.

Mācību satura apguves norise

Mācību satura apguves norise ietver

- 1) katrā mācību gadā apgūstamos tematus;
- 2) tajos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus;
- 3) apguvei paredzēto laiku;
- 4) skolēna darbības sasniedzamo rezultātu apguvei;
- 5) tematu apguvei izmantojamās mācību līdzekļus un metodiskos paņēmienus.

Šajā sadaļā ar detalizētu tematu ietvaru palīdzību parādīts, kā pakāpeniski tiek sasniegtas standarta prasības zināšanu apgūvē, izpratnes veidošanā, prasmju un vērtībās balstītu ieradumu attīstīšanā.

Katra temata ietvaru parāda temata ietvara struktūras paraugs.

Programmā lietoto kodu skaidrojums pievienots 1. pielikumā.

Temata ietvara struktūras paraugs

Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums	Temata numurs un nosaukums
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Ieteicamais laiks temata apguvei

Temata apguves mērķis – tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu kopums un apguves pamatojums.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
Apraksta nozīmīgākās temata apguves rezultātā iegūtās zināšanas un izpratni par mācību jomas lielajām idejām. Iekavās norādīts kods standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulā, uz kuru lielo ideju attiecas konkrētā ziņa.	Mācību priekšmetam specifiskās un vispārīgās jeb caurviju prasmes, kuras skolēns apgūs attiecīgajā tematā.
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
Skolēna spēja koordinēti lietot zināšanas, prasmes un ieradumus jaunās, neierastās situācijās. Iekavās norādīts kods no standarta attiecīgās mācību jomas plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu tabulas. Ja tematā tiek sasniegts tabulā minētais plānotais skolēnam sasniedzamais rezultāts pilnībā, pirms koda iekļauta vienādības zīme.	Vērtībās balstīti ieradumi, kuru attīstīšanai plānots pievērst pastiprinātu uzmanību attiecīgajā tematā.
Jēdzieni – nozīmīgākie jēdzieni, par kuriem skolēns gūs izpratni tieši šajā tematā.	

Temata apguves norise – tematā plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu apguvei nepieciešamās skolēna darbības. Tabula veidota, grupējot apgūstamos sasniedzamos rezultātus un katrai sasniedzamo rezultātu grupai jeb apakštematam piedāvājot nepieciešamās skolēna darbības. Tabulā nav uzskaitītas visas iespējamās skolēna darbības, nav norādīts uzdevumu skaits, vingrināšanās ilgums vai intensitāte. Galvenā uzmanība pievērsta skolēna darbību veidiem un būtībai.

Apakštemats	Apakštemats	Apakštemats	Apakštemats	Apakštemats
Skolēna darbības	Skolēna darbības	Skolēna darbības	Skolēna darbības	Skolēna darbības

Mācību līdzekļi – Skola2030 mācību līdzekļi, kurus var izmantot temata apguvē.

Starppriekšmetu saikne – norāda, kā skolēns apgūs ar attiecīgo tematu saistītus sasniedzamos rezultātus kontekstā ar citiem mācību priekšmetiem.

Metodiskais komentārs – attiecīgā mācību priekšmeta nozīmīgu saturisku vai metodisku jautājumu skaidrojums, kas aktuāli tieši šī temata apguvē.

1. klase

<p>1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?</p>	<p>1.2. Mana ģimene Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?</p>	<p>1.3. Draugiem par draugiem Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?</p>	<p>1.4. Mana dzimtā zeme Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?</p>
--	---	---	--

1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (26 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: attīstīt skolēnu prasmi orientēties dažādās saziņas situācijās, iepazīt saziņā sevi un citus, izmantojot komunikatīvos uzdevumus. Pirmsābece periodā mācīt, atkārtot un pilnveidot pirmsskolā apgūtās prasmes – lasītprasmi, rakstītprasmi; mācīt un attīstīt prasmi klausīties un runāt, kā arī adaptēties mācību vidē, lai sagatavotos ābece periodam. Ābece periodā mācīt priekšstatu par dažādu runas darbības veidu izmantošanu saziņas procesā; mācīt izpratni par skaņu/burtu attiecībām valodā; apgūt rakstītos burtus, noraksta veikšanu, vārdu rakstību pēc dzirdes; mācīt lasīšanas prasmes.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Cilvēki sazinās ar valodas palīdzību: ar vecākiem, draugiem, mājās, skolā. Tātad valoda ir nepieciešama saziņai. (V.Li.1.) • Lai dzīvotu sabiedrībā, jāprot sazināties un saprast citam citu. (V.Li.1.) • Skaņas un burti veido vārdus, vārdi veido teikumus. (V.Li.3.) • Katram iespiestajam (drukātajam) burtam atbilst rakstītais burts. (V.Li.3.) • Mēs lasām, lai uzzinātu kaut ko, lai varētu uzzināt par pagātnes notikumiem, lai bagātinātu savu pieredzi un emocionālo pasauli. (V.Li.2.) • Ir svarīgi iemācīties pareizi pierakstīt vārdus, jo burtu maiņa vārdos maina to nozīmi. (V.Li.3.) • Cilvēku vārdus un uzvārdus pieraksta ar lielo sākumburtu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saziņā mācās lietot pieklājības frāzes (sasveicināšanās, atvadīšanās, pateicības, lūguma, atvainošanās formulas) atkarībā no saziņas vietas un sarunbiedra (mājās ar tuviniekiem, stundā ar skolotāju un klasesbiedriem, starpbrīdī, pastaigā). (VM.3.1.1.5.) • Mācās klausīties, uztver dažādā tempā un tembrā runātu tekstu (klasesbiedrus, skolotāju, vecākus, audio vai videoierakstu), ar uzvedinošu jautājumu palīdzību mācās uztvert/atšķirt zināmo no nezināmā, mācās atcerēties, mācās atbildēt uz jautājumiem. Mācās klausīties un saprast skolotāja instrukcijas. (VM.3.1.1.5.) • Mācās veidot dialogus un mācās ievērot saziņas kultūru sev zināmās situācijās. (VM.3.1.1.5.) • Mācās stāstīt par redzēto, dzirdēto vai lasīto. Pārstāsta pazīstamas pasakas vai neliela stāsta sižetu bez izlaidumiem, atkārtojumiem un teksta daļu maiņām. (VM.3.1.1.6.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās klausīties. Mācās pēc attēla, virsraksta, sarunas noteikt, par ko būs teksts. (VM.3.2.1.1.) • Mācās uztvert un pierakstīt/zīmēt informāciju tabulā. Veidojot vizītkarti, mācās atsevišķus verbālus un grafiskus domu un ideju pieraksta veidus. (VM.3.2.1.6.) • Mācās veidot teikumu/stāstījumu pēc attēliem, nepabeigtiem teikumiem; mācās iesaistīt teikumā/stāstījumā noteiktus vārdus, vārdu savienojumus. (VM.3.2.1.1.) • Mācās uztvert/minēt mīklas. (VM.3.2.1.3.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās rakstīt/norakstīt ierobežotā laukumā (piemēram, līnijkopās trīsliniju sistēmas burtņīcās) mazos un lielos rakstītos burtus <i>a, y, o, m, c, x, u, h</i>, burtu savienojumus, vienkāršus vārdus. Mācās norakstīt no rakstīta un iespiesta (drukāta) teksta. Rakstot mācās ievērot zilbju/vārdu robežas. (VM.3.3.1.1.) • Noraksta/raksta pēc parauga savas ģimenes cilvēku vārdus un uzvārdus ar lielo sākumburtu. (VM.3.3.1.1.) • Mācās skaidrot vārdu, vārdu savienojumu, teikumu nozīmi, saistot ar atbilstošu attēlu vai citu vizuālo informāciju. (VM.3.3.1.3.) • Mācās saklausīt skaņas vārdā, mācās noteikt skaņu secību vārdā. (VM.3.3.1.1.) • Mācās noteikt zilbju skaitu vārdā. (VM.3.3.1.6.) • Mācās saklausīt vārdu skaitu teikumā. (VM.3.3.1.1.) • Mācās rakstīt rakstīto burtu elementus. Mācās pareizi satvert pildspalvu un ieņemt pareizu ķermeņa stāvokli rakstot un lasot. • Mācās uztvert terminus virsraksts, autors, teksts, teikums, vārds, zilbe, skaņa, burts. Mācās, ka burti ir simboli skaņu pierakstīšanai. (VM.3.3.1.5.) • Pamana atšķirības mutvārdu un rakstveida tekstos. (VM.3.3.1.1.) • Mācās saskatīt būtiskas teikuma pazīmes: domas un intonācijas nobeigumu teikuma beigās. (VM.3.3.1.1.) • Atšķir teikumus pēc izteikuma mērķa un intonācijas. Mācās veidot pēc izteikuma mērķa dažādus teikumus. (VM.3.3.1.4.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Stāsta par sevi, redzēto, dzirdēto, lasīto un piedzīvoto. Stāsta par sevi, nosaucot vārdu, uzvārdu, mājas adresi un klasi, kurā mācās. (VM.3.1.1.6.) • Izmanto neverbālos saziņas līdzekļus (acu skatienu, mīmiku, žestus, pozas), lai uzsāktu un uzturētu sarunu. (VM.3.1.1.6.) • Sazinās, ņemot vērā saziņas situāciju (temats, dalībnieki). (VM.3.1.1.5.) • Ievēro pieklājības normas, uzrunājot pazīstamus un svešus cilvēkus, sasveicinoties, atvadoties, atvainojoties un pateicoties. (VM.3.1.1.5.) • Veido tekstus atbilstoši adresātam un saziņas mērķim (piemēram, vizītkarti). (VM.3.2.1.6.) • Izmantojot attēlu vai attēlu sēriju, mācās veidot noteiktu teikumu daudzumu par vienu tematu vai nelielu stāstu, ievērojot sižeta attīstības loģiku. (VM.3.2.1.6.) • Ar skolotāja atbalstu formulē teksta galveno domu un tajā paustās idejas. (VM.3.2.1.2.) • Mācās veidot un runā izmantot teikumus, kas satur ziņojumu, jautājumu, lūgumu vai pamudinājumu darbībai; intonatīvi pareizi tos izrunā. (VM.3.3.1.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu rakstīt glīti, skaidri un salasāmi, attīstot prieku par spēju pierakstīt. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) • Attīsta ieradumu veidot cieņpilnas attiecības, ievērojot saskarsmē saziņas kultūru. (Tikumi – godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu rūpēties par savu veselību, rakstot ieņem pareizu ķermeņa pozu, pareizi tur rakstāmpiederumu un novieto burtnīcu. (Tikums – atbildība; vērtība – dzīvība)
<p>Jēdzieni: vēstījums, apsveikums, dzimtā valoda, mātes valoda, tēva valoda, valsts valoda, virsraksts, autors, teksts, teikums, vārds, zilbe, skaņa, patskanis, līdzskanis, divskanis, atgādne, vārda pamazināmā forma, burts, lielie sākumburti, iespiesti un drukāti burti, rakstīti burti.</p>	

Temata apguves norise

Runa	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē saziņas situācijas, kas tiek piedāvātas zīmējumā vai tekstā, ar līnijām savieno zīmējumus, kas attiecas uz rakstveida un mutvārdu runu. • Orientējas saziņas situācijās, izmanto neverbālos saziņas līdzekļus (acu skatiens, mīmika, žesti, pozas) saistībā ar konkrētu saziņas situāciju (ar ko runāju/kam saku, kādos apstākļos), plāno runu (ko un kā pateikšu). • Seko pieklājības vārdu izmantojumam (sasveicināšanās, atvadīšanās, pateicība) dažādās saziņas situācijās (stundā, skolā, sadzīvē). Apspriež ar vienaudžiem, kuras sasveicināšanās formas nevajadzētu izmantot (piemēram, <i>Здравствуйте</i>). • Uzklauša klasesbiedru stāstījumu par sevi, tādējādi iepazīstot klasesbiedrus. • Ievērojot sarunbiedra vecumu un to, cik tuvu viņi ir pazīstami, lieto pieklājības frāzes sasveicinoties, atvadoties, atvainojoties, pateicoties. • Raksta pēc parauga burtus. • Mācās rakstīt frāzes un vienkāršus teikumus par sevi. • Mācās uzdot konkrētus jautājumus, lai noskaidrotu mācībām nepieciešamo informāciju. • Stāsta no galvas skaitāmos pantīņus, dzejoļus (par skolu). • Sižeta lomu spēlēs izspēlē dažādas saziņas situācijas (piemēram, Labdien! Iepazīsimies!). • Stāsta par sevi, izmantojot izveidoto vizītkarti. Pamato, kādēļ vizītkarte ir nepieciešama. • Veido vizītkarti (vārds, uzvārds, klase, skola, mīļākā nodarbošanās).
Teikums	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās lasīt burtus, zilbes, vienkāršus vārdus, īsus teikumus. • Mācās veidot teikumus par sevi un par skolu, klausās klasesbiedru stāstījumā, mācās pēc parauga uzdot jautājumus. • Izspēlē dažādas runas situācijas (piemēram, saruna starpbrīdī). • Atšķir teikumu no vārdiem, pamatojoties uz tā pazīmēm (domas un intonācijas nobeigumu teikuma beigās). • Mācās saskatīt teikuma pazīmes (pabeigta doma, lielais sākumburts, pieturzīme teikuma beigās) lasītā un rakstītā tekstā. • Vienkāršā teikumā lieto pieturzīmes atbilstoši izteikuma mērķim. • Noskaidro, izmantojot jautājumus, vārdu saikni teikumā. • Veido teikumus (dažādus pēc izteikuma mērķa un intonācijas) izmantojot attēlu vai sižetisku attēlu sēriju. • Nosaka teikuma robežas tekstā, kurā ir sajaukta teikumu secība (no 2 vai 3 teikumiem), izvēlas atbilstošu pieturzīmi katra teikuma beigās. • Veido gramatiski pareizus vienkāršus teikumus. • Piedāvājumiem vārdiem izvēlas 1 vai 2 sinonīmus un antonīmus.
Teksts	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās norakstīt no rakstīta un iespiesta teksta. • Klausās, vēro video, literāru darbu fragmentus par skolu, mācās atbildēt uz jautājumiem par dzirdēto un redzēto. • Mācās noteikt tekstā svarīgāko informāciju. • Izsaka savu viedokli par dzirdēto, mācās to pamatot. • Veido nelielus stāstījumus par rotaļu, nodarbību, materiāliem, vai izmantojot zīmējumu (-s). • Veido stāstiņus pēc attēliem; zīmē ilustrāciju izlasītajam jeb dzirdētajam tekstam. • Pauž lasītā izpratni (paskaidro, par ko tekstā ir stāstīts, par dzirdētā vai lasītā teksta noskaņu). • Veido prasmi strādāt ar informāciju, kas piedāvāta dažādā formā (zīmējums, teksts).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautības (krievu) valoda 1.1. temats “Sveika, skola!”</p> <p>Analizē tekstu, vai piedāvātajā saziņas situācijā ir/nav izmantoti etiķetes vārdi un izteikumi.</p> <p>Iepazīstas ar etiķetes vārdu pareizrakstību (<i>здравствуйте, привет, до свидания, до завтра</i>): atrod tos tekstā, pareizi tos skaļi izrunā, izraksta. Izdomā un inscenē sarunu starp draugiem, izmanto pierakstītos etiķetes vārdus.</p>	<p>Sociālās zinības 1.1. temats “Ko nozīmē būt skolēnam”</p> <p>Sociālo zinību stundā skolēni paplašina un padziļina iepriekš iegūtus (ģimenē, personīgajā pieredzē, sarunājoties ar cilvēkiem) priekšstatus par sasveicināšanās un atvadīšanās likumiem.</p> <p>Ar dažādu situāciju modelēšanas palīdzību skolēni atklāj savu viedokli par pieklājīgu uzvedību vienā vai citā situācijā. Piemēram, situāciju inscenēšana un analīze: vecāki vakarā pārnāk no darba. Vai jums viņi ir jāsveicina? Kādi vārdi var atklāt, ka jūs priecājaties viņus redzēt?</p> <p>Skolēni formulē vienkāršus secinājumus.</p> <p>Atšķir un skaidro, kādus vārdus var lietot, sveicinot pieaugušos un bērnus, bet kādus sveicinot vienaudžus.</p>
--	---

Metodiskais komentārs

Pirmajām stundām par tematu “Sveika, skola!” būtu jāizskatās šādi: pirmie vingrinājumi (viens, divi, dažreiz trīs) ievada skolēnus viņiem zināmā saskarsmes situācijā (iepazīšanās, sasveicināšanās, atvadīšanās). Šo vingrinājumu mērķis – rosināt skolēnus iedziļināties saziņas situācijā, kurā viņi jau vairākkārt ir atradušies.

Saziņas situācijas apspriešanas laikā ir jāpanāk, lai izteiktos iespējami vairāk skolēnu. Pirmkārt, viņi nosauks situācijas, kurās notiek saskarsme (sasveicināšanās, atvadīšanās, atvainošanās utt.). Otrkārt, pašu atbildes palīdzēs saprast, kas ir “saziņas situācija” (ar šo terminu skolēni turpina strādāt arī nākamajās stundās un klasēs).

Rakstot rakstīto burtu elementus ierobežotā laukumā, skolēni sagatavojas rakstīto burtu apguvei līnijās. Vienlaikus mācās orientēties telpā un mācību līdzekļos, izprotot jēdzienus *pa labi, pa kreisi, vidū, augšā, apakšā, uz augšu, uz leju, malā* u. c. Mācās lasīt/uztvert informāciju stundu sarakstā.

Veicot rakstu darbus, svarīgi, lai būtu pareiza ķermeņa poza: skolēna kājām jābalstās uz grīdas, ceļu locītavām jāveido taisnu leņķi; atstarpei starp galda virsmu un bērna krūtīm

jābūt tik lielai, lai tai cauri brīvi ietu bērna dūrīte; mugura jātur taisna, galva nedaudz paliecta uz priekšu.

Rakstāmā (pildspalvas, zīmuļa u. tml.) turēšanas veids: pirksti ir nedaudz saliekti un brīvi aptver pildspalvu; rādītājpirksts ir viegli uzlikts uz pildspalvas (apmēram 2 cm virs lodītes gala).

Burtnīcas novietojums: burtnīca ir pareizi novietota, ja labās rokas apakšdelms un rakstāmā rinda veido taisnu leņķi. Vēlamais raksta slīpums ir 65 grādi.

Burtu elementu un burtu rakstīt mācīšana ir uzsākta pirmsskolā, kur māca ievērot pareizu ķermeņa pozu, pareizu rakstāmā turēšanas veidu un burtnīcas novietojumu. 1. klasē skolotājs turpina tam pievērst uzmanību, atgādina, norāda uz atbilstošām atgādnēm. Ja skolēns ir iemācījies nepareizi un nespēj savus ieradumus mainīt, skolotājs neuzstāj, taču daļai bērnu nepieciešams tikai atgādinājums.

Skolotājs, mērķtiecīgi katrā stundā novērojot, diagnosticē sākotnējo valodas un runas, lasītprasmes un rakstītprasmes attīstības līmeni, nepieciešamības gadījumā iesaista logopēdu, speciālo pedagogu.

Skolēni jau pirmsskolā ir apguvuši rakstītos burtus, taču, iespējams, ne visus. Iespējams, ka atsevišķi skolēni nav rakstījuši ierobežotā laukumā, tāpēc svarīgi pirmajos mēnešos nostiprināt un attīstīt tālāk katra bērna individuālo prasmes līmeni. Progress un snieguma līmenis tieši šajā periodā 1. klases sākumā bērniem var kardināli atšķirties, tāpēc svarīgi ir veicināt katra bērna individuālo attīstību rakstīšanas un lasīšanas apgūvē, strādājot ar diferencēto pieeju.

Apmērām pēc mēneša sākas ābece periods. Ābece periodā turpina vingrināties lasīt un klausīties ar dažādiem mērķiem. Ābece periodā skolēni pakāpeniski apgūst visus rakstītos burtus, mācās tos rakstīt līnijās, mācās burtu savienojumus. Apgūstot katru nākamo burtu, mācās rakstīt/norakstīt zilbes, īsus vārdus un teikumus. Apgūst mazos un lielos rakstītos burtus *a, y, o, m, c, x, u, h*. Apgūstot jaunus burtus, mācās uztvert jēdzienus *patskaņi, divskaņi, līdzskaņi*. Skolēniem jānostiprina pirmsskolā apgūtie jēdzieni *burts* un *skaņa*, jāizprot, ka burts ir skaņas apzīmējums rakstos. Ābece periodā skolēniem vēl nemāca burtu nosaukumus, burtus nosauc tāpat kā skaņas.

Mācot rakstītos burtus, skolotājs demonstrē to rakstību uz tāfeles, vienlaikus komentējot veicamās darbības. Komentējot nosauc burtu elementus un rakstīšanas virzienu – īsa/gara taisna svītra no augšas uz leju; svītra ar lociņu augšā/apakšā; svītra ar cilpu; ovāls, pusovāls. Ieteicams burtus kopā ar skolēniem rakstīt gaisā, uz bezlīniju lapas, un tikai tad līnijās. Viens no nosacījumiem rokraksta attīstībā ir rakstīšanas regularitāte, tāpēc šiem vingrinājumiem jāatvēr aptuveni no 6 līdz 8 minūtēm ikvienā valodas mācības stundā.

Tematā mācās lielo sākumburtu lietojumu cilvēku (sava un ģimenes locekļu) vārdos un uzvārdos, mīldzīvnieku vārdos.

Arī ābece periodā īpaši nozīmīgi ir strādāt ar bērniem gan nelielās grupās, gan individuāli, attīstot lasīšanas un rakstīšanas pamatiemaņas un vienlaikus rosinot bērniem gūt prieku par saviem sasniegumiem – katru jauno izlasīto vai uzrakstīto vārdu un teikumu.

Skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (turpmāk – GAT) lasīt mācīšanas procesā vēlams ievērot speciālās pedagoģijas un logopēdijas principus par apzinātu izvairīšanos no grūtībām. Burtu apguve uzsākama ar viegli saklausāmajām skaņām. Ieteicama pakāpeniska patskaņu un līdzskaņu ieviešana, palielinot grūtību pakāpi: *a, y, m, o, c, x, u, l, h, bi, p, k, n, m, u, z, v, ž, b, z, d, ņ, b, e, ģ, j, ņ, u, c, y, ņ, f, z, v*.

Lasīt mācīšanas laikā, īstenojot individuālu un diferencētu pieeju, ievērojot skolēnu vispārējo veselības un psihiskās attīstības līmeni, burtu apguvi nesasteidz, pieļaujot to plānojumu visa mācību gada garumā.

Skolēniem ar GAT skaņu un burtu apgūvē var izmantot gan *Widgid* simbolu valodā piedāvātās burtu kartītes un citus materiālus, gan skaņu žestus, kur reizē ar skaņas apgūšanu tiek iemācīts žests un, turpmāk lasot, tas tiek līdzizrādīts.

Skaņu un burtu apgūvē var izmantot mācību līdzekļos piedāvātās metodiskās spēles “Zilbes”, “Lasīšana. Rakstīšana”.

<p>1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?</p>	<p>1.2. Mana ģimene Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?</p>	<p>1.3. Draugiem par draugiem Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?</p>	<p>1.4. Mana dzimtā zeme Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?</p>
--	---	---	--

1.2. Mana ģimene. Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 17 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu un sapratni par valodu kā sistēmu, iepazīstot jēdzienus *skaņa, burts, alfabēts, vārds, teikums*. Mācīt veidot priekšstatu par dažādu runas darbības veidu izmantošanu saziņas procesā; mācīt izpratni par skaņu/burtu attiecībām valodā; apgūt visus rakstītos burtus, veikt norakstu, rakstīt vārdus pēc dzirdes; mācīt lasīšanas prasmes.

Iemācīties nosaukt, lasīt un rakstīt līnijās visus lielos un mazos alfabēta burtus, ciparus, pieturzīmes, mācīties sākotnējās teikumu rakstības prasmes, lai turpmāk valodas prasmes (īpaši lasīt un rakstīt prasmi) varētu izmantot kā līdzekli dažādu mācību priekšmetu apgūvē, kā arī izmantot ikdienas vajadzībām.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Lai varētu veikli lietot vārdnīcas, alfabēts jāzina no galvas. Zinot alfabētu, var piedāvātos vārdus sakārtot alfabēta secībā. (V.Li.3.) • Lielais sākumburts jāraksta ne tikai teikuma sākumā, bet arī cilvēku vārdos, uzvārdos, patronīma nosaukumos. (V.Li.3.) • Mīkstinājuma zīme var atrasties vārda beigās un vidū, tā nav skaņa, tā norāda, ka līdzskanis ir mīksts. (V.Li.3.) • Vārdu dalīšana zilbēs un pārņemšanai jaunā rindā ne vienmēr sakrīt. Lai vārdu dalītu pārņemšanai jaunā rindā bez kļūdām, ir jāzina likumi. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ievēro etiķetes noteikumus svētku laikā (dzimšanas dienā, Mātes dienā u. c.). Ielūdz ciemos un apsveic pa tālruni, lietojot pieklājības frāzes. (VM.3.1.1.5.) • Prognozē teksta saturu pēc tā virsraksta, ilustrācijas. (VM.3.1.1.4.) • Kopā ar klasesbiedriem iesaistās neliela teksta inscenēšanā. (VM.3.1.1.11.) • Veido ar skolotāja atbalstu nelielus izteikumus par ģimenes attiecību vērtībām, savus izteikumus attiecina uz sakāmvārdos un parunās paustajām vērtībām. (VM.3.1.1.6.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās mutvārdos ielūgt vienaudžus uz svētkiem, uzklaut vai izlasīt ielūgumu, mācās mutvārdos apsveikt vienaudžus svētkos. Mācās radoši noformēt ielūgumu, apsveikumu. Zīmē savu ģimeni; pārveido informāciju, kas saņemta no zīmējuma, tekstā; veido mutvārdu monoloģisku izteikumu, saistītu ar ģimenes aprakstu. (VM.3.2.1.6.) • Uzrunā kādu, izmantojot vārdu, uzvārdu, pieklājības frāzes. (VM.3.2.1.1.) • Uztver konkrētu informāciju no dzirdētā teksta (“Pastāsti, ko tu no teksta uzzināji par galvenajiem varoņiem (ārējais izskats, rakstura īpašības), par darbības laiku un vietu, kā attīstās notikumi”). (VM.3.2.1.2.) • Mācās strukturēt domas, mācās vizuāli atveidot secīgus notikumus atbilstoši dotajam tematam. (VM.3.2.1.2.) • Mācās saskatīt/saklausīt tekstā galvenos vārdus, kas veido teksta sižetu. Mācās atstāstīt/atbildēt uz jautājumiem par tekstu, iekļaujot galvenos vārdus, mācās nosaukt dzirdētā teksta tēlus, mācās veidot teikumus/stāstīt par tiem, mācās īsi raksturot un izteikt savas domas par viņu rīcību. (VM.3.2.1.2.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās alfabēta burtus un pareizi izrunā tos. Izmanto alfabēta zināšanas vienkāršo uzdevumu pildīšanai. • Raksta ar lielo sākumburtu vārdus un uzvārdus, dzīvnieku vārdus, ģeogrāfiskos nosaukumus. • Mācās atšķirt skaņas, no kurām sastāv vārds (patskaņi: uzsvērti/neuzsvērti; līdzskaņi: balsīgi/nebalsīgi, pāru/nepāru, cieti/ mīksti). • Apzīmē rakstos līdzskaņu mīkstinājumu ar patskaņiem (e, ě, ю, я, u) un ar mīkstinājuma zīmi. • Dala vārdus zilbēs. (VM.3.3.1.1.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Mācās klausīties, lasīt, atbildēt uz jautājumiem. (VL.3.1.1.3.) Piedalās sarunās; mācās paust savu viedokli un uzklausi citu viedokli. (VL.3.1.1.5.) Mācās izmantot burtus un citas rakstzīmes sava teksta veidošanā un radošā noformēšanā. (VL.3.2.1.6.) Saprotami izrunā visas dzimtās valodas skaņas un skaņu savienojumus. (VL.3.3.1.3.) Mācās rakstīt. (VL.3.3.1.4.) Pazīst, sauc un raksta krievu alfabēta burtus. Pielieto alfabēta zināšanas. Skaidro lielā sākumburta lietošanas gadījumus. Mācās atšķirt patskaņus un līdzskaņus, cietos un mīkstos, balsīgos un nebalsīgos līdzskaņus. (VM.3.3.1.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu rakstīt glīti, skaidri un salasāmi, attīstot prieku par spēju pierakstīt. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) Veido ieradumu pabeigt iesāktos darbus. Seko līdz teiktajam, rādītajam, atgādnei. (Tikumi – atbildība, centība, gudrība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: alfabēts, lielais sākumburts cilvēku vārdos, tēvvārdos, uzvārdos, dzīvnieku vārdos, iesaukās, ģeogrāfiskajos nosaukumos; apsveikums.</p>	

Temata apguves norise

<p>Alfabēts un tā nozīme</p>	<ul style="list-style-type: none"> Skaidro, kā krievu valodā cēlies vārds “ābece”. Pareizi nosauc visus apgūtos burtus un atrod to vietu alfabētā. Saprot alfabēta nepieciešamību. Pazīst visus alfabēta burtus un pareizi izrunā tos. Izmanto alfabētu, atrod vajadzīgo burtu alfabēta stabiņā; sakārto piedāvātos cilvēku vārdus un uzvārdus krievu alfabēta secībā. Salīdzina skaņas un burtus dzimtajā un apgūstamajā valodā un meklē līdzīgo un atšķirīgo. Apkopo informāciju par savas tautas kultūru tuvākajā apkārtnē, piemēram, ģimenē. Zīmē savu ģimeni; izmantojot zīmējumu, veido īsu tekstu. Stāsta par savu ģimeni, nosaucot ģimenes locekļu vārdus.
<p>Lielais sākumburts cilvēku vārdos, tēvvārdos, uzvārdos, dzīvnieku vārdos, ģeogrāfiskajos nosaukumos</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analizē saziņas situācijas, kurās nepieciešams nosaukt vārdu un uzvārdu. Atpazīst un skaidro sava vārda izcelsmi (vienkārši gadījumi). Salīdzina dzīvnieku nosaukumus ar viņu vārdiem. Salīdzina un skaidro lielā sākumburta vai mazā burta lietošanas gadījumus vārdos (<i>уапук – Шапук</i>). Raksta lielo sākumburta teikuma sākumā, cilvēku un dzīvnieku vārdos.

Burti e, ё, ю, я; ь kā mīkstinājuma rādītājs	<ul style="list-style-type: none"> • Kopā ar klasesbiedriem iesaistās neliela teksta inscenēšanā, piemēram “Dāvanu izvēle” (lieto pieklājības vārdus un frāzes (<i>Будьте добры, Прошу вас, Мне бы хотелось, Пожалуйста, Спасибо</i>). • Analizē tekstus uz apsveikumu atklātnēm, formulē valodas uzvedības likumus (labāk pašam uzrakstīt apsveikumu nekā dāvināt atklātņi ar gatavu tekstu). • Veido mutisku un rakstisku apsveikumu dzimšanas dienā atbilstoši adresātam. • Izvieto apsveikuma tekstu uz atklātnes (pareizi to noformē: uzruna, vēlējums, paraksts, datums). Ievēro personas vietniekvārdu “tu” un “jūs” lietojumu saskarsmē. Skaidro šo vārdu lietošanas noteikumus dažādās saskarsmes situācijās. • Ievēro svarīgākās patskaņu atšķirības vai pazīmes vārdā. • Atpazīst vārdā mīkstos līdzskaņus un pareizi lieto mīkstinājuma zīmi. Nosaka burtu un skaņu attiecību vārdos ar mīkstinājuma zīmi. • Apzīmē rakstos līdzskaņu mīkstinājumu ar patskaņiem (e, ё, ю, я, ь) un mīkstinājuma zīmi.
Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā	<ul style="list-style-type: none"> • Pauž savu viedokli, attieksmi pret dzirdētā, lasītā teksta varoņu rīcību. • Skaidro parunu jēgu, saskaņo parunas ar saziņas situāciju. • Sasaista teksta saturu ar sakāmvārdiem un parunām. • Atrod vārdus, kas sastāv no vienas zilbes. Dala vārdus zilbēs (divzilbju vai trīszilbju vārdus). • Analizē informāciju, kas attēlota zīmējumā, pēc novērojumiem skaidro, kā pareizi jādala vārdi pārņemšanai jaunā rindā. • Pārnes vārdus jaunā rindā pēc zilbēm (vienkāršie gadījumi).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 1.2. temats “Mana ģimene. Kādi noslēpumi ir burtiem un skaņām?”</p> <p>Kā mājas darbs skolēniem tiek piedāvāts kopā ar vecākiem izpētīt savas dzimtas saknes, pajautāt vecmāmiņai un vectētiņam par viņu dzimtām un izveidot savas ģimenes vēsturi. Pēc savāktās informācijas apkopošanas skolēni kopā ar vecākiem zīmē savas dzimtas shēmu (dzimtas koks) vismaz 3 vai 4 paaudzēs.</p> <p>Stundā skolēni stāsta par savas ģimenes locekļiem pēc zīmējuma – shēmas, kas katrs ir, kā viņu sauc, ar ko viņš nodarbojas vai bija nodarbojies utt. Pārējie skolēni uzmanīgi klausās, pēc tam uzdod jautājumus, stāsta par to, ko uzzināja no runātāja. (VM.3.2.1.6.).</p>	<p>Sociālās zinības 1.3. temats “Kā sadarboties, svinot svētkus, ģimenē un klasē”. Sociālo zinību stundā tiek atklāta jēdzienu “ģimene”, “ģimenes locekļi”, “dzimtas koks”, “senči” nozīme; tiek precizēta dzimtas terminoloģija, ko izmanto, stāstot par saviem ģimenes locekļiem; šo terminoloģiju izmanto, lai noteiktu radniecību savā ģimenē.</p> <p>Skolēni uzzina, kas tas ir “dzimtas koks”, kādēļ to tā sauc; izveido savas ģimenes radniecības saikņu shēmu 3 vai 4 paaudzēs (ar vecāku palīdzību).</p>
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Lielais sākumburts vārdos 1. klasē</p>	<p>1. klasē skolēns iepazīstas ar to, ka cilvēku vārdus, uzvārdus, tēvvārdus, dzīvnieku vārdus raksta ar lielo sākumburtu. Ir svarīgi pievērst skolēnu uzmanību tam, kāpēc cilvēkiem radās nepieciešamība rakstīt šos vārdus ar lielo sākumburtu.</p>
---	---

2. tematā turpina apgūt ābece perioda uzdevumus. Skolēni turpina vingrināties lasīt un klausīties ar dažādiem mērķiem.

Skolēni mācās rakstīt mazos un lielos rakstītos burtus laukumā. Skolēni pakāpeniski apgūst visus rakstītos burtus, mācās tos rakstīt līnijās, mācās burtu savienojumus. Apgūstot katru nākamo burtu, mācās norakstīt/rakstīt zilbes, īsus vārdus un teikumus. Apgūstot jaunos burtus, mācās jēdzienus *patškaņi, divskaņi, līdzskaņi*.

Skolēni mācās lietot lielos sākumburtus pilsētu, upju, ezeru nosaukumos. Mācās izteikt/atkārtot novēlējumu. Mācās uztvert/izteikt viedokli par svētku sajūtām, piederību savai valstij.

Mācās rakstīt ciparus un pieturzīmes (. ? !) līnijās. Mācās uztvert/saprast dažādu pieturzīmju lietojumu teikumu beigās.

Mācās norakstīt ielūgumu un apsveikumu pēc parauga.

Mutvārdu runas attīstīšanai ieteicams izmantot dažādus pareizrūnas vingrinājumus, pareizrakstībai – krustvārdu mīklas, uzdevumus, kur jāatrod trūkstošie burti u. c. Īpaši svarīgi tas ir skolēniem, kuriem dzimtā valoda nav krievu valoda.

Skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem (turpmāk – GAT) apgūstamo burtu secībā vēlams ievērot speciālās pedagogijas un logopēdijas principus par apzinātu izvairīšanos no grūtībām.

Skolēniem ar GAT skaņu un burtu apgūvē var izmantot gan *Widgid* simbolu valodā piedāvātās burtu kartītes un citus materiālus, gan skaņu žestus, katrai skaņai piešķirot noteiktu žestu.

Skaņu un burtu apgūvē var izmantot mācību līdzekļos piedāvātās didaktiskās spēles “Attēls, vārds, skaņa, burts, zilbe”, “Četri burti”.

<p>1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?</p>	<p>1.2. Mana ģimene Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?</p>	<p>1.3. Draugiem par draugiem Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?</p>	<p>1.4. Mana dzimtā zeme Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?</p>
--	---	---	--

1.3. Draugiem par draugiem. Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par to, ka, lai saprastu tekstu, ir nepieciešams atbildēt uz jautājumiem (par ko ir teksts, kāpēc un ar kādu mērķi autors to ir radījis).

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Draudzība ir viena no cilvēces vērtībām, un tā dara cilvēku laimīgu. Var apspriest lasīto, balstoties uz personīgo pieredzi. (V.Li.2.) • Sarunā (dialogā) veidojas attiecības, pārliecība, pašizjūta. (V.Li.1.) • Lai atjaunotu sajauktu tekstu, ir nepieciešams loģiskā kārtībā salikt teikumus. (V.Li.2.) • Krievu valodā ir vēsturisks likums, par dažādu vārdu, kas jāatceras rakstību savienojumos ЖИ, ШИ raksta burtu И; savienojumos ЧА, ЦА burtu А; savienojumos ЧУ, ЦУ burtu У, burtu savienojumos ЧК, ЧН, НЧ, ЦН, НЦ neraksta mīkstinājuma zīmi. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piedalās dialogā par piedāvātajiem situācijām (ielūgums uz dzimšanas dienu, uz svētkiem, ciemos). Stāsta par savu draugu/draudzeni (saviem draugiem). Ar skolotāja palīdzību veido īsus izteikumus par draudzību, izmantojot sakāmvārdus un parunas. Uzmanīgi klausās un skatās (audioierakstu/videoierakstu), lai iegūtu sev nozīmīgu informāciju. (VM.3.1.1.5.) • Salīdzina dažādus darbus par vienu tematu un noskaidro kopīgo un atšķirīgo par galveno domu un varoņiem. (VM.3.1.1.3./4.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās lasīt/klausās literāru darbu un mācās raksturot tā literāros varoņus. (VM.3.2.1.2.) • Mācās veidot teikumus/stāstījumu atbilstoši dotajam tematam, attēlam, attēlu sērijai. Mācās veidot teikumus/atstāstīt tekstu. (VM.3.2.1.4.) • Mācās rakstīt vārdus, teikumus/tekstu – drauga aprakstu. (VM.3.2.1.6.) • Mācās lasīt paša uzrakstīto, ar skolotāja palīdzību noskaidrot, kas nepieciešams, lai uzlabotu rakstīto, mācās veikt nepieciešamos uzlabojumus.. (VM.3.1.1.5.) • Ar jautājumu un balsta vārdu palīdzību atpazīst nelielus tekstus ar sajauktu teikuma kārtību (teksti no 3 līdz 4 teikumiem); mutiski turpina stāstu par noteiktu tematu. (VM.3.2.1.7.) • Salīdzina ilustrācijas (attēlus) ar tekstu un veido stāstījumu par teksta saturu. (VM.3.2.1.6.) • Pārvalda jaunu darba veidu – rakstveida stāstījums pēc gatava plāna, kas veidots kā jautājumi. (VM.3.2.1.4.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ievēro vārdu pareizrakstību ar patskaņiem <i>u, a, y</i> pēc līdzskaņiem <i>ж, ш, ц, ч</i>. (VM.3.3.1.1.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Veido nelielu monologu par saviem draugiem un viņu aizraušanos. (VM.3.1.1.6.) • Veic korekcijas sajauktā tekstā. (VM.3.2.1.7.) • Veido sīzeta līnijai atbilstošu teksta turpinājumu. (VM.3.2.1.7.) • Izmantojot datora tastatūru, raksta vārdus. Dzēš uzrakstītās rakstzīmes. (VM.3.3.1.7.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu veidot cieņpilnas attiecības, ievērojot saziņas kultūru saskarsmē. (Tikumi – godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt. (Tikumi – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: teikums, teksts, tā pazīmes; sajaukts teksts; dialogs, tā struktūra.</p>	

Temata apguves norise

<p>Teikums un teksts</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido nelielu monologu izteikumu/stāstījumu par saviem draugiem un viņu aizraušanos. Strādājot pāri apspriež, kas ir īsta draudzība. • Strādājot pāri, formulē un pieraksta draudzības “noslēpumus”, noformē plakātu. Pēc tam prezentē savu darbu klasesbiedriem. • Stāsta, kas veido īstu draudzību. • Lasa nelielus tekstus, lietojot paņēmienu “lasīšana ar pieturām”. • Izteiksmīgi lasa tekstu, ievērojot pieturzīmes. • Izvērtē daiļdarba varoņu rīcību no ētiski tikumiskā skatpunkta. • Raksturo savu draugu pēc ārējā izskata un rakstura īpašībām, izmantojot jautājumus (vai ideju zirneklī). • Ievēro saikni starp vārdiem teikumā un teikumu saistījumu tekstā. • Analizē sajauktu tekstu. Veido loģisku saikni starp teikumiem tekstā. Atjauno sajauktu tekstu. • Veic izpildītā darba pārbaudi pēc parauga. • Skaidro virsraksta atbilstību daiļdarba saturam. • Prognozē teksta saturu, izmantojot virsrakstu. • Vēro, kā mainās teikuma saturs/nozīme, mainot vārdu kārtību teikumā vai aizstājot vienu vārdu ar citu. • Analizē sajauktus teikumus, uzdod jēgpilnus jautājumus. • Salīdzina patskaņu izrunu un rakstību savienojumos жи – жи, ча – ца, чы – цы. Ievēro vārdu pareizrakstību patskaņiem u, a, y pēc līdzskaņiem ж, ш, ц, ч. • Atrod un apzīmē grafiski ortogrammas vārdos (piemēram: машина). • Izmantojot datora tastatūru, raksta vārdus. Dzēš uzrakstītās rakstzīmes.
<p>Sava teksta (stāstījuma) veidošana. Dialogi par piedāvātajām situācijām</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ar dzirdi uztver literāro darbu. • Pēc skolotāja piedāvātajiem kritērijiem izvērtē literārā darba varoņu rīcību, salīdzina ar savu uzvedību dažādās situācijās. • Izsaka savu vērtējumu par literāra darba saturu (Kas patika? Kādēļ?), pamato to. • Pēc literārā darba klausīšanās skolēns izvēlas vienu no uzdevumiem: <ul style="list-style-type: none"> • vienkārši izlasīt; • uzzīmēt ilustrāciju izlasītajam tekstam un stāstīt par zīmējumu, lietojot vārdus no teksta. • Rakstiski pārstāsta tekstu pēc gatava plāna, kas veidots, atbildot uz jautājumiem. • Uztver audioinformāciju/videoinformāciju (piemēram, skatās mācību video filmu par mājdzīvniekiem). Uzmanīgi klausās un skatās, lai iegūtu sev nozīmīgu informāciju. • Veido mutvārdu stāstījumu par piedāvāto tematu (piemēram, “Mans draugs”) un prezentē savu darbu. • Salīdzina balsīgo pāru līdzskaņu rakstību vārda beigās. • Atrod divzīlību vārdos pāru līdzskaņu burtu, kura rakstību vajag pārbaudīt. • Atšķir pāru balsīgos un nebalsīgos līdzskaņus; salīdzina izrunu un pareizrakstību pāru līdzskaņiem vārda beigās. • Atrod un apzīmē grafiski ortogrammas vārdos.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 1.3. temats “Draugiem par draugiem. Kā mēs varam atšķirt tekstu no teikumu kopas?”</p> <p>SR: atjauno tekstu, kurā ir sajaukta teikumu kārtība, sakārtojot notikumus loģiskā secībā; veido vēstījumu no teksta, kurā ir sajaukta teikumu kārtība. (VM.3.2.1.7.)</p>	<p>Dabaszinības 1.3. temats “Kā pētīt nedzīvos objektus?”</p> <p>Dabaszinību stundā skolēni precizē savas zināšanas par pavasara pārmaiņām dzīvajā dabā (Kādas pārmaiņas notiek dzīvajā un nedzīvajā dabā? Kā dabas parādības saistītas ar dzīvo un nedzīvo dabu?)</p> <p>Strādājot grupā, skolēni atjauno tekstu par dabu, kurā ir sajaukta teikumu kārtība.</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Burti pēc šņāceņiem savienojumos: жи, ши, ча, ца, чу, цу</p>	<p>Lai skolēniem veidotu prasmi rakstīt savienojumus жи, ши ar burtu u nevajadzētu īpaši akcentēt, ka pēc burtiem ж, ш vienmēr raksta burtu u, tā kā pēc šiem burtiem neuzsvērtās zilbēs raksta burtu e, piemēram: шестой, железный utt. Pareizāk būtu pievērst skolēnu uzmanību tam, ka pēc burtiem ж, ш nekad neraksta burtu y.</p> <p>Vārdu rakstības darba procesā ar savienojumiem жи, ши, ча, ца, чу, цу mērķtiecīgi vispirms veikt redzes (svarīgs ir redzes faktors, bieži sastopoties ar šiem savienojumiem rakstos), kā arī redzes un dzirdes vingrinājumus, bet vēlāk dzirdes vingrinājumus.</p>
<p>Sajaukts teksts</p>	<p>1. Lai iemācītu pirmklasniekiem noteikt teikuma robežas, var izmantot sekojošu algoritmu. Uzdevums: nosaki teikuma robežas. Darba izpildes soļi. Virzīšanās tekstā uz priekšu notiek pa vienam vārdam. Teksta izpratne top, vērtējot tā uzbūvi vārdu pēc vārda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasa pirmo vārdu. • Seko jautājums: “Vai doma ir pabeigta?” • Ja “jā”, tad tas ir teikums. Jāliek punkts. • Ja “nē”, tad jālasa nākamais vārds tekstā un jāatkārto jautājums: “Vai doma ir pabeigta?” utt. <p>2. Sižetiskie attēli visbiežāk noder tam, lai skolēni veidotu tekstus (piemēram, vienā vingrinājumā ir uzdevums: Apskati attēlus! Noraksti teikumus tā, lai izveidojas teksts). Tomēr zīmējumi var kalpot arī citiem mērķiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tajos ir attēloti priekšmeti, kuru nosaukumos ir noteiktas skaņas; • priekšmetu un to pazīmju nosaukšana; • iepazīšanās ar vārda nozīmi vai nozīmes precizēšana utt.

<p>1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?</p>	<p>1.2. Mana ģimene Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?</p>	<p>1.3. Draugiem par draugiem Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?</p>	<p>1.4. Mana dzimtā zeme Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?</p>
--	---	---	--

1.4. Mana dzimtā zeme. Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 17 stundas (24 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par vārdšķirām, vērojot jautājumus, kurus uzdod vārdiem, kas nosauc priekšmetus, to pazīmes un darbību. Saskatīt pasakās, dzejoļos, stāstos tēlainos izteicienus, kuri nosauc priekšmetus, pazīmes un darbības, izmantot tos savā mutvārdu runā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Tekstos atspoguļotās tautu tradīcijas (svētki). (V.Li.1.) • Ja vārdiem ir vienāda nozīme, tie atbild uz vienu jautājumu un tiem ir kopīgas pazīmes, šos vārdus var dalīt grupās: vārdi – nosaukumi, vārdi – pazīmes, vārdi – darbības. (V.Li.3.) • Uzsvars palīdz atšķirt ne tikai uzsvērtās un neuzsvērtās zilbes, bet arī saprast to vārdu nozīmi, kurus raksta vienādi, bet izrunā dažādi. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās lasīt apzināti. Runā intonatīvi izteiksmīgi, izmantojot mīmiku, žestus, pozas. Stāsta par daiļdarba noskaņu, tā emocionālo nokrāsu (skumja, priecīga), par savas dzimtās zemes cilvēkiem, krāsām un skaņām. Izteiksmīgi lasa literārus tekstus un mācās no galvas dzejoļus. (VM.3.1.1.5.) • Mācās lietot (ar skolotāja atbalstu) dažādus avotus (bērnu enciklopēdijas, e-vidi) nepieciešamās informācijas ieguvei. Mācās atrast informāciju piedāvātajos avotos. Vērtē to pēc vienkāršiem kritērijiem: zināma/nezināma, interesanta/garlaicīga. (VM.3.1.1.4.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atšķir žanrus (pasaka, dzejolis, stāsts, paruna, mīkla). Prognozē teksta saturu pēc ilustrācijām, pēc skolotājas piedāvātajiem atslēgvārdiem. (VM.3.2.1.2./3.) • Atrod tekstos kopīgo un atšķirīgo, komentē to. (VM.3.2.1.2) • Raksta nelielu stāstiņu; mācās sacerēt tekstu komksam. (VM.3.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komentē apgūtās ortogrammas (balstoties uz pārbaudi pēc stiprās pozīcijas vai pēc ortogrāfijas vārdnīcas). (VM.3.3.1.1.) • Atšķir vārdus, kuri atbild uz jautājumiem kas? (vārdus – nosaukumus); ko dara? (vārdus – darbības); kāds? kāda? kādi? (vārdus – pazīmes). (VM.3.3.1.2.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Atpazīst vārdšķiras: lietvārds (vārdi – nosaukumi), īpašības vārds (vārdi – pazīmes), darbības vārds (vārdi – darbības), prievārds. (VM.3.3.1.2.) • Vārdos atšķir uzsvērtās un neuzsvērtās zilbes (VM.3.3.1.6.) • Atpazīst vārdus ar pārbaudāmiem neuzsvērtiem patskaņiem, divos veidos skaidro tajos rakstāmo neuzsvērto patskani: izmainot skaitli vai piemeklējot līdzīgus vārdus. Atrod atbildes uz jautājumiem, izmantojot mācību grāmatas. (VM.3.3.1.1.) • Atšķir žanrus (pasaka – tautas un literārā, dzejolis, stāsts, paruna, mīkla). • Saskata tēlainās izteiksmes līdzekļus pasakās, dzejoļos, stāstos. Bagātina valodu, lasot pasakas un teikas. (VM.3.2.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu ar cieņu izturēties pret Latvijas valsts simboliem, censties izprast to nozīmi. (Tikumi – atbildība, gudrība; vērtība – Latvijas valsts)
<p>Jēdzieni: uzsvars; uzsvērtie un neuzsvērtie patskaņi; neuzsvērtie patskaņi, kurus var pārbaudīt ar uzsvaru; nepārbaudāmie neuzsvērtie patskaņi; dzejolis, stāsts, pasaka (tautas, literārā); tautas mutvārdu daiļrade (folklorā); tēlaini izteicieni pasakās, dzejoļos, stāstos.</p>	

Temata apguves norise

Vārdi, kas nosauc priekšmetus	<ul style="list-style-type: none"> • Stāsta par saviem iespaidiem ekskursijā, par savu dzimto pilsētu (ciematu), par dzirdēto un izlasīto par Rīgas, savas pilsētas (ciemata) vēsturi. • Lasa apzināti, izvēlas nepieciešamo lasīšanas stratēģiju – detalizēto vai izlases. • Stāsta par daiļdarba noskaņu pēc tā emocionālās nokrāsas (skumja, priecīga), par savas dzimtās zemes cilvēkiem, krāsām un skaņām. • Ievēro uzsvāra lomā vārdu nozīmes atšķirībās: eksperimentē ar uzsvāra maiņu vārdos (<i>кpУжкu – кpУжкuИ</i>); izdara secinājumus, ka uzsvārs var mainīt vārda jēgu. • Nosaka uzvedības normu pārkāpumus (nepareiza pieaugušā uzrunāšana) daiļliteratūras tekstos. • Atrod tekstā vārdus pēc piedāvātās pazīmes (atbild uz jautājumu kas?). • Vēro burta Ē lietojumu vārdos, ar skolotāja palīdzību izdara secinājumus par to, ka zilbe ar šo burtu vienmēr ir uzsvēta. • Nosaka uzsvērtu zilbi vārdā (vārdi ar 2 vai 3 zilbēm). • Mācās nosaukt patskaņu stīpro un vājo pozīciju vārdā (stīprā – uzsvērtā, vājā – neuzsvērtā). • Novēro patskaņu pareizrakstību, kuri atrodas vājās pozīcijās (piemēram: <i>дoмa – дoм</i>). • Atrod atbildes uz jautājumiem, izmantojot mācību grāmatas, vārdnīcas, lai pārbaudītu atzīmēto vārdu pareizrakstību.
Prievārdi	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās atrast informāciju piedāvātajos avotos. Atrod tekstā informāciju; vērtē to pēc vienkāršiem kritērijiem: zināma/nezināma, interesanta/garlaicīga. Izsaka savu viedokli par izlasīto vai dzirdēto. • Tekstā atrod atbildes uz jautājumiem. • Atrod prievārdus tekstā. • Nosaka teikumā prievārdus, mācās ortogrāfiski pareizi tos pierakstīt (šķirti ar nosaukumiem). • Mācās mutiski veidot teikumus ar balstvārdiem (ar prievārdiem).
Vārdi – pazīmes	<ul style="list-style-type: none"> • Raksturo sevi un citus ar piemērotiem īpašības vārdiem. • Nosaka vārdus, kas atbild uz jautājumiem kāds? kāda? kādi? kādas? • Paplašina teikumus ar vārdiem, kas nosauc priekšmeta pazīmes, saskatot teikuma noskaņas maiņu. • Atšķir vārdus, kas nosauc priekšmetus un pazīmes.
Vārdi – darbības	<ul style="list-style-type: none"> • Tekstā atrod vārdus pēc piedāvātās pazīmes (atbild uz jautājumiem ko darīt? ko izdarīt?). • Ar skolotāja palīdzību sacer nelielus stāstus, turpinot iesākto. • Ievēro vārdus ar darbības nozīmi, lai atšķirtu tos no vārdiem, kas nosauc priekšmetu (<i>бeжaть/бeз/пpобeжкa</i>).

Folklorā – pasakas, teikas, parunas, sakāmvārdi, mīklas

- Atšķir žanus: pasaka (tautas, literārā), stāsts, dzejolis, mīkla, komikss, paruna; nosaka to tēmu.
- Mācās sacerēt tekstu komiksam.
- Atmin mīklas, pēc atslēgvārdiem.
- Pazīst un stāsta par dažādu tautu kultūras tradīcijām un paražām.
- Mācās saprast informāciju, kas pasniegta netiešā veidā (parunas/sakāmvārdi/mīklas).
- Izsaka idejas, kurās var izmantot piedāvātas parunas/sakāmvārdus/mīklas. Skaidro parunu jēgu, piemeklē parunas saziņas situācijām. Raksturo savu pieredzi līdzīgās situācijās.
- Saskata (ar skolotāja palīdzību) tēlainās izteiksmes līdzekļus tekstos.
- Atrod tēlainās izteiksmes līdzekļus pasakās, dzejoļos, stāstos (*птичка-невеличка, ручеёк поём*).
- Bagātina savu runu, iepazīstot pasakās un teikās lasītos vārdus.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starpriekšmetu saikne

Mazākumtautību (krievu) valoda 1.4. temats “Mana dzimtā zeme. Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?”

Mācās atpazīt vārdšķiras – lietvārds (vārdi – nosaukumi), īpašības vārds (vārdi – pazīmes), darbības vārds (vārdi – darbības), prievārds. (VM 3.3.1.2.)

Vizuālā māksla 1.3. temats “Kā ilustrācijas palīdz labāk saprast tekstu?”

Vizuālās mākslas stundā skolēni zīmē krāsainu zīmējumu – ilustrāciju “Mana mīlākā pasaka”.

Krievu valodas stundā skolēni veido īsu stāstījumu, kas raksturo zīmējumu.

Metodiskais komentārs**Kas skolēnam 1. klasē jāapgūst par vārdšķirām?**

1. klasē speciāls darbs ar vārdšķirām ir priekšlaicīgs, jo vārdu gramatiskās pazīmes abstrakti atšķiras.
- Skolēni sāk iepazīties ar lietvārdu, īpašības vārdu un darbības vārdu (termini netiek ieviesti) 1) pēc jautājumiem, 2) pēc nozīmes: nosauc priekšmetus (vārdi – nosaukumi), to pazīmes (vārdi – pazīmes) vai darbības (vārdi – darbības).
- Balstoties uz savu dzīves pieredzi, skolēni atpazīst vārdus, kas atbild uz jautājumu – kas?, izdara secinājumu, ka šie vārdi nosauc priekšmetus. Ir jāpievērš skolēna uzmanība tam, ka teikumā vārds, kurš atbild uz jautājumu kas?, ir teikuma priekšmets.
- Iepazīstinot skolēnus ar vārdiem, kas nosauc priekšmetu pazīmes, ieteicams balstīties uz tekstu gan prozā, gan dzejā, kas palīdz paplašināt bērnu priekšstatu par piedāvāto vārdu lomu un par vārdu saikni teikumos.
- Lai īstenotu šo mērķi skolēniem tiek piedāvāts paplašināt teikumus, piemeklējot pēc būtības iederīgu vārdu, sacerot mīklu, izmantojot vārdus, kas nosauc priekšmeta pazīmes. Savas mīklas izveidošanā ir nepieciešams skolēnus virzīt tā, lai priekšmeta pazīmes, par kuru izveido mīklu, tiktu precīzi nosauktas.

2. klase

<p>2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?</p>	<p>2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?</p>	<p>2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?</p>	<p>2.4. Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomu teikumā?</p>
--	---	--	--

2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 29 mācību stundas (28 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot prasmi saistīt vārdus teikumā, ievērojot intonāciju teikuma beigās. Runā izcelt saturiski nozīmīgus vārdus, loģiski saistīt teikumus atbilstoši krievu valodas normām (mutiski un rakstos), lai skaidri un precīzi izteiktu savas domas.

Pilnveidot 1. klasē gūtās zināšanas par dzimto/-ajām valodu/-ām un valsts valodu, mācīties uztvert/veidot izpratni par dzimtās valodas un citu valodu nozīmi, daudzveidību; tostarp zīmju valodu.

Pilnveidot prasmi sazināties ar pazīstamiem pieaugušajiem un vienaudžiem par lasīto, dzirdēto un redzēto, mācīties jautāt, atbildēt uz jautājumiem un mācīties izteikt attieksmi.

Attīstīt/apgūt prasmi uztvert, pierakstīt sev nepieciešamo dzirdēto un lasīto informāciju tabulā. Mācīties alfabētu un mācīties to izmantot informācijas ieguvē un apstrādē.

Veidot prasmi lasīt saprotami/ar izpratni mācībām un savām interesēm atbilstošu tekstu, mācoties saprast izlasīto, noteikt tematu, un galveno domu, kā arī pievēršot uzmanību virsrakstā sniegtajai informācijai.

Apzināti lietot teikumus – nozīmē prast dalīt runu jēdzieniski pabeigtās vienībās, noteikt domu priekšmetu, strukturāli un intonatīvi noformēt domu, savienot vārdus teikumos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Monologs atšķiras no dialoga pēc dalībnieku skaita. (V.Li.1.) • Ievērojot telefonsarunā galvenās pieklājības normas, tu demonstrē savu audzinātību un kultūru. (V.Li.1.) • Lai labāk saprastu izlasīto, noteiktu galveno domu, ir nepieciešams atrast tekstā atslēgvārdus. (V.Li.2.) • Katrs teikums ienes tekstā kādu jaunu informāciju: papildina, paskaidro, precizē. (V.Li.2.) • Lai pareizi lasītu un mutvārdos veidotu teikumu, kā arī rakstos lietotu pareizas pieturzīmes, ir jāizprot tā saturs. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido ar klasesbiedriem nelielus dialogus (piemēram, par kokiem rudenīgā mežā, parkā). • Izraugās mīklas par piedāvāto tēmu, uzdod tās klasesbiedriem, piedalās mīklu atminēšanā. • Stāsta par rudens svētku svinēšanas tradīcijām un par fotogrāfijā attēlotajiem ģimenes svētkiem. • Ievēro pieklājības etiķeti telefonsarunā. Mācās veidot sarunu pa tālruni ar vienaudžiem un pieaugušajiem. (VM.3.1.1.1./3./5./6.) • Deklamē dzejoli no galvas; izmanto mnemonisko stratēģiju, lai samazinātu atmiņas slodzi. (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klausās un saprot citu runu; lieto klausīšanās paņēmienus (fiksē tēmu, atslēgvārdus). • Izvēlas tekstam virsrakstu pēc pirmās klausīšanās. (VM.3.2.1.1./2./3.) • Mācās noformēt savas domas mutiskā un rakstiskā formā (teikuma vai neliela teksta līmenī). Raksta zīmīti, ievērojot saziņas mērķi un adresātu. (VM.3.2.1.6.) • Atšķir teikumu veidus pēc izsacījuma mērķa un intonācijas. Lasa un izrunā teikumus ar pareizu intonāciju. (VM.3.2.1.2.) • Sacer mīklu, ievērojot tās uzbūves īpatnības. (VM.3.2.1.2.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pēc parauga pieraksta stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumus. Ar pedagoga palīdzību mācās raksturot teikumu pēc izsacījuma mērķa un intonācijas (VM.3.3.1.4./5.) • Izprot dialoga uzbūves īpatnības. (VM.3.3.1.1./5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Izsaka savas domas mutiskā un rakstiskā formā (teikumā vai nelielā tekstā). (VM.3.2.1.6.) • Mācās veidot sarunu ar pieaugušajiem, mācās ievērot pieklājības normas, uzrunājot pazīstamus un svešus cilvēkus, atvainojoties un pateicoties. (VM.3.1.1.2.) • Skolotāja vadībā plāno teksta saturu un uzbūvi. Ievēro apgūtās prasības tekstveidē: piedāvā tematam atbilstošu virsrakstu, sadala tekstu rindkopās. (VM.3.2.1.3.) • Nosaka teksta tematu un galveno domu, atrod tekstā teikumu, kurā ir ietverta teksta galvenā doma; atjauno sajauktu tekstu. (VM.3.2.1.2./7.) • Veido (mutiski) nelielu mīklu, zīmīti, turpina iesākto stāstu. (VM.3.2.1.6.) • Atšķir dialogu no monologa; veido dialogu par piedāvāto tematu. (VM.3.3.1.5.) • Raksturo teikumus pēc izteikuma mērķa un intonācijas. (VM.3.3.1.4.) • Veido vienkāršus teikumus. (VM.3.3.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu veidot cieņpilnas attiecības, ievērojot saziņas kultūru saskarsmē (Tikumi – godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu rūpēties par savu veselību, rakstot ieņemot pareizu ķermeņa pozu, pareizi turot rakstāmpiederumu un novietojot burtnīcu. (Tikums – atbildība; vērtība – dzīvība)
<p>Jēdzieni: teksts, rindkopa, teikums, teikuma robežas, teikumu veidi pēc izteikuma mērķa un intonācijas.</p>	

Temata apguves norise

Runas formas un lomas	<ul style="list-style-type: none"> • Ievēro saziņas situācijas īpatnības: nosaka saziņas situācijas komponentus (kāpēc? ar ko? kur?). • Stāsta par savu vasaras atpūtu, izmantojot fotogrāfijas no ģimenes albuma. • Strādājot pāri, veido dialogu, formulē savu viedokli, uzdod jautājumus, veido partnerim saprotamus izteicienus. Pāri ar klasesbiedru izveido nelielu dialogu par piedāvāto tematu (piemēram, “Kur tu vasarā atpūties?”) un inscenē to. • Stāsta par rudens svētku svinēšanas tradīcijām (piemēram, Zinību diena, Skolotāju diena, Mārtiņdiena, Miķeļdiena), dalās iespaidos par svētkiem ar draugiem un klasesbiedriem. • Veido ar klasesbiedriem nelielus dialogus. Pauž savu un uzklausa otra viedokli, ievērojot cieņu pret sarunbiedriem. • Atšķir mīklu no parasta dzejoļa. Atmin mīklas ar mērķi saprast, kā ir veidots šī žanra darbs; sacer mīklas pēc parauga. • Paplašina priekšstatu par mutiskās un rakstiskās runas uzbūves noteikumiem un normām. • Noskaidro dialoga uzbūves īpatnības.
Mutvārdu un rakstu valodas līdzekļi	<ul style="list-style-type: none"> • Deklamē dzejoli no galvas (piemēram, dzejoļi par rudenī); izmanto mnemonisko stratēģiju, lai samazinātu atmiņas slodzi. • Noskatoties video (<i>Ералаш №235 “Давай поговорим”</i>), novērtē etiķetes normu ievērošanu telefonsarunā. Pamato, kāpēc tās jāievēro. • Strādājot pāros, izdomā un inscenē telefonsarunu, kurai jābūt saprotamai un pieklājīgai. • Nosaka teksta tematu un galveno domu. • Mācās atrast atslēgvārdus tekstā un saprot to nozīmi. • Pēc virsraksta un atslēgvārdiem nosaka, par ko būs teksts. Izvēlas virsrakstu no piedāvātiem. • Nosaka teksta tematu un galveno domu, ar skolotāja palīdzību atrod tekstā teikumu, kurā ir ietverta teksta galvenā doma. • Dala tekstu teikumos. • Analizē un sakārto tekstu no rindkopām, kuras piedāvātas jauktā kārtībā (stāstījums, apraksts; 2 vai 3 rindkopas). • Mācās pierakstīt rindkopas ar atkāpi. • Raksta zīmīti, ievērojot adresātu un saziņas mērķi. • Mutiski atstāsta autora teksta saturu pēc gatava plāna un jautājumiem. • Ar skolotāja palīdzību raksturo teikumu pēc izteikuma mērķa un intonācijas. • Raksta pēc izteikuma mērķa un intonācijas dažādus teikumus (liek punktu, jautājuma zīmi vai izsaukuma zīmi teikuma beigās), veido no tiem tekstu.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 2.1. temats “Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu un rakstu valodā un pareizi tos uzrakstīsim?”</p> <p>Skolēni izvēlas priekšmetu, aplūko to.</p> <p>Nosaka, kam tas ir līdzīgs.</p> <p>Pieraksta priekšmeta galvenās ārējās pazīmes, pēc kurām to var atšķirt no citiem priekšmetiem.</p> <p>SR: nosaka mīklu īpatnības, kurās iekļautas priekšmetu pazīmes; izveido savas mīklas pēc piedāvātās shēmas (..., <i>но не</i> ...). Sacer savu mīklu par dzīvnieku un zīmē atminējumu. (VM.3.2.1.6.)</p>	<p>Vizuālā māksla 2.1. temats “Kā radošajā darbā izmanto kultūras mantojumā lietoto zīmju grafiku?”</p> <p>Vizuālās mākslas stundā skolēni, izmantojot vārdus – pazīmes, apraksta savvaļas dzīvniekus, viņu īpatnības: (piemēram, lapsa – viltīga, ruda, pūkaina, klusa, veikla utt.).</p> <p>Skolēni pēc parauga zīmē dzīvnieka galvenās ķermeņa daļas, izmantojot ģeometriskas figūras kā zīmējuma sākotnējās kontūras; pēc tam piezīmē detaļas (acis, degunu, asti).</p> <p>Darba nobeigumā sarīko mīklu konkursu un skolēnu darbu izstādi “Mīklas un uzzīmētie atminējumi”.</p>
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Mutvārdu un rakstu valodas līdzekļi. Teikuma robežas</p>	<p>Galvenajam kritērijam, lai norobežotu vēstījuma, pamudinājuma un jautājuma teikumus, ir jābūt mērķim, ar kuru šie teikumi ir veidoti, nevis pieturzīmes teikuma beigās.</p>
<p>Mutvārdu un rakstu valodas līdzekļi. Teksta pazīmes</p>	<p>Viens no uzdevumiem, kas tiek apskatīts temata ietvaros, ir iepazīstināt skolēnus ar teksta galvenajām pazīmēm: tematu un galveno domu (tiek ieviesti termini); iemācīt skolēnus tos pielietot, kad viņi pārdomā teksta saturu.</p> <p>Skolēniem ir jāizveido priekšstats par to, kā teksts atšķiras no teikuma (ir domas virzība, tādēļ vairāki teikumi) un no teikumu apkopojuma (tekstā tiek runāts par vienu un to pašu, tiek atklāta kopēja doma).</p> <p>Atjaunojot sajauktu tekstu, skolēni nonāk pie secinājuma par to, kādam jābūt tekstam:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) saprotama tēma (par ko ir runāts); 2) skaidra galvenā doma; 3) katrs teikums ienes tekstā kādu jaunu informāciju: papildina, paskaidro, precizē.

<p>2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?</p>	<p>2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?</p>	<p>2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?</p>	<p>2.4. Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomus teikumā?</p>
--	---	--	---

2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: sekmēt priekšstatu par valodu kā sistēmu, iepazīstot jēdzienus: *teikuma gramatiskais centrs; teikuma priekšmets un izteicējs; vārdu savienojums; sakne, galotne; radniecīgi vārdi; teksta daļas (ievads, iztirzājums, nobeigums)*, jo zināšanas par to, kā darbojas valodas sistēma, palīdz labāk izprast pareizrakstības un pareizrūnas normas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Lai nodotu informāciju un iegūtu jaunu, rosinātu uz darbību, mēs izmantojam dažādus teikumus pēc izteikuma mērķa (izsaukuma, jautājuma, rosinājuma). (V.Li.3.) Lai izteiktu domu pilnīgāk un precīzāk, paplašina teikuma gramatisko centru ar teikuma palīglocekļiem, kuri paskaidro, precizē, papildina galvenos teikuma locekļus. (V.Li.3.) Lai uzzinātu vārda nozīmi, ir jāatrod vārda sakne, kopīgo radniecīgu vārdu daļu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Uzdod jautājumus sarunbiedram, lai iegūtu vai precizētu faktisko informāciju (kas? kur? kad notiek?). (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās analizēt teksta uzbūvi: ievaddaļa, pamatdaļa, nobeigums. (VM.3.2.1.2.) Ar skolotāja palīdzību izstrādā vienkāršu teksta plānu (pēc rindkopu virsrakstiem). Pēc zīmējumu plāna atstāsta tekstu. (VM.3.2.1.3.) Mācās pēc parauga rakstīt apsveikumus, ielūgumu, izmantojot uzrunu un atbilstošos vietniekvārdus. (VM.3.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Atšķir vārdu savienojumus no vārdiem un teikumiem. (VM.3.3.1.1.) Nosaka, kurš teikuma loceklis ir teikuma priekšmets, kurš – izteicējs. Izmantojot atgādni, pamato pareizi izceltu teikuma priekšmetu un izteicēju. Paplašina nepaplašinātu teikumu ar palīglocekļiem. (VM.3.3.1.4.) Mācās piemeklēt vienas saknes vārdus, lai labāk noteiktu vārda nozīmi un pareizrakstību. Mācās atšķirt radniecīgus vārdus (ar kopīgu sakni) no vārda formām. (VM.3.3.1.6.) Mēģina komentēt ortogrammas vārdos (apgūtās ortogrammas, balstoties uz pārbaudi pēc stiprās pozīcijas jeb ortogrāfijas vārdnīcu). (VM.3.3.1.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Veido pēc izteikuma mērķa un emocionālās nokrāsas vienkāršus teikumus, lieto tos saziņā un tekstos. Atšķir teikuma virslocekļus un palīglocekļus (bez to diferenciacijas). Izmanto palīglocekļus, lai izteiktu domu pilnīgāk un precīzāk. (VM.3.3.1.4.) Izmanto vienkāršu plānu teksta struktūras noteikšanai (daļu loģiskā secība un saistība) un atstāstīšanai: izdala un saskaņo tā daļas (ievads, iztirzājums, nobeigums). (VM.3.2.1.2.) Mācās atstāstīt, lietojot īsu, vienkāršu plānu. (VM.3.2.1.4.) Mācās pēc parauga rakstīt apsveikumus, ielūgumu, izmantojot uzrunu un atbilstošos vietniekvārdus. (VM.3.2.1.6.) Mācās atšķirt radniecīgus vārdus (ar kopīgu sakni) no vārda formām. (VM.3.3.1.6.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumus rakstīt glīti, skaidri un salasāmi, attīstot prieku par spēju pierakstīt sev nepieciešamo un interesanto informāciju. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: teikuma gramatiskais centrs, teikuma priekšmets un izteicējs; vārdu saistījums teikumā; morfēma; sakne, galotne; teksta daļas (ievads, iztirzājums, nobeigums).</p>	

Temata apguves norise

Vārdu saistījums teikumā	<ul style="list-style-type: none"> • Mutiski detalizēti atstāsta tekstu, izmantojot attēlu vai vienkāršu plānu. • Novēro gramatisko saikni starp teikuma priekšmetu un izteicēju (piemēram, <i>зима наступила, дерево росло</i>). • Noteic teikumā teikuma priekšmetu un izteicēju. • Iztēlojas analogiju starp teikuma uzbūvi un ģimenes sastāvu, spriež par terminu “teikuma loceklis”, nosaka atšķirības, salīdzina vārdu un teikuma locekļu skaitu teikumos.
Vārdu savienojumi	<ul style="list-style-type: none"> • Uzdod jautājumus, lai iegūtu un precizētu informāciju (kas? kur? kad notiek?) un atbild uz partneru jautājumiem. • Izsaka savu viedokli par apspriežamajiem jautājumiem, ieklausās citu viedokļos, cenšas tos saprast. • Piedalās lasīta/dzirdēta teksta apspriešanā (ar jautājumu palīdzību). • Noskaidro jēdzienu “vārdu savienojums”.
Teikuma paliglocekļi	<ul style="list-style-type: none"> • Saprot apsveikumu nozīmi. • Mācās rakstīt zīmītes klasesbiedriem, skolotājiem, vecākiem. • Nosaka adresātu, apsveikuma saturu. • Pēc parauga veido Ziemassvētku un Jaungada apsveikumu tekstu, izmantojot piemērotus valodas līdzekļus. • Nosaka saikni starp teikuma locekļiem.
Teikumu veidi (paplašināti un nepaplašināti)	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās paplašināt vienkāršus nepaplašinātus teikumus. • Papildina piedāvātos vienkāršos teikumus ar paliglocekļiem, noskaidro galvenās atšķirības starp paplašinātiem un nepaplašinātiem teikumiem. • Veido teikumus no vārdiem. • Salīdzina savu darbu ar paraugu. • Novērtē to pēc snieguma līmeņa apraksta vai klasē izstrādātajiem kritērijiem.
Vārda sastāvs	<ul style="list-style-type: none"> • Ievēro noteikumus, strādājot pāros (strādāt draudzīgi, kopīgi apspriest izlasīto, atrast kopīgu skatpunktu, mācīties aizstāvēt savu viedokli). • Noskaidro jēdzienu “sakne” kā nozīmīgu vārda daļu (sakne ir katrā vārdā, radniecīgiem vārdiem ir kopīga saknes). • Izdala vārdā sakni (tajā skaitā vārdos ar kopīgu sakni; saknes bez līdzskaņu un patskaņu mijas).
Teksta daļas	<ul style="list-style-type: none"> • Veido stāstu no personīgās pieredzes (piemēram, “Kā mēs pikojāties!”). • Novērtē to pēc kritērijiem, kas ir izstrādāti klasē. • Mācās analizēt teksta uzbūvi, izdala teksta strukturālās daļas (ievads, pamatdaļa, nobeigums). • Stāsta pēc izstrādāta vienkārša teksta plāna vai zīmējumu plāna.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 2.2. temats “Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?”</p> <p>Stundā apspriež sekojošus jautājumus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kādas uzrunas pieņemts izmantot apsveikumā? • Kā sākt apsveikumu? • Kurā gadījumā jāraksta lielais sākumburts? • Ko viens otram Jaungadā, Ziemassvētkos vēlē tuvi cilvēki? <p>Šādas apspriešanas rezultātā var būt kopīgs apsveikuma teksts, kuru katrs skolēns iedrukās savā apsveikuma kartītē, izvēloties atbilstošu burtu fontu, krāsu un stilu.</p> <p>SR: izveido Ziemassvētku un Jaungada apsveikumu tekstu, izmantojot dažādus valodas līdzekļus apsveikumiem un novēlējumiem. (VM.3.2.1.6.)</p>	<p>Datorika 2.2. temats “Kā formatē tekstu un ievieto tajā attēlus?”</p> <p>Datorikas stundā skolēni, izmantojot pieejamās datora vides resursus (teksta salikšana, zīmēšana grafiskajā redaktorā, sagatavošana izprintēšanai), izveido apsveikuma kartiņu. Gatavos darbus izprintē. Ja ir vēlšanās, tās var izkrāsot ar aplikācijas palīdzību.</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Kas skolēnam 2. klasē ir jāapgūst par vārdu saistījumu teikumā?</p>	<p>2. klasē uzmanība tiek pievērsta vārdu saistījumam teikumā. Teikumā skolēni izceļ tā gramatisko centru (teikuma priekšmetu un izteicēju) un vārdus (divus), no kuriem viens ir galvenais, otrs – atkarīgais, tātad vārdu savienojumu.</p>
<p>Kas skolēnam 2. klasē ir jāapgūst par vārda sastāvu?</p>	<p>Sākumā ir nepieciešams radīt tēlaini vizuālu priekšstatu par vārda morfēmisko sastāvu, parādīt, ka katrai vārda daļai ir savs tēls, kas vārdam piešķir īpašu nozīmes nokrāsu, un apvienojoties šīs daļas rada vienu veselumu – vārdu. Tiek ieviests termins “sakne”. Šajā mācību posmā skolēnu uzmanība jāpievērš vienas saknes vārdu saturiskās nozīmes vienotībai un saknes skaņu un grafiskā tēla vienotībai.</p> <p>Jāakcentē tas, ka tikai saknes skaņu un grafiskā sastāva kopums ir nepietiekams, lai vārdus uzskatītu par vienas saknes vārdiem. Obligāts vienas saknes vārdu nosacījums ir saturiskā saikne starp tiem.</p> <p>Ieviest jēdzienu “vārdu savienojums kā valodas vienība”, parādīt vārdu savienojuma pamatfunkciju valodā – nosaukt sīkāk, precīzāk nekā vārds.</p>

<p>2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?</p>	<p>2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?</p>	<p>2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?</p>	<p>2.4. Lūk, arī vasara uz sliedēm! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomu teikumā?</p>
--	---	--	---

2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 20 mācību stundas (28 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par to, ka pareizrakstības normas ir saistītas ar valodas vēsturi (t. sk. alfabēta un rakstības rašanās), ka no burta izvēles ir atkarīga vārda nozīme un visa izteikuma jēga. Veidot prasmi pareizi rakstīt vārdus ar ortogrammām vārda saknē, izmantojot saknes ortogrammas atrašanas un pārbaudes nosacījumus, jo pareizrakstības prasme palīdz precizēt vai noskaidrot vārdu nozīmes, tātad rakstiski sazināties.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Lai varētu veikli lietot vārdnīcas, alfabēts jāzina no galvas. Zināt savas valodas burtu izcelsmes un alfabēta veidošanās vēsturi ir nepieciešams, lai labāk izprastu valodas vēsturi. (V.Li.3.) Neuzsvērtā patskaņa, pāru līdzskaņu izruna un rakstība ne vienmēr sakrīt. Lai pareizi rakstītu, ir jāiemācās vārdā saskatīt vietas, kurās iespējama kļūda, jāprot tās pārbaudīt. (V.Li.3.) Alfabēta zināšana palīdz ātrāk atrast informāciju un orientēties ortogrāfijas vai citā vārdnīcā. (V.Li.3.) Sinonīmi izceļ vissmalkākās nozīmes nianšes, bagātina izteiksmi; antonīmi izceļ pretstatus un kāpina emocionālās iedarbības spēku. (MV.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās lasīt lomās vienkāršus pasaku dialogus, polilogus (vairāki personāži), ar balsi akcentējot personāža raksturīgākās īpatnības. Piedalās spēlēs ar krievu alfabēta burtiem. Izvēlētos pasakas fragmentu dramatisēšanai atklāj galvenā varoņa raksturu. (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> Nosaka pasakas veidu (sadzīves pasaka, brīnumpasaka, dzīvnieku pasaka). (VM.3.2.1.2.) Sacer pasakas beigas, ievērojot žanra pazīmes. Veido ielūgumu uz svētkiem (dzimšanas dienas svinības klasē). Pārveido tekstu, izvēloties no sinonīmiem/antonīmiem piemērotāko. (VM.3.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Atšķir vārdu izrunu un pareizrakstību. Atšķir patskaņus un līdzskaņus stiprā un vājā pozīcijā. Atšķir cietos un mīkstos līdzskaņus. Salīdzina vārda skaņu sastāvu ar burtiem, ar skolotāja palīdzību veic skaņu un burtu analīzi. Rakstos ievēro likumu par pāru balsīgo līdzskaņu un nebalsīgo patskaņu rakstību vārda beigās; par neuzsvērto patskaņu rakstību salikteņu saknēs, ko var pārbaudīt ar uzsvaru (<i>мрава, река, окно</i>). Ievēro sadalošās mīkstinājuma zīmes lietojuma gadījumus vārdos. (VM.3.3.1.1.) Mācās izmantot antonīmus, lai precizāk raksturotu priekšmetus, salīdzinot tos. Mācās izmantot sinonīmus, lai novērstu vārdu atkārtēšanos tekstā un saistītos teikumos. Bagātina savu vārdu krājumu, aizstājot tekstā minētos vārdus ar nozīmes ziņā līdzīgiem vārdiem/sinonīmiem. (VM.3.3.1.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Izmanto caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā: atrod un pasvītro (ar pildspalvu vai zīmuli) noteiktu informāciju (piemēram, apgūtas sakņu ortogrammas). (VM.3.1.1.5/ 3.3.1.1.) Piemeklē radniecīgus vārdus un vārdu formas, lai pārbaudītu apgūtas ortogrammas vārda saknē (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi). Pieraksta vārdus saskaņā ar apgūtajām valodas normām; pārbauda vārdu pareizrakstību (arī izmantojot vārdnīcas). Ar skolotāja atbalstu paskaidro un labo kļūdas. (VM.3.3.1.1.) Mācās piemeklēt sinonīmus, lai novērstu vārdu atkārtēšanos tekstā; mācās piemeklēt antonīmus, lai precizāk raksturotu priekšmetus, tos salīdzinot. (VM.3.3.1.3.) Atšķir trīs galvenos pasaku veidus: brīnuma pasakas, dzīvnieku pasakas un sadzīves pasakas. (VM.3.2.1.2.) Mācās sacerēt pasakas beigas. (VM.3.1.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Veido grafo-motoro un rakstīt prasmes, mācās ievērot rakstu kultūru. (Tikumi – atbildība, centība, gudrība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; sadalošā mīkstinājuma zīme; fonētiskā analīze; sadzīves pasakas, brīnumpasakas, dzīvnieku pasakas.</p>	

Temata apguves norise

<p>Ortogrammas vārda saknē</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ievēro un salīdzina, kā mutvārdu ielūgums atšķiras no rakstveida ielūguma. Atrod ielūgumā uzrunu, ziņojumu, parakstu. • Veido ielūgumu uz svētkiem (piemēram, dzimšanas dienas svinības klasē). Stāsta, kā izveidoja ielūgumu. • Izmanto caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā: atrod un pasvītro (ar pildspalvu vai zīmuli) noteiktu informāciju (piemēram, ortogrammas: “Neuzsvērtais patskanis vārda saknē (pārbaudāmais, nepārbaudāmais)”; “Pāra balsīgie un nebalsīgie līdzskaņi vārda saknē”, “Sadalošā mīkstinājuma zīme”). Mācās pēc parauga veikt darbības, lai veiktu ortogrāfisku uzdevumu (ortogramma vārda saknē). • Mācās atrast salikteņos neuzsvērtā patskaņa burtu, kura rakstība ir jāpārbauda. • Apgūst neuzsvērtā patskaņa burta rakstības pārbaudes veidus, mainot vārda formu. • Atrod pārbaudes vārdus, lai pamatotu pārbaudāmā burta rakstību. • Iegūst nepārbaudāma neuzsvērtā patskaņa burta rakstību dažos vārdos. • Salīdzina pāru balsīgo līdzskaņu izrunu un rakstību vārda beigās. • Atrod salikteņos pāru līdzskaņu burtu, kura rakstību vajag pārbaudīt. • Mācās apgūt vienu pārbaudes paņēmieni pāru līdzskaņu pareizrakstībai vārda beigās, mainot vārda formu. • Dala vārdus pārņemšanai jaunā rindā, atbilstoši apgūtajiem likumiem. • Ar skolotāja palīdzību mācās veikt vārda fonētisko (skaņu un burtu) analīzi. • Mācās ievērot sadalošās mīkstinājuma zīmes lietojuma gadījumus vārdos. • Saprot mīkstinājuma zīmes funkcijas vārda rakstībā.
<p>Alfabēts. Rašanās vēsture</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās izmantot alfabētu dažādiem nolūkiem (piemēram, spēlējot dažādas vārdu spēles – nosauc pilsētas, puķes, kokus, vārdus utt., kas sākas ar vienu alfabēta burtu). • Piedalās spēlēs ar krievu alfabēta burtiem. • Izveido kāda krievu alfabēta burta vizītkarti. Savu darbu demonstrē klasesbiedriem. • Zina no galvas alfabētu.
<p>Pasaka, stāsts, dzejolis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pārstāsta daiļdarba pašas interesantākās epizodes. • Pastāsta pasaku (izmantojot ilustrācijas, plānu). • Strādājot grupā un izmantojot skolas un mājas bibliotēkas grāmatas un elektroniskos resursus, atrod pasakas, kuru galvenais varonis ir zaķis. Dramatizējot izvēlētais pasakas fragmentu, atklāj galvenā varoņa, zaķa, raksturu. • Grupā sacer pasakas beigas pēc piedāvātā sākuma (piemēram, Mežā dzīvoja mazs ezītis. Viņš no visiem baidījās, jo viņam nebija adatu. Reiz...) • Izvēlas sakāmvārdu/parunu (no skolotāja piedāvātajām), kura raksturo pasakas varoņu rīcību. Ar jautājumu palīdzību raksturo pasaku varoņus, izsaka savu attieksmi pret tiem. • Mutiski turpina tekstu pēc piedāvātā sākuma (stāsts vai pasaka; 5 vai 6 teikumi; ievērojot teksta tēmu). • Mācās atpazīt dažādu žanru daiļdarbus. • Saprot dzejoļa īpatnības: rindu izvietojumu, ritmu. • Atšķir trīs galvenos pasaku veidus: brīnumu pasakas, dzīvnieku pasakas un sadzīves pasakas. • Atrod pasakā sākumu, nobeigumu, trīskārtēju atkārtojumu un citas pasakas pazīmes. • Atrod tekstā līdzīgas nozīmes vārdus/sinonīmus. • Bagātina savu vārdu krājumu ar sinonīmiem un antonīmiem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 2.3. temats “Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot?”</p> <p>Grupā sacer pasakas beigas pēc piedāvātā sākuma (piemēram, Mežā dzīvoja mazs ezītis. Viņš no visiem baidījās, jo viņam nebija adatu. Reiz...). Pasakai veido attēlu plānu.</p> <p>SR: pastāsta pasaku (izmantojot ilustrācijas, plānu vai piedāvāto sākumu). (VM.3.1.1.5.)</p>	<p>Vizuālā māksla 2.3. temats “Kādas krāsas lieto, lai uzgleznotu noskaņu?”</p> <p>Vizuālās mākslas stundā skolēni iepazīstas ar ilustratora profesiju.</p> <p>Strādājot grupā, skolēni apspriež un rada pasakas daļu skices pēc iztēles; izdomā ilustrāciju krāsu gammu un noskaņu; izstrādā attēlu plānu pasakai, kas sacerēta pēc piedāvātā sākuma.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Ortogrammas saknēs</p>	<p>Īpaša uzmanība jāpievērš prasmei izcelt vārdā neuzsvērtu zilbi, mainīt vārdu formu tā, lai neuzsvērtā zilbe kļūtu uzsvērtā, salīdzināt patskaņu burtus uzsvērtā un neuzsvērtā zilbē, pārbaudāmajā un pārbaudes vārdā.</p> <p>Veicot vingrinājumus, kas saistīti ar pārbaudes vārdu piemeklēšanu, skolēni raksta pārbaudes vārdu pirms pārbaudāmā vārda, apzīmē tajos uzsvaru. Pārbaudes vārda pieraksts pirms pārbaudāmā vārda, uzsvara apzīmēšana, patskaņa burta pasvīturošana veicina prasmi salīdzināt patskaņu burtus neuzsvērtā un uzsvērtā zilbē viena un tā paša vārda dažādās formās. (<i>зме́я – змея́</i>).</p> <p>Apspriešanas rezultātā skolēniem ir jāatceras, ka sadalošā mīkstinājuma zīme jāraksta pirms burtiem <i>и, я, е, ё, ю</i> vārda saknē. Ir jāpievērš uzmanība tam, ka sadalošā mīkstinājuma zīme nemīkstina pirms tās esošos līdzskaņus (<i>ружьё, шьют</i> u. c.).</p> <p>Galvenā funkcija – dot iespēju tai sekojošiem burtiem <i>Е, Ё, Ю, Я, И</i> apzīmēt divas skaņas, pirmā no kurām ir skaņa [ʊ].</p> <p>Mīkstinājuma zīmes loma kā sadalošā tiek noskaidrota, salīdzinot vārdus ar mīkstinājuma zīmi un bez tās. Skaņas [ʊ] parādīšanos vārdos ar sadalošo mīkstinājuma zīmi skolēni parasti ļoti labi uztver ar dzirdi.</p>
----------------------------------	---

<p>2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?</p>	<p>2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?</p>	<p>2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?</p>	<p>2.4. Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomu teikumā?</p>
--	---	--	--

2.4. Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomu teikumā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 13 mācību stundas (19 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: attīstīt prasmi noteikt, pie kuras vārdšķiras vārds pieder, atpazīt vārdšķiru pazīmes, lai ortogrāfiski pareizi rakstītu vārdus un gramatiski pareizi veidotu teikumus.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Visi vārdi krievu valodā dalās lielās grupās – vārdšķirās (lietvārds, īpašības vārds, darbības vārds). Vārdšķiras atšķiras pēc jautājuma un pēc tā, ko tās nosauc. (V.Li.3.) • Ir jāmācās atpazīt vārdšķiras (lietvārdi, īpašības vārdi, darbības vārdi), lai saprastu, kā un kāpēc mainās vārdi; lai pareizi runātu un rakstītu. (V.Li.3.) • Sugas vārdus no īpašvārdiem tekstā ir viegli atšķirt – īpašvārdus vienmēr raksta ar lielo sākumburtu, lai kur arī teikumā vārds atrastos. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās lasīt lomās dzejoļus, īsus stāstus, lai ar intonācijas palīdzību atveidotu varoņu runas īpatnības. (VM.3.1.1.3/8.) • Pauž savu attieksmi pret teikto ar mīmikas, žestu palīdzību (piekrišana, nepiekrišana, atzinība, atbalsts). (VM.3.1.1.6.) • Piedalās dialogā par piedāvāto tematu (“Mīļākais gadalaiks”, “Mīļākā nodarbošanās”), ievērojot apgūtos verbālās un neverbālās saziņas etiķetes noteikumus (6–8 replikas). (VM3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nosaka stāsta varoņus, raksturo tos, saprot galveno domu un paskaidro to saviem vārdiem. (VM.3.2.1.2.) • Rakstiski atstāsta tekstu, papildinot teikumus. Izmanto uzdotus jautājumus un atslēgvārdus atbilžu veidošanai. (VM.3.2.1.6.) • Izteismīgi (pēc spējām) lasa un ilustrē dažādu žanru daiļdarbus (dzejoli, stāstu, pasaku, fabulu). (VM.3.2.1.2.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrod lietvārdus pēc to pazīmēm (nosauc priekšmetu, atbild uz jautājumu kas?). (VM.3.3.1.2.) • Atšķir sugas vārdus no īpašvārdiem (kritērijs – rakstība ar lielo vai mazo burtu). (VM.3.3.1.1) • Ar skolotāja palīdzību atrod īpašības vārdus, pēc to pazīmes (nosauc priekšmeta pazīmes, atbild uz jautājumiem kāds? kāda? kādi?). Mācās atšķirt vārdšķiras (lietvārds, īpašības vārds, darbības vārds) (VM.3.3.1.2.) • Izraugās (no piedāvātajiem variantiem) lietvārdiem, īpašības vārdiem, darbības vārdiem sinonīmus un antonīmus (piemēram: <i>смелый – храбрый, трусливый</i>). (VM.3.3.1.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Atpazīst vārdšķiras (lietvārds, īpašības vārds, darbības vārds, prievārds). (VM.3.3.1.2.) • Ar skolotāja palīdzību klasificē lietvārdus, nosaucot dzīvas/nedzīvas būtnes, sugas vārdi vai īpašvārdi. (VM.3.3.1.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu korekti uzdot jautājumu vai uzzināt citu informāciju, ja to nav sapratis. (Tikumi – gudrība, atbildība) • Veido ieradumu palūkoties uz sevi kā ieinteresētu lasītāju un izvēlēties grāmatas, kuru lasīšana aizrauj un sagādā prieku. Attīsta sapratni par aktīva lasītāja un prasmīga rakstītāja cēloņsakarību. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: lietvārds (sugas vārds, īpašvārds); īpašības vārds; darbības vārds.</p>	

Temata apguves norise

<p>Vārdi, kas nosauc priekšmetus (Lietvārds)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mutiski stāsta par daiļdarba varoņiem (pēc skolotāja piedāvātā plāna). • Mutvārdu formā papildina vienkāršus tekstus par piedāvāto tematu. • Mutiski atstāsta tekstu, izmantojot īsus jautājumu plānus. • Uzdod jautājumu vārdam, pēc tā noteic vārdu, kurš nosauc priekšmetu. • Atrod lietvārdus pēc to pazīmēm (nosauc priekšmetu, atbild uz jautājumu kas?). • Atšķir tekstā sugas vārdus no īpašvārdiem (kritērijs – rakstība ar lielo vai mazo burtu). • Atšķir lietvārdus, kuri nosauc dzīvas būtnes, no lietvārdiem, kuri nosauc nedzīvus priekšmetus (atkarībā no jautājuma kas? un nozīmi – ko vai kuru nosauc lietvārds). • Ievēro likumu par lielā sākumburta lietošanu īpašvārdiem, rakstot ģeogrāfiskos nosaukumus.
<p>Vārdi, kas nosauc priekšmetu pazīmes (Īpašības vārds)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strādājot pāri, veido tekstu par piedāvāto tematu, izmantojot attēlus: aplūko tos, piemeklē īpašības vārdus, kurus varētu izmantot tekstā, sacer savus teikumus par attēlu, apspriest savu variantu ar partneri, kopā ar viņu izvēlas veiksmīgākos teikumus teksta veidošanai. Veidojot stāstu, kopā nosaka stāsta tematu, izdomā tam virsrakstu. • Mācās strādāt pāri, uzklaustīt cita viedokli. • Pareizi uzdod jautājumu vārdam, pēc tā nosaka vārdu, kurš nosauc priekšmeta pazīmi. • Tekstā izceļ īpašības vārdus pēc to pazīmēm (nosauc priekšmeta pazīmes, atbild uz jautājumiem kāds? kāda? kādī?). • Atpazīst antonīmus starp citiem vārdiem.
<p>Vārdi, kas nosauc darbības (Darbības vārds)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Iesaistās dialogā, spriest, atbildot uz jautājumu: "Kādēļ mums ir labi jāzina dažādu vārdšķiru vārdu raksturīgākās īpašības?"; vēro, kā rakstnieki un dzejnieki izmanto dažādu vārdšķiru vārdus. • Mācās sacerēt piedāvātā teksta turpinājumu (teksta tips – stāstījums). • Uzdod jautājumu vārdam, pēc tā nosaka vārdu, kurš nosauc priekšmeta darbību. Atrod tekstā darbības vārdus. • Izraugās lietvārdiem, īpašības vārdiem, darbības vārdiem sinonīmus un antonīmus.
<p>Fabula</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izteiksmīgi lasa un ilustrē dažādu žanru daiļdarbus (dzejoli, stāstu, pasaku, fabulu). Ar balsi pauž autora attieksmi pret aprakstītajiem faktiem: izbrīnu, prieku, sajūsmu un citas emocijas un vērtējumus. • Nosaka stāsta varoņus, raksturo tos, saprot galveno domu un paskaidro to saviem vārdiem. • Izdara secinājumu, kas izriet no notikumiem un personāžu rīcības.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 2.4. temats “Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomu teikumā?”</p> <p>Skolēni klausās vai lasa nelielu N. Nosova vai V. Dragunskā stāstu ar vienkāršu sižetu.</p> <p>Nosaka stāsta varoņus, raksturo tos, saprot galveno domu un paskaidro to saviem vārdiem. Izdara secinājumu, kas izriet no notikumiem un personāžu rīcības.</p>	<p>Vizuālā māksla 2.5. temats “Kā, iedvesmojoties no izstādes, plāno grupas performanci?”</p> <p>Vizuālās mākslas stundā skolēni, strādājot grupā, apspriež un izvēlas galveno stāsta sižeta, pareizi izvieto zīmējumus uz lapas, izkrāso zīmējumu.</p> <p>Prezentē savu darbu klasesbiedriem.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Lietvārds (sugas vārds, īpašvārds); īpašības vārds</p>	<p>Sākotnējā iepazīšanās periodā ar vārdšķiru nosaukumiem (pagaidām bez termiņiem) skolēniem ir jāsaprot zīmju simboliska nozīme tādām vārdšķirām, kā lietvārds, īpašības vārds, darbības vārds.</p> <p>2. klasē tiek aplūkoti tikai paši vienkāršākie lietvārda skaitļa noteikšanas gadījumi, kad loģiskie un gramatiskie skaitļa (daudzuma) jēdzieni sakrīt. Analizēti tiek tikai konkrēti lietvārdi, kas mainās skaitlī. Skaitļa noteikšanā uzmanība tiek pievērsta, galvenokārt, vārda formas nozīmei (cik priekšmetus tas nosauc), nevis vārda gramatiskajām īpatnībām (kas piemīt vārda galotnei).</p> <p>2. klasē skolēniem ir priekšstats par īpašvārdiem. Bet galveno uzmanību jāpievērš lielo sākumburtu lietošanai cilvēku vārdos, dzīvnieku vārdos, ģeogrāfiskajos nosaukumos utt. Svarīgi ir pasvītrot īpašvārdu nozīmes (funkcijas) īpatnības runā: tie nosauc atsevišķus priekšmetus, nevis līdzīgu priekšmetu grupu, kā sugas vārdi.</p> <p>Darbības vārda gramatiskās kategorijas 2. klasē netiek mācītas, tikai tiek pētīts, kā vārdi mainās skaitlī. Saprast skaitļa kategorijas būtību darbības vārdiem ir nedaudz grūtāk nekā konkrētiem lietvārdiem: darbības vārds nosauc nevis vairākas darbības, bet vienu darbību, ko veic dažādi priekšmeti vai personas.</p> <p>Turpmākai apguvei – īpašības vārdu gramatisko kategoriju termiņi, pareiza to rakstība neuzsvērtās galotnēs – svarīgi veidot prasmi atrast īpašības vārdu nevis atsevišķi, bet kopā ar apzīmējamo vārdu, uzdot jautājumus īpašības vārdam, saistot to ar lietvārdu.</p>
<p>Sinonīmi un antonīmi</p>	<p>2. klasē darbs ar sinonīmiem kļūst sarežģītāks: svarīgi ir parādīt, ka sinonīmi, lai arī tuvi pēc nozīmes, tomēr ir atšķirīgi.</p> <p>1. klasē skolēni pārsvarā strādāja ar antonīmiem – īpašības vārdiem, darbības vārdiem. Grūtības var rasties, strādājot ar antonīmiem – lietvārdiem.</p>
<p>Stāsts</p>	<p>2. klasē skolēni iepazīstas ar L. Tolstoja, K. Ušinska prozaiskajām fabulām, V. Dragunskā, N. Nosova stāstiem. Ar skolotāja palīdzību bērniem ir jāsaprot daiļdarba zemteksts, jāveic secinājumi. Ir nepieciešams bērniem palīdzēt saprast, kādēļ varoņi tā rīkojas un izteikt savu attieksmi.</p>

3. klase

<p>3.1. Novads, kurā es dzīvoju</p> <p>Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?</p>	<p>3.2. Mūsu kaimiņi</p> <p>Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvērtu patskani un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?</p>	<p>3.3. Vienotība daudzveidībā</p> <p>Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?</p>	<p>3.4. Apkārt pasaulei</p> <p>Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?</p>
---	---	--	--

3.1. Novads, kurā es dzīvoju. Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 13 mācību stundas (18 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot prasmi atpazīt teksta tipu (apraksts un vēstījums), lai varētu noteikt un atšķirt teksta tipu atkarībā no izvēlētās saziņas situācijas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Teksti pilda daudz dažādu funkciju sabiedrības dzīvē un līdz ar to atšķiras pēc formas un satura. Lai labāk saprastu tekstu, ir jāiemācās izcelt galveno: uztvert teksta struktūru, dalīt tekstu saturiskās daļās (ievads, iztirzājums, nobeigums), veidot teksta plānu; secīgi, loģiski un izteiksmīgi atstāstīt (mutvārdos un rakstos) tekstā ietvertu informāciju. (V.Li.2.) • Lai noteiktu teksta tipu (apraksts un vēstījums), ir jāsaprot, kādēļ teksts ir izveidots: lai pastāstītu par kādiem notikumiem (kas noticis?), lai aprakstītu kādu dzīvu būtni, priekšmetu vai parādību (kāds ir?). (V.Li.2.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Piedalās dialogā par piedāvāto tematu, ievēro pieklājības normas, izmanto pieklājības frāzes (“Piedodiet, lūdzu”, “Atvainojiet..., kur atrodas...?”; “Kā nokļūt/aizbraukt līdz...?”). Lasa pareizi un izteiksmīgi, izvēlas un izmanto piemērotu lasīšanas stratēģiju. Izmanto atgādnēs, domu kartes un tabulas grupas darba organizēšanai. (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot atgādni, nosaka apgūtā teksta tipu (apraksts un vēstījums), nosauc vēstījuma, apraksta atšķirības pazīmes. Izdala teksta daļas (ievads, iztirzājums, nobeigums) un pamato dalījumu. (VM.3.2.1.2.) • Mutiski papildina tekstu (vēstījums, apraksts; izmantojot piedāvāto sākumu, beigas; saglabājot teksta tēmu, tā varoņus/tajā minētās personas, notikumu laiku un vietu). Sacer nelielus tekstus, izvēloties teksta tipu un saturu atbilstoši saziņas situācijai. (VM.3.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaidro vārdu nozīmi, mācās izmantot skaidrojošo vārdnīcu. (VM.3.3.1.3.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Izmanto apgūtās lasīšanas un rakstīšanas stratēģijas. (VM.3.1.1.5./4.) • Nosaka apgūto teksta tipu (apraksts un vēstījums), skaidro apraksta un vēstījuma galvenās pazīmes; raksturo apraksta un vēstījuma atšķirības; veido tekstus ar apraksta vai vēstījuma elementiem. (VM.3.2.1.2.; VM.3.2.1.6.) • Izdomā virsrakstu piedāvātajam tekstam, balstoties uz teksta tematu (vēstījums, apraksts; 3 vai 4 rindkopas); pamato teksta virsrakstu. (VM.3.2.1.2.) • Nosaka vienkārša teksta uzbūves galvenās daļas un pamato dalījuma pareizību. (VM.3.2.1.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu paveikt mācību uzdevumus līdz galam, pildīt tos, rūpīgi izlasot vai noklausoties izpildes noteikumus. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) • Veido ieradumu ar cieņu izturēties pret Latvijas valsts simboliem, censties izprast to nozīmi. (Tikumi – atbildība, gudrība; vērtība – Latvijas valsts)
<p>Jēdzieni: tekstu tipi, vēstījums, apraksts.</p>	

Temata apguves norise

Runa. Saziņas situācijas	<ul style="list-style-type: none"> • Raksturo saziņas situācijas (ar ko es runāju/kad notiek saruna/ar kādu mērķi runāju/kā runāju). • Mācās orientēties tekstā, lai atrastu vajadzīgo fragmentu/informāciju. Izmantojot detalizētu stratēģiju lasīšanā, atrod lasītā tekstā prasīto informāciju. Veido nelielus ziņojumus. Dalās ar iegūto informāciju. • Izmantojot pieklājības frāzes (“Piedodiet, lūdzu”, “Atvainojiet..., kur atrodas...?”; “Kā nokļūt/aizbraukt līdz...?”), veido stāstījumu par piedāvāto tematu (stāsts par savu pilsētu/ciemat, par ceļojumu). • Piedalās saziņas situācijas “Ekskursija pa Vecrīgu” inscenējumā.
Teksts	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās lasīt pareizi un izteiksmīgi. • Ar skolotāja palīdzību nosaka dzirdētā vai lasītā teksta tematu, virsraksta un temata saistību, plānojumu. • Atrod teikumu, kurā izteikta teksta galvenā doma; nosaka virsraksta saistību ar teksta saturu un tajā iekļauto galveno domu. • Izvēlas virsrakstu piedāvātajam tekstam, balstoties uz teksta tematu (vēstījums, apraksts; 3 vai 4 rindkopas); pamato teksta virsraksta izvēli. • Nosaka vienkārša teksta uzbūves galvenās daļas – ievads (tas sagatavo lasītāju teksta galvenajai daļai), galvenā daļa (kurā ir aprakstīta pamatinformācija), nobeigums (kas parāda, ka teksts beidzas) – un pamato dalījuma pareizību. • Izstrādā vienkāršu vēstījuma plānu (pēc rindkopu virsrakstiem). • Sacer tekstu pēc zīmējuma, nosaka tā tematu, apspriež topošā teksta saturu pēc zīmējuma, izdala teksta satura daļas, pieraksta veidoto tekstu. • Veido mutvārdu izteikumus, tekstus par redzēto, dzirdēto, izlasīto (piemēram, vēstule draugam, kurā stāsta par savu pilsētu, valsti).
Tekstu tipi	<ul style="list-style-type: none"> • Nosaka, kādēļ ir izveidots teksts: lai pastāstītu par kādiem notikumiem (kas noticis?), lai aprakstītu kādu dzīvu būtni, priekšmetu vai parādību (kāds ir?), pamato savu viedokli. • Izmantojot atgādni, nosaka apgūto teksta tipu (apraksts un vēstījums): <ol style="list-style-type: none"> 1) nosaka, ko satur teksts (ziņojumu vai aprakstu); 2) nosaka, kādu jautājumu tekstam var izvirzīt (kas noticis? kāds ir?). • Pārī apspriež un nosaka katra teksta tipa pazīmes. • Piedalās kopējā darbībā, izsaka savu viedokli, uzklauša sarunbiedru. • Sacer tekstu “Mana mīļākā rotaļlieta”, izmantojot piedāvāto plānu (vēstījums, apraksts, kas sastāv no trīs daļām: ievads, iztirzājums, nobeigums).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 3.1. temats “Kā mēs pēc jautājuma un teksta saturā varam atšķirt teksta tipu (apraksts un vēstījums)? SR: veido aprakstu, ievērojot piedāvātā teksta tipa pazīmes. (VM.3.2.1.6.)</p>	<p>Dabaszinības 3.1. temats “Kas kopīgs un atšķirīgs dažādām dabas teritorijām?” Dabaszinību stundā skolēni paplašina un padziļina savus priekšstatus par ūdens īpašībām šķidrā stāvoklī, praktisko darbu un pētījumu procesā iepazīstas ar dažām ūdens īpašībām.</p>
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Kā atpazīt teksta tipu?</p>	<p>Atrisināt šo problēmu var dažādi. Pirmais paņēmieni – noteikt teksta tipu (vēstījums vai apraksts) pēc jautājuma, kuru var tam uzdot: Kas noticis? Kāds ir? Otrais paņēmieni – salīdzināt ar fotogrāfiju vai kinofilmu. Lai uzņemtu filmā vēstījumu, operatoram ir nepieciešams izveidot dažus kadrus – tik, cik darbību notiek cita pēc citas. Aprakstu var veidot kā vienu kadru, uzņemot visas priekšmeta pazīmes vienlaikus. Viedokli par priekšmetu, tā vērtējumu filmā uzņemt nevar. Teksta salīdzināšana ar kinofilmas kadriem vai fotogrāfijām dod iespēju labāk saprast atšķirības dažādu tipu tekstu saturā, un šī paņēmiena izmantošana var skolēniem palīdzēt noteikt tekstu tipus.</p>
---------------------------------------	--

<p>3.1. Novads, kurā es dzīvoju</p> <p>Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?</p>	<p>3.2. Mūsu kaimiņi</p> <p>Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvētu patskani un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?</p>	<p>3.3. Vienotība daudzveidībā</p> <p>Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?</p>	<p>3.4. Apkārt pasaulei</p> <p>Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?</p>
---	--	--	--

3.2. Mūsu kaimiņi. Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvētu patskani un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 20 mācību stundas (29 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: sekmēt izpratni par gramatiski pareizi veidotu vārdu un teikumu nozīmi, lai precīzi varētu izteikt domas un emocijas saziņā mutvārdos un rakstos.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Vārda saknes ortogrammas nepieciešams apgūt, lai rakstītu gramatiski pareizi, saprotot vārda nozīmi. (V.Li.3.) • Lai paskaidrotu, precizētu, papildinātu teikuma virslocekļus, ir nepieciešams izmantot teikuma palīglocekļus, jo tie dod iespēju galveno domu izteikt pilnīgāk, izteiksmīgāk. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasa pasaku un stāstu lomās (uzmanības centrā – fabulas varoņu runas īpatnību atveidošana, mainot intonāciju). (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās atrast tekstā tēlainās izteiksmes līdzekļus. (VM.3.2.1.5.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pieraksta vārdus un teikumus saskaņā ar apgūtajām valodas normām; pārbauda vārdu pareizrakstību (arī izmantojot vārdnīcas). (VM.3.3.1.1.) • Nosaka vienkārša teikuma virslocekļus, skaidro to savstarpējo jēdzienisko saistību. Izmantojot atgādni, veic vienkārša teikuma daļējo analīzi; grafiski apzīmē teikuma virslocekļus (teikuma priekšmets un izteicējs). (VM.3.3.1.4.) • Pēc piedāvātā parauga veic vienkārša teikuma analīzi. (VM.3.3.1.4.) • Izmantojot atgādni, nosaka vārda sakni (vienkāršos gadījumos). (VM.3.3.1.6.) • Nosaka teikuma virslocekļu savstarpējo saistību. (VM.3.3.1.4.) • Pēc noteiktām pazīmēm atrod vārdos ortogrammas (tai skaitā neuzsvērtos patskaņus saknē, ko pārbauda ar uzsvaru/pāru līdzskaņi vārda beigās un vidū/nepārbaudāmi patskaņi/sadalošā cietā zīme (ѣ)/atsevišķa prievārdu un kopīga priekšlocekļu rakstībā). (VM.3.3.1.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Mācās atpazīt tēlainus izteiksmes līdzekļus daiļdarbos. (VM.3.2.1.5.) • Pieraksta vārdus un teikumus saskaņā ar apgūtajām valodas normām; pārbauda vārdu pareizrakstību (arī izmantojot vārdnīcas). (VM.3.3.1.1.) • Nosaka vienkārša teikuma virslocekļus; izmantojot atgādni, veic daļēju teikuma analīzi; grafiski apzīmē teikuma virslocekļus. (VM.3.3.1.4.) • Atpazīst apgūto morfēmu – vārda sakni. (VM.3.3.1.6.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu paveikt mācību uzdevumus līdz galam, pildīt tos, rūpīgi izlasot vai noklausoties izpildes noteikumus. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) • Veido ieradumu veikt pierakstus (piezīmes), lai mācītos sevi organizēt darbam un izmantotu šos pierakstus, veidojot savus mutvārdu vai rakstveida tekstus. (Tikumi – atbildība, centība, gudrība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: neuzsvērtais patskaņis vārda saknē; vārdi ar nebalsīgiem un balsīgiem līdzskaņiem; vārda sakne.</p>	

Temata apguves norise

<p>Teikuma virslocekļi un paliglocekļi. Teikuma analīze</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot dažādus informācijas avotus (bērnu enciklopēdijas), prezentē darbu ilustrējošos materiālus. • Veido stāstu, izmantojot personiskos novērojumus, iespaidus. • Teikumā pazīst teikuma virslocekļus. Izmantojot atgādni, veic vienkārša teikuma daļējo analīzi, grafiski apzīmē teikuma virslocekļus (teikuma priekšmets un izteicējs). • Mācās saskatīt saikni starp teikuma virslocekļiem un citiem vārdiem teikumā (paliglocekļiem). • Ar paliglocekļiem mācās paplašināt vienkāršu nepaplašinātu teikumu.
<p>Vārda sastāvs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lasa pasaku vai stāstu lomās, pievēršot uzmanību varoņu runas īpatnībām un atbilstoši to intonējot. • Lomās izspēlē izvēlēto pasaku. • Raksturo pasakas vai stāsta varoņus pēc viņu rīcības. • Salīdzina cilvēka rakstura īpašības ar dzīvniekiem, pasakas varoņiem. • Mācās atšķirt vārda formu no vienas saknes vārdiem. • Ievēro nozīmi, ko ietver vārda pamazināmās formas piedēkļi (-очк-, -оньк-, -еньк- lietvārdos un īpašības vārdos). • Ievēro nozīmi, ko vārdos ietver nodarbošanos un profesijas apzīmējošie piedēkļi. • Vārdos ievēro piedēkļus, kas norāda uz dzīvnieku mazuļu nosaukumu veidošanu. • Veido vienas saknes dažādu vārdšķiru vārdus: lietvārdus, īpašības vārdus, darbības vārdus. • Pielieto apgūtās zināšanas spēļu situācijā.
<p>Ortogrammas vārda saknē. Pētām vārda sakni un ortogrammas tajā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Labo kļūdas mutiskajā runā. • Mācās pārbaudīt, atrast un izlabot ortogrāfijas kļūdas savā un klasesbiedra tekstā. • Analizē reālu stāstu par gadījumu, kurš ir noticis ar stāstītāju, nosaka daļas. • Zina, kas ir ortogramma. • Pēc parauga analizē apgūtās ortogrammas, izdara secinājumus. • Izsaka savu viedokli par piedāvāto tematu. • Mācās atšķirt pārbaudāmās un nepārbaudāmās ortogrammas. • Pārbauda ortogrammas ar pārbaudes vārdu palīdzību, izmanto alternatīvus paņēmienus (ortogrāfijas vārdnīca, mnemoniskie paņēmieni: lai pārbaudītu vārdus ar nepārbaudāmu neuzsvērto patskani, izmanto, piemēram, saskaņotas asociācijas iegaumējamam vārdam: <i>(пассажи́р купил билет в ка́ссе)</i>). • Rakstos izmanto atkāpi jaunā rindā kā grafisko līdzekli, mācās atstāstīt tekstu. • Ar skolotāja palīdzību mācās vērtēt savu darbu.
<p>Prievārdi un piedēkļi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ievēro un salīdzina vārdus, kas veidoti ar piedēkļiem un vārdus, kas saistīti ar prievārdiem. • Atšķir prievārdu no piedēkļa, pamēģinot starp tiem un vārdu ievietot citu vārdu. • Atšķir piedēkļu nozīmes niansas. • Izvēlas vārdam pareizu piedēkli atbilstoši kontekstam. • Veido vienas saknes darbības vārdus ar piedēkļiem. • Mācās atšķirt sadalošo cieto zīmi no sadalošās mīkstinājuma zīmes. • Salīdzina sadalošās mīkstinājuma zīmes vārdos: līdzīgi kā skaņas [ŭ] aizvietošana.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 3.2. temats “Mūsu kaimiņi. Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvērtu patskani un izmantojot ortogrāfijas (pareizrakstības) vārdnīcu)?” Lai izstrādātu algoritmu, var izmantot piedāvāto uzdevumu.</p> <p>Uzdevums: <i>Прочитай стихотворение. Работая в паре, составь ПАМЯТКУ “Как проверить безударную гласную в корне слова”.</i></p> <p>Если буква гласная Вызвала сомнение, Ты её немедленно Поставь под ударение! Ну а если очень сложно, Посмотреть в словарик можно.</p> <p>SR: risina jaunu ortogrāfisku uzdevumu ar zināmu pārbaudes paņēmienu palīdzību vārdu sakņu pareizrakstībā, tai skaitā ar algoritma palīdzību. (VM.3.3.1.1.)</p>	<p>Datorika 3.3. temats “Kā apraksta, izpilda un pārbauda algoritmu noteikta uzdevuma sasniegšanai?”</p> <p>Datorikas stundā skolēni atkārtο kopējo algoritma shēmu: izejošie dati – algoritms – rezultāts, sastāda lineāru algoritmu (lineārais algoritms), lai pārbaudītu neuzsvērtos patskaņus vārda saknē (piemēram, pirms uzrakstīt vārdu ir nepieciešams:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) izlasīt vārdu; 2) uzlikt uzsvaru; 3) apzīmēt neuzsvērto patskani vārda saknē; 4) piemeklēt vienas saknes vārdus; 5) starp tiem atrast pārbaudes vārdu; 6) izdarīt secinājumus. <p>Ja neuzsvērtais patskanis vārda saknē atrodas vājā pozīcijā, tad tā ir ortogramma.</p> <p>Neuzsvērto patskaņu vārda saknē pareizrakstību onlineā var atrast https://iq2u.ru/tests/201?level=3.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Ortogrammas vārda saknē</p>	<p>Lai izceltu vārda sakni, ir jāpievērš skolēnu uzmanība darbību secībai: vispirms jānoskaidro vārda nozīme un pēc tam jāmeklē vārda sakne. Šī kārtība nepieciešama, lai skolēni mācītos piemeklēt patiešām saturiski tuvas nozīmes vārdus, kuriem ir viena kopīga daļa – vārda sakne. Tajā pašā laikā svarīga ir izpratne, ka ne visi saturiski tuvie vārdi (domāti sinonīmi) ir radniecīgi.</p>
---------------------------------------	--

<p>3.1. Novads, kurā es dzīvoju</p> <p>Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?</p>	<p>3.2. Mūsu kaimiņi</p> <p>Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvērtu patskani un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?</p>	<p>3.3. Vienotība daudzveidībā</p> <p>Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?</p>	<p>3.4. Apkārt pasaulei</p> <p>Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?</p>
---	---	--	--

3.3. Vienotība daudzveidībā. Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 22 mācību stundas (32 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: sekmēt skolēnu prasmi saskatīt un novērtēt valodas bagātību un izteiksmīgumu, pareizi lietojot savā runā un rakstos lietvārdus, īpašības vārdus, sinonīmus, antonīmus un tēlainās izteiksmes līdzekļus.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Prasme precīzi izmantot runā lietvārdus, īpašības vārdus, kā arī vārdu sinonīmus un antonīmus ir galvenais mutiskās un rakstiskās runas attīstības nosacījums. (V.Li.3.) • Jēdzieni izpratnes veidošanai: lietvārdu dzimte, skaitlis; īpašības vārdu dzimte, skaitlis; īpašības vārdu saistījums ar lietvārdiem; sinonīmi – antonīmi, salīdzinājumi, personifikācijas. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lasa dzejoļus, atklājot to noskaņu. Dzejoļos saskata spilgtus tēlainus vārdus un izteikumus. (VM.3.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrod daiļliteratūras tekstos/krievu folklorā izmantotos vārdus ar tēlainu nozīmi: personifikāciju (piemēram: dzīvnieki runā kā cilvēki; vējš pūš, putenis niknojas) un pastāvīgus epitetus, analizē to nozīmi tekstā. Komentē tēlus, kas ir veidoti, izmantojot salīdzinājumus (piemēram: viltīga kā lapsa; neveikls kā lācis). • Nosaka sakāmvārdu, frazeologismu (terminu nelieto) nozīmi, izmantojot sinonīmu. • Apraksta ar vārdiem redzēto (piemēram, priekšmetu, augu, ilustrāciju; uzmanības centrā – precīzu, izteiksmīgu, tēlainu vārdu izvēle pazīmju aprakstam). (VM.3.2.1.5.) • Mācās rakstīt sludinājumu par dažādām tēmām, izmanto pieklājības etiķetes frāzes; labo citu skolēnu uzrakstīto tekstu. Piemeklē un izmanto īpašības vārdus savā runā, lai precīzāk un tēlaināk raksturotu personas, priekšmetus un parādības. (VM.3.2.1.6./7.) • Izmantojot tēlainās izteiksmes līdzekļus (spilgtus salīdzinājumus) sacer aprakstu. (VM.3.2.1.5.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pēc apgūtajām pazīmēm atpazīst vārdšķiras (lietvārds, īpašības vārds), to gramatiskās pazīmes (dzimti, skaitli). (VM.3.3.1.2.) • Nosaka lietvārdu un īpašības vārdu morfoloģiskās pazīmes: dzimti, skaitli. Īpašības vārdu saskaņo ar lietvārdu dzimtē un skaitlī. (VM.3.3.1.2.) • Zina un lieto neuzsvērto patskaņu pārbaudes paņēmienus lietvārdu un īpašības vārdu galotnēs. Ortogrāfiski pareizi pieraksta vārdus un apzīmē ortogrammas. Izvērtē pareizu lietvārdu ortogrammu rakstību, atbilstoši krievu valodas pareizrakstības noteikumiem. (VM.3.3.1.1.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Pilnveido tekstus, papildinot tos ar īpašības vārdiem. (VM.3.2.1.7.) • Veido sludinājumu par dažādām tēmām (pēc izvēles) – par notikumu klasē, svētkiem. (VM.3.2.1.6.) • Atpazīst lietvārdus, nosaka to gramatiskās pazīmes (dzimti, skaitli). (VM.3.3.1.2.) • Atpazīst īpašības vārdus; nosaka tā atkarību no lietvārda formas, nosaka gramatiskās pazīmes (dzimti, skaitli); lietojumā saskaņo īpašības vārdus ar lietvārdu skaitli, dzimtēs (vienskaitli) un locījumos (mutiski, sākotnējs priekšstats). (VM.3.3.1.2.) • Daiļliteratūras tekstos/folklorā saskata salīdzinājumus, epitetus, personifikācijas; analizē to nozīmi tekstā. (VM.3.3.1.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu paveikt mācību uzdevumus līdz galam, pildīt tos, rūpīgi izlasot vai noklausoties izpildes noteikumus. (Tikumi – centība, atbildība; vērtība – darba tikums) • Veido ieradumu palūkoties uz sevi kā ieinteresētu lasītāju un izvēlēties grāmatas, kuru lasīšana aizrauj un sagādā prieku. Attīsta sapratni par aktīva lasītāja un prasmīga rakstītāja cēloņsakarību. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: lietvārdu dzimte, skaitlis; īpašības vārdu dzimte, skaitlis; īpašības vārdu saistījums ar lietvārdiem; sinonīms – antonīms, salīdzinājums, personifikācija, sludinājums.</p>	

Temata apguves norise

Lietvārds	
	<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās sludinājumu konkursā (sk. Starppriekšmetu saikne), kurā klausās, vērtē un komentē cits cita izveidotos sludinājumus. • Apspriež prasības sludinājuma tekstam, klasē/grupā/patstāvīgi izstrādā tā izveides plānu; izceļ galvenās daļas, raksturo katras daļas saturu, salīdzina un izvēlas valodas līdzekļus. • Pareizi grafiski izkārtoto sludinājuma tekstu (noformē aicinājumu, informāciju par notikumu, laiku un vietu, kur tas notiks, paraksts). • Sludinājumā ievēro saziņas etiķeti, lietojot atbilstošas uzrunas formas (dārgais (-ā), cienījamais (-ā), aicinu(-ām) Tevi/Jūs). • Atrod tēlainās izteiksmes līdzekļus liriskos tekstos (personifikācijas, salīdzinājumus). • Atpazīst lietvārdus starp citām vārdšķirām, attiecina uz tiem jautājumu kas?. • Apgūst vai grupā/patstāvīgi noteic un piedāvā klasesbiedriem lietvārdu dzimtes noteikšanas paņēmieni, skaidro to. • Klasificē lietvārdus pa dzimtēm, izmantojot vietniekvārdus <i>он мой, она моя, оно мое</i>. • Skaidro lietvārda un īpašības vārda savstarpējo saikni, nosaka īpašības vārda dzimti pēc lietvārda dzimtes. • Mācās atšķirt 1., 2., 3. deklinācijas lietvārdu pazīmes. • Ortogrāfiski pareizi pieraksta vārdus un apzīmē ortogrammas. • Izvērtē pareizu lietvārdu ortogrammu rakstību atbilstoši krievu rakstības noteikumiem.

**Īpašības vārds.
Sinonīms, antonīms**

- Formulē secinājumus par īpašības vārdu nozīmi priekšmetu raksturošanā, atminot vienu un to pašu mīklu – bez īpašības vārdiem un ar īpašības vārdiem.
- Piedalās problēmas risināšanā: pētot skolotāja piedāvāto materiālu un izmantojot savus novērojumus, noteic lietvārda/īpašības vārda pazīmes. Apspiež darba rezultātu. Korekti izsaka savu viedokli, uzklausa citu viedokli, ievērojot saziņas kultūru.
- Vēro sinonīmu un antonīmu izmantošanu tekstos, veido secinājumus par to, ka sinonīmu un antonīmu lietošana piešķir tekstam izteiksmīgumu, tēlainumu.
- Piemeklē sinonīmus un antonīmus piedāvātajiem vārdiem.
- No piedāvātajiem sinonīmiem izvēlas piemērotāko pielietojumam konkrētajā kontekstā.
- Atrod personifikācijas tekstā, t. sk. pastāvīgus epitetus krievu folklorā (piemēram: dzīvnieki runā kā cilvēki; vējš pūš, putenis niknojas).
- Daiļliteratūras darbos saskata valodas līdzekļus, kas veido tā izteiksmīgumu.
- Veido nelielus aprakstus pēc zīmējumiem, attēliem, personīgiem novērojumiem, izmanto tajos tēlainās izteiksmes līdzekļus (personifikācijas, salīdzinājumus).
- Pieraksta tekstu, pārbauda un rediģē uzrakstīto.
- Vērtē savu un klasesbiedru radošo darbu pēc kritērijiem, kuri izstrādāti klasē vai pēc snieguma līmeņa apraksta.
- Atpazīst īpašības vārdus starp citām vārdšķirām pēc jautājumiem kāds? kāda? kādi?.
- Teikumā atrod lietvārdu, no kura īpašības vārds ir atkarīgs, uzdod jautājumu no lietvārda īpašības vārdam; maina īpašības vārdu dzimtē un skaitlī.
- Nosaka un norāda īpašības vārda skaitli un dzimti (kur tas iespējams) un grafiski apzīmē galotni.
- Maina īpašības vārdu pēc tā gramatiskās nozīmes.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

Mazākumtautību (krievu) valoda 3.3. temats “Vienotība daudzveidībā. Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?”

SR: veido sludinājumu, ievērojot tā struktūru un stilistiskās īpatnības (par notikumu klasē, svētkiem). (VM.3.2.1.6.)

Datorika 3.3. temats “Kā droši sazinās un apmainās ar informāciju virtuālajā vidē?”

Strādājot grupās datorikas stundā, skolēni atrod interesantu informāciju par sludinājumiem: 1) sludinājumu rašanās vēsture; 2) par ko raksta sludinājumus; 3) sludinājuma noformēšanas “noslēpumi”; 4) kur izvieto sludinājumus.

Izceļ būtisko informāciju izlasītajā, apkopo to. Pēc atrastās informācijas apspriešanas veido atgādni “Kā pareizi uzrakstīt sludinājumu”.

Krievu valodas stundā, izmantojot atgādni, raksta sludinājumu pēc plāna un pārbauda uzrakstīto.

Metodiskais komentārs

<p>Lietvārds. Īpašības vārds</p>	<p>3. klasē tiek padziļināta skolēnu izpratne par lietvārdu, darbības vārdu, īpašības vārdu. Gramatisko terminu apgūvē (dzimte, skaitlis lietvārdiem un īpašības vārdiem, laiks, skaitlis un dzimte darbības vārdiem) akcents jāliek uz šo kategoriju nozīmi saskarsmē, pareizā vārdu savienojumu, teikumu, tekstu veidošanā.</p> <p>Tiek padziļinātas un sistematizētas skolēnu zināšanas par lietvārdu leksisko nozīmi, par lietvārdu iedalījumu īpašvārdos un sugas vārdos, lielo sākumburtu lietojumu, par dzīvām un nedzīvām būtnēm (bez termina). Skolēni iepazīst lietvārdus, kuri tiek lietoti tikai vienskaitlī vai daudzskaitlī.</p> <p>Apgūstot tematu, "Lietvārdi", 3. klases skolēni izprot pašu svarīgāko lietvārda sintaktisko pazīmi – spēju piesaistīt īpašības vārdus un darbības vārdus (piemēram, <i>интересный рассказ, солнце светит</i>).</p> <p>3. klasē tiek sekmēta padziļināta skolēnu izpratne par īpašības vārdu kā vārdšķiru, tā gramatiskajām pazīmēm – dzimti, skaitli. Skolēni gūst izpratni par īpašības vārda sintaktisko lomu teikumā. Tiek pilnveidota skolēnu prasme atbilstoši uzdevuma nosacījumiem mainīt īpašības vārda dzimti, skaitli. Skolēni izprot, ka īpašības vārda un lietvārda savienojumus, īpašības vārda skaitli, dzimti (un arī locījumu) nosaka lietvārds. Skolēni prot pareizi lietot īpašības vārdus mutvārdos un rakstos atbilstoši saziņas situācijai.</p>
<p>Mikstinājuma zīme pēc šņāceņiem lietvārda beigās</p>	<p>Ir jāpievērš skolēnu uzmanība tam, ka mikstinājuma zīme pēc šņāceņiem vārda beigās tiek rakstīta sieviešu dzimtes lietvārdos vienskaitlī.</p>

<p>3.1. Novads, kurā es dzīvoju</p> <p>Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?</p>	<p>3.2. Mūsu kaimiņi</p> <p>Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvērtu patskani un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?</p>	<p>3.3. Vienotība daudzveidībā</p> <p>Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?</p>	<p>3.4. Apkārt pasaulei</p> <p>Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?</p>
---	---	--	--

3.4. Apkārt pasaulei. Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 15 mācību stundas (21 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: pilnveidot prasmi mutvārdu runā un rakstos pareizi lietot darbības vārdus, lai izteiktu savas domas, nosauktu noteiktas darbības, notikumu secību un vienas un tās pašas darbības saturiskās nozīmes.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Tēlainās izteiksmes līdzekļi bagātina runu, emocionāli ietekmē klausītājus un palīdz viņiem atcerēties dzirdēto. (V.Li.2.) Darbības vārda formu bagātība un daudzveidība ir saistīta ar teikuma struktūru, tas ir svarīgs komponents, kurš norāda uz runas izteikuma attieksmi pret runas momentu, īstenību, saziņas dalībniekiem. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās izteiksmīgi deklamēt, stāstīt pasakas, stāstus, neparastus notikumus, izmantojot verbālus un neverbālus (acu skatiens, mīmika, žesti, poza) izteiksmes līdzekļus. Stāsta par darbības vārdu (apgūtās pazīmes). (VM.3.1.1.5.) Strādājot pāri vai grupā, sadala pienākumus, izpilda savu darba daļu, veic padarītā darba savstarpējo pārbaudi (pēc parauga vai skolotāja piedāvātajiem kritērijiem). (VM.3.1.1.11.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> Skaidro parunas nozīmi tekstā. Veido tekstu ar vēstījuma elementiem (stāsts par notikumu, raksturojot norises secību; izmanto vārdus: pēc tam, vēlāk). Sacer daiļdarba aprakstu (izmantojot ilustrācijas), lieto tajā salīdzinājumus, parunas, tēlainās izteiksmes līdzekļus. Attiecina stāsta saturu ar parunu. (VM.3.2.1.6.) Pievērš uzmanību tēlainās izteiksmes līdzekļiem prozā un dzejā. (VM.3.2.1.5.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās atšķirt darbības vārdus, kas atbild uz jautājumiem ko darīt? un ko izdarīt? Veido darbības vārdus ar priedēkļiem. Mācās atrast darbības vārda sākotnējo (nenoteiksmes) formu. Atrod tekstā darbības vārdus pēc piedāvātām gramatiskajām pazīmēm. Ar skolotāja palīdzību atšķir darbības vārda nenoteiksmes formu no homonīmiem lietvārdiem (<i>нечь – нечь</i>). Veic darbības vārdu analīzi pēc piedāvātā parauga (skaitlis, dzimte, laiks). (VM.3.3.1.2.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Pilnveido vēstījumu, aprakstu ar valodas izteiksmības līdzekļiem (epitets, salīdzinājums, sinonīms, antonīms). (VM.3.2.1.5.) Pazīst darbības vārdus pēc tā vispārējām gramatiskajām pazīmēm (nosauc darbību) un atpazīst darbības vārda noteiktas/atsevišķas gramatiskās formas (laiks, skaitlis, dzimte). (VM.3.3.1.2.) Ar skolotāja palīdzību nosaka ortogrammas darbības vārdos, kontrolē un izvērtē to rakstību atbilstoši krievu valodas pareizrakstībai. (VM.3.3.1.1.) Vēstījuma tekstos ar apraksta elementiem izmanto darbības vārdus pagātnē, tagadnē, nākotnē. (VM.3.3.1.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu palūkoties uz sevi kā ieinteresētu lasītāju un izvēlēties grāmatas, kuru lasīšana aizrauj un sagādā prieku. Attīsta sapratni par aktīva lasītāja un prasmīga rakstītāja cēloņsakarību. (Tikums – gudrība; vērtība – kultūra) Veido ieradumu veikt pierakstus (piezīmes), lai mācītos sevi organizēt darbam un izmantotu šos pierakstus, veidojot savus mutvārdu vai rakstveida tekstus. (Tikumi – atbildība, centība, gudrība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: darbības vārds, skaitlis, laiks; nenoteiksme.</p>	

Temata apguves norise

<p>Darbības vārds. Skaitlis, persona</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot darbības vārdus, raksta nelielu stāstījumu “Mani vaļasprieki” (papildinot iesāktus teikumus). • Mācās vērtēt sava darba rezultātus. • Atrod darbības vārdus pēc to pazīmēm (nosauc priekšmeta darbību, atbild uz jautājumiem: ko dara? ko darīja?; teikumā ir izteicējs). • Skaidro darbības vārda kā vārdšķiras nozīmi. • Salīdzina iepriekš apgūto vārdšķiru un darbības vārda gramatiskās pazīmes. • Novēro darbības vārdu izmaiņas laiku formās. • Vēro un salīdzina darbības vārdu formas vienskaitlī un daudzskaitlī. • Nosaka saikni starp darbības vārda skaitli un lietvārdu, ar kuru tas saistīts teikumā. • Saskaņo darbības vārdus un lietvārdus skaitļos. • Vēro darbības vārdu izmaiņas skaitļos. Ar jautājumu palīdzību nosaka darbības vārda laiku formas. • Salīdzina darbības vārda pagātnes formas vienskaitlī un daudzskaitlī, izdara secinājumus par to, ka darbības vārdiem pagātnē daudzskaitļa formā dzimte netiek noteikta. • Atpazīst darbības vārdu kā vārdšķiru. • Nosauc darbības vārda pamatformu (darbības vārds nenoteiksmē atbild uz jautājumu ko darīt? ko izdarīt?) • Atšķir darbības vārda formas un vienas saknes vārdus. • Atšķir nenoteiksmi starp citām darbības vārda formām. • Vēro nākotnes formu nozīmi. Salīdzina dažādas laiku formas un to nozīmi. • Vēro darbības vārdu pagātnes formu galotnes. • Nosaka saikni starp galotņu izvēli darbības vārdiem pagātnes formā un lietvārdu dzimti. • Vēro darbības vārdu sintaktisko lomu teikumos. • Veic darbības vārdu analīzi pēc piedāvātā parauga. • Veido teikumus, izmantojot darbības vārdus tagadnē, pagātnē un nākotnē.
<p>Sinonīms, antonīms, darbības vārdu daudznozīmība. “Ne” kopā ar darbības vārdu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kopā veido domu karti “Darbības vārds”. • Aprakstā vēro spilgtus tēlainās izteiksmes līdzekļus. • Izmantojot piedāvātos darbības vārdus, raksta īsu stāstījumu par savas ģimenes tradīcijām (papildinot iesāktus teikumus). • Vērtē savu un klasesbiedru radošo darbu pēc klasē izstrādātiem kritērijiem. • Novēro un analizē partikulas <i>ne</i> rakstību ar darbības vārdiem. Formulē secinājumus par šo novērojumu. • Pielieto likumu “Ne pareizrakstība ar darbības vārdiem”. • Atšķir darbības vārdu nenoteiksmi no lietvārdiem. • Atsevišķiem darbības vārdiem piemeklē sinonīmus un antonīmus, lieto tos savā runā.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 3.4. temats “Apkārt pasaulei. Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?”</p> <p>SR: vēstījuma tekstos ar apraksta elementiem izmanto darbības vārdus pagātnē, tagadnē, nākotnē un vizualizē izveidoto tekstu kolāžā.</p> <p>Izmantojot darbības vārdus, raksta nelielu stāstījumu “Mani vaļasprieki”.</p> <p>Izmantojot kolāžu, prezentē savu domrakstu klasesbiedriem. (VM.3.1.1.5.)</p>	<p>Vizuālās māksla 3.3. temats “Kā es varu radīt idejas, lai izdomātu un uzzīmētu fantastisku tēlu?”</p> <p>Vizuālās mākslas stundās skolēni veido kolāžu par tēmu “Mani vaļasprieki”.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Darbības vārds. Skaitlis, persona</p>	<p>Temata “Darbības vārds” apguves galvenie uzdevumi 3. klasē ir skolēnu iepazīstināšana ar darbības vārda izmaiņām laikos un skaitļos, skolēnu prasmi veidot sākumskolas vecumā biežāk lietoto darbības vārdu laiku formas.</p> <p>Skolēni, balstoties uz konkrētiem novērojumiem, nonāk pie secinājuma, ka darbības vārds vienskaitlī nosauc viena priekšmeta darbību, bet darbības vārds daudzskaitlī – divu vai vairāku priekšmetu darbību. Mainoties darbības vārda laikam, mainās tā galotne. Laiku maiņu būtību skolēni atklāj, balstoties uz salīdzinājumu, kad notiek darbība, kad par to tiek paziņots, tātad, pamatojoties uz darbības veikšanas attiecību pret runas momentu. Darbības vārda laika atpazīšanu sākumskolas skolēni galvenokārt veic pēc jautājuma, uz kuru atbild darbības vārds. Ir svarīgi iemācīt pareizi izmantot jautājumu, ar mērķi atpazīt un veidot darbības vārdu laiku formas.</p> <p>Darbības vārdu laiku formu būtība skolēniem kļūst skaidrāka, kad viņi salīdzina viena un tā paša darbības vārda dažādu laiku formas. Tādēļ temata “Darbības vārds” apguves procesā sistemātiski tiek veikti vingrinājumi ar uzdevumu: izmaini darbības vārdu laikos.</p>
---	---

4. klase

<p>4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?</p>	<p>4.2. Atklājot teksta noslēpumus Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārspridums)?</p>	<p>4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?</p>	<p>4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija Kādu runu uzskata par pareizu?</p>
---	---	---	--

4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stunda (20 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par to, ka valoda ir ne tikai informācijas nodošanas, cilvēku ideju un jūtu izteikšanas līdzeklis, bet arī svarīgākais cilvēku saziņas līdzeklis. Izmantojot neverbālos saziņas līdzekļus (acu skatiens, mīmika, žesti, poza), var precīzāk nodot runas saturu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes	
<ul style="list-style-type: none"> • Valoda ir cilvēka kā sabiedriskas būtnes būtiska pazīme, kas atšķir viņu no pārējās pasaules. (V.Li.1.) • Izpratne par valodas struktūru un zīmju īpašībām palīdz saprast valodas uzbūvi un tās lietošanas noteikumus. (V.Li.1.) • Saziņas efektivitāti ietekmē gan sarunbiedra izteiktie vārdi, gan klausītāja prasme lasīt sarunbiedra mīmiku un žestus. (V.Li.1.) • Valoda ir zīmju sistēma, kura pilda savas funkcijas. (V.Li.3.) • Krievu valodas zīmes atšķiras no citu valodu zīmēm, tāpēc nedrīkst vienas valodas likumus un zīmes izmantot citā valodā. (V.Li.3.) • Vietniekvārdi palīdz izvairīties no nepamatotiem atkārtojumiem mūsu runā, visbiežāk tie tiek izmantoti lietvārdu vietā. (V.Li.3.) • Izmanto caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā: atrod un pasvīturo (ar pildspalvu vai zīmuli) nepieciešamo informāciju, atbildi uz jautājumu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izmanto verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus atbilstoši saziņas situācijai. Izmanto mīmiku, žestus un ķermeņa kustības, lai nodotu informāciju. Formulē partnerim saprotamus izteicienus; saskaņo pozīcijas un atrod kopīgu risinājumu. Izmanto runas modeļus: Es piekīru/nepiekīru...; es domāju, ka... ir taisnība, tāpēc, ka...; es uzināju daudz jauna (interesanta) no...; es domāju citādi, tāpēc, ka... utt. (VM.6.1.1.5.) • Izmanto mnemoniskās stratēģijas, lai veicinātu ortogrāfijas likumu iegaumēšanu. (VM.6.1.1.5./6.3.1.1.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido ziņojumu par tematu (Kādu darbu pilda valoda?), veido dialogu, balstoties uz teksta saturu. (VM.6.2.1.6.) • Strādājot ar tekstiem no enciklopēdijām, vārdnīcām, publikācijām interneta tīklā, noskaidro, kā radušies vārdi, uzvārdi, tēvvārdi. (VM.6.1.1.4.) • Redīgē tekstu ar personu vietniekvārdiem (3 vai 4 aizvietošanas gadījumi). (VM.6.2.1.7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpazīst dažādas zīmju sistēmas, atšķir valodas zīmes no citām zīmju sistēmām. (VM 6.3.1.1.) • Raksturo, kas ir kopīgs un atšķirīgs dažādu kultūru personvārdiem, uzvārdiem. Skaidro, kā ir saistīti krievu valodā izrunas un rakstības likumi. (VM.6.3.1.1.) • Mācās nosaukt personu vietniekvārdu morfoloģiskās pazīmes (skaitli un personu). (VM.6.3.1.1.) • Izmanto personu vietniekvārdus, lai noteiktu darbības vārda formu. Lieto personu vietniekvārdus mutvārdu un rakstu saziņā, lai aizstātu lietvārdus. Nosaka darbības vārdu konjugāciju, salīdzina darbības vārdu personu formas ar nenoteiksmi. (VM.6.3.1.2.) 	
<p>Komplekss sasniedzamais rezultāts</p>	<p>Ieradumi</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Izmanto verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus, lai izteiktu savas domas un jūtas. (VM 6.1.1.6.) • Ievēro runas etiķetes normas saziņā, piemēram, sarunbiedru uzrunā vārdā un tēvvārdā, atbilstoši austrumslāvu kultūras tradīcijai. (VM.6.1.1.5.) • Nosaka personu vietniekvārdu gramatiskās pazīmes pamatformā – personu, skaitli. (VM.6.3.1.1.) • Atrod tekstā uzrunu, atšķir to no teikuma priekšmeta. (VM.6.3.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu aktīvi demonstrēt savu dalību un attieksmi sarunas laikā – ar stāju, acu kontaktu, žestiem un mīmiku. (Tikumi – laipnība, solidaritāte, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra) 	
<p>Jēdzieni: valodas zīmes, personu vietniekvārdi, galotne, piedēklis.</p>		

Temata apguves norise

Valodas funkcijas	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīstas ar dažādiem informācijas nodošanas veidiem (cilvēku valoda, dzīvnieku “valodas”, mākslas, krāsu valoda), izmantojot informatīvos un ilustratīvos materiālus (attēlus, fotogrāfijas, zīmējumus). • Analizē tekstu (“Valodas izcelšanās”) un izsaka spriedumus par valodas izcelšanās hipotēzēm, pamato tās ar faktiem no teksta. • Skaidro dzimtās valodas jēgu un nozīmi cilvēka dzīvē.
Valoda kā sazināšanās līdzeklis	<ul style="list-style-type: none"> • Veido dialogu bez vārdiem žestu valodā (spēles veidā). • Zīmē simboliskas zīmes (zīmju saziņā šifrē atbilstošu saturu), izmantojot izveidotās zīmes veido mutvārdu instrukciju, (piemēram, “Uzvedības noteikumi muzejā”), inscenē to. • Piedalās starpkultūru dialogā: veido ziņojumu par tematu: “Если не братья, то по крайней мере родственники” (ar ko krievu valodas zīmes atšķiras no citu valodu zīmēm). • Piedalās noteiktas tēmas apspriešanā (“Kas mainītos manā dzīvē, ja pazustu valoda?”). • Veido dialogu par tekstu (piemēram, pārdomā jautājumus par tekstu; noskaidro nezināmos vārdus, informāciju, izmantojot vārdnīcas vai citu uzziņu literatūru; saskata autora izmantotos valodas līdzekļus). • Vērtē savu tekstu, redīgē uzrakstīto (ar personu vietniekvārdu palīdzību novērš vārdu atkārtošanos). • Veido vēstījumu 1. personas formā. • Nosaka vietniekvārdu gramatiskās pazīmes. • Atrod teikumus personu vietniekvārdus, atšķir tos no lietvārdiem.
Kā veidota valoda? (Valodas zīmes)	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ziņojumu “Par ko stāsta mans uzvārds?”, prezentē to, izmantojot krievu uzvārdu enciklopēdiju. • Skaidro ar piemēriem, kā krievu valodas zīmes atšķiras no citu valodu zīmēm un kādēļ nedrīkst vienas valodas likumus un zīmes pārcelt uz citu valodu. • Atpazīst krievu valodas izrunas normas (иканье, аканье, līdzskaņu izrunas īpatnības). • Neizmanto krievu valodas izrunas normas (аканье, иканье, оглушение звонких согласных на конце слова и др.) citās valodās. • Atrod uzrunu teikumā, atšķir to no teikuma priekšmeta; izveido teikumus ar uzrunu, ievērojot saziņas situāciju, mutvārdos atdala uzrunu ar intonāciju. • Izmanto caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā. • Maina darbības vārdus tagadnē un nākotnē personu un skaitļu formās. • Izmanto personu vietniekvārdus, lai noteiktu darbības vārda formu. • Atšķir saknes – homonīmus (-зор-, -вод-, -нос- и др.), izdala vārdos saknes ar līdzskaņu un patskaņu miju, atrod nulles galotni. • Veido teikumus, izmantojot pieklājības formas (ar sasveicināšanās/atvaidīšanās/šķiršanās nozīmi), mācās pareizi noformēt tos rakstveidā (pēc interpunkcijas normām) un mutvārdos (ar intonāciju).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 4.1. temats “Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt, nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?”</p> <p>SR: nosaka darbības vārda funkcijas runā un daiļliteratūrā. (VM.6.3.1.1.)</p>	<p>Literatūra 4.2. temats “Kādas senlaicīgas ģimenes tradīcijas, kuras atspoguļojas stāstos un pasakās, es vēlētos atjaunot?”</p> <p>Literatūras stundā skolēni, strādājot grupās, vēro, ar kādu mērķi A. Puškins “Pasakā par mirušo carieni un septiņiem spēkavīriem” ir izmantojis darbības vārdus. Izveido shēmu “Darbības vārda loma A. Puškina pasakās.”</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Varoņa izskats. 2. Varoņa raksturs. 3. Dabas apraksts. 4. Varoņa sajūtas. 5. Varoņa rīcība. <p>Izdara secinājumus par to, ka darbības vārdi mūsu runā ir nepieciešami ne tikai priekšmeta vai personas darbības apzīmēšanai, bet arī varoņu vai dabas aprakstā.</p>
--	---

Metodiskais komentārs

<p>Skaņa un burts – vārds – teikums – teksts</p>	<p>Skolēni atkārto un papildina iepriekšējās zināšanas un prasmes par skaņām un burtiem, izprot, kas ir valodas sistēma, ka katrai valodai tā atšķiras. Pilda uzdevumus, kuri palīdz saprast, ar ko atšķiras krievu valoda no pārējām. Salīdzina krievu un latviešu tradīcijas un noteikumus uzvārdu veidošanā. Skolēns iepazīstas ar tekstiem, atbild uz jautājumiem, izmantojot tekstu, atkārto un izmanto alfabēta zināšanas, analizē jaunus vārdus tekstā, veido teikumus.</p> <p>Ar palīdzību izdala tekstos atslēgvārdus, atklāj vārdu nozīmi kontekstā (vārda nozīme ir viegli “nolasāma”);</p> <ul style="list-style-type: none"> • orientējas mācību grāmatas simbolu, krāsaino fonu apzīmējumos, izmanto tos savā mācību darbā; • orientējas uzzīņu literatūrā (vārdnīcas, bērnu enciklopēdiskie izdevumi), atklāj, ka vārdi vārdnīcās doti pamatformā un izkārtoti alfabēta secībā.
---	--

<p>4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?</p>	<p>4.2. Atklājot teksta noslēpumus Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārsprīdums)?</p>	<p>4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?</p>	<p>4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija Kādu runu uzskata par pareizu?</p>
---	---	---	--

4.2. Atklājot teksta noslēpumus. Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārsprīdums)?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stunda (30 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās veidot stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārsprīdums), izdalīt tā atšķirīgās pazīmes un tekstveides elementus, ievērot saziņas situāciju (mērķis, adresāts, vieta un laiks).

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Nejašu teikumu, izsacījumu un atrautu teikuma daļu virknējums nav teksts. Tekstu raksturo mērķtiecība, pilnīgums, sakarīgums, pabeigtība. (V.Li.2.) • Teksta tipi (apraksts, vēstījums) atšķiras pēc tiem raksturīgām pazīmēm: valodas līdzekļiem un teksta struktūras. (V.Li.2.) • Lai uzrakstītu savu tekstu, īsi un secīgi izklāstītu rindkopas galveno ideju, atjaunotu atmiņā teksta saturu, jāizveido teksta plāns. (V.Li.2.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās sacerēt tekstu – notikumu, izmantojot stāstu stāstīšanas (<i>Storytelling</i>) stratēģiju. (VM.6.1.1.5.) • Veido mutiskus tekstus atbilstoši saziņas situācijai (izpilda stāstītāja lomu). (VM.6.1.1.5.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dala tekstu saturiski loģiskās daļās; pamato teksta dalījumu, veido tekstam vienkāršu plānu. Ievēro teksta veidošanas prasības (loģiskums, secīgums, saistījums, atbilstība tēmai un galvenajai domai). Mācās nosaukt teksta tipus, atšķir māksliniecisku un populārzinātnisku tekstu. (VM.6.2.1.2./3.) • Veido mutvārdos detalizētu pārstāstu, saglabājot oriģināla teksta saturu īpatnības. (VM.6.2.1.6.) • Rada tekstu pēc piedāvātā ievada vai nobeiguma. (VM.6.2.1.6.) • Plāno un veido adresātam, saziņas tematam, mērķim, vietai un laikam atbilstošus izteikumus, izsaka savu viedokli un pamato to, izmantojot savu pieredzi. Mācās rakstīt atstāstījumu, īsinot tekstu ar dažādiem paņēmieniem. Papildina tekstu ar vizuāliem elementiem, izmantojot fotogrāfijas, zīmējumus. (VM.6.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pārbauda rakstu valodas pareizību, labo pieļautās ortogrāfijas un interpunkcijas kļūdas, rediģē uzrakstīto. (VM 6.2.1.7.) • Skaidro vārda nozīmi ar sinonīmu palīdzību, izmantojot vārdnīcas (arī e-vidē: virtuālās jeb <i>online</i> vārdnīcas). (VM 6.3.1.3.) • Veido teikumus pēc noteiktas struktūras, piemēram, paplašina piedāvāto teikumu ar apstākļiem, papildinātājiem, apzīmētājiem. (VM 6.3.1.4.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Sadarbībā ar klasesbiedriem (ar skolotāja atbalstu) izstrādā kritērijus konkursa stāstu vērtēšanai. (VM.6.1.1.7.) • Analizē tekstu un tā struktūru: nosaka tēmu un galveno domu, mācās izvēlēties teksta virsrakstu no piedāvātajiem pēc tā tēmas vai galvenās domas. Analizē un raksturo tekstu no tēmas un notikumu atstāstīšanas secības skatpunkta. Labo kļūdas teikuma struktūrā (vienas saknes un lieko vārdu izmantošana vienā teikumā, nepareiza vārdu secība vai vārdu savienojums). (VM.6.2.1.2.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu uzmanīgi uz klausīt saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņā) • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu atklāti paust un aizstāvēt savus uzskatus, ja nepieciešams, izteikt arī nepopulāru viedokli. (Tikumi – atbildība, drosme, taisnīgums; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: atstāstījums (mainot vēstījuma formu un personu, īss atstāstījums), tekstu tipi: vēstījums, apraksts (populārzinātnisks, māksliniecisks); teksta rediģēšana, saskarsmes noteikumi (atzinību rosinoši jautājumi).</p>	

Temata apguves norise

Teksts un tā pazīmes	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizē savas zināšanas par teksta pazīmēm, atbild uz uzvedinošiem jautājumiem: “Ar ko teikums atšķiras no teksta?”, “Vai jebkura teikumu grupa ir teksts?”, “Kas saista teikumus tekstā?”. • Analizē informāciju, kas piedāvāta dažādās formās (teksts, zīmējums, tabula, shēma) un izsaka domas, kurš ir teksts, kurš – nē. Izdara secinājumus. • Atrod leksiskos un gramatiskos līdzekļus teikumu un teksta daļu saistīšanai. • Analizē un raksturo lasītā teksta pazīmes un vienotību kontekstā. • Atpazīst tekstu pēc tā galvenās pazīmes. • Nosaka piedāvātā teksta tēmu un galveno domu.
Teksta tipi: vēstījums, apraksts	<ul style="list-style-type: none"> • Pilnveido klausītāja un runātāja kultūru: uzzina sarunbiedra viedokli, izklāsta, skaidro; pauž savu viedokli, izmantojot teksta saturu. • Piedalās noteiktas tēmas apspriešanā: uztver klasesbiedru izteikumus, izsaka un argumentē savu piekrišanu/nepiekrišanu runātājam, izmantojot apgūtos runas modeļus (vārdus, kas palīdz veidot pierādījumus: <i>во-первых, во-вторых ...наконец</i>). • Iemēģina sevi stāstnieka lomā. Uzstājas klasesbiedru priekšā ar mutisku stāstījumu par interesantu (neparastu, jocīgu, pamācošu) notikumu savā dzīvē. • Izprot dažādu tekstu pazīmes (ar tabulas palīdzību). • Nosaka piedāvāto tekstu tipu, pamatojoties uz teksta struktūru (ievads, galvenā daļa, nobeigums); izmantotajiem valodas līdzekļiem. • Atšķir māksliniecisku un populārzinātnisku aprakstu. Veido stāstījumus atbilstoši piedāvātajai saziņas situācijai (mērķis, adresāts).
Teksta rediģēšana	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās atjaunot pēctecību, atstāstījuma secīgumu tekstā. • Labo tekstu ar leksiskajiem līdzekļiem (sinonīmu izmantošana, lai atrastu precīzāku, izteismīgāku vārdu lietvārdu aizstāšanai ar vietniekvārdiem). • Veido tekstu pēc piedāvātā sākuma (ievada) vai beigām (noslēgums vai secinājumi). • Pamanā kļūdas teikuma struktūrā: vienas saknes vārdu izmantošana teikumā (<i>Этот случай случился уже давно</i>); “lieko” vārdu izmantošana teikumā (<i>Он долго думал головой, но ничего не придумал</i>); • Raksta atstāstījumu, īsinot tekstu ar dažādiem paņēmieniem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 4.2. temats “Atklājot teksta noslēpumus” (“Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts)?”</p> <p>SR: nosaka tēmu un galveno domu, patstāvīgi izveido teksta virsrakstu pēc tā tēmas vai galvenās domas; atšķir teksta tipu pēc tam raksturīgām pazīmēm (teksta saturs un struktūra; valodas līdzekļu izmantošana).</p> <p>Stundā, izmantojot vārdu mākonī, skolēni no tā izvēlas terminus par apgūto tēmu un atklāj tā jēdzienu un nozīmi. (VM.6.1.1.6.)</p>	<p>Datorika 4.2. temats “Kā lieto un atsaucas uz dažādiem tiešsaistes informācijas avotiem?”</p> <p>Datorikas stundā skolēni, izmantojot resursu https://wordart.com/, izveido vārdu mākonī, kurā ievieto galvenos jēdzienus par apgūto tēmu (piemēram, teksta tēma, galvenā doma, virsraksts; rindkopa; teksta daļas; teksta pazīmes, vēstījums, apraksts, pārspriedums).</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Teksta tipi: vēstījums, apraksts</p>	<p>Sākumskolā skolēni ir pieraduši jebkuru saistītu izteikumu, ziņojumu saukt par stāstu (iespējams, no darbības vārda - stāstīt), aizmirstot to, ka termins “stāsts” apzīmē noteikta žanra nosaukumu.</p> <p>Skolēnam ir svarīgi veidot vispārēju priekšstatu par vēstījuma tipa teksta īpatnībām – stāsts (notikums). Skolēni iepazīstas ar stāsta (notikuma) daļu secību: ievads, darbības attīstība, kulminācija, atrisinājums.</p> <p>Notikumu stāstīšanai un uzklaušīšanai ir vērts veltīt veselu nodarbību.</p> <p>Notikumu stāstīšana var kļūt par jebkuras stundas interesantu daļu. Tas palīdzēs skolēniem attīstīt radošo domāšanu, uzstāšanās prasmes un pārvarēt bailes no publiskas uzstāšanās.</p>
--	---

<p>4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?</p>	<p>4.2. Atklājot teksta noslēpumus Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārspridums)?</p>	<p>4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?</p>	<p>4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija Kādu runu uzskata par pareizu?</p>
---	---	---	--

4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi.

Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stunda (30 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: pilnveidot prasmi izmantot mutvārdu runā un tekstā vienkāršus teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem (teikuma virslocekļiem un palīglocekļiem), lai precīzi, dziļi un pareizi izteiktu savas domas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Lai valoda būtu bagāta, pareiza un emocionāla, jāprot gan pareizi runāt un ievērot runas saturam atbilstošu intonāciju, gan ievērot runas loģiku un lietot pieturzīmes. (V.Li.3.) Mēs labāk varēsim teikumā izteikt savas domas un jūtas, ja pratīsim veidot daudzveidīgus vārdu savienojumus. (V.Li.3.) Lietojot valodā vienlīdzīgus teikuma locekļus, mūsu izteiktās domas ir precīzākas un izteiksmīgākas. (V.Li.3.) Pieturzīmes (teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem) daļa runu tā, ka katra sastāvdaļa kļūst jēgpilna un tai ir noteikta nozīme. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās izteiksmīgi lasīt tekstu, mērķtiecīgi izmantojot savā runā izteiksmīgas runas līdzekļus (loģiskais uzsvars, intonācija, pauzes). (VM.6.1.1.5.) Mācās veidot mutiskos un rakstveida tekstus atbilstoši piedāvātajai komunikatīvajai situācijai: mērķis, adresāts (vēstījums; filmas, grāmatas fragmenta satura izklāsts) ar jautājumu vai plāna palīdzību. (VM.6.2.1.6.) Saziņā ievēro runas etiķetes normas: labvēlīgi atbild uz sarunbiedra jautājumiem, neatbild ar pretjautājumu, interesējas par sarunbiedra viedokli. (VM.6.1.1.5.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> Savas domas izteikšanai lieto pēc uzbūves un izteikuma mērķa dažādus teikumus. Atstāsta tekstu pēc patstāvīgi veidota plāna (mutisks atstāstījums). (VM 6.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Paplašina savu priekšstatu par vārdu savienojumiem: skaidro, kāpēc gramatiskais centrs, savienojums lietvārds + prievārds nav vārdu savienojums. (VM 6.3.1.4.) Veido stāstījuma, jautājuma, rosinājuma teikumus un intonatīvi pareizi tos izrunā. (VM 6.3.1.4.) Atpazīst teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, veido tādus teikumus un izmanto tos savā runā. (VM 6.3.1.4.) Lieto pieturzīmes dažādos teikumos pēc izteikuma mērķa (stāstījuma, jautājuma, rosinājuma) teikumi. Ievērojot apgūtās interpunkcijas normas, veido vienkāršus teikumus (piemēram, vienlīdzīgi teikuma locekļi). Atrod, raksturo, analizē, salīdzina, klasificē valodas vienības: teikuma locekļi, vārdu savienojumi, vienkārši teikumi. (VM 6.3.1.5.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Iepazīstas ar informāciju par savu valodas un kultūras mantojumu. (MV.6.1.1.10.) Veido saistītu stāstījumu. (VM.6.1.1.5.) Savā runā lieto pēc izteikuma mērķa un emocionālās nokrāsas dažādus teikumus. (MV.6.3.1.4.) Modelē teikumus atbilstoši izteikuma komunikatīvajam uzdevumam. Izmanto tos atbilstošā saziņas situācijā. (MV.6.3.1.4./5.) Atšķir vienkāršus teikumus no vienkāršiem teikumiem ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. (MV.6.3.1.5.) Ievērojot apgūtās interpunkcijas normas, veido teikumus un īsus tekstus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. (MV.6.3.1.5.) Mācās pārbaudīt pieturzīmju lietojumu izziņas avotos, t. sk. e-vidē (piemēram, vietne gramota.ru). (MV.6.3.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu uzmanīgi uz klausīt saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) Veido ieradumu atklāti paust un aizstāvēt savus uzskatus, ja nepieciešams, izteikt arī nepopulāru viedokli. (Tikumi – atbildība, drosmība, taisnīgums; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: loģiskais uzsvars, intonācija, vārdu savienojumi, vienlīdzīgi teikuma locekļi, saskarsmes noteikumi (atbalsts un delikāta kritika).</p>	

Temata apguves norise

<p>Mutvārdu valodas zīmes</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izsaka un argumentē savu piekrišanu vai nepiekrišanu runātājam, izmantojot apgūtos runas modeļus. • Izvērtē runu (savu un citu) no saziņas etiķetes ievērošanas skatpunkta (pieklājīga kritika, atbalsts). • Izteiksmīgi lasa nelielu emocionālas nokrāsas dialogu un prozas tekstu (apraksts un vēstījums): izmanto loģiskus (saturiskus) uzsvarus. • Vēro un komentē, kā mainās teikuma jēga, ja tiek mainīts loģiskais uzsvars. • Atšķir mutvārdu runas vienības (skaņas, zilbes, fonētiskais vārds, frāze, teksts). • Veido nelielu tekstu, kura pamatā tiek izmantots sakāmvārds vai paruna.
<p>Teikumi un vārdu savienojumi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido mutiskus un rakstveida tekstus atbilstoši piedāvātajai komunikatīvai situācijai: mērķis, adresāts (izklāsts ar turpinājumu). • Atšķir teikumu no citām valodas vienībām pēc tā pazīmēm. • Nosaka teikumu robežas un paņēmienus to attēlošanai mutvārdos un rakstos. • Analizē sajauktu tekstu, nosaka teikuma robežu, lieto atbilstošu pieturzīmi teikuma beigās. • Atpazīst teikuma virslocekļus un palīglocekļus. Nosaka teikuma priekšmetus, kas tiek izteikti ne tikai ar lietvārdu, bet arī ar tā aizstājēju (piemēram, personu vietniekvārdu, nedalāmu vārdu savienojumu (piemēram, Ira Stepanova). Uzdodot jautājumus, nosaka saikni starp vārdiem, vārdu savienojumiem un teikumiem. • Atpazīst teikumu veidus pēc emocionālās nokrāsas. Salīdzina teikuma emocionālo nokrāsu un izteikuma mērķi. • Veido mutisku un rakstveida vienkārša teikuma interpunkcijas analīzi. • Salīdzina teikumus, vārdu savienojumus un vārdus, lai skaidrotu kopīgo un atšķirīgo tajos. • Izdala vārdu savienojumus teikumos pēc to pazīmēm: tas ir divu vārdu savienojums; viens no tiem ir galvenais (ar to uzdod jautājumu), otrs – saskaņotais vārds (tam uzdod jautājumu). • Atšķir vārdu savienojumus no saskaņotiem vārdiem. • Strādā ar ilustrācijām – veido tematam un attēlam atbilstošus vārdu savienojumus.
<p>Teikuma virslocekļi un palīglocekļi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atstāsta tekstu pēc patstāvīgi izstrādāta plāna (mutisks atstāstījums). • Paplašina priekšstatu par teikuma palīglocekļu veidiem. • Atrod teikumos apstākļus, kas izteikti ar laika, vietas un izteiksmes apstākļa vārdiem (termins netiek izmantots); pazīmes: ir atkarīgi no izteicēja, atbild uz jautājumiem: kad? kur? • Atrod teikumā apzīmētājus, kas tiek izteikti ar piederības vietniekvārdiem (termins netiek izmantots) (piemēram, <i>Моя мама училась в нашей школе</i>).
<p>Vienlīdzīgi teikuma locekļi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido stāstījumu par vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, izmantojot atbalsta materiālus (shēmas, plānu), prezentē savu darbu. • Mācās analizēt informāciju, kas piedāvāta shēmu veidā, pārveido to vārdiskā formā; apkopo materiālu. • Veido teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, izvēlas saikņus, risina jautājumus par komatu lietošanu. • Veido rakstveida tekstus atbilstoši piedāvātajai komunikatīvajai situācijai: mērķis, adresāts. • Labo tekstu, izmantojot daudzveidīgu leksiku (sinonīmu lietošana, lai izvēlētos precīzāku un izteiksmīgāku vārdu; lietvārdu aizstāšana ar vietniekvārdiem). • Analizē teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. Nosaka, kuri teikuma locekļi var būt vienlīdzīgi.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 4.3. temats “Vārdu savienojums, vienkāršs teikums un salikts teikums. Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?”.</p> <p>SR: veido saistītu salīdzinošo ziņojumu, atpazīst teikuma priekšmetu un izteicēju. (VM.3.1.1.5.)</p>	<p>Matemātika</p> <p>Matemātikas stundā mācās lietot atgādnēs, saprot, ka terminu formulu var pielietot ne tikai matemātikas stundās, bet arī mācoties valodu.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Teikuma virslocekļi un paliglocekļi</p>	<p>Viss krievu valodas kursa materiāls ir strukturēts pēc koncentrēta (spirālveida) principa. Tas nozīmē, ka kopējas tēmas, īpaši funkcionāla rakstura, tiek aplūkotas nevis vienu reizi, bet katrā nodaļā tiek piedāvāts iedziļināties un paplašināt zināšanas par teikumu struktūru, teikuma locekļiem, vārdšķirām, ar kurām ir izteikts katrs teikuma loceklis un to noteiktām formām. Tā, piemēram, 4. klases skolēns ir orientēts uz teikuma analīzi, lai padziļinātu priekšstatu par teikuma virslocekļu izteikšanas līdzekļiem (teikuma priekšmets – vietniekvārds/nedalāmais vārdu savienojums/darbības vārds, izteicējs – darbības vārds tagadnes un nākotnes personu formās). 1.–3. klasē apguves ceļš veda no atsevišķā un vispārīgo: vārds – teikums kā vārdu ķēdīte, vārds kā valodas daļa – teikums kā konstrukcija no vārdšķirām. No 3. klases vidus – no vispārīgā uz atsevišķo: teikums – teikuma locekļi – vārdšķiras noteiktās formās.</p> <p>Šī temata ietvaros tiek apkopotas ziņas par sintakses vienībām: vārdu savienojumi un teikumi. Tiek analizēti vārdu savienojumi, paplašināti un nepaplašināti teikumi.</p>
---	--

<p>4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?</p>	<p>4.2. Atklājot teksta noslēpumus Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta tipus (vēstījums, apraksts, pārsprīdums)?</p>	<p>4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?</p>	<p>4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija Kādu runu uzskata par pareizu?</p>
---	---	---	--

4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija. Kādu runu uzskata par pareizu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 14 mācību stundas (20 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās izprast valodas prasmes nozīmi jēgpilnā komunikācijā un pilnveido prasmi precīzi un skaidri izteikt savas domas, pareizi rakstīt un runāt, ievērot literārās valodas normas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Valodas galvenā funkcija – saziņa. Lai saziņa būtu efektīva, ir nepieciešams saturīgi, gramatiski un stilistiski pareizi izteikt mutvārdos un rakstu formā savas un citu domas; ievērot literārās valodas normas. (MV.Li.1.) • Ja zinām ortogrāfijas likumus, varam pareizi izmantot runā un rakstīt vārdus, kurus izrunā vienādi, bet raksta atšķirīgi. (MV.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saziņā ievēro runas etiķetes normas; tostarp ievēro savstarpējās mijiedarbības principu: labvēlīgi atbildēt uz sarunbiedra jautājumiem. (VM.6.1.1.5.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saprot, iegaumē un atstāsta stāstījumu par valodniecības tēmu: stāstījumu par vārdu no etimoloģijas, ortoēpijas (pareizrūnas), ortogrāfijas (pareizrakstības) skatpunkta, izmanto skaidrojošās vārdnīcas. (VM.6.2.1.6.) • Redīgē savu tekstu, vērtē cita runu no ortoēpiskā un izrunas normu skatpunkta. (VM.6.2.1.7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atpazīst vārdus, kuri sagādā ortoēpiskas, gramatiskas, leksiskas grūtības; skaidro grūtību cēloņus. (VM.6.3.1.1.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Mācās veidot runu atbilstoši kulturālas runas prasībām (apgūtā materiāla ietvaros). Ievēro ikdienas dzīvē runas etiķetes normas un mutvārdu saziņas noteikumus: prasmi klausīties, precīzi reaģēt uz sarunbiedra teikto, uzturēt sarunu. Mācās izmantot dažādas krievu valodas vārdnīcas. (VM.6.1.1.5.) • Pamana runas un gramatiskās kļūdas (apgūtā materiāla ietvaros), skaidro to izcelšanās iemeslus, ar skolotāja palīdzību labo tās. (VM.6.3.1.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu uzmanīgi uz klausīt saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: dikcija, ortoēpija (pareizrūna), ortogrāfijas noteikumi.</p>	

Temata apguves norise

Valodas kultūra	<ul style="list-style-type: none"> • Saskata tekstos epitetus, salīdzinājumus, personifikācijas. • Izmanto sinonīmus, lai atrastu precīzāku, izteiksmīgāku vārdu; vārdu aizvietošana, kas tika izmantoti nepareizā nozīmē, lietvārdu aizstāšana ar vietniekvārdiem). • Vērtē savu runu vai partnera runu no kultūras valodas normu ievērošanas skatpunkta. • Ar skolotāja atbalstu veic meklējumus elektroniskajā ortogrāfijas/etimoloģijas vārdnīcā, lai precizētu vārda pareizrakstību/izcelsmi. • Pamana galvenās ortoēpiskās izrunas kļūdas. • Komentē to krievu parunu nozīmi, kuras satur senkrievu alfabēta burtus.
Krievu ortogrāfijas pamatprincipi	<ul style="list-style-type: none"> • Saziņā ievēro runas etiķetes normas: ievēro savstarpējās mijiedarbības principu: labvēlīgi atbildēt uz sarunbiedra jautājumiem. • Izmanto dažādas krievu valodas vārdnīcas. • Labo ortogrāfiskās un gramatiskās kļūdas. • Izmanto izlasītā/dzirdētā iegaumēšanas stratēģijas (piemēram, asociatīvā iegaumēšana). • Zina par krievu ortogrāfijas pamatprincipiem, veido prasmes balstīties uz tiem, ortogrāfisku uzdevumu veikšanas laikā.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību (krievu) valoda 4.4. temats “Rakstu un mutvārdu valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija. Kādu runu uzskata par pareizu?”</p> <p>Iepazīstas ar jaunām zināšanām (vārdu izcelsme, ortoēpija, runas kultūra) ar <i>PowerPoint</i> prezentācijas palīdzību, analizē prezentācijā iegūto informāciju.</p> <p>SR: pamana valodas un gramatiskās kļūdas (apgūtā materiāla ietvaros), skaidro to izcelšanās iemeslus, labo tās. (VM.3.1.1.5.)</p>	<p>Datorika 4.5. temats “Kā plāno, strukturē, veido un noformē prezentāciju?”</p> <p>Datorikas stundā rada vienkāršas prezentācijas, pievieno animācijas elementus, skaņu; izveidoto prezentāciju demonstrē.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija	<p>Temata “Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija” uzdevumi veido sākotnēju priekšstatu par mūsdienu literārās krievu valodas normām, pareizas un labas valodas īpašībām; veido prasmi analizēt savu un citu runu no literārās valodas normu skatpunkta, veido pareizu, precīzu, izteiksmīgu, komunikatīvi mērķtiecīgu runu, ņemot vērā saskarsmes situāciju.</p>
---	---

5. klase

5.1. Ko var pastāstīt vārds? Vārds kā daudzveidīga parādība	5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī	5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai? Vārds fonētikas līmenī	5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds? Vārds vārddarināšanas līmenī
---	--	---	---

5.1. Ko var pastāstīt vārds?

Vārds kā daudzveidīga parādība

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas (12 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par vārdu kā valodas galveno vienību; skolēni uzzina, kā veidoti vārdi un valoda, mācās pareizi un pilnvērtīgi izmantot vārdus savā runā.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Vārdam ir milzīga nozīme cilvēku saziņā – ar to var palīdzēt citam, bet var arī aizskart. (V.Li.1.) • Dialogs ir saziņas forma. Dialogā mēs gūstam un nododam informāciju, intelektuālo, radošo un emocionālo pieredzi, paužam savu viedokli. (V.Li.1.) • Vārds ir viena no vecākajām cilvēces parādībām. Tas ir senāks par valstīm un pilsētām, pat par visvecākajām lietām, kuras atrod arheologi. Vārds ir daudzveidīgs, to var un ir nepieciešams izpētīt no dažādiem skatpunktiem. Vārdam tāpat kā visam apkārtesošam ir nozīme un forma. (V.Li.3.) • Valodā atspoguļojas tautas apkārtējās pasaules izziņas pieredze (uz vārda un valodas likumību vēstures pamata). Vārdā tauta ietver savas domas, jūtas, nojausmu un cerības. (V.Li.3.) • Lai iemācītos pareizi un pilnvērtīgi izmantot valodu savā runā, jāizprot valodas likumu iedaba, to rašanās iemesli un vēsture. (V.Li.3.) • Valodas sistēmas uzbūves izpratne palīdz pilnveidot dzimtas un citu valodu prasmes (t. sk. patstāvīgi). (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Attīsta prasmi vadīt saziņas procesu saskaņā ar piedāvāto saziņas situāciju un/vai scenāriju (saziņas situācijas modelēšana): iemācās, kā uzsākt un pabeigt dialogu, kā iegūt nepieciešamo informāciju un precizēt to, izteikt savu viedokli un pamatot to. Novērtē dialogu atbilstību piedāvātajiem mērķiem un saziņas situācijai. (VM.6.1.1.5./7./11.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pārveido informāciju no shēmas, infografikas vai tabulas sakarīgā tekstā. Piemēram, no dažādiem avotiem (valodas likumi, novērojumi un secinājumi, ortogrammu analīze u. c.) → shēmā/infografikā/ tabulā → saistīts teksts (mutisks). (VM.6.1.1.3.; VM.6.1.1.4.; VM.6.2.1.6.) • Atrod izzinošos tekstos kulturoloģisku informāciju par vārdu, kurā atspoguļojas tautas sociālā un kultūrvēsturiskā pieredze, komentē un izmanto to tekstveidē un saziņā. (VM.6.1.1.10.; VM.6.1.1.11.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izprot, kāpēc vārds ir galvenā, universālā, nosaucošā valodas vienība: komentē, kāpēc vārds ir daudzveidīgs un ko tas par sevi var pastāstīt. (VM.6.3.1.1.) • Skaidro ar piemēriem, kāpēc tauta tieši šādi ir nosaukusi kādu apkārtējās pasaules parādību (pamatojoties uz vārda etimoloģisko analīzi). (VM.6.1.1.10.) • Noformē dialogu rakstos, lai atšķirtu dialoga dalībnieku replikas un autora vārdus (replikas autora vārdi nepartrauc). (VM.6.3.1.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Apzinās, ka valoda ir viena no vecākajām cilvēces parādībām, kurā vispārinātas tautas zināšanas par apkārtējo pasauli. Mācās analizēt to no dažādiem skatpunktiem. (VM.6.3.1.1./10./11.) • Veido dialogus atbilstoši piedāvātajām saziņas situācijām un izspēlē tos. Novērtē dialogu atbilstību piedāvātajiem mērķiem un saziņas situācijai. (VM.6.1.1.5/7.10./11.) • Lai veiksmīgi apgūtu jauno mācību vielu, mācās veidot saistību starp to, kas zināms, un jaunām zināšanām; pēc parauga sistematizēt iegūtās zināšanas. (VM.6.1.1.4.; VM.6.3.1.7./8.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu aktīvi demonstrēt savu dalību un attieksmi sarunas laikā – ar stāju, acu kontaktu, žestiem un mīmiku. (Tikumi – laipnība, solidaritāte, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: vārds kā daudzveidīga parādība (termins “daudznozīmīgs” netiek lietots), dialogs kā saziņas forma; infografika.</p>	

Temata apguves norise

<p>Pateicības vārdi Vārdam (Daudzveidīgais vārds)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lai veiksmīgi apgūtu jauno mācību saturu, mācās sistematizēt iegūtās zināšanas dažādās formās (tabulā, shēmā, infografikā), veidojot saistību starp to, kas zināms, un jaunām zināšanām, pārveidojot informāciju no tiem saistītā tekstā. • Mācās lietot infografiku, izmantot e-vides iespējas. Salīdzina dažādas infografikas un izvērtē, kuras pazīmes un kāpēc infografiku dara kvalitatīvu. • Atrod izzinošos tekstos kulturoloģisku informāciju, izmanto tekstveidē (piemēram, par vārda un valodas likumību vēsturi; par tikumiskajām vērtībām, kas atklājas krievu sakāmvārdos un parunās); saziņā (par atšķirībām saziņā dažādās kultūrās: uzrunas formas un pieklājības frāzes). • Mācās raksturot vārdu no dažādiem skatpunktiem (pēc nozīmes, skaņu un burtu izkārtojuma, morfēmiskās uzbūves; atbilstības vārdšķirai; lomas teikumā), izmantojot apkopošanai piedāvāto tabulu/shēmu/infografiku. • Mācās risināt ortogrāfiskos uzdevumus pēc parauga/likuma vai izvēloties pareizo/precīzāko. Pamato savu izvēli. • Skaidro, izmantojot informāciju no etimoloģiskās vārdnīcas, kāpēc krievu tauta tieši tā nosauca priekšmetus/parādības.
<p>Kā mēs sazināties? (Priekšstats par dialogu kā saziņas formu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Orientējas saziņas situācijās: nosaka tēmu, adresātu, saziņas mērķi un apstākļus (laiks un vieta) dažādos dialogos. • Piedalās dažādos dialogos, kuru sarežģītības līmenis ir atkarīgs <ul style="list-style-type: none"> • no saskarsmes mērķa un formas (saruna pa tālruni, lai iegūtu informāciju/sava viedokļa izteikšana un skaidrošana); • no runātāju sociālajām lomām (oficiālā vai neoficiālā sazināšanās). • Mācās, kā iesaistīties dialogā, ņemot vērā saziņas mērķi (uzzināt/precizēt/ziņot) un pabeigt to, izveidot kontaktu un uzturēt to, izteikt savu viedokli un skaidrot to, uzzināt vajadzīgo un precizēt teikto. • Salīdzina dažādus informācijas avotus e-vidē; atrod vajadzīgo, lai veidotu saturīgu dialogu. • Mācās ievērot etiķetes normas oficiālā un neoficiālā saziņā, t. sk. izmanto runas modeļus, kas pieņemti dažādās kultūrās (krievu, latviešu) un saziņas situācijās (uzrunas formas, etiķetes izteikumi). • Atbild uz jautājumiem un uzdod tos informācijas saņemšanai un precizēšanai. • Novērtē informāciju, ņemot vērā tās pilnīgumu un atbilstību pieprasījumam. • Rediģē dialogus (parazītvārdu klātesamība, darbības vārdu atkārtojums). • Lieto pieturzīmes dialogā, kurā replikas netiek pārtrauktas ar autora vārdiem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Sociālās zinības un vēsture 5.4. temats “Starppersonu attiecības un konflikti”</p> <p>Datorika 5.5. temats “Kā veido un rediģē vektorgrafikas attēlus?”</p> <p>Teātra māksla 4. klase. “Etīde. Kā skatuviskā darbībā parāda sadzīvisku situāciju ar pašu radītu divu tēlu dialogu?”</p> <p>SR: saskata atšķirības dažādu tautu saziņas tradīcijās (uzrunas formas un pieklājības frāzes, etiķetes normas); saziņā izturas korekti, ar sapratni uztver saziņas problēmas; izmanto dažāda veida informāciju no vairākiem piedāvātajiem avotiem (arī e-vidē). (VM.6.1.2.; 6.1.3.; 6.1.3.)</p>	<p>Piedalās saziņas meistardarbnīcā “Mācāmieš iesaistīties dialogā un izteikt savu viedokli”.</p> <p>Piedalās dažādos dialogos, kuru sarežģītības līmenis ir atkarīgs no izmantotās valodas, no saskarsmes mērķa un formas, no runātāju sociālajām lomām, no piedāvātās stratēģijas, no tā, kādus informācijas avotus izmanto sarunbiedri pilnvērtīga dialoga veidošanai (dialoga nosacījumus skolēns izvēlas no piedāvātajiem vai vienojas par tiem pāros).</p> <p>Ar latviešu un/vai svešvalodu skolotājiem var veikt runas uzvedības modeļu salīdzinošo analīzi: uzrunas formas un etiķešu izteikumi. Ar sociālās zinības un valodas skolotājiem var apspriest tolerantas attieksmes jautājumus pret citu tautu tradīcijām saskarsmē (etiķetes normas).</p>
--	---

Metodiskais komentārs

<p>Dialogs kā saziņas forma</p>	<p>Ar dialogu kā saziņas formu skolēni jau ir iepazinušies no savas dzīves pieredzes. 5. klasē skolēni iepazīstas ar dažādiem dialogu scenārijiem (no vienkāršā uz sarežģīto), veido un iestudē tos, iesaistās dialogos, izsakot savu viedokli un vērtējumu (morālās, tikumiskās un sociālās tēmas), formulē atvērtus jautājumus, atbild uz tiem, mācās pierakstīt dialogu.</p>
--	---

<p>5.1. Ko var pastāstīt vārds? Vārds kā daudzveidīga parādība</p>	<p>5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī</p>	<p>5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai? Vārds fonētikas līmenī</p>	<p>5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds? Vārds vārddarināšanas līmenī</p>
---	--	---	---

5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī

Ieteicamais laiks temata apguvei: 32 mācību stundas (46 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās pareizi izmantot leksiskos līdzekļus saziņā, noteikta tipa un žanra tekstos, izmanto vārdnīcas, salīdzina vārdu izmantošanu dažādos tekstos, veido priekšstatu par vārdu kā leksisku vienību. Vērtē vārda lomu autora tekstā, lai pilnveidotu prasmi atšķirt labu tekstu, kas atbilst apgūtajām normām, no izteismīga un precīza teksta.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Labs klausītājs/lasītājs var pasauli ieraudzīt ar dažādu cilvēku acīm: uzzināt ko jaunu, saprast citu cilvēku viedokli par apkārtējo pasauli. (V.Li.1.; V.Li.2.) • Vārda spēks ir tā spēja pārliecināt. (V.Li.1.) • Pilnvērtīgam starpkultūru dialogam dažādu kultūru pārstāvjiem ir jāiemācās nostāties cita pozīcijā, iecietīgi un ar cieņu izturēties pret atšķirībām apkārtējās pasaules uztverē un vērtējumā. (V.Li.1.) • Veidojot dažādu tipu un žanru tekstus, jāievēro piedāvātā komunikatīvā situācija. (V.Li.2.) • Vārdam ir divas nozīmes (gramatiskā un leksiskā). Vārda leksiskā nozīme var mainīties kopā ar tautas priekšstatu par šo parādību. • Lai izskaidrotu vārda nozīmi, izmanto dažādus paņēmienus. Katram vārdam ir savs vēsturiskais ceļš un stilistiskā nokrāsa (V.Li.3.) • Frazeoloģismi ir tradicionāli vārdu savienojumi ar īpatnēju nozīmi, kas piemīt visam savienojumam kopumā un kas nav izsecināma no atsevišķu vārdu nozīmēm; to izmantošana bagātina mūsu runu, padarot to spožāku, dzīvāku, dziļāku. (V.Li.3.) • Vārdnīcas vēstī mums par vārdu kā par daudzpusīgu parādību: par tā nozīmi, izrunu un rakstību, par tā izcelsmi un daudz ko citu. Tie ir īpaši “ceļveži”, kas palīdz mums pareizi un precīzi izteikt sevi, saprast citus un pilnveidot savu runu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uztver sarunbiedra viedokli, atlasa argumentus, kas pierāda vai noraida viņa viedokļa pareizību. Novērtē savas un citas uzstāšanās kvalitāti (VM.6.1.1.4./5./9.) • Uzstājas ar ziņojumu, vērtē savu un citu uzstāšanos pēc snieguma līmeņa apraksta vai kopīgi izstrādātajiem kritērijiem (ziņojuma kvalitāte, prezentēšanas un uzstāšanās prasmes). Piedāvā savu panākuma stratēģiju klasesbiedriem. (VM.6.1.1.6./7./9./10./11.) • Vērtē savu un sarunbiedra prasmi klausīties. (VM.6.1.1.3./11.) • Mācās izmantot vārdnīcas, enciklopēdijas, izziņu materiālus, e-vidi kulturoloģiskās informācijas ieguvei. (VM.6.1.1.4./10.) • Izmantojot caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā, orientējas zinātniski populāra teksta saturā pēc balstvārdiem, bet grāmatas, bērnu enciklopēdiju vai žurnālu saturā – pēc satura rādītāja un virsrakstiem. (VM.6.1.1.3.) • Parunās/sakāmvārdos/frazeoloģismos un kulturoloģiskos tekstos noskaidro un rekonstruē tautas vērtību pieredzi un salīdzina to ar citas tautas vērtībām. (VM.6.1.1.10.; VM.6.1.1.4.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido komunikatīvi vērstu tekstu (mērķis, vieta, laiks, adresāts), prezentē to klasesbiedriem. Izmanto leksiskos līdzekļus saskaņā ar piedāvāto saziņas situāciju, teksta tipu, struktūru (salīdzinājuma teksts) un žanru. Novērtē teksta kvalitāti (sakarīgums, pabeigtība, informācijas pilnīgums). (VM.6.2.1.15.; VM.6.2.1.6.; VM.6.2.1.7.; VM.6.2.1.9.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izprot vārdu kā semantisko vienību un tautas kultūras arhetipu (termins “arhetips” netiek ieviests). (VM.6.3.1.1.) • Mācās izmantot tulkojošās, ortogrāfijas (pareizrakstības), ortoēpijas (pareizrūnas), etimoloģiskās, frazeoloģiskās vārdnīcas (t. sk. e-vidē: virtuālās jeb <i>online</i> vārdnīcas), vārdu/frazeoloģismu nozīmju precizēšanai, to izrunas/rakstības pārbaudei. (VM.6.3.1.3.; VM.6.3.1.7.; VM.6.3.1.8.) • Skaidro ar piemēriem, kā mūsdienu vārds ir saistīts ar laiku, vēsturi un tautas kultūru. Pilnveido apgūtās pareizrakstības prasmes: pamato vārda pareizrakstību (apgūtās ortogrammas – mutiski un/vai grafiski). (VM.6.1.1.10.; VM.6.3.1.1.) • Apgūst interaktīvus paņēmienus darbā ar vārdu e-vidē (elektroniskās krustvārdu mīklas, lingvistiskās spēles un uzdevumi). (VM.6.3.1.7.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Uztver un analizē vārdu kā semantisko vienību un tautas kultūras arhetipu. (VM.6.3.1.1./3. VM.6.1.1.4./10./11.) • Pilnveido prasmī noteikt autora nolūku. Novērtē vārda lomu autora tekstā, lai noteiktu leksisko līdzekļu oriģinālo un radošo izmantošanu. Veido komunikatīvi vērstu tekstu (mērķis, vieta, laiks, adresāts). Pilnveido savu runu, izvēloties iederīgu, precīzu un izteiksmīgu vārdu tā izmantošanai saziņā. (VM.6.3.1.7./8.) • Mācās būt pārliecinošam: izsakot savu viedokli (t. sk. dialogos), izmanto apgūtos argumentus. Atzīst un respektē viedokļu dažādību. (VM.6.2.1.5./6./7./9.) • Uzstājas ar ziņojumu, vērtē savu un citu uzstāšanos. (VM.6.1.1.4./6./7./10./11.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu uzmanīgi uz klausīt saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu atklāti paust un aizstāvēt savus uzskatus, ja nepieciešams, izteikt arī nepopulāru viedokli. (Tikumi – atbildība, drosmē, taisnīgums; vērtība – brīvība)
<p>Jēdzieni: vārda leksiskā un gramatiskā nozīme; viennozīmīgi un daudznozīmīgi vārdi, vārda tiešā un pārnestā nozīme; sinonīms, homonīms antonīms; valodas vārdu krājums pēc lietojamības, izcelsmes; stilistiskās nokrāsas (neitrāls, sarunvalodas, literārs vārds); frazeoloģisms; apraksti (salīdzinošie (dažādas struktūras), reklāma, virtuāla ekskursija, mīklas – apraksti); ziņojums; pārsapņums pēc mācību grāmatas materiāla; projekts.</p>	

Temata apguves norise

<p>“Savu slepeno nozīmi mums vārdi uzticēs”: vārda leksiskā un gramatiskā nozīme; viennozīmīgi un daudznozīmīgu vārdi; vārda tiešā un pārnestā nozīme</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot caurskatīšanas stratēģiju lasīšanā, orientējas zinātniski populāra teksta saturā pēc balstvārdiem, bet grāmatas, bērnu enciklopēdiju vai žurnālu saturā – pēc satura rādītāja un virsrakstiem. • Vērtē savas un citu runas kvalitāti. • Atklāj (mutiski) epitetu un personifikāciju tēlu nozīmi literārā tekstā. • Populārzinātniskā tekstā atrod informāciju, lai izdarītu apkopojošus secinājumus. • Vērtē (mutiski) spriedumu (pareizs/nepareizs, pilnīgs/nepilnīgs, precīzs/neprecīzs). Pilnveido to. • Rada tekstu – vēstījumu saskaņā ar izvēlēto komunikatīvo mērķi. • Veido aprakstus. • Raksta atstāstījumu. • Novērtē teksta/runas atbilstību mērķim, vietai, laikam, adresātam. • Atšķir vārda leksisko un gramatisko nozīmi (lietvārds, īpašības un darbības vārds). Nosaka morfēmu lomu vārda nozīmes veidošanā, izmantojot apgūtās piedēkļu, priedēkļu un galotņu nozīmes. • Skaidro daudznozīmīgu vārda nozīmi, izmantojot kontekstu, sinonīmus, antonīmus. • Iepazīstas ar dažu krievu vārdu nozīmju “vēsturi” (t. sk. pārnestās nozīmes rašanās). Salīdzina dažādās valodās priekšmetu nosaukumus, kuru pamatā ir pārnestā nozīme (adatas acs – angļu v., adatas austiņa – krievu v.).
--	---

<p>Par dažādiem vārdiem, tuviem un pretstatiem, atšķirīgiem pēc nozīmes: sinonīmi, homonīmi un antonīmi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uzstājas ar ziņojumu, vērtē savu un citu uzstāšanos. • Veido mīklas – aprakstus, izmantojot homonīmus. • Veido salīdzinājuma aprakstu. • Rada vēstījumu, piemēram, stāsta par savu raksturu, izmantojot piemēru no savas dzīves. • Raksta detalizētu atstāstījumu (saglabā autora teksta faktisko saturu). • Rediģē tekstus: novērš vārdu atkārtojumu, izmantojot sinonīmus; izsvītro liekos vārdus. Skaidro, kā sarunā izmantotie leksiskie līdzekļi ietekmē runātāja uztveri. • Noformē tiešās runas teikumus, kas nav atdalīti ar piebīdēm. • Skaidro vārda piederību pie homonīmiem, sinonīmiem vai antonīmiem, izmantojot apgūtos paņēmienus. • Atlasa sinonīmus, balstoties uz to nozīmju niansēm un stilistisko nokrāsu. Komentē atšķirību vārdu nozīmju niansēs. • Komentē (mutiski) sinonīmu un antonīmu lomu tekstos.
<p>“Valodas vēsturiskais ceļš”: vārdu krājums pēc lietojamības, izcelsmes; stilistiskās nokrāsas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ziņojumu, izmantojot informāciju no populārzinātniskā stila teksta; atrod tajā netiešā veidā sniegto informāciju. • Veido aprakstus (virtuāla ekskursija zoodārzā (pamatā – dzīvnieku nosaukumu vēsture). Plāno prezentāciju un veido tās dizainu atbilstīgi komunikatīvajam mērķim un saturam. • Veido salīdzinājuma aprakstu. • Vērtē tekstu kvalitāti (sakarīgums, pabeigtība). • Rediģē tekstus. Izvēlas piemērotākos, precīzākos, izteiksmīgākos vārdus teksta pilnveidei. • Kodolīgi vai detalizēti atstāsta lasītu/dzirdētu tekstu. • Izpēta vārdu novecošanas un rašanās iemeslus. • Analizē vārdu kā tautas kultūras arhetipu (vārdi-nosaukumi; vārdi-tēli).
<p>Frazeoloģismi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido dialogus. Kopīgi izveido “Klausītāja noteikumus”, ievēro tos. • Salīdzina savu un sarunbiedru viedokli (sagrīt/nesagrīt/sagrīt daļēji). • Veido aprakstu (reklāma). • Vērtē sava un citu tekstu kvalitāti. • Atšķir frazeoloģismus no brīviem vārdu savienojumiem (pazīstami frazeoloģismi). • Skaidro frazeoloģismu nozīmi, izmantojot kontekstu, sinonīmus vai antonīmus. • Iepazīstas ar frazeoloģismiem – sinonīmiem un antonīmiem. • Apgūst jēdzienu “spārnotais teiciens”, balstoties uz daiļliteratūras tekstu piemēriem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Datorika 5.4. temats “Kas ir e-pasts un kā to lieto?”</p> <p>SR: veido tekstus atbilstoši adresātam un saziņas mērķim, t. sk. e-vidē; izvēlas uzdevuma mērķim atbilstošu stilu, žanru un formu. (VM.6.2.6.; 6.2.7.; 6.2.8.)</p>	<p>Skolēni mācās rakstīt vēstuli, izmantojot apgūtas zināšanas par frazeoloģismiem, daudzozīmīgiem vārdiem, lieto tos savā tekstā.</p> <p>Datorikas stundā skolēni korekti noformē ziņojumu e-pastā, izmanto funkciju “pievienot failu”, lai nosūtītu vēstuli.</p>
<p>Sociālās zinības un vēsture 5.3. temats “Starppersonu attiecības un konflikti”</p> <p>Literatūra MT 5.5. temats “Draugi. Kāda ir dažādu tautu attieksme pret draudzību?”</p> <p>SR: saskata atšķirības dažādu tautu uzvedības un saziņas tradīcijās. Saziņā izturas korekti, ar sapratni uztver saziņas problēmas, novērš neskaidrības. (VM.6.1.2.)</p>	<p>Piedalās starpkultūru dialogā par piedāvāto tematu: mācās iejusties cita cilvēka vietā, redzēt pasauli sarunbiedra acīm, iecietīgi un ar cieņu izturēties pret atšķirībām apkārtējās pasaules uztverē un novērtējumā.</p> <p>Apspriež konfliktu rašanās iemeslus, kuru pamatā ir atšķirīga kultūra un tradīcijas.</p> <p>Gūst priekšstatu par draudzību dažādu tautu tradīcijās. Skolotāja vadībā identificē vajadzības pēc papildu informācijas – sakāmvārdi, parunas, teksti (t. sk. citāti) un vārdnīcas. Noformē to kā plakātu (poster) un prezentē.</p>
<p>Teātra māksla 5. klase “Runa. Kā veido skaidri saprotamu, klausītājam uztveramu runu, ar kuras palīdzību var informēt, pārliecināt vai mākslinieciski izpausties?”</p>	<p>Vada virtuālu ekskursiju zoodārzā (pamatā – dzīvnieku nosaukumu vēsture).</p> <p>Ekskursijas laikā izmanto klausītāja uzmanības pievēršanas un noturēšanas paņēmienus. Vērtē savas un citas uzstāšanās kvalitāti. Klausītāji uzdod atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus. Ekskursijas vadītājs atbild uz tiem.</p>

Metodiskais komentārs

<p>Tekstpratība 5. klasē (teksta tipi, žanri un funkcionālie stili)</p>	<p>Skolēni pilnveido priekšstatu par aprakstu tekstiem, apgūst salīdzinošā apraksta struktūru. Vēstījuma teksti pārsvarā tiek izmantoti atstāstījumiem (detalizētiem un konspektīviem) un kā materiāls ierosmei (analīze, situācijas novērtējums). Savos vēstījuma tekstos pamato viedokli ar piemēru no dzīves.</p> <p>Iepazīstas ar pārsprieduma teksta shēmu.</p> <p>Tā kā galvenais komunikatīvais temats 5. klasē ir dialogs, skolēni stundās veido un inscenē dialogus, kas ir saistīti ar dažādām saziņas situācijām. Skolēni apgūst prasmi dialogos atšķirt oficiālo un neoficiālo saziņu (viedokļa apspriešana, situācijas novērtējums ar klasesbiedriem, telefonsaruna, t. sk. zvans uz informatīvo centru, uzstāšanās ar ziņojumu/referātu). Šajā laikā turpinās priekšstata veidošanās par runas žanru, runas tipu, tās leksisko veidu (zinātniskā, profesionālā, vispārlietojamā leksika, sarunas etiķete, saziņas normas – atļauts/nav atļauts; pieklājīgi/nepieklājīgi).</p>
<p>Vārda leksiskā nozīme</p>	<p>Paskaidro vārdu leksisko nozīmi ar vārdnīcu vai savas pieredzes palīdzību.</p> <p>Iepazīstas ar vairāku nozīmju vārdiem, apgūst prasmi lietot tekstā vairāku nozīmju vārdus.</p>

<p>Daudznozīmju un vienzīmīgs vārds</p>	<p>Daudznozīmju un vienas nozīmes vārdu atšķiršanai lieto šādus veidus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ar vārda etimoloģijas noteikšanas palīdzību (vienas nozīmes vārdi, kas atšķiras pēc rašanās); 2) ar vienas nozīmes vārddarināšanas vai sintaktiskā raksturojuma palīdzību (vairāku un vienas nozīmes vārdi tiek dažādi raksturoti no vārddarināšanas vai sintaktiskā viedokļa); 3) ar līdzību nozīmes ziņā (vienas nozīmes vārdi saturiski ir atšķirīgi, vairāku nozīmju vārdi satura ziņā ir līdzīgi).
<p>Sinonimi, antonīmi</p>	<p>Tradicionāli par sinonīmiem sauc vārdus, kas ir tuvi vai vienādi pēc to nozīmes, bet atšķirīgi pēc rakstības un skanējuma (sākumskolā apgūtais). Tādā gadījumā vārdi <i>acis</i> – <i>plakstiņi</i> – <i>uzacis</i> bieži tiek uztverti kā nozīmes ziņā līdzīgi vārdi, jo nosauc sejas daļas. Skolēniem ir jābalstās uz vārda mūsdienu nozīmi, kam ir vai nav savstarpējā saistība.</p> <p>Skolēnam, nosakot sinonīmus, tiek piedāvāts to veikt pēc šādām pazīmēm:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) nosauc vienu priekšmetu, darbību vai pazīmi; 2) atbilst vienādām vārdšķirām; 3) ir kopīga nozīme (t. sk. kontekstā). <p>Antonīmi tiek definēti kā vārdi ar pretēju nozīmi un tiek lietoti, lai pilnveidotu valodu jebkurā tekstveides darbā. 5. klasē tos izmanto, lai atklātu daudznozīmju vārdu leksisko nozīmi. Lai noteiktu, vai vārdi ir antonīmi, 5. klasē ir jānosaka to kopīgā nozīme, pēc tam – to pretstats, piemēram, <i>liela māja</i> un <i>zema māja</i> nav antonīmi, jo raksturo priekšmetu no dažādiem skatpunktiem – pēc lieluma un augstuma. Savukārt <i>zema māja</i> un <i>augsta māja</i> ir antonīmi, jo raksturo māju pēc viena atskaites punkta – pēc augstuma. Šī apgūstamā mācību viela ir gana sarežģīta, tādēļ 5. klasē jāpiedāvā izteikti antonīmi.</p> <p>Apgūstot vecvārdus un jaunvārdus, ir svarīgi izveidot izpratni par valodu kā par parādību, kas mainās un attīstās. Kā arī reti izmantoto vārdu nozīmi dažāda veida tekstos. Strādājot ar arhaismiem (terminu neizmanto), jāizmanto atbilstīgu sinonīmu atrašanu mūsdienu krievu valodā.</p>

<p>5.1. Ko var pastāstīt vārds? Vārds kā daudzveidīga parādība</p>	<p>5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī</p>	<p>5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai? Vārds fonētikas līmenī</p>	<p>5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds? Vārds vārddarināšanas līmenī</p>
---	--	---	---

5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai?

Vārds fonētikas līmenī

Ieteicamais laiks temata apguvei: 12 mācību stundas (17 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: pilnveidot priekšstatu par vārdu fonētikas līmeni, lai izmantotu fonētiskos likumus, veidojot labskanīgu un izteiksmīgu runu (mērķtiecīga žestu, mīmikas un intonācijas izmantošana), dzejoļu analīze, pareizrakstība.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Dialogā mēs gūstam un nododam emocionālo pieredzi: mācāmies saprast sarunbiedra jūtas un noskaņojumu, dalīties ar savu, līdzpārdzīvot. (V.Li.1.) • Mīmika un žesti var palīdzēt vai traucēt sapratnei starp sarunbiedriem. Prasmīga žestu un mīmikas izmantošana ir atkarīga no saskarsmes situācijas (iederīgi/neiederīgi žesti; žestu-ārzemnieku izmantošana) un palīdz paust attieksmi pret dzirdēto; kā arī precizēt, papildināt vai pat mainīt izteikuma saturu. (V.Li.1.) • Saprot, ar ko atšķiras dzejiska runa no prozas (ritms, atskaņa). (V.Li.2.) • Lai iemācītos izteiksmīgi runāt un lasīt (dialogus, dzejoļus, aprakstus), ir svarīgi uztvert un nodot domu/sajūtu/noskaņojumu, izmantojot loģiskos uzsvarus, pauzes un intonāciju. (V.Li.2.) • Vārdi dzejā ne tikai paziņo kaut ko prātam, bet arī iedarbojas uz jūtām ar savu neparastumu, neatkārtojamību, tēlainību, ritmu. (V.Li.2.) • Pilnveido priekšstatu par skaņu pierakstu, kas iekļauj ne tikai skaņu atdarinājumu, tas var arī pastāstīt par priekšmeta izmēru, tā īpašībām, veido noskaņu utt. (V.Li.2.) • Krievu literāro izrunu pārvalda ortoēpiskas likumības: akāšana (аканье), ikāšana (иканье), līdzskaņu izrunas īpatnības. (V.Li.3.) • Prasme pareizi izrunāt aizgūtos vārdus ir labskanīgas un kulturālas runas rādītājs. Saprot, kāpēc svešvalodās mēs bieži runājam ar akcentu, kas ir akcents un kā angļu valodā jārunā angļiski, bet krievu valodā – krieviski. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilnveido klausītāja un runātāja kultūru (prasmes): saprot sarunbiedra mīmiku un žestus, to nozīmi; iederīgi un izteiksmīgi izmanto mīmiku un žestus saskarsmē (dialogu inscenēšana, uzstāšanās ar ziņojumu, dzejoļu deklamēšana). (VM.6.1.1.6.; VM.6.1.1.7.) • Pilnveido savu runu, tiecoties padarīt to labskanīgu un izteiksmīgu. (VM.6.1.1.5.-8.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izteiksmīgi lasa dzejoļus (ievēro atskaņu, ritmu, akcentē autora izmantoto skaņu pierakstu) un aprakstus. Paskaidro, kāds lasīšanas temps der piedāvātā teksta lasīšanai un kāpēc. (VM.6.2.1.5./9.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaidro, kā “pārveidot” skanošu runu rakstiskajā, ievērojot valodas likumus. • Pareizi izrunā un pieraksta apgūtos vārdus. (VM.6.3.1.1./5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Prasmīgi izmanto fonētiskos likumus, izrunājot apgūtos vārdus, pareizrakstībā, dzejoļu analīzē (saskata skaņu tēlus – caurspīdīgi gadījumi) un savā runā. Apgūstot izrunu svešvalodā, izmanto fonētikas likumu zināšanas. (VM.6.3.1.1./5./7./8.; VM.6.2.1.5.) • Veido savu runu (t. sk. lasot dzejoli), tiecoties padarīt to labskanīgu un izteiksmīgu; iederīgi un izteiksmīgi izmanto intonāciju, loģiskos uzsvarus, pauzes, mīmiku un žestus saskarsmē, kontrolē žestus un mīmiku saziņas laikā. (VM.6.1.1.5. -8.) • Risina lingvistiskus uzdevumus-problēmas: izvērta mērķi, piedāvā risinājumus, izmantojot uzdevumam piemērotas problēmrisināšanas stratēģijas; plāno darbu, prognozē iespējamās grūtības un to pārvarēšanas ceļus. (VM.6.1.1.4./9./11.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu aktīvi demonstrēt savu dalību un attieksmi sarunas laikā – ar stāju, acu kontaktu, žestiem un mīmiku. (Tikumi – laipnība, solidaritāte, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus un elektroniskos pārbaudes rīkus sava teksta kvalitātes uzlabošanai. (Tikumi – atbildība, gudrība, centība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: fonētika, artikulācija, atskaņa un ritms, runas labskaņa, krievu literārās izrunas likumības (līdzskaņu izrunas īpatnības), fonētiski ortogrāfiskā vārda analīze, svešvārdu izrunas īpatnības.</p>	

Temata apguves norise

<p>Ko pēta fonētika, un kāpēc tā jā mācās?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido mācību problēmas risinājuma plānu (kopā ar skolotāju); strādā pēc plāna, salīdzinot savas darbības ar mērķi, koriģē savu darbību, uztver klasesbiedru viedokļus, atbalsta citu viedokli. • Apkopo informāciju par valodu vai kulturoloģisku tematu, nosakot, ko interesantu uzzinājis par vārdu, faktu, kas pārsteidzis. Papildina klasesbiedra teikto. • Atbild (mutiski) uz jautājumu, kas uzdots teksta virsrakstā (plaši un koncentrēti). • Nosaka teksta tipu. Pieraksta tā trūkstošo daļu (ievads un nobeigums). • Raksta jaukta tipa tekstus (vēstījums ar apraksta elementiem). Veido pārspridumu pēc parauga. • Atrod tekstā vārdus un/vai vārdu savienojumus, kas veido noteiktu tēlu, piemēram, ziemas diena. Komentē, kāpēc autors izmanto vienu vai otru salīdzinājumu/epitetu, raksturo tēlu (mutiski). • Mācās pārveidot vēstījuma tekstu dialoga tekstā. • Vārda izrunas precizēšanai/pārbaudei izmanto elektroniskās (virtuālās jeb <i>online</i>) vārdnīcas ar izrunas funkciju.
<p>Fonētika – dzejnieka palīgs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās izteiksmīgas lasīšanas konkursā. Novērtē savu un citu lasīšanu pēc kritērijiem, kas izveidoti pēc teksta “Vai tu proti norunāt dzeju?”. • Nosaka (nosauc) savu emocionālo stāvokli dzejas uztveres laikā, komentē, ko jūt un kāpēc. Apzinās un nosaka citu cilvēku emocijas (dzīvnieku – tekstu varoņu); jūt līdztiem. • Nosaka teksta fragmentus, kuros izmanto skaņu pierakstu (caurspīdīgi gadījumi). • Nosaka divu vai trīs tekstu kopīgo tematu (caurspīdīgi gadījumi; var būt prozas un dzejas tekstu kombinācija). • Komentē autora komunikatīvo mērķi, nosaka, kam teksts ir adresēts. • Koncentrēti atstāsta tekstu, saglabājot svarīgāko informāciju (mutiski).
<p>Fonētika – ortogrāfijas palīgs</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Paskaidro ar piemēriem (mutiski), kā žesti palīdz/traucē saziņai (komentē, kādās situācijās iederīgi/neiederīgi izmantot noteiktus žestus). • Kontrolē žestus un mīmiku saziņas laikā: atšķir iederīgus un neiederīgus žestus, novērtē žestu atbilstību noteiktai saziņas situācijai (ar ko? kur?); izmanto žestus, mīmiku un intonāciju sasveicināšanās, atvaidīšanās, pateicības, atvainošanās, piekrišanas/nepiekrišanas, lūguma, pieklājīga atteikuma situācijā. • Veido stāstu par savu hobiju, interesēm ar komunikatīvu uzdevumu: būt ekskursijas vadītāja lomā, ieinteresēt klausītājus ar viņiem jaunu informāciju. • Veido teikumus ar vairākām vienlīdzīgu locekļu virknēm. Liek teikumus pieturzīmes. • Salīdzina skaņu artikulācijas īpatnības dažādās valodās (kā piemērs krievu, latviešu, angļu un citas valodas). • Izmanto ortoēpijas (pareizrunas) vārdnīcu un svešvārdu vārdnīcu, lai noskaidrotu vārda pareizu izrunu. • Veic vārda fonētiski ortogrāfisko analīzi rakstiski (vārdi ar apgūtām ortogrammām). • Apgūst svešvārdu izrunas un rakstības normas uz ortoēpijas un fonētiskās analīzes pamata. • Apgūst ortogrāfijas noteikumus, saistītus ar fonētikas zināšanām. Ievēro ortogrāfijas normas: “Patskaņi pēc šņāceņiem un C Ц”; “Burti И, Ъ pēc Ц”; “O un Ё pēc šņāceņiem vārdu saknē (t. sk. balstoties uz vārdšķirām: <i>ожѣз/ожоз</i>); “Mīkstie līdzskaņi un б” (apzīmē līdzskaņa mīkstinājumu rakstos (ar mīkstinājuma zīmi, patskaņiem, ar tiem sekojošiem mīkstajiem līdzskaņiem).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

Latviešu valoda

Teātra māksla 4. klase. “Etīde. Kā skatuviskā darbībā parāda sadzīvīsku situāciju ar pašu radītu divu tēlu dialogu?”

SR: novērtē savu un citu lasīšanu pēc kritērijiem, kas izstrādāti pēc teksta “Vai tu proti norunāt dzeju?”. Nosaka (nosauc) savu emocionālo stāvokli dzejas uztveres laikā, komentē, ko jūt un kāpēc. (VM.6.1.2.; 6.1.3.; 6.1.3.)

Piedalās izteiksmīgās runas konkursā.

Katrs izvēlas nelielu tekstu/tā fragmentu (dzeja vai proza) divās valodās – krievu un latviešu. Mācās to no galvas. Kopā veido vērtēšanas kritērijus.

Var piedāvāt veikt šādu uzdevumu: sagatavot slaidu, kas veltīts autoram vai ilustrē teksta saturu, vai noskaņu. Obligātais nosacījums – prezentācijas slaidam jābūt multimedijālam. Par slaidu saturu un noformējumu var iegūt papildu punktus. Šīs daļas vērtēšanas kritērijus skolēni veido kopā ar skolotāju. Vērtēšanā piedalās paši skolēni.

<p>5.1. Ko var pastāstīt vārds? Vārds kā daudzveidīga parādība</p>	<p>5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī</p>	<p>5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai? Vārds fonētikas līmenī</p>	<p>5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds? Vārds vārddarināšanas līmenī</p>
---	--	---	---

5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds?

Vārds vārddarināšanas līmenī

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par to, ka vārddarināšana ir krievu valodas vārdu krājuma galvenais bagātināšanas veids un oriģināla autora vārda radīšanas instruments; uzzināt kā tiek veidoti vārdi (vārdu darināšanas paņēmieni) un to formas. Izmantot apgūtās morfēmikas un vārddarināšanas prasmes pareizrakstībā. Pilnveidot prasmi radīt komunikatīvi precīzu runu un izmantot to dialogos, kā arī efektīvam kopdarbam.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Dialogā mēs gūstam un nododam intelektuālo un radošo pieredzi (t. sk. mācību un radošo uzdevumu risināšanas pieredze kopdarbā), mācāmies palīdzēt cits citam rast kopēju izpratni. (V.Li.1.) • Sadarbības efektivitāte ir atkarīga tostarp no tās dalībnieku saskarsmes kvalitātes. (V.Li.1.) • Runa ir mūsu pasniegtā vizītkarte, pēc kuras rodas iespaids par cilvēku. Tas, kurš prot runāt pareizi, ir brīvāks, bagātāks, spēcīgāks par cilvēku, kas neprot to darīt. (V.Li.1.;V.Li.2.) • Katrā valodā ir savs morfēmu salikums un vārdu darināšanas paņēmieni. Katrs jauns vārds – tā vispirms ir jauna nozīme, kas parādās, pievienojot tam klāt vēl vienu morfēmu. Ar morfēmu palīdzību tauta pauž savu attieksmi pret apkārtējo pasauli (morfēmu nozīme). (V.Li.3.) • Prasme “ieraudzīt” vārda struktūru ir nosacījums pareizas rakstu valodas veidošanai: dažos vārdos ortogrāfiskus uzdevumus var atrisināt tikai tad, ja ievēro vārda struktūru. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raksturo saziņas situācijas (kas piedalās dialogā, kur un kā notiek saruna), mācās noteikt dalībnieku rīcības pamatojumu, viņu mērķus un saziņas stratēģijas. Vērtē saziņas efektivitāti (mācīšanas pakāpē). Pilnveido prasmi piedalīties spontānā saziņā. (VM.6.1.1.5.; VM.6.1.1.8.; VM.6.1.1.11.) • Pilnveido prasmi vērtēt runas kvalitāti (pareizums (pareizi/nepareizi/pielaujami), precizitāte). (VM.6.1.1.7.) • Izmanto pārskata stratēģijas lasīšanā (nosaka teksta tematu, galveno domu; atrod tekstā balstvārdus, uzdod jautājumus par teksta saturu un atbild uz tiem). (VM.6.1.1.9.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina informāciju, kurā vēstīts par krievu un citu tautu vēsturi un kultūru, atrod kopīgo un atšķirīgo dažādu tautu pasaules uztverē un vērtībās. Komentē dažu krievu vārdu sakņu etimoloģiju, piemēram, <i>родина-родити-народити-народ</i>, rekonstruējot priekšstatu par tautas vērtībām. (VM.6.1.1.10.) • Grupā veido reklāmu (apgūst reklāmas izveides paņēmienus). (VM.6.2.1.6./7./9.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izmanto apgūtās morfēmas un vārddarināšanas prasmes pareizrakstībā un vārda leksiskās un gramatiskās analīzes veikšanai. (VM.6.3.1.6.) • Izmanto morfēmu, vārddarināšanas un etimoloģijas vārdnīcas (t. sk. e-vidē), lai noskaidrotu/precizētu vārda un tā morfēmu sastāva darināšanas veidus (VM.6.1.1.4.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Analizē vārdu vārddarināšanas līmeni, izmanto apgūtās morfēmas un vārddarināšanas prasmes pareizrakstībā, tautas vērtību rekonstruēšanā, mākslas tēlu uztverē vai radīšanā. (VM.6.3.1.6.) • Raksturo saziņas situācijas: mācās noteikt dalībnieku rīcību pamatojumu, viņu mērķus un saziņas stratēģijas. Kontrolē un pilnveido savas runātprasmes, apzinoties, ka runa ir mūsu pasniegtā vizītkarte, pēc kuras rodas iespaids par cilvēku. (VM.6.3.1.8.) • Izveido un ievēro saskarsmes noteikumus kopdarbā. Grupā plāno un risina radošos uzdevumus. Pilnveido prasmi vērtēt savas un citas grupas sasniegumus (atbilstība uzdevumam, oriģinalitāte, ietekmīgums/kopiespaids), saziņas efektivitāti un kvalitāti (pareizums, bagātība, precizitāte). (VM.6.1.1.4./5./7./10./11.; VM.6.2.1.9.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu atklāti paust un aizstāvēt savus uzskatus, ja nepieciešams, izteikt arī nepopulāru viedokli. (Tikumi – atbildība, drosme, taisnīgums; vērtība – brīvība) • Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus un elektroniskos pārbaudes rīkus sava teksta kvalitātes uzlabošanai. (Tikumi – atbildība, gudrība, centība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: morfēmas (sakne, priedēklis, piedēklis, galotne, vārda celms), to loma vārdu un vārdformu darināšanā; vārda morfēmiskā analīze (pēc sastāva); vārdu darināšanas paņēmieni, vārddarināšanas virkne; līdzskaņu un patskaņu mija vārda saknē.</p>	

Temata apguves norise

Zinātne par vārddarināšanu Vārda celms un galotne	<ul style="list-style-type: none"> • Raksturo saziņas situāciju dialogos (kas piedalās dialogā, kur notiek saruna), mācās noteikt tajos dalībnieku mērķus un saziņas stratēģijas. • Izmanto bērnu enciklopēdijas vajadzīgās informācijas meklēšanai. Paskaidro, kādā gadījumā ir jāizmanto enciklopēdija un kā sameklēt vajadzīgo (arī e-vidē). • Norāda vārda galotni un celmu. Komentē galotnes lomu un vietu vārdā (vārda gramatiskās nozīmes izpausme un galotnes loma teikuma uzbūvē).
Sakne kā galvenā vārda sastāvdaļa Līdzskaņu un patskaņu mija vārdu saknē	<ul style="list-style-type: none"> • Pauž izteikuma saturu izpratni, t. sk. paradoksāla (aforismi). Izskaidro, kāpēc piekrīt/nepiekrīt autora viedoklim, paskaidro savu izvēli. • Analizē piedāvātos dialogus pēc varoņu uzvedības atbilstības saziņas noteikumiem (apgūtās etiķetes normas). • Raksta pārspridumu (pēc parauga vai uz teksta ar izlaidumiem). Mācās formulēt problēmu jautājuma formā. Pabeidz secinājumu (ievēro apjoma proporcijas). • Nosaka, vai var pierakstīto uzskatīt par tekstu, argumentē atbildi, izmantojot teksta pazīmes. Paskaidro, kāpēc teksts sadalīts tieši tik rindkopās. • Rediģē tekstu, labojot kļūdu “nepietiekams teksta daļījums rindkopās”. • Apgūst ortogrammas. • Turpina tekstu, stāstot par to, kā mūsdienās pieņemts paust cieņu (verbāli un neverbāli). Salīdzina cieņas izrādīšanas tradīcijas dažādās kultūrās, komentē tās. • Komentē, kāpēc sakne ir vārda kodols (satur leksisko nozīmi un ir pamats vārddarināšanai). • Atpazīst saknes ar patskaņu un līdzskaņu miju (apgūtās), atlasot radniecīgus vārdus un nosakot saknes nozīmi. Ievēro ortogrāfijas normas (“Patskaņu un līdzskaņu mija vārda saknē”). • Atšķir vienādas saknes vārdus no homoniēmiem un radniecīgus vārdus (<i>zopa, zope, zopem</i>).
Priedēkli un piedēkļi kā vārda nozīmīga daļa; to loma vārdu un to formu darināšanā	<ul style="list-style-type: none"> • Uzstājas ar mutisku ziņojumu (veido to individuāli vai grupā). • Novērtē savas un citu runas komunikatīvo kvalitāti (tās pareizību, precizitāti). • Atbild uz interpretācijas jautājumiem (kāpēc?), uzdod tos klasesbiedriem. • Veido (pēc parauga) apkopojuma tekstu pēc sakāmvardiem, piemēram, “Kā krievu cilvēks izturas pret draudzību”. • Komentē morfēmu lomu literārā tēla radīšanā (vaboliņe ar smalkām ūsiņām – svarīgs prusaks ar garām ūsām). • Izskaidro, kā piedēkļa aizvietošana vārdā (<i>домик-домище</i>) spēj izmainīt teksta saturu. • Koriģē runas kļūdu, ja vārds ar saistīto sakni tiek izmantots bez priedēkļiem (nedrīkst <i>ложить</i>, bet gan <i>положить</i>). • Nosaka divos vai trīs kulturoloģiskos tekstos kopēju tematu; komentē, ko jaunu, interesantu, noderīgu iepazīnīs no tiem un kur var izmantot iegūto informāciju. • Izskaidro morfēmu lomu vārda leksiskās nozīmes veidošanā, jaunu vārdu un to formu darināšanā (lietvārdi, īpašības vārdi, darbības vārdi). • Komentē, kā piedēklis var mainīt a) vārda nozīmi; b) tā piederību vārdšķīrai; paust attieksmi pret to, par ko tiek stāstīts.
Vārddarināšanas paņēmieni	<ul style="list-style-type: none"> • Turpina/papildina tekstu atbilstoši uzdevumam. • Veido teikumus pēc shēmām. • Mācās veikt mutvārdos un rakstos teikuma sintaktisko analīzi (apgrūtinātās ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, uzrunu, etiķetes izteikumiem). • Veic vārdu vārddarināšanas analīzi (darināti ar priedēkļiem, priedēkli un piedēkli, piedēkli; salikti vārdi), vārda morfēmisko analīzi (pēc sastāva). • Veido radniecīgu vārdu saimi (3 vai 4 vārdi), vārddarināšanas ķēdīti (ne vairāk kā 3 vārdi). Nosaka vārdos morfēmas, balstoties uz vārda jēdzienisko, gramatisko un vārddarināšanas analīzi.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Teātra māksla 4. klase. “Etiķe. Kā skatuviskā darbība parāda sadzīvīsku situāciju ar pašu radītu divu tēlu dialogu?”</p> <p>SR: attīsta prasmi sadarboties grupā un ievērot saziņas noteikumus kopīga darba laikā:</p> <ul style="list-style-type: none"> • būt aktīvam, korektam, iecietīgam kopīga darba laikā, palīdzēt klasesbiedriem; • izteikt un paskaidrot savu piedāvājumu; • uzmanīgi klausīties un uztvert grupas biedru piedāvājumus; salīdzināt tos ar savu; argumentēti novērtēt klasesbiedru piedāvājumu (pēc klasē izstrādātajiem kritērijiem); <p>Izmanto piedāvātās reklāmu izveides paņēmienus vai izmanto savu. Paskaidro klasesbiedriem, kā šo ideju var izmantot. Mācās saturīgi komentēt paveikto. (VM.6.1.2.; 6.1.3.; 6.1.3.)</p>	<p>Mācās veidot reklāmu.</p> <p>Konkursam veido Ziemassvētku reklāmu (grupās) “Brīvdienas! Nepalaid garām!” (viena grupa reklamē pasākumus pilsētā, otra – grāmatas lasīšanai, trešā – svētku ēdienu gatavošana utt.).</p>
--	---

Metodiskais komentārs

<p>Reklāma kā runas žanrs 5. klasē</p>	<p>Uzmanības centrā ir prasmīga runas māksla un tās loma, lai sasniegtu izvirzīto mērķi. 5. klasē ir jāstrādā ar 2 reklāmas izveides principiem: vārdiskas uzskatāmības princips un emocionalitāte.</p> <p>Reklāmas veidošana ir diezgan sarežģīts process 5. klases skolēnam. Tāpēc tas paredz pārdomātu darbu grupās ar skolotāja līdzdalību lomu sadalē, darbības plāna izveidē, paredzamo grūtību noteikšanā, rezultātu apspriedē, darbības plāna korekcijā.</p>
<p>Kāpēc ir nepieciešams saskatīt vārda struktūru?</p>	<p>5. klasē skolēniem tiek izveidots priekšstats, kāpēc ir nepieciešams saskatīt vārda struktūru. Nepareizi noteiktas struktūras dēļ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) var rasties pareizrakstības kļūda, jo skolēni lieto likumu, kas skaidro citu morfēmu rakstību; 2) var izkropļot vārda nozīmi (<i>кот-лет-а, до-клад-чик</i>).

6. klase

6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili	6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?	6.3. Kā apraksta pasauli? Īpašības vārds	6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem? Skaitļa vārds	6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?
---	--	--	---	--

6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā.

Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili

Ieteicamais laiks temata apguvei: 10 mācību stundas (15 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni gūst priekšstatu par vārdu morfoloģijas līmeni, par valodas funkcionālajiem stiliem, analizējot to lomu un pazīmes saziņā un tekstos, lai dažādās runas situācijās izvēlētos atbilstošu vārda stilistisko nokrāsu, kā arī lai lietotu pareizas vārda morfoloģiskās formas atbilstoši mērķim, teksta tipam, stilam un žanram. Pilnveidot priekšstatu par vārdu morfoloģijas līmeni, lai saprastu, kam ir nepieciešama gramatika un par ko tā atbild.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Lai skaidri izteiktu domas, ir nepieciešama gramatika, kas nodrošina vārdu formu saistījumu teikumos. (V.Li.1., V.Li.3.) • Gramatika, kas izskata vārdu formas veidošanu (morfoloģija) un lietošanu (sintakse) ir cieši saistīta ar stilistiku. (V.Li.3.) • Valodas stili atšķiras pēc pazīmēm, funkcijām un runas žanriem. (V.Li.1., V.Li.2.) • Veidojot dažāda stila tekstus, autors mērķtiecīgi izmanto vārdšķiras un vārda morfoloģiskās formas. Piemēram, sarunvalodas stila tekstiem raksturīgi izsaukmes vārdi, uzrunas formas, pieklājības frāzes, partikulas, jautājuma un izsaukuma teikumi, nepilni teikumi, brīva vārdu secība un runas intonācija; zinātniskajos tekstos sastopami termini, iespraudumi (pirmkārt, otrkārt...); daiļliteratūras stila tekstiem raksturīgi izteiksmīgi (stilistiski un emocionāli ekspresīvi) valodas līdzekļi. (V.Li.2., V.Li.3.) • Dažādu stilu teksti palīdz mums izprast sevi un uzzināt vairāk par apkārtējo vidi. (V.Li.2.) • Vārdi ir sadalīti vārdšķirās pēc semantiskajām, morfoloģiskajām un sintaktiskajām pazīmēm. Zināšanas par vārdšķirām palīdz noteikt teksta tipu un stilu. (V.Li.3., V.Li.2.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uzdod precizējošos jautājumus, lai noskaidrotu runātāja viedokli vai komentētu uztverto informāciju, izmantojot citējumu vai domu atstāstījumu. (VM.6.1.1.3.) • Paužot savu viedokli, ievēro runas etiketi: runā izmanto izsaukmes vārdus, pareizi tos pieraksta, atdalot pieklājības frāzes ar komatiem. (VM.6.1.1.2.) • Izmanto tēlainās izteiksmes līdzekļus, neverbālos līdzekļus (izteiksmīgus žestus, labvēlīgu mīmiku) uzstāšanās laikā. (VM.6.1.1.6.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pēc pazīmēm nosaka teksta stilu. Nosaka teksta tematu, galveno domu; raksturo faktu un teksta pamatidejas attiecības; prognozē teksta saturu; formulē secinājumus pēc teksta satura; atrod atbilstošus argumentus. Uzdod interpretācijas (izpratnes) jautājumus par tekstu vai teksta daļām (jautājumi ar vārdu “Kāpēc?”). Uzdod jautājumus par katru rindkopu ar vārdiem: Kas? Ko? Kur? Kad? Kā? (VM.6.2.1.2.) • Izmanto un pārveido informāciju no tabulām, grafiskiem attēliem, shēmām. Atrod dažādu stilu un žanru tekstos informāciju par apkārtējo pasauli, izmanto to. (VM.6.2.1.1.) • Veido teksta salikto plānu; pēc plāna atstāsta daiļliteratūras tekstu. (VM.6.2.1.3., VM.6.2.1.4.) • Veido pārspriedumu (papildina spriedumu), izmantojot dažādus pierādījumus, lai pārliecinātu citus par sava viedokļa pareizību, formulē vienkāršus secinājumus. (VM.6.2.1.6.) • Veido dažādu formu tekstus (piemēram, instrukciju), izmantojot datorprogrammas. (VM.6.2.1.6.) • Saskata teksta neatbilstību stilam. (VM.6.2.1.7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atšķir vispārlietojamus vārdus no stilistiski tonētiem vārdiem un profesionālismiem (tēlainie, emocionāli tonēti/ekspresīvi vārdi, valodniecības jēdzieni, kas izteikti ar terminiem). (VM.6.3.1.3.) • Paplašina savas zināšanas par valodas sistēmu (gramatika un stilistika); analizē vārdu morfoloģijas līmenī: atšķir vārdu formas no jauniem vārdiem, nosaka vārda gramatiskās nozīmes, analizē vārdšķiru nozīmi (patstāvīgie vārdi, palīgvārdi, izsaukmes vārdi); raksturo vārdšķiru pēc semantiskajām, morfoloģiskajām, sintaktiskajām un stilistiskajām pazīmēm. (VM.6.3.1.1.) • Izmanto e-vides piedāvātās mācību iespējas (e-vārdnīcas, mācību tīmekļa vietnes, piemēram, <i>gramota.ru</i>), lai noteiktu vārda stilistisko nokrāsu vai pārbaudītu vārda morfoloģiskās pazīmes. (VM.6.3.1.7.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
Rakstiski vai mutiski pierāda sava viedokļa pareizību, iecietīgi uzklausa un novērtē citu cilvēku domas un uzskatus, mācās pārliecināt ar faktiem, vārdiem un loģiku. (VM.6.1.1.5, VM.6.1.1.8, VM.6.3.1.3)	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu skaidri un saprotami izteikt savas domas. (Tikumi – atbildība, gudrība) • Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus un elektroniskos pārbaudes rīkus sava teksta kvalitātes uzlabošanai. (Tikumi – atbildība, gudrība, centība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: valodas funkcionālie stili (literārais, sarunvalodas, publicistikas, daiļliteratūras, zinātniskās un lietišķo rakstu valodas stils), runas žanri, pārsapņums (tēze, pierādījums, secinājums), vārda gramatiskā forma.</p>	

Temata apguves norise

<p>Vai man ir vajadzīga gramatika un par ko tā atbild?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apzinās gramatikas lomu, salīdzinot teikumu nozīmes ar dažādām vārdu formām: Es rakstu, rakstīju, rakstīšu... • Attīsta savas prasmes skaidri un pareizi izteikties: pareizi veido teikumus, maina vārdu formu un secību, lai precizētu vai labotu izteikumu konkrētās runas situācijās.
<p>Kā atpazīt tekstu funkcionālos stilus pēc pazīmēm un izmantotajiem valodas līdzekļiem?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē dažādus tekstus, lai noteiktu teksta stilu, pamatojot savu izvēli: <ul style="list-style-type: none"> • nosaka teksta tematu, galveno domu, • apraksta teksta funkciju (ar kādu mērķi ir rakstīts teksts), • analizē leksiku un sintaktiskas konstrukcijas (atrod terminus un definīcijas vai emocionāli tonētus vārdus, jautājuma un izsaukuma teikumus), • atrod citas stila pazīmes (shēma, datums, dialogs, nodaļa, pants u. c.), • nosaka apgūto runas žanru. • Nosaka saziņas tematu un mērķi (saskarsme, paziņošana, ietekme). Saskata tēmas attīstības atšķirības dažādu tipu un stilu tekstos. • Saskata tekstā valodas tēlainās izteiksmes līdzekļus (epitets, salīdzinājums, personifikācija, metafora). • Raksta atstāstījumu pēc plāna. • Pamato, kā teksta strukturēšana ietekmē satura uztveri un palīdz noteikt teksta stilu/žanru.
<p>Kā pierādīt sava viedokļa pareizību?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mācās veidot pārsapņuma tipa tekstu pēc plāna (tēze, pierādījumi, secinājums). • Izsaka savas domas precīzi un saprotami, cenšas izvairīties no tukšvārdības/liekvārdības. • Izsaka un argumentē savu viedokli, saglabājot labvēlīgu attieksmi pret sarunbiedru. • Rakstiski un mutiski pierāda sava viedokļa pareizību, argumentējot to. • Izmanto dažādus avotus un teksta veidus (tabulas, shēmas), lai atrastu sev nepieciešamo informāciju. • Veido atgādni (instrukciju) klasesbiedriem (piemēram, "Kā apgūt svešvalodu?"), izmantojot informāciju no piedāvātā teksta. • Uzdod dažāda veida jautājumus: <ul style="list-style-type: none"> • vienkāršus jautājumus, lai iegūtu faktisku informāciju; • precizējošus jautājumus, lai noskaidrotu sarunbiedra viedokli.

Kā vārdformas un vārdšķiras saistās ar teksta tiptiem un funkcionālajiem stiliem?	<ul style="list-style-type: none"> Atšķir vārda formas no jauna vārda. Nosaka vārdšķiru lommu noteikta tipa un stila tekstā.
--	--

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Literatūra 6.1. temats “Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošu darbu, piemēram, teiku?”</p> <p>Literatūra MT 6.1. temats “Kā mākslas darbs palīdz man izprast sevi?”</p> <p>Mūzika 6.1. temats “Kā mūzikā var atklāt laikmeta idejas un notikumus?” SR: analizē tēlainās izteiksmes līdzekļus kā daiļliteratūras teksta pazīmes (epitets, metafora, salīdzinājums, personifikācija). Paskaidro, kā runas valodas izteiksmīgums palīdz veidot māksliniecisko tēlu. (VM.6.2.1.5., VM.6.2.1.6.)</p>	<p>Krievu valodas un literatūras (latviešu un MT) un mūzikas skolotāji var novadīt integrēto stundu: skolēni klausās Čaikovska “Gadalaiki” (Oktobris: “Осенняя песнь”) un pēc parauga pieraksta savu emocionālo iespaidu; tad skolēni raksturo dabas tēlu dzejoļos par oktobri, analizējot izmantotas izteiksmes līdzekļus.</p>
--	---

Metodiskais komentārs

Kā atšķirt runas stilus un kā atstāstīt tekstu, saglabājot teksta stilistiskās īpatnības?	<p>Skolēni uzzina, kādi ir valodas funkcionālie stili, kā atpazīt funkcionālos stilus pēc pazīmēm un kādas sakarības ir starp valodas stiliem un runas žanriem.</p> <p>Svarīgi atšķirt stilus pēc funkcijām, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> daiļliteratūras stilu izmanto, lai iedarbotos uz lasītāju iztēli un jūtām; lietišķo stilu lieto, lai sniegtu svarīgu informāciju, palīdzētu cilvēkiem kaut ko izdarīt; zinātnisko stilu izmanto, lai sniegtu teorētisko informāciju, palīdzētu cilvēkiem kaut ko uzzināt vai saprast; publicistikas stilu izmanto aktuālas informācijas sniegšanai (piemēram, kur, kas, kad un kāpēc notika). <p>Lai pilnveidotu skolēnu stāstītprasmi un rakstītprasmi, kā arī papildinātu vārdu krājumu, piedāvā skolēniem uzrakstīt tekstu, ievērojot stilistiskās īpatnības.</p> <p>Skolēni salīdzina dažāda stila tekstus un saskata atšķirības valodas līdzekļu izvēlē dažādās situācijās.</p> <p>Lai attīstītu prasmes strukturēt savu tekstu un plānot teksta saturu, skolēni sastāda salikto (izvērsto) plānu. Saliktais plāns palīdz ne tikai rūpīgi izlasīt tekstu un detalizēti konspektēt materiālu, bet arī vēlāk viegli atcerēties teksta saturu, kā arī uzrakstīt sakarīgu un secīgu atstāstījumu tuvu tekstam, saglabājot autora stilistiskās īpatnības.</p>
Lai skaidri izteiktos, jāizvairās no runas kļūdām	<p>Temata ietvaros skolēni redīgē teikumus/tekstu, labojot stilistiskas kļūdas. Kļūdu nosaukumi (jēdzieni) skolēnam nav jāzina. Skolēniem var piedāvāt grupas darbu: uzlabot teksta stilu/redīgēt teikumus ar stilistiskām kļūdām.</p>

6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili	6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?	6.3. Kā apraksta pasauli? Īpašības vārds	6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem? Skaitļa vārds	6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?
--	--	--	---	--

6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās analizēt lietvārdu kā galveno nosaukšanas līdzekli dažādās nozīmēs, formās un funkcijās tekstā un saziņā, lai skaidrotu ar lietvārdu formulētu tematu un pēc lietvārdiem noteiktu teksta tipu un stilu, kā arī mācās aprakstīt lietvārdu saistību ar tautas vēsturi un tradīcijām, lai raksturotu senču priekšstatus par pasauli.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Izmantojot lietvārdus, var noteikt teksta tematu un galveno domu, piedāvāt teksta virsrakstu un plāna punktu nosaukumus, jo lietvārds ir “temata pavadonis”. (V.Li.2., V.Li.3.) Starp lietvārdu formu (lielais burts, pēdiņas) un nozīmi ir savstarpēja sakarība (piemēram, Saule, saule, dziesma “Saule”). Zina un ievēro īpašvārdu pareizrakstības normas: lielais sākumburts (t. sk. abreviatūrās) un pēdiņas nosaukumos. (V.Li.3.) Lietvārdu aktīva izmantošana tekstā palīdz noteikt teksta tipu un stilu, piemēram, lietvārdus aktīvi izmanto apraksta tipa tekstos un zinātniskā stila tekstos. (V.Li.3., V.Li.2.) Lietvārdus var izmantot kā tēlainās izteiksmes līdzekļus, t. sk. salīdzinājuma nozīmē: ar lietvārdu instrumentāli. (V.Li.2., V.Li.3.) Valodā tiek atspoguļoti mūsu senču priekšstati par pasauli (piemēram, dzīvuma/nedzīvuma gramatiskā kategorija). (V.Li.3.) Saziņā atkarībā no runas mērķa, stila savstarpējām attiecībām un tradīcijām tiek izmantotas dažādas uzrunas formas: tēvvārdi, īpašvārdu varianti. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Pilnveido saskarsmes prasmes, lietojot lietvārdus dažādās funkcijās (nominatīvā, komunikatīvā, emocionāli ekspresīvā, t. sk. kalambūrā: <i>были у лисички, ели там лисички</i>). (VM.6.1.1.4.) Veido izteikumu atbilstoši situācijai. Uzrunā ievēro runas etiķetes normas. Pamana, ka uzrunas formas ir atkarīgas no runas mērķa, stila un savstarpējām attiecībām, piemēram: <i>Душечка, братик, Пётр Степанович, уважаемые господа, старик</i>. (VM.6.1.1.5.) Nosaka valodas saikni ar tautas vēsturi un kultūru, raksturojot uzrunas formas saziņā. Saskata atšķirības dažādu tautu uzvedības un saziņas tradīcijās. (VM.6.1.1.2.) Piedalās valodas projekta darbā (“Kāpēc lietvārds ir sastopamākā vārdšķira?”/Vai vārdi <i>радость</i> un <i>радыга</i> ir radniecīgi vārdi?), sadalot pienākumus, formulējot mērķi, pieņemot kopēju lēmumu. Ievēro sev/grupai izvirzītos noteikumus valodas projekta darba noformējumā. Prezentē un novērtē darba rezultātu. (VM.6.1.1.9.) Uzstājas ar paša veidotu ziņojumu (piemēram, “Kāpēc priekšmetam... ir tāds nosaukums?”), izmantojot informāciju no dažādiem avotiem, novērtējot un savienojot to pēc snieguma līmeņa apraksta pēc dotajiem un paša radītajiem kritērijiem. (VM.6.1.10.) Novērtē klasesbiedra runas meistarību (uzstāšanās) pēc kritērijiem. Ja nepieciešams, iesaka uzlabojumus. Saskata kopīgo atšķirīgos izteikumus (sinonīmija) un atšķir līdzīgus pēc formas, bet dažādus pēc nozīmes izteikumus (homonīmija). (VM.6.1.1.7.) Korekti izsaka savu attieksmi pret sarunbiedra spriedumu. (VM.6.1.1.2.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> Mācās veidot (papildināt) dažādu žanru (piemēram, humoristisks stāsts, vēstule) un tipu (apraksts, vēstījums) tekstus, izmantojot lietvārdus. (VM.6.2.1.6.) Nosaka lietvārdu morfēmas sastāvu un veidošanas paņēmienus, izmanto to iespējas veidojot tekstus (piemēram, lietvārda piedēkļus ar mīlinājuma, pamazinājuma un pārspilējuma nozīmi: <i>-оньк-/еньк-, зоренька; -ик-, домик; -иц-, долище</i>; vai salīdzinājuma nozīmi caur lietvārda instrumentāli: <i>проскользнул мышкой</i>). (VM.6.2.1.6., VM.6.3.1.6.) Veido pēc parauga savu vārdnīcu, balstoties uz izlasīto tekstu, piemēram, “Ziemas pazīmes”. (VM.6.2.1.6.) Labo runas kļūdas, kas ir saistītas ar kopardzintes lietvārdiem, profesiju nosaukumiem, nelokāmiem lietvārdiem. (VM.6.3.1.1.) Nosaka virsraksta atbilstību apraksta saturam. Piedāvā īsus un garus teksta virsrakstus atbilstoši teksta tematam un galvenajai domai, izmantojot lietvārdus. (VM.6.2.1.2.) Analizē tekstu pēc satura (teksta atbilstība tematam un galvenajai domai), pēc struktūras (virsraksts, ievaddaļa, pamatdaļa, nobeigums, rindkopu esamība un teksta loģiskā saistība). (VM.6.2.1.5.)

Ziņas	Prasmes
	<p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atšķir lietvārdus no citām vārdšķirām pēc semantiskajām, morfoloģiskajām un sintaktiskajām pazīmēm. Raksturo lietvārda sintaktisko lomu teikumā (piemēram, lietvārdi kā teikuma priekšmeti vai papildinātāji nodrošina teksta tematisko vienotību). (VM.6.3.1.2.) • Analizē vārda morfēmisko sastāvu, nosauc apgūto morfēmu nozīmes (piemēram, morfēmas, kas nosauc cilvēkus pēc piederības kādai teritorijai). (VM.6.3.1.6.) • Ievēro interpunkcijas normas teikumos ar uzrunu, vienlīdzīgiem teikuma locekļiem, lieto domuzīmi teikumos, ja teikuma priekšmets un izteicējs ir lietvārdi: [Суу, - суу.]. (VM.6.3.1.4., VM.6.3.1.5.) • Mācās atšifrēt abreviāturās un saīsinājumus. (VM.6.3.1.2.) • Nosaka dzīvuma/nedzīvuma gramatisko kategoriju pēc lietvārda akuzatīva formas. (VM.6.3.1.2.) • Paskaidro lietvārda pareizrakstības normas, pielietojot dažādas domāšanas stratēģijas: lielais sākumburts; pēdiņas nosaukumos; lietvārdu pareizrakstība ar <i>he</i>; burti <i>u</i> un <i>e</i> lietvārda galotnēs; piedēkļu <i>-ик/-ек-, -иц/-ец-, -чик/-щик-</i> pareizrakstība; salikto lietvārdu pareizrakstība (<i>дом-музей, пылесос</i>). (VM.6.3.1.8.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Padziļina zināšanas par lietvārdu un lietvārda atvasināšanu, analizējot lietvārda nozīmes, formas un funkcijas saziņā un tekstos, lai attīstītu estētisko attieksmi pret vārdu kā tautas mantojumu, jo lietvārds ir pirmā vārdšķira, ar kuru sāk veidoties priekšstats par pasauli. (VM.6.1.1.10, VM.6.2.1.1., VM.6.3.1.2, VM.6.3.1.6.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu aktīvi demonstrēt savu dalību un attieksmi sarunas laikā – ar stāju, acu kontaktu, žestiem un mīmiku. (Tikumi – laipnība, solidaritāte, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu skaidri un saprotami izteikt savas domas. (Tikumi – atbildība, gudrība)
<p>Jēdzieni: kopdzimtes lietvārdi, deklinācijas, lietvārdi, saīsinājums, vārddarināšana.</p>	

Temata apguves norise

<p>Ko var nosaukt lietvārdi? Kāda loma ir lietvārdam tekstā?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir lietvārdus no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas un funkcijām. Nosaka, ko nosauc lietvārdi, analizē lietvārdus ar darbības, procesa vai to rezultātu nozīmi (<i>bež</i>). Salīdzina vienādus pēc formas, bet dažādus pēc nozīmēm un vārdšķirām vārdus (<i>стекло</i> (lietv.) – <i>стекло</i> (darbības vārds); nosaka to līdžību un atšķirību. • Skaidro lietvārdu sinonīmu nozīmju atšķirību, t. sk. stilistisku, piemēram: <i>ломать</i> – <i>разрушать</i> – <i>громить</i> – <i>крушить</i>. • Atrod tekstos kulturoloģisko informāciju, novērtē to, piemēram, salīdzina krievu un latviešu sakāmvārdus. • Nosaka lietvārda sintaktisko lomu teikumā; atpazīst lietvārdu kā izteicēju. Ievēro domuzīmes lietošanas noteikumus: [<i>Суц.</i> – <i>суц.</i>]. • Izmantojot lietvārdus, piedāvā teksta virsrakstu atbilstoši teksta tematam un/vai galvenajai domai, t. sk. piedāvā virsrakstu-tēlu. Salīdzina piedāvātos teksta virsrakstus un paskaidro, kāds nosaukums visprecīzāk raksturo runas priekšmetu. • Veido nelielas mutiskās anotācijas tekstam: autors, nosaukums, tēma, kam un ar ko var būt interesants, atsauksmes par izlasīto.
<p>Kā ir saistītas lietvārda nozīme un tā rakstība?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nosaka saistību starp lietvārda nozīmi un rakstību: Saule, saule, “Saule”. Skaidro un ievēro pareizrakstības normas: lielais sākumburts, pēdiņas nosaukumos. • Dažādos avotos (t. sk. e-vārdnīcās) atrod informāciju par īpašvārda (vārda, tēvvārda, uzvārda) un vietvārda etimoloģiju; salīdzina īpašvārdu variantus citās valodās. • Saziņā ievēro runas etiķetes normas, t. sk. izmantojot uzrunas formas pēc vārda un tēvvārda. • Skaidro abreviatūras nozīmi; izmanto, pareizi izrunā un pieraksta iestādes nosaukumus. Tīmekļa vietnēs un drukātos plašsaziņas līdzekļos atrod virsrakstos abreviatūras un saliktos lietvārdus. • No vietvārdiem veido iedzīvotāju nosaukumus. Nosaka lietvārda dzīvuma/nedzīvuma kategoriju pēc akuzatīva. • Apraksta mūsu senču priekšstatus par dzīvām būtnēm un nedzīviem priekšmetiem un par lietvārda dzimti (kopdzimtes lietvārdi). • Veido un labo tekstus, izmantojot jaunas ziņas par lietvārdiem.
<p>Kas var mainīties lietvārdos?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dažādi var izteikt daudzskaitļa nozīmi: izmantojot galotnes (<i>конь-кони</i>), piedēkļus (<i>листва, молодёжь</i>), mainot vārda celmu (<i>человек – люди</i>), mainot uzsvāru (<i>дома – дома</i>). Atšķir vārda daudzskaitļa un vienskaitļa formas pēc stila un nozīmes, piemēram, <i>время – времена, мозг – мозги, листы – листья</i>. Lietvārdos, kas atvasināti no skaitļa vārdiem, saskata kvantitatīvu nozīmi: <i>двойка, сотня</i>. • Pilnveido savas zināšanas par lietvārda skaitli (vienskaitlinieki un daudzskaitlinieki) un lietvārdu deklinācijām (lietvārdi, kas beidzas ar <i>-ия, -ий, -ие</i>; jaukti deklinējamie lietvārdi; nelokāmie lietvārdi). • Labo kļūdas, kas ir saistītas ar <ul style="list-style-type: none"> • lietvārdu daudzskaitļa formu lietošanu (piemēram, <i>чулок – носков</i>), • vienskaitliniekiem un daudzskaitliniekiem, • locījumu (piemēram, lietvārdu ar <i>-мя</i> locīšana: <i>время</i>), • nelokāmajiem lietvārdiem. • Izmanto lietvārdus kā tēlainās izteiksmes līdzekļus: lietvārds-salīdzinājums instrumentālī (<i>нел соловьём</i>). Atklāj to tēlaino nozīmi. • Salīdzina uzrunas formas dažādās valodās (krievu, latviešu, angļu, vācu, franču).

Lietvārdu morfēmu nozīmes un atvasināšanas iespējas

- Atvasina lietvārdus ar noteiktām nozīmēm, izmantojot piedāvātas morfēmas (piemēram, atvasina personu nosaukumus pēc profesijas, dzīvnieku mazuļa nosaukumus, kopības lietvārdus, abstraktas nozīmes lietvārdus u. c.).
- Nosaka apgūto lietvārdu morfēmu nozīmes.
- Izmanto lietvārda piedēkļus ar mīlinājuma, pamazinājuma un pārspīlējuma nozīmi kā tēlainās izteiksmes līdzekļus tekstveidē.
- Ievēro salikto lietvārdu pareizrakstību (interfiks *o/e*, defise). Paskaidro pareizrakstības izvēli.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

Svešvaloda 6.3. temats “Es un kultūra. Kā aprakstam svētku pasākumu skolā, uzrunājam dažādus cilvēkus?”

SR: saskata uzrunas formu atšķirību dažādās valodās (krievu, latviešu, angļu u. c. valodu tradīcijas, runas etiķete); lieto piemērotas uzrunas formas konkrētās situācijās, ievērojot valodas (sintakses) normas.

Izmanto mācību līdzekļus (vārdnīcas, uzzīņu literatūru u. c.), lai pareizi lietotu dažādas lietvārda formas tekstveidē/runā.

Pilnveido savas valodas prasmes, analizējot un izmantojot apgūto morfēmu nozīmes, pareizi pieraksta saliktos lietvārdus. (VM.6.3.1.2., VM.6.3.1.5., VM.6.3.1.6., VM.6.3.1.8.)

Skolēni dažādās valodās uzraksta un noformē skolas svētku pasākuma reklāmu/ uzaicinājumu uz pasākumu, izmantojot lietvārdus kā tēlainās izteiksmes līdzekļus.

Metodiskais komentārs

Paplašinot priekšstatu par lietvārdu kā galveno līdzekli, kas kaut ko nosauc, skolēns apgūst jaunus jēdzienus un pielieto tos, kā arī iegūst informāciju par kultūras tematiem un tautas tradīcijām uzrunā un lietu nosaukumos:

Toponīmu (vietvārdu) un uzvārdu izcelsmes izpēte, lai aktualizētu vārda iekšējo formu

- Analizējot sugas vārdus un īpašvārdus, skolēns nosaka toponīmu un uzvārdu izcelsmi, lai saskatītu valodas saikni ar vēsturi. Skolēni mācās saskatīt informāciju, iekļauto uzvārdos, ielu, pilsētu nosaukumos u. c., piemēram, norādījums uz arodu, vietas floru vai faunu, ievērojamu notikumu u. tml. (uzvārdi *Башмачкин*, *Чеботарёв* saistīti ar priekšteča profesiju – *чеботарь* = *башмачник*, *сапожник*. Pilsētas nosaukums *Брянск*, agrāk *Дебрянск* vai *Добрянск*, saistīts ar vārdu *дебри* = *густой лес, непроходимые заросли*).
- Skolēni analizē toponīmus kā tautas kultūras mantojumu (piemēram, ielu nosaukšana personu vārdā: *улица Пушкина*, *улица Сергея Эйзенштейна*).
- Skolēniem var piedāvāt atrast informāciju par ielas nosaukuma izcelsmi (kur viņi dzīvo, kur atrodas skola u.c.) un pastāstīt par to klasesbiedriem.

Tēvvārda un vārdformu lietošana krievu tradīcijā	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni raksturo tēvvārda lietošanas noteikumus krievu valodā, veidojot priekšstatu par uzrunas oficiālo formu. Uzrunas formas un tās saistības ar runas stilu padziļināti tiks izskatītas krievu valodas stundās 8. klasē (1. temats). • Skolēni atšķir un prot attiecīgi situācijai pielietot viena vārda īso un pilno formu (<i>Катюша, Катя, Екатерина...</i>); salīdzina viena vārda variantus dažādās valodās (piemēram, <i>Иван</i> (krieviski), <i>Янис</i> (latviski), <i>Иоганн</i> (vāciski), <i>Жан</i> (franciski), <i>Хуан</i> (spāniski), <i>Джон</i> (angliski) u. tml.). Skolēniem var piedāvāt mainīt vēstules stilu (piemēram, privātā vēstule draugam, darījumu vēstule, šifrētā korespondence, elektroniskā sarakste), izmantojot dažādas vārda formas.
Kopdzimtes lietvārdu leksiskās nozīmes noteikšana kontekstā	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni veido izpratni par kopdzimtes lietvārdiem (<i>молодец, тихоня и др.</i>) kā personu apzīmējumu un saskata, ka tiem piemīt stilistiska ekspresija. Nosaka, ka īpašvārdu īsās formas (piemēram, <i>Саша, Женя, Валя</i>) attiecas gan uz sieviešu, gan uz vīriešu dzimuma būtņēm, tāpēc nozīmju noteikšanai ir vajadzīgs konteksts. • Skolēni pareizi saskaņo profesiju nosaukumus ("kopdzimtes lietvārdu kandidāti") ar darbības vārdiem un īpašības vārdiem: <i>Наш новый врач Наталья Ивановна уехала в командировку.</i> • Skolēni veido dažādu tipu tekstus, ar kopdzimtes lietvārdiem un profesiju nosaukumiem, piemēram, aprakstu "<i>Портрет моего одноклассника</i>".
Lietvārdu pareizrakstība: jaukti deklinējami lietvārdi; lietvārdi ar <i>-ия, -ий, -ие</i>; nelokāmie lietvārdi	<p>Skolēni atpazīst lietvārda deklinācijas,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ievēro pareizrakstības normas, lietojot lietvārdus, kas beidzas ar <i>-ия, -ий, -ие</i>; • uzzina par jaukti deklinējamiem lietvārdiem (<i>10 слов на -мя: время, имя, пламя и др. + путь</i>). • veido priekšstatu par nelokāmajiem lietvārdiem, zina, ka skaitlis un locījums tiem atklājas teikumā.
Kā atvasināt lietvārdus, un ko nozīmē morfēmas?	<p>Skolēni uzzina par jauniem vārddarināšanas veidiem:</p> <ul style="list-style-type: none"> • abreviatūra (<i>ЛУ = Латвийский университет</i>), • saliktie lietvārdi (ar interfiksu vai defisi: <i>лесостепь, дом-музей</i>), • vārdu pāreja no vienas vārdšķiras citā (<i>операционная комната (прил.) – большая операционная (сущ.)</i>). <p>Izmanto morfēmu nozīmes, lai atvasinātu vārdus. Izmanto morfēmas kā tēlainas izteiksmes līdzekļus tekstveidē:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ar pamazinājuma nozīmes piedēkļiem: <i>домик, носик</i>, • ar pārspilējuma nozīmes piedēkļiem: <i>пожарище</i>.

<p>6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā</p> <p>Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili</p>	<p>6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?</p>	<p>6.3. Kā apraksta pasauli?</p> <p>Īpašības vārds</p>	<p>6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem?</p> <p>Skaitļa vārds</p>	<p>6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?</p>
--	---	---	--	---

6.3. Kā apraksta pasauli? Īpašības vārds

Ieteicamais laiks temata apguvei: 17 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: atšķirt īpašības vārdu no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas un funkcijas, izpētīt to stilistisko funkciju, morfēmisko sastāvu un vārddarināšanas paņēmienus, lai izmantotu īpašības vārdu izteiksmes iespējas apkārtējās pasaules objektu, parādību, faktu, cilvēku aprakstīšanai.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Īpašības vārdu prasmīga izmantošana ietekmē savas un citu runas kvalitāti tekstā, argumentētā izteikumā un starppersonu dialogā. (V.Li.1.) • Īpašības vārdu mākslinieciskā izteiksmīguma izmantošana saziņā un tekstā raksturo runas kvalitāti. (V.Li.1., V.Li.2.) • Katrai īpašības vārdu grupai (kādības, attieksmes, piederības) ir savas funkcijas. (V.Li.1., V.Li.2.) • Īpašības vārda īsā forma palīdz veidot ietilpīgu un spilgtu portretu vai dabas tēlojumu, kā arī dominē lietīškos tekstos. (V.Li.2., V.Li.3.) • Ir dažādi īpašības nozīmes atspoguļošanas veidi, un svarīgi atšķirt īpašības vārdu no citām vārdšķirām pēc to nozīmes, formas un funkcijas. (V.Li.3.) • Īpašības vārda salīdzināmās pakāpes formas palīdz salīdzināt priekšmetus, izteikt savu attieksmi pret aprakstīto objektu. (V.Li.3.) • Dažādu stilu leksikas (tēlainās izteiksmes līdzekļi, termini) izmantošana dod iespēju bagātināt runu, paplašināt savu valodas vārdu krājumu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pilnveido prasmi analizēt noteiktu problēmu, uzdevumu vai tematu. (VM.6.1.1.6., VM.6.1.1.10.) • Atzīst un respektē viedokļu dažādību: meklē pamatojumu citu personu rīcībai un viedokļiem; noskaidro cita cilvēka viedokli. (VM.6.1.1.8., VM.6.1.1.9.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izmanto analītiskās lasīšanas stratēģijas, lai noteiktu īpašības vārda funkciju tekstā. (VM.6.2.1.2., VM. 6.3.1.1.) • Uzdrīkstas paveikt kaut ko jaunu: nosaka un veido īpašības vārda pārnesto nozīmi. (VM.6.2.1.5.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kopā ar skolotāju izvirza mācīšanās mērķi un plāno, kā veidot un izmantot tekstos īpašības vārda īso formu. (6.3.1.2.) • Atbilstoši situācijai lieto dažādus saziņas līdzekļus: paskaidro, kā izmantot īpašības vārda salīdzināmās pakāpes formas. (VM. 6.1.1.11.) • Pārvalda apgūtās valodas normas un pamato to lietojumu. Izvēlas un izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas savu valodas prasmju pilnveidošanai (elektronisko vārdnīcu un resursu iespējas darbā ar īpašības vārdiem). (VM. 6.3.1.7., VM. 6.3.1.8.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Mērķtiecīgi un pareizi izmanto īpašības vārdu iespējas, pilnveido savu runu, paplašinot vārdu krājumu. (VM.6.1.1.6., VM.6.1.1.10., VM.6.2.1.1., VM.6.2.1.2., VM.6.2.1.6., VM.6.2.1.8., VM.6.3.1.8.) • Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot īpašības vārdu kā vārdšķiru un to funkcionālās iespējas. (VM. 6.1.1.11., VM.6.2.1.5., VM.6.3.1.1.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu uzmanīgi uz klausīt saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem. (Tikumi – atbildība, tolerance; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu skaidri un saprotami izteikt savas domas. (Tikumi –atbildība, gudrība)
<p>Jēdzieni: īpašības vārds, kādības, attieksmes, piederības īpašības vārdi, īpašības vārda formas (īsā, pilnā), īpašības vārda salīdzināmās pakāpes (pārākā, vispārākā), pārnestā nozīme.</p>	

Temata apguves norise

Apgaismojoši vārdi	<ul style="list-style-type: none"> • Strādā ar tekstiem no dažādiem avotiem: daiļliteratūras teksti, zinātniskā, publicistiskā stila teksti, kā arī pazīstamu mākslinieku gleznu attēli: <ul style="list-style-type: none"> • atrod un raksturo īpašības vārdus pēc nozīmes, formas un funkcijas; • komentē, ar kādu mērķi teksta autors izmanto īpašības vārdus; • nosaka īpašības vārda sintaktisko lomu teikumā, lai atšķirtu to no citām vārdšķirām; • izmanto īpašības vārdus, lai patstāvīgi aprakstītu objektus, parādības, faktus, cilvēka raksturu. • Veido mini tekstus pēc parauga vai par piedāvāto tēmu, piemēram, gleznas aprakstu.
Kā vispusīgi aprakstīt un salīdzināt priekšmetus?	<ul style="list-style-type: none"> • Novēro un analizē īpašības vārdu funkcijas un ar tām saistīto piederību konkrētai grupai (kādības, attieksmes, piederības). • Komentē, kādēļ svarīgi pareizi izmantot katras grupas īpašības vārdu īpatnības dažādu funkcionālo stilu tekstu veidošanā. Piemēram, ievēro, kādas īpašības vārdu grupas jāizmanto, veidojot aprakstošas mīklas "Mežs", "Jūra" un citas, kurās visi objekti ir aprakstīti, izmantojot īpašības vārdus. • Raksturo īpašības vārda grupu gramatiskās īpatnības: piemēram, salīdzināmās pakāpes forma un vārda īsā forma ir tikai kādības īpašības vārdiem. • Pārvalda apgūtās valodas normas un pamato to lietojumu. • Izmanto īpašības vārdu salīdzināmās pakāpes, lai lakoniski salīdzinātu priekšmetus vai izteiktu savu viedokli.
Īpašības vārdi dažādām saziņas situācijām	<ul style="list-style-type: none"> • Veido tekstu ar īpašības vārdiem, piemēram, gleznas, priekšmeta aprakstu. • Nosaka īpašības vārdu morfēmisko sastāvu un veidošanas paņēmienus. • Izmanto zināšanas par īpašības vārdu veidošanu to pareizrakstības analizē. • Pārvalda apgūtās valodas normas un pamato to lietojumu.
Īpašības vārda jaunas iespējas	<ul style="list-style-type: none"> • Ievēro īpašības vārda pāreju no vienas grupas uz citu un komentē pārnestās nozīmes īpatnības un funkcijas. • Analizē teikumus, kuros ir īpašības vārda pāreja uz citu vārdšķiru. • Veido tekstus, izmantojot īpašības vārdus, lai aprakstītu cilvēku vai viņa dzīvesveida īpatnības.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

Mazākumtautību valoda 6.3. temats “Kā apraksta pasauli?”	
<p>Teātra māksla 6.1. temats “Kā iestudē lugas fragmentu un sagatavo lomu, vadoties pēc dramaturga radīta teksta”</p> <p>SR: nosaka autora lietoto izteiksmes līdzekļu atbilstību teksta žanram. Atpazīst oriģinālus un radošus autora risinājumus (VM.6.2.1.5.).</p>	<p>Piedalās N. Teffi “Laimīgā” stāsta inscenējumā</p> <p>1. solis Klasei piedāvā jautājumus apspriešanai: “Kā jūs domājat, kāpēc stāsta nosaukums ir “Laimīgā”?”, “Kāpēc stāsta 1. daļā īpašības vārds izmantots īsā formā?”</p> <p>2. solis Skolotājs lasa stāstu, lai pēc tam analizētu saturu kopā ar skolēniem.</p> <p>3. solis Skolēni novēro stāstā divu daļu satura atšķirības. Novērtē atšķirības ar tabulas palīdzību: kā pasauli redz stāsta varone bērnībā un tagad. Ar kādu vārdšķiru palīdzību autors iztēlo dažādas pasaules ainas.</p> <p>Teātra mākslas stundā skolēni sagatavo stāsta epizožu inscenējumu, lai attēlotu cilvēka atšķirīgu pasaules uztveri bērnībā un pieaugušajā dzīvē.</p>

Metodiskais komentārs

<p>Izmanto īpašības vārda stilistiskās iespējas, veidojot dažāda žanra un stila tekstus</p>	<p>Īpašības vārdi ir vārdšķiras ar savām stilistiskām iespējām.</p> <p>Skolēniem ir nepieciešams parādīt, ka īpašības vārdi ir jāizmanto saistībā ar katra veida funkciju un īpatnībām.</p> <p>Visas praktiskās nodarbības, veidojot dažādus tekstus, palīdz skolēniem ieraudzīt, ka īpašības vārdi veido teksta stilu un tēlainību, kas raksturo runas kvalitāti.</p>
--	--

<p>6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā</p> <p>Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili</p>	<p>6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?</p>	<p>6.3. Kā apraksta pasauli?</p> <p>Īpašības vārds</p>	<p>6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem?</p> <p>Skaitļa vārds</p>	<p>6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?</p>
--	---	---	--	---

6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem?

Skaitļa vārds

Ieteicamais laiks temata apguvei: 7 mācību stundas (10 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: atšķirt skaitļa vārdu no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas un funkcijas, izpētīt to izmantošanas īpatnības runā un pareizi izmantot skaitļa vārdus, lai raksturotu un sistematizētu teksta informāciju, papildinātu tekstus ar faktiem un veidotu tiešu pasaules objektu aprakstu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Svarīgi atšķirt faktus no viedokļiem, lai raksturotu un sistematizētu no teksta iegūto informāciju un izmantotu to saziņā. (V.Li.1., V.Li.2.) Skaitļa vārdi palīdz papildināt tekstu ar faktiem un veidot tiešu pasaules objektu aprakstu. (V.Li.1., V.Li.2.) Ir iespēja papildināt dažādu žanru tekstu tiešu informāciju ar dažādiem pēc nozīmes skaitļa vārdiem (pamata skaitļa vārdiem, daļskaitļiem, kārtas skaitļa vārdiem, kopuma skaitļa vārdiem). (V.Li.2., V.Li.3.) Ir dažādi skaitliskuma nozīmes izpausmes veidi, un svarīgi atšķirt skaitļa vārdu no citām vārdšķirām pēc to nozīmes, formas un funkcijas. (V.Li.3.) Skaitļa vārdu pareizrakstības ievērošana teikumos, kā arī pareiza izruna demonstrē labu runas kultūru. (V.Li.3.) Zināšanas par skaitļa vārdu sastāvu (vienkārši, salikteni, skaitļa vārdu savienojumi) palīdz izvairīties no ortogrāfijas un runas kļūdām. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Piedalās lēmumu pieņemšanā un lieto runas paņēmienus, lai pievērstu uzmanību vai pārsteigtu draugu. (VM.6.1.1.9.) Uzklausa, novēro un raksturo citu cilvēku emocijas un rīcības motīvu un korekti izsaka savu nepiekrīšanu. (VM.6.1.1.5., VM.6.3.1.4.) <p>Teksts un tekstveidne</p> <ul style="list-style-type: none"> Atšķir faktus no viedokļiem, lai novērtētu informācijas īpatnības vai ticamību. (VM.6.1.1.3.) Papildina tekstu ar faktiem un formulē tiešus, vienkāršus secinājumus, lai pierādītu sprieduma galveno domu. (VM.6.2.1.1., VM.6.2.1.6., VM.6.2.1.8.) Atšķir svarīgo no mazāk svarīgā. Konspektīvi vai detalizēti atstāsta dzirdētu/lasītu tekstu. (VM.6.1.1.4.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Skaidro skaitļa vārdu nozīmi tekstos. (VM.6.3.1.1.) Lieto dažādas mācīšanās stratēģijas, kas palīdz pareizi izrunāt un pierakstīt skaitļa vārdus. (VM.6.3.1.2.) Pārvalda apgūtās valodas normas un pamato to lietojumu. (VM.6.2.1.7.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Mērķtiecīgi un pareizi izmanto skaitļa vārdus, ieskaitot to nozīmi, formu un funkciju, lai raksturotu un sistematizētu tekstu informāciju, rediģētu un papildinātu dažādu žanru un stilu veidotus tekstus ar faktiem. (VM.6.1.1.3., VM.6.1.1.4., VM.6.1.1.9., VM.6.2.1.1., VM.6.2.1.3., VM.6.2.1.7., VM.6.2.1.8.) Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot skaitļa vārdu kā vārdšķiru un to funkcionālās iespējas. (VM.6.2.1.6., VM.6.3.1.1., VM.6.3.1.1.2., VM.6.3.1.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu skaidri un saprotami izteikt savas domas. (Tikumi – atbildība, gudrība) Veido ieradumu rūpīgi noformēt lietīšķā stila dokumentus (arī digitālajā formā un e-vidē), ievērot sarakstē valodas kultūras normas. (Tikumi – atbildība, gudrība, laipnība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: skaitļa vārds, skaitļa vārdu grupas (pēc nozīmes: pamata skaitļa vārdi, daļskaitļi, kārtas skaitļa vārdi, kopuma skaitļa vārdi; pēc struktūras: vienkāršie skaitļa vārdu salikteni, skaitļa vārdu savienojumi).</p>	

Temata apguves norise

Vārdi, kas skaita	<ul style="list-style-type: none"> Mācās uztvert un novērtēt informāciju no saistītiem tekstiem, tabulām, grafikiem: <ul style="list-style-type: none"> raksturo skaitļa vārdus pēc nozīmes, formas un funkcijas; komentē, ar kādu mērķi teksta autors izmanto skaitļa vārdus; atšķir tekstā faktu no viedokļa un komentē, ar kādu vārdšķiru palīdzību noformē faktus teksta autors; izmanto skaitļa vārdus savā tekstā (piemēram, stilizētajā autobiogrāfijā), lai veidotu tiešu dzīves aprakstu. Atšķir kārtas skaitļa vārdus no citas (salīdzinātas) vārdšķiras pēc to nozīmes, formas un funkcijas. Saprot, kā skaitliskuma nozīme izpaužas dažādos veidos, piemēram, leksiski: dažādas vārdšķiras, kas atvasinātas no skaitļa vārdiem (<i>утроить, тройной, тройка, третий, трижды</i>). Apmainās ar interesantu informāciju no enciklopēdijām ar mērķi pārsteigt draugu (piemēram, skaitļa 40 vēsture). Atstāsta lasītu un dzirdētu tekstu par skaitļa vārdu vēsturi.
Skaitļa vārdi faktu nosaukšanai	<ul style="list-style-type: none"> Atšķir skaitļa vārdus pēc nozīmes (pamata skaitļa vārdi, daļskaitļi, kārtas skaitļa vārdi, kopuma skaitļa vārdi). Analizē pamata skaitļa vārdu sastāvu (vienkārši, salikteni, skaitļa vārdu savienojumi), lai ievērotu skaitļa vārdu pareizrakstību. Lieto apgūtas ortogrammas: “b skaitļa vārdos”, “Dubulti līdzskaņi skaitļa vārdos”, “Patskanis u skaitļa vārdu galotnēs”. Papildina tekstu ar faktiem, izmantojot papildu informāciju no dažādiem avotiem. Atšķir faktus no viedokļiem. Izsaka un pamato savu viedokli ar faktiem, saglabājot labvēlīgu attieksmi pret citiem grupas dalībniekiem.
Skaitļa vārdu lietojums, lai sniegtu precīzu informāciju	<ul style="list-style-type: none"> Analizē daļskaitļu sastāvu, lai ievērotu skaitļa vārdu pareizrakstību. Pārvalda apgūtās valodas normas un pamato to lietojumu: daļskaitļu deklinēšana; daļskaitļu <i>полтора, полтора</i> pareizrakstība un lietvārda pareizrakstība ar <i>пол-</i> un <i>полу-</i>. Izmanto dažādu veidu skaitļa vārdus tekstos un saziņā, saskaņojot skaitļa vārdus ar lietvārdiem. Pareizi izrunā skaitļa vārdus un korekti novēro un analizē runas kļūdas savā un cita runā. Sava teksta vizualizācijai mācās izmantot grafiskos elementus (tabulas, shēmas, attēlus).
Kā skaitļa vārdu pareiza izmantošana demonstrē runas kultūru?	<ul style="list-style-type: none"> Veido dažādus teikumus ar kopuma skaitļa vārdiem, izmantojot vārdšķiras iespējas. Pareizi pieraksta un izrunā kopuma skaitļa vārdus. Komentē, ar kādiem lietvārdiem drīkst izmantot kopuma skaitļa vārdus. Ievēro, kādi kopuma skaitļa vārdi jāizmanto ar vīriešu dzimtes lietvārdiem un kādi – ar sieviešu dzimtes lietvārdiem. Apspiež ievērotos rezultātus ar klasesbiedriem.
Skaitļa vārda informatīvās iespējas	<ul style="list-style-type: none"> Saskata dzimtās valodas saistību ar tautas vēsturi skaitļa vārdu vēstures materiālā (piemēram, ciparu un burtu nozīme slāvu alfabētā). Raksturo skaitļa vārda simbolisku nozīmi dažādu tautu kultūrās (piemēram, skaitļu 3, 7, 12 simboliskā nozīme mitoloģijā un kultūrā). Izmanto skaitļa vārdus tiešas informācijas aprakstam (piemēram, ielūguma vai lietišķas vēstules dati). Apmainās ar informāciju e-vidē (e-pasts, SMS, mācību vietnes u. c.); Uztur dialogu, ievērojot saziņas ētiskos principus; Mācās veidot sporta reportāžu vai ekskursiju pa dzimto vietu, ievēro žanra īpatnības, izmanto dažādus pēc nozīmes skaitļa vārdus.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Datorika 6.5. temats “Kā izstrādāt spēli ar vizuālās programmēšanas palīdzību?”</p> <p>SR: apkopo informāciju no tematiski saistītiem avotiem atbilstoši mērķim. Atšķir nepieciešamo un lieko, svarīgo un mazsvarīgo dažādos avotos. Uztver informāciju, kas uzsvērta grafiski (šrifts, krāsa, burtu lielums, izvietojums lappusē), uzkrāj un sakārto to noteiktā secībā vai veidā. (VM.6.1.1.4.).</p>	<p>Praktiskā nodarbība “Interaktīvās spēles “Vai tu zini, ka...”, “Pats mazākais/lielākais...” izstrādāšana”</p> <p>Skolēniem piedāvā uzdevumu sagatavot faktus ar skaitļa vārdiem par tematu “Pats mazākais/lielākais...”.</p> <p>Darba grupās skolēni novērtē faktu kvalitāti un atlasa visinteresantākos faktus.</p> <p>Grupās pārdomā spēles veidu, kurā var izmantot atlasītu informāciju.</p> <p>Datorikas stundā skolēni izstrādā spēli, izmantojot savāktos faktus. Darbu novērtē gan valodas skolotājs, gan datorikas skolotājs, izmantojot snieguma līmeņa aprakstu.</p>
--	---

Metodiskais komentārs

<p>Papildina tekstu ar faktiem un atšķir faktus no viedokļa</p>	<p>Skaitļa vārdi palīdz atrast un atšķirt tiešu informāciju, lai izmantotu dažādu žanru tekstu veidošanai. Tāpēc temata ietvaros skolēni strādā ar dažādiem informācijas avotiem un tekstiem: enciklopēdijas rakstiem un zinātniskā stila videoformāta informāciju, skaitļa vārdu vēstures materiālu un daiļliteratūras tekstiem ar skaitļa vārdu simboliskās nozīmes piemēriem.</p> <p>Pirmkārt, skolēni mācās strādāt ar tiešu informāciju, ievērojot tiešas informācijas izmantošanas noteikumus. Otrkārt, izmantojot skaitļa vārdus uzstājoties (piemēram, piedāvājot faktus radio, TV formāta raidījumos), katram grupas dalībniekam jādemonstrē skaitļa vārdu pareiza izmantošana, ko skolēns var izdarīt, ja saprot apgūtās vārdšķiras valodas normas un pamato to lietojumu, piemēram, daļskaitļu deklinēšana.</p> <p>Turpmākajā darbā (citos tematos, citās klasēs, citos mācību priekšmetos) skolēns izmanto skaitļa vārdus kā tiešas informācijas ieradumu, piemēram, pārsprieduma veida tekstā, kas demonstrē argumentu kvalitāti.</p>
--	--

<p>6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā</p> <p>Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili</p>	<p>6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?</p>	<p>6.3. Kā apraksta pasauli?</p> <p>Īpašības vārds</p>	<p>6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem?</p> <p>Skaitļa vārds</p>	<p>6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?</p>
--	---	---	--	---

6.5. Kāpēc darbības vārdus uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?

Ieteicamais laiks temata apguvei: 18 mācību stundas (25 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: atšķirt darbības vārdu no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas un funkcijas, izpētīt to stilistisko funkciju, morfēmisko sastāvu un vārddarināšanas paņēmienus; izmantot tos, lai attēlotu darbības daudzveidību. Ņemt vērā, ka dzimtās valodas jomā apgūtās zināšanas un prasmes var izmantot, mācoties citas valodas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Darbības vārdi ir nepieciešami, lai attēlotu darbības daudzveidību. (V.Li.1., V.Li.2.) • Laiks (darbības vārda gramatiskā kategorija) ir svarīgs jēdziens tautas kultūrā un vēsturē. (V.Li.1.) • Tekstā ir dažādi laika nozīmes atspoguļošanas veidi, un svarīgi salīdzināt pēc gramatiskām pazīmēm darbības vārdus ar citām vārdšķirām. (V.Li.3.) • Darbības vārdu pareizrakstību un pareizrunas normu ievērošana demonstrē runas kultūru. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izmanto valodas līdzekļus (darbības vārdu formas) atbilstoši saziņas situācijas noteikumiem. (VM.6.1.1.5., VM.6.2.1.3.) • Radoši strādā grupā, novēro un apspriež daudzveidīgu informāciju. (VM.6.1.1.11.) <p>Teksts un tekstveidne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizē darbības vārdu nozīmi tekstos. (VM.6.2.1.1.) • Salīdzina un apkopo informāciju (piemēram, valodas parādības) no dažādiem avotiem, nosaka to līdzību un atšķirības, lai ievērotu un komentētu darbības vārda izteiksmju funkciju daiļliteratūras un citos tekstos. (VM.6.1.1.2., VM.6.2.1.5.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novērtē un analizē darbības vārda atvasinājumus. (VM.6.3.1.6.) • Piedalās mācību procesa plānošanā un salīdzina informāciju vai apgūstamo valodu gramatiskās/sintaktiskās konstrukcijas. (VM.6.3.1.4., VM.6.1.1.4.) • Ievēro ortoēpijas, ortogrāfijas un interpunkcijas normas, kas ir saistītas ar darbības vārdu izmantošanu tekstā un runā. (VM.6.1.1.7., VM.6.2.1.6., VM.6.3.1.1.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Mērķtiecīgi un pareizi izmanto darbības vārdus, ieskaitot to nozīmi, stilistisko funkciju, izteiksmes iespējas, lai attēlotu darbību atbilstoši saziņas situācijai vai noteiktā stila un žanra teksta veidošanas noteikumiem. (VM.6.1.1.11., VM.6.2.1.1., VM.6.2.1.2., VM.6.2.1.3., VM.6.2.1.6., VM.6.2.1.9., VM.6.3.1.1.) • Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot darbības vārdu kā vārdšķiru un to funkcionālās iespējas. (VM.6.1.1.5., VM.6.2.1.5., VM.6.2.1.7., VM.6.3.1.2., VM.6.3.1.4., VM.6.3.1.6., VM.6.3.1.7.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus un elektroniskos pārbaudes rīkus sava teksta kvalitātes uzlabošanai. (Tikumi – atbildība, gudrība, centība; vērtība – darba tikums)
<p>Jēdzieni: darbības vārds, tiešais un atgriezeniskais darbības vārds, darbības vārda laiks (pagātne, tagadne, nākotne), darbības vārda izteiksme (īstenības, vēlējuma, pavēles), skaitlis, persona, dzimte, darbības vārda konjugācija.</p>	

Temata apguves norise

<p>Vārdi rīcībai</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē darbības vārdu funkciju dažādos tekstos: <ul style="list-style-type: none"> • izvēlas sev nepieciešamo tekstu no dažādiem avotiem (literāri teksti, e-vidē, audio/video teksti, drukas mediju teksti); • izdala tekstā informāciju ar darbības vārdiem un piedāvā klasesbiedriem tikai dažus darbības vārdus no teksta; • pēc piedāvātiem darbības vārdiem klausītājiem “jāatjauno” teksta saturs. • levēro teikumā un tekstā darbības vārdus dažādās formās, kas ir saistītas ar gramatisko nozīmi: skaitlis, persona, dzimte, laiks. • levēro ortogrāfijas normas; interpunkcijas noteikumus: “Domuzīme starp teikuma priekšmetu un izteicēju” ([Сущ. – сущ.]; [Инф. – инф.]; [Сущ. – инф.]; [Инф. – сущ.]). • Izmanto dzimtās valodas jomā apgūtās zināšanas un prasmes, mācoties citas valodas (piemēram, interpunkcijas noteikumi, kas ir saistīti ar domuzīmes izmantošanu).
<p>Kā mainās darbības vārdi dažādās valodās?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē teikumos vai tekstā darbības vārdus ar dažādām galotnēm. • Iepazīstas ar darbības vārdu konjugācijām, lieto tabulas, atgādnēs. • Saprot, ka zināšanas par darbības vārda konjugācijām ir nepieciešamas, lai ievērotu darbības vārdu pareizrakstību. • levēro ortogrāfijas normas: “Burti e un u darbības vārdu galotnēs”. • Izmanto dzimto valodu citu valodu apgūvē.
<p>Kā darbības vārdi ietekmē runas nolūku dažādās saziņas situācijās un palīdz uzzināt valodas vēsturi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina nepabeigtā un pabeigtā veida darbības vārdus teikumos vai tekstos. • Sistematizē informāciju par darbības vārdu veidiem un to veidošanas paņēmieniem. • Izmanto dažādu veidu darbības vārdu daudzveidīgās saziņas situācijās. Piemēram, stāsta par pabeigtu vai nepabeigtu darbību. • Analizē saziņas dalībnieka uzvedību un runas mērķi, kad viņš izmanto darbības vārdus nepabeigtajā veidā (piemēram: <i>Я книгу читал./Я книгу прочитал.</i>). • levēro ortogrāfijas normas. • Atšķir tekstos un pareizi izmanto tiešos un atgriezeniskos darbības vārdus.
<p>Kā darbības vārdi palīdz pastāstīt par pagātņi, tagadni un nākotni?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izmanto darbības vārdus dažādos laikos. • Salīdzina dažādu veidu laika nozīmju veidošanu. • Skaidro un ievēro ortoērijas normas (piemēram, <i>брал – брала, победить – одержу победу, махать – машу, машет</i>). • Grupās atrod un skaidro sakāmvārdus un frazeoloģismus ar vārdu <i>время</i>. Saprot, ka tas ir svarīgs jēdziens tautas kultūrā un vēsturē. • Skaidro sakāmvārdu un frazeoloģismu nozīmi klasesbiedriem.
<p>Kā darbības vārdi palīdz sapņot, novēlēt un pavēlēt?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina teikumus vai tekstus ar darbības vārdiem dažādās izteiksmēs. • Atšķir īstenības, vēlējuma, pavēles darbības vārda izteiksmes. • Uztver un lieto informāciju par darbības vārda vēlējuma, pavēles izteiksmi. • levēro ortogrāfijas normas: “Darbības vārdu ar partikulu <i>бы</i> (<i>б</i>) pareizrakstība. • Izmanto teksta prasībām piemērotus valodas līdzekļus. Piemēram: instrukcijai vai novēlējumam – darbības vārdus pavēles izteiksmē; fantāzijai “Ja es būtu burvis...” – darbības vārdus vēlējuma izteiksmē. • levēro runas kultūru, izmantojot darbības vārdus pavēles izteiksmē.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību valoda 6.5. temats “Kā attēlo darbības daudzveidību?”</p>	
<p>Mūzika 6.4. temats “Populārā mūzika Ziemassvētkos. Kura ir populārākā Ziemassvētku mūzika šogad? Kā to varam izmantot savos Ziemassvētku pasākumos un koncertos, lai attīstītu savas muzikālās dotības un uzstāšanās pieredzi?”</p> <p>SR: lieto apgūtās saziņas prasmes sadarbībā ar klasesbiedriem. Kopīgi nosaka sadarbības veidu, izvirza mērķus, sadala pienākumus. Apmainās ar informāciju, pieņem kopīgu lēmumu. Novērtē savu un citu dalību grupas darba rezultāta sasniegšanā. (VM.6.1.1.15.).</p>	<p>Sagatavo Ziemassvētku reklāmu grupā un noformē ar muzikālo pavadījumu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. solis Mazākumtautību valodas stundā skolēni gatavo grupās radošo darbu – Ziemassvētku reklāmas projektu (sk. stundu piemēru materiālos “Kā attēlo darbības daudzveidību? Veidojam reklāmu”). 2. solis Mūzikas stundā katra radošā grupa izvēlas savas reklāmas noformēšanai kādu populāru Ziemassvētku mūziku. Mūzikas skolotājs konsultē grupas dalībniekus, lai novērtētu mūzikas izvēli. 3. solis Grupās dalībnieki noformē līdz galam reklāmas projektu un prezentē to klasē. Mūzikas skolotājs atsevišķi novērtē ar punktiem reklāmas muzikālo noformējumu.

Metodiskais komentārs

<p>Izmanto darbības vārdus, lai attēlotu darbības daudzveidību noteiktā saziņas situācijā vai tekstā.</p>	<p>Apgūstot darbības vārda morfoloģiskās pazīmes un stilistisko funkciju, izmanto funkcionālu pieeju valodas sistēmai. Tādējādi katru darbības vārda gramatisko nozīmi skolēns novēro un analizē kontekstā un patstāvīgi veido dažādu žanru tekstus, kad to veidošanai ir nepieciešami darbības vārdi noteiktās gramatiskajās nozīmēs.</p> <p>Darbības vārdu izvēle ietekmē arī saziņas situācijas, tāpēc dalībniekiem ir ļoti svarīgi izvēlēties sev piemērotus valodas līdzekļus, kuri akcentē situācijas dalībnieka uzvedību un runas mērķi. Piemēram, darbības vārdi nepabeigtajā un pabeigtajā veidā demonstrē dažādu darbību stāvokļus (<i>Я книгу читал./Я книгу прочитал.</i>).</p> <p>Visas prasmes, kas ir saistītas ar darbības vārdu, būs nepieciešamas 7. klasē apgūstot tematu “Darbības vārda īpašās formas – dīvdabji”.</p>
--	---

7. klase

<p>7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu? Apstākļa vārdi</p>	<p>7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus? Vietniekvārdi</p>	<p>7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu? Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji</p>	<p>7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi? Palīgvārdi, izsaukmes vārdi</p>
--	---	---	---

7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu? Apstākļa vārdi

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stunda (30 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās atšķirt apstākļa vārdus no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas, lai izmantotu apstākļa vārdu izteiksmes iespējas, veidojot dažādu žanru tekstus, secīgu runu argumentācijai, kā arī uzstājoties, apgūst apstākļa vārdu pareizrakstību.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Apstākļa vārdi palīdz veidot strukturētu tekstu, kurā ir svarīgi parādīt domu, notikumu, argumentu un pazīmju secību. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) • Apstākļa vārdus izmanto runā, lai aprakstītu darbības apstākļus. (V.Li.3.) • Vārda sastāva analīze palīdz saprast atšķirību starp apstākļa vārdiem un citām vārdšķirām. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mācās veidot un noformēt ar IT līdzekļu palīdzību savu uzstāšanos. (VM.9.1.1.4., VM.9.2.1.3.) • Saziņā ievēro klausītāja noteikumus un vērtē dzirdēto ziņojumu. (VM.9.1.1.9., VM.9.2.1.7.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstu veidošanā izmanto apstākļa vārdu izteiksmes iespējas. (VM.9.2.1.6., VM.9.3.1.3.) • Pilnveido prasmī iekļaut savā tekstā laika apstākļa vārdus, norādot notikumu secību, ievērot apstākļa vārdu pareizrakstību. (VM.9.1.1.6., VM.9.2.1.2.) • Mācās veidot dažādu žanru tekstus: ceļojuma piezīmes, intervija, izmantojot apstākļa vārdus. (VM. 9.1.1.3., VM.9.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raksturo apstākļa vārdus pēc to nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas. (VM.9.3.1.1.) • Redīgē teikumus ar apstākļa vārdiem, kuriem nepareizi izveidotas salīdzināmās pakāpes. (VM.9.2.1.7.) • Nosaka apstākļa vārda morfēmisko sastāvu un veidošanas paņēmienus, lai veidotu priekšstatu par galvenajiem apstākļa vārdu darināšanas paņēmieniem. (VM.9.3.1.6.) • Paplašina priekšstatu par ievadītājevārdiem (iespraudumiem): veido teikumus ar iespraudumiem, kas runātājam palīdz veidot domu secību (pirmkārt, otrkārt); pareizi noformē šos teikumus rakstos. (VM.9.1.1.7., VM.9.3.1.4.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Izmanto apstākļa vārdus, ieskaitot to nozīmi, stilistisko funkciju, izteiksmes iespējas, lai veidotu dažādu žanru tekstus, secīgu runu argumentācijai un uzstājoties. (VM.9.3.1.3., VM.9.3.1.4., VM.9.2.1.3., VM.9.2.1.6., VM.9.2.1.7., VM.9.1.1.3., VM.9.1.1.6., VM.9.1.1.7.) • Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot apstākļa vārdu kā vārdšķiru un to funkcionālās iespējas. (VM.9.3.1.1., VM.9.3.1.6.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – darba tikums) • Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums) • Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uzklaut un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku. (Tikumi – gudrība, tolerance, savaldība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: apstākļa vārds, apstākļa vārdu dalījums pēc nozīmes, apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes, apstākļa vārdu darināšanas paņēmieni, ievadītājevārdi (iespraudumi); ceļojuma piezīmes.</p>	

Temata apguves norise

<p>Kā aprakstīt un salīdzināt darbības apstākļus?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina apstākļa vārdus ar citām vārdšķirām: <ul style="list-style-type: none"> • atšķir vārdšķiras pēc jautājuma vai citām pazīmēm (piemēram, pēc sintaktiskās funkcijas); • ievērojot pareizrakstības vai uzrunas normas, izmanto apstākļa vārdus sava vai cita viedokļa formulēšanai. • Nosaka apstākļa vārdu sintaktisko lomu teikumā, lai atšķirtu tos no citām vārdšķirām. • Atrod apstākļa vārdus tekstos, strādājot ar resursiem (tekstiem) e-vidē: <ul style="list-style-type: none"> • veido pieprasījumu informācijas meklēšanai pēc termina, personas vārda, nosaukuma (piemēram, autora vārds, grāmatas nosaukums); • lasa literāro tekstu un meklē apstākļa vārdus, izmantojot to pazīmes: vārdšķiras jautājumu, īpatnības (nelokāmās vārdšķiras piedēkļi) un funkciju (lielākoties apraksta darbības apstākļus, teikumā ir saistīts ar darbības vārdu); • apraksta klasesbiedriem teksta varoņu darbības, izmantojot atrastos apstākļa vārdus; skaidro to lomu mākslinieciskos tekstos. • Izmanto skolotāja piedāvātās elektroniskās vārdnīcas, lai noskaidrotu sarežģītu, nepazīstamu apstākļa vārdu nozīmi, to pareizrakstību, izrunāšanu. • Saprot apstākļa vārdu salīdzināmās pakāpes funkciju teikumā. • Veido pēc parauga salīdzināmo pakāpju dažādas formas, lai pareizi tās izmantotu mutvārdos un rakstos. • Labo teikumus ar apstākļa vārdiem, kuriem nepareizi izveidotas salīdzināmās pakāpes (piemēram, <i>более интереснее, очень замечательно</i>), pamatojot savu izvēli.
<p>Par ko stāsta apstākļa vārda sastāvs?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir apstākļa vārdu no citas vārdšķiras pēc tā nozīmes, formas un funkcijas: <ul style="list-style-type: none"> • ar tabulas palīdzību atlasa apstākļa vārdus un citas vārdšķiras; • salīdzina dažādu vārdšķiru homonīmu nozīmes, formu un funkcijas; • vērtē apstākļa vārdu veidošanas paņēmienus. • Atšķir īpašības vārdu un apstākļa vārdu, lietvārdu un apstākļa vārdu, skaitļa vārdu un apstākļa vārdu, vietniekvārdu un apstākļa vārdu homonīmus, lai lietderīgi izmantotu dažādas vārdšķiras mutvārdu runā un rakstos. • Mērķtiecīgi izmanto dažādus apstākļa vārdus tekstā un saziņā. Piemēram, apstākļa vārdus, kas veidoti no skaitļa vārdiem, izmanto domu secības izteikšanai (pirmkārt, otrkārt...).
<p>Apstākļa vārda izteiksmes iespējas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plāno, kā tiks veidots teksts. Veido paplašinātu plānu. Piemēram, veidojot ceļojuma piezīmes: <ul style="list-style-type: none"> • izmanto skolotāja piedāvāto noteiktā žanra teksta piemēru; • analizē teksta struktūru un veido teksta shēmu pēc parauga; • izmanto iegūtās informācijas par citu ceļojumu fiksēšanas paņēmienus (tabulas veidā), novērojot piedāvātajā tekstā apstākļa vārdu izteiksmes iespējas un lietderīgumu; • ar skolotāja palīdzību atrod materiālus savu ceļojuma piezīmju veikšanai; • veido rakstu “Ceļojuma pārsteigumi/5 iemesli, lai apmeklētu...”, izmantojot apstākļa vārdu izteiksmes iespējas; • prezentē savu rakstu pāros vai grupā; • veido grupās prezentāciju “5 iemesli, lai apmeklētu Latviju”.

Apstākļa vārdi argumentācijai un domu secībai

Veido secīgu runu, lai formulētu argumentu un sniegtu ziņojumu:

- mācās veikt anketēšanu starp klasesbiedriem ar mērķi noskaidrot citu viedokli par tēmu/problēmu;
- ar skolotāja palīdzību veido uzstāšanās plānu; atlasa un noformē nepieciešamo materiālu, pārdomā teksta izkārtojumu;
- uzstāšanās sākumā izmanto sākuma mīklu, solījumu, interesanto faktu.
- izmanto IT līdzekļus, lai publiski uzstātos, izmantojot datoru.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne**Teātra māksla** 7. klase "Improvizācija".

Kā rada skatuvisku ainu, improvizējot auditorijas priekšā?"

SR: izmanto piemērotus verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus kontakta izveidei, uzmanības piesaistei un noturēšanai, neskaidrību novēršanai. (VM.9.1.1.6.)

Gatavojoties uzstāties ar grupā izveidoto prezentāciju "5 iemesli, lai apmeklētu Latviju", skolēni:

- veido rakstu "Ceļojuma pārsteigumi/5 iemesli, lai apmeklētu...", izmantojot apstākļa vārdu izteiksmes iespējas;
- veido priekšnesumu par izvēlētās problēmas vēsturi un risinājumiem;
- gatavo uzstāšanos savas klases auditorijā.

Teātra mākslas skolotājs piedāvā skolēniem un valodas skolotājam meistardarbnīcu "Mana skatuviskā aina uzstāšanās laikā", lai pilnveidotu priekšstatu par to, kā ievērot verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus kontakta izveidei, uzmanīgas klausīšanās signālus un piedāvātu skatuviskās ainas veidošanas paņēmienus.

Metodiskais komentārs

Veidojot dažādu žanru tekstus, strukturēto runu auditorijai, izmanto apstākļa vārdus, lai demonstrētu domu secību; aprakstītu darbības apstākļus.

Apstākļa vārdi palīdz veidot strukturētu tekstu, kurā ir svarīgi parādīt domu, notikumu, argumentu un pazīmju secību. Skolēni mācās izmantot apstākļa vārdus, lai izteiktu savu viedokli vai argumentu.

Temata ietvaros skolēni analizē dažādu grupu apstākļa vārdu lietojuma iespējas, lai izmantotu tos savā runā un tekstos.

Ļoti svarīga ir temata apguves stratēģija, lai visus apstākļa vārdus (gan secīgai runai, gan izteiksmīgam tekstam) skolēns izmanto praktiskajās nodarbībās.

<p>7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu? Apstākļa vārdi</p>	<p>7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus? Vietniekvārdi</p>	<p>7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu? Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji</p>	<p>7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi? Palīgvārdi, izsaukmes vārdi</p>
--	---	---	---

7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus?

Vietniekvārdi

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stunda (30 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: atšķirt vietniekvārdu no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas teikumā, izpētīt to izmantošanas tradīcijas dažādās valodās, lai izmantotu vietniekvārdu stilistiskās iespējas dažādu žanru tekstu veidošanai un saziņai.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Zināšanas par vietniekvārdu izmantošanas kultūras tradīcijām palīdz mums daudz kultūru saziņā. (V.Li.1.) • Noteikta žanra tekstā, katram vēstules veidam (personiskā, lietišķā), adresātam un saziņas situācijai ir piemēroti vietniekvārdi un citi valodas līdzekļi. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) • Vietniekvārdam ir noteiktas funkcijas, kuras ir jāievēro rediģējot tekstu un ievērojot noteiktas runas kultūras prasības. (V.Li.2., V.Li.3.) • Vietniekvārdus var iedalīt pēc nozīmes un lietojuma (personu, atgriezeniskie, piederības, norādāmie). (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saskata atšķirības un līdzības dažādu tautu saziņas tradīcijās, kas ir saistītas ar vietniekvārdu izmantošanu. (VM.9.1.1.2.) • Izmanto izpētītās vietniekvārdu izmantošanas tradīcijas saziņā, t. sk. daudz kultūru saziņā, lai izpaustu cieņu pret sarunas partneri. (VM.9.1.1.10.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido dažādus apraksta veida tekstus, izmantojot vietniekvārdus un pievēršot uzmanību to nozīmēm, formai un funkcijām. (VM.9.2.1.2., VM.9.2.1.6.) • Mērķtiecīgi izmanto vietniekvārdus teksta stila rediģēšanai, izteikumu un tekstu veidošanai; izvēlas un izmanto atbilstošas digitālās tehnoloģijas komunikācijai un sadarbībai. (VM.9.1.1.5., VM.9.1.1.7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raksturo, kādu vārdšķiru vārdus tekstā var aizvietot ar vietniekvārdiem. (VM.9.2.1.3., VM.9.3.1.2.) • Atšķir vietniekvārdus no citām vārdšķirām pēc to nozīmes, formas un funkcijas. (VM.9.3.1.6.) • Atpazīst un formulē problēmu, kas saistīta ar saziņas kultūru: atšķir jūs – vairāku personu skaita izteikšanai no Jūs – vienas personas uzrunāšanai pieklājīgas etiķetes formā. (VM.9.1.1.1., VM.9.1.1.10.) • Analizē sarežģītu teikumu struktūru (ievadītārvārdi), veido tos pēc interpunkcijas normām. (VM.9.3.1.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Sistemātizē informāciju par vietniekvārdu nozīmi, morfoloģiskām pazīmēm, sintaksiskām lomām, kā arī par vietniekvārdu izmantošanas tradīcijām dažādu žanru vai dažādu valodu tekstos, izmanto saziņā, ievērojot noteikta žanra vai saziņas situācijas īpatnības un runas etiķetes normas. (VM.9.1.1.2., VM.9.1.1.5., VM.9.1.1.7., VM.9.1.1.10., VM.9.2.1.2., VM.9.2.1.3., VM.9.2.1.5., VM.9.2.1.6., VM.9.3.1.5.) • Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot vietniekvārdu kā vārdšķiru un to funkcionālās iespējas. (VM.9.3.1.2., VM.9.3.1.6.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu. (Tikumi – centība, gudrība; vērtības – darba tikums) • Veido ieradumu respektēt citu kultūru cilvēku saziņas tradīcijas un runas uzvedību starpkultūru dialogā. (Tikumi – laipnība, tolerance, solidaritāte; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) • Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums)
<p>Jēdzieni: vietniekvārdu iedalījums (personu, atgriezeniskie, piederības, norādāmie); vēstules veids (personiskā, lietišķā).</p>	

Temata apguves norise

Vārdu vietnieki	<ul style="list-style-type: none"> • Strādā ar tekstiem no dažādiem avotiem: avīzes, daiļliteratūras teksti, skolas mājaslapas ieraksti un citi: <ul style="list-style-type: none"> • atrod vietniekvārdus tematiski saistītos dažādu žanru tekstos (piemēram, dabas parādības vai varoņu apraksts daiļliteratūras tekstos un avīzes rakstā, intervijā); • komentē, ar kādu mērķi izmanto vietniekvārdus teksta autors; • iepazīstas ar tekstu, kurā nav vietniekvārdu un komentē vietniekvārdu nepieciešamību. • Izmanto vietniekvārdus teksta veidošanai vai rediģēšanai, lai izvairītos no atkārtojumiem. • Sacer mīklu (piemēram, mīklu par gleznu/telpas objektu), izmantojot vietniekvārdus un piedāvā tekstu grupā, izmanto saziņā, spēlē. • Veic kļūdu labojumu tekstos, kad nepareiza vietniekvārdu lietošana noved pie domas neprecizitātes.
Personu vietniekvārdi un saziņas tradīcijas	<ul style="list-style-type: none"> • Veido tekstus vēstules žanrā. • Ievēro un apgūst dažāda veida un formāta vēstuļu veidošanas īpatnības: personiskā un lietīšķā vēstule, apsveikuma teksts, ielūgums, kā arī īsziņas teksts, e-pasta vēstules teksts: <ul style="list-style-type: none"> • sistematizē iegūtos novērojumus un formulē argumentētu atbildi par katras vēstules piederību vēstules veidam (personiskā un lietīšķā); • apspriež izveidotus tekstus pāros, grupās; rediģē komunikatīvās nepilnības: neatbilstību tēmai, adresātam, mērķim, stilam, žanram.
Vietniekvārdu daudzveidība: no piederības līdz nolīgumam	<ul style="list-style-type: none"> • Nosaka un komentē vietniekvārdu piederību iedalījumam pēc nozīmes (personu, atgriezeniskie, piederības, norādāmie). • Atšķir vietniekvārdus no citas (salīdzinātas) vārdšķiras vai vietniekvārdu grupas pēc to nozīmes, formas un funkcijas (piemēram, <i>никто и никто; по моему решению и по-моему</i>). • Nosaka vietniekvārdu sintaksisko lomu, lai noteiktu to nozīmi teikumā un atšķirtu no citām vārdšķirām. • Izmanto tekstā un saziņā dažādu grupu vietniekvārdus.
Vietniekvārdi daudzkultūru saziņai	<ul style="list-style-type: none"> • Saskata atšķirības dažādu tautu saziņas tradīcijās, kas ir saistītas ar vietniekvārdu izmantošanu. Piemēram, veidojot vēstules dažādās valodās: <ul style="list-style-type: none"> • veido īsziņas tekstu un e-pasta vēstules tekstu dažādiem adresātiem: draugam un skolotājam; • salīdzina personiskās un lietīšķās vēstules stila īpatnības un novēro vietniekvārdu “Jūs” un “tu” izmantošanas noteikumus; • veido vēstuļu (personisko un lietīšķo) krājumu dažādās valodās un analizē piedāvātos materiālus, lai iegūtu priekšstatu par vietniekvārdu izmantošanas tradīcijām dažādās valodās; • komentē vietniekvārdu izmantošanas īpatnības krievu valodā, salīdzinot ar citām valodām (piemēram, “tu” un “Jūs” krievu, latviešu un angļu valodā) un interpunkciju; • analizē informāciju par vietniekvārdu izmantošanas tradīcijām citās valodās; orientējas skolotāja piedāvātajos tematiskajos mācību resursos, t. sk. elektroniskajos; atrod, atlasa un saglabā nepieciešamo informāciju; • novērtē sava darba rezultātus.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Mazākumtautību valoda 7. klase 2. temats “Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus?”</p> <p>Svešvaloda I 7.1. temats “Citi cilvēki un es. Kā runājam par draugiem un slaveniem cilvēkiem?”</p> <p>SR: daudzkultūru saziņā gūst savstarpēju sapratni, pamatojoties uz apzinātu labvēlīgu attieksmi pret citu kultūru un valodu dažādību. (VM.9.1.1.2.)</p>	<p>Stundu cikls “Vietniekvārdu izmantošanas tradīcijas dažādās valodās”.</p> <p>Veidojot vēstules dažādās valodās, skolēni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido īsziņas tekstu un e-pasta vēstules tekstu dažādiem adresātiem – draugam un skolotājam; • salīdzina personiskās un lietīšķās vēstules stila īpatnības un novēro vietniekvārdu “Jūs” un “tu” izmantošanas noteikumus. <p>Svešvalodas stundās kopā ar skolotāju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizē informāciju par vietniekvārdu izmantošanas tradīcijām citās valodās, orientējas skolotāja piedāvātajos tematiskajos mācību resursos, t. sk. elektroniskajos; • atrod, atlasa un saglabā nepieciešamo informāciju par vietniekvārdu izmantošanas tradīcijām vēstulēs dažādās valodās.
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Mērķtiecīgi izmanto vietniekvārdu funkciju teksta stila rediģēšanai, izteikumu un tekstu noformēšanai. (Mazākumtautība valoda 7. klase)</p>	<p>Vietniekvārdi ir vārdšķira ar noteiktām stilistiskām iespējām.</p> <p>Pirmkārt, skolēniem nepieciešams parādīt, kā vietniekvārdus var izmantot tekstu rediģēšanai, lai izvairītos no atkārtojumiem. Otrkārt, ir ļoti svarīgi demonstrēt piemērus (no skolēnu darbiem), kuros ir pārāk liels vietniekvārdu skaits, kas traucē teksta uztverei un izpratnei.</p>
--	---

<p>7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu?</p> <p>Apstākļa vārdi</p>	<p>7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus?</p> <p>Vietniekvārdi</p>	<p>7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu?</p> <p>Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji</p>	<p>7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi?</p> <p>Palīgvārdi, izsaukmes vārdi</p>
---	--	--	--

7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu? Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji

Ieteicamais laiks temata apguvei: 7 mācību stundas (10 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās atšķirt īpašas darbības vārda formas no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas, izpētīt to stilistisko funkciju, lai atšķirtu īpašas darbības vārda formas runā un tekstos, kā arī sintaktiskās konstrukcijas ar divdabjiem un divdabja teicieniem, un atvieglotu literatūras darbu saprašanu un pareizi uztvert informāciju. Skolēni vienkāršotā veidā apgūst tematus “Lokāmie divdabji” un “Nelokāmie divdabji”.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji, ir nepieciešami, lai veidotu iedarbīgu un saturiski bagātāku teikumu. (V.Li.1., V.Li.2.) Lokāmajam un nelokāmajam divdabim un divdabja teicieniem ir sava nozīme daiļliteratūras un citu stilu tekstos, un tie palīdz veidot noteikta stila un žanra tekstu. (V.Li.1., V.Li.2.) Dialogs ar autoru (ar teksta starpniecību) ir nepieciešams, lai noskaidrotu autora oriģinālo pozīciju, pamatotu argumentus un domas izklāsta secību, teksta uzbūvi autora oriģinālā tekstā. (V.Li.2.) Dialogs ar tekstu, kā arī darbības vārdu, to formu un divdabja teicienu izmantošana palīdz veidot dažādu stilu un žanru oriģinālus tekstus, kā arī efektīvu runu saziņā. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Atpazīst darbības vārda formas – lokāmos un nelokāmos divdabjus literatūras darbos. (VM.9.1.1.7., VM.9.3.1.4.) Attīsta spēju orientēties informācijā, veidojot tekstu vai runu saziņai: atšķir nepieciešamo un lieko dažādos avotos, izmantojot informācijas meklēšanas, iegūšanas, apkopošanas paņēmienus. (VM.9.1.1.3.) Uztver sarežģīto informāciju daiļliteratūras darbos. (VM.9.1.1.4., VM.9.2.1.5.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> Atpazīst divdabjus teikumus, izteiksmīgi izlasa un saprot teikumus ar divdabjiem. Analizē autora pozīciju un laikmeta vērtības, teksta saturu un struktūru, valodas izteiksmes līdzekļus, ar kuru palīdzību autors izsaka savu pozīciju tekstā. (VM.9.1.1.4., VM.9.1.1.8.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Pilnveido savas valodas prasmes, paplašinot savu redzesloku par vārdšķirām (lokāmais un nelokāmais divdabis) un sintaksiskām konstrukcijām ar tām. (VM.9.3.1.3.) Nosaka, kas ir kopējais un atšķirīgais lokāmajam divdabim ar darbības vārdiem un īpašības vārdiem, nelokāmajam divdabim un darbības vārdiem un apstākļa vārdiem. (VM.9.3.1.2.) Nosaka divdabja teicienu teikuma robežas, atšķir atsevišķus lokāmos/nelokāmos divdabjus, ievēro interpunkcijas normas, intonāciju. (VM.9.3.1.4.) Mācās izmantot dažādas struktūras teikumus, lai salīdzinātu, apvienotu, vispārinātu informāciju. (VM.9.2.1.3., VM.9.3.1.8.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Saprot un uztver daiļdarbus ar darbības vārdiem un to īpašām formām, kā arī daudzveidīgas sintaktiskās konstrukcijas ar divdabjiem un divdabja teicieniem. (VM.9.1.1.3., VM.9.1.1.4., VM.9.1.1.7., VM.9.1.1.8., VM.9.2.1.2., VM.9.2.1.3., VM.9.2.1.5., VM.9.3.1.3.) Pilnveido priekšstatu par vārdšķiru sistēmu krievu valodā, analizējot īpašas darbības vārda formas kā vārdšķiras un to funkcionālās iespējas. (VM.9.3.1.4., VM.9.3.1.8.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu paust tikai pārbaudītu, uzticamu un pašam saprotamu informāciju. (Tikumi – atbildība, godīgums) Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – darba tikums) Veido ieradumu paust tikai pārbaudītu, uzticamu un pašam saprotamu informāciju. (Tikumi – atbildība, godīgums)
<p>Jēdzieni: lokāmais un nelokāmais divdabis, divdabja teiciens, darāmās un ciešamās kārtas divdabis; autora stils.</p>	

Temata apguves norise

Īpašs – dubults – darbības tēlojums	<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi (grupā) sameklē materiālu mācību uzdevuma veikšanai (īpašas darbības vārda formas teikumos un tekstos): <ul style="list-style-type: none"> • izvēlas avotus, lai vērotu divdabju izmantošanas iespējas dažādu žanru un stilu tekstos; • atšķir divdabjus no citām vārdšķirām, ieskaitot to īpašo – dubulto, dabu: lokāmajam divdabim – darbības vārda un īpašības vārda pazīmes, nelokāmajam divdabim – darbības vārda un apstākļa vārda pazīmes; • strādājot ar divdabjiem, analizē vārdšķiras nozīmi, formu un funkciju. • Klasificē informāciju “Kā atšķirt darbības vārdus no lokāmajiem un nelokāmajiem divdabjiem” pēc uzdotajiem vai patstāvīgi noteiktajiem kritērijiem un apspriež pāros vai grupā, lai izvēlētos sev efektīvus paņēmienus. • Izmanto iegūto informāciju par divdabjiem, lai patstāvīgi lasītu neadoptētus daiļdarbus, saprotot to saturu un autora domu.
Kā veidot darbības vārda īpašās formas?	<ul style="list-style-type: none"> • Gūst priekšstatu par divdabju veidošanu: nosaka to morfēmisko sastāvu un vārddarināšanas paņēmienus un izmanto iegūtos novērtējumus, lai atšķirtu runā un tekstos gan divdabjus, gan divdabja teicienus. • Atšķir tekstā un runā darāmās un ciešamās kārtas lokāmos divdabjus.
Īpašs teiciens teikumā	<ul style="list-style-type: none"> • Izmanto apgūtās vārdšķiras (lokāmais un nelokāmais divdabis) mutvārdu runā, lai veidotu iedarbīgus un saturiski bagātus teikumus tekstā (piemēram: <i>Людям, которые не слушают советов, нельзя помочь. – Людям, не слушающим советов, нельзя помочь; Когда друг тренируется, он обычно слушает музыку. – Тренируясь, друг обычно слушает музыку.</i>). • Tekstos ievēro un analizē teikumus ar divdabja teicieniem. • Atšķir teikumus ar lokāmajiem un nelokāmajiem divdabjiem divdabja teicienos, izmantojot iegūto informāciju par vārdšķiru nozīmēm, pazīmēm un sastāvu. • Nosaka divdabja teicienu robežas, atšķir atsevišķus lokāmos/nelokāmos divdabjus. • Labo mutvārdu runā kļūdas, kas ir saistītas ar divdabja teicienu nepareizu izmantošanu (piemēram: <i>Заваривая чай, у него упала чашка.</i>).
Divdabja teicieni kā teksta stila radītāji	<ul style="list-style-type: none"> • Pilnveido prasmi “redzēt”, kā teksta saturs un struktūra, autora izmantotais stils un valodas līdzekļi palīdz autoram izteikt savu pozīciju: <ul style="list-style-type: none"> • novēro un analizē, kā autori izmanto divdabjus un divdabja teicienus savos darbos; • komentē, kā atšķirt lokāmo divdabi no nelokāmā divdabja; • atšķir atsevišķu divdabi no divdabja teiciena; • apspriež, ar kādu mērķi autori izmanto divdabjus un divdabja teicienus; • novērtē savas prasmes daiļdarbu lasīšanā, komentē iegūto rezultātu. • Vērtē savu progresu valodas apguvē, novērojot tekstos teikumus ar divdabjiem un divdabja teicieniem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Literatūra MT 7.5. temats “Draugi. Kā es izturos pret darba autoru?”/”Kāda ir mana attieksme pret darba autoru?”</p> <p>SR: analizē autora lietoto valodas līdzekļu atbilstību teksta žanram un stilam. Atpazīst oriģinālu, radošu, inovatīvu pieeju tekstveidē, pamato savu viedokli. (VM.9.2.1.5.); pamato savu viedokli ar konkrētiem piemēriem, raksturo saziņas dalībnieku un literāro varoņu attiecības un emocijas. (VM.9.1.1.8.)</p>	<p>Skolēni novēro un analizē, kā autori izmanto divdabjus un divdabja teicienus savos darbos, mācās precīzi uztvert informāciju, lasa neadoptētu tekstu piemērus, lai literatūras stundās izmantotu apgūtās zināšanas un prasmes.</p>
--	---

Methodiskais komentārs

<p>Skolēni mācās atšķirt īpašas darbības vārda formas no citām vārdšķirām pēc nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas, izpētīt to stilistisko funkciju, lai atšķirtu īpašas darbības vārda formas runā un tekstos, kā arī sintaktiskās konstrukcijas ar divdabjiem un divdabja teicieniem un atvieglotu literatūras darbu saprašanu un pareizi uztvertu informāciju.</p>	<p>Jēdzieni “lokāmais divdabis un nelokāmais divdabis kā darbības vārda īpašas formas”, kā arī “divdabja teicieni” ir jauns materiāls 7. klases skolēniem, tādēļ ir nepieciešams parādīt divdabju izmantošanas nozīmi.</p> <p>Zināšanas par īpašām darbības vārda formām atvieglo literatūras darbu saprašanu un palīdz pareizi uztvert informāciju. Ieteicams pārsvarā novērot divdabju lomu tekstos, lai sagatavotu skolēnus neadoptētas literatūras lasīšanai.</p>
--	---

<p>7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu?</p> <p>Apstākļa vārdi</p>	<p>7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus?</p> <p>Vietniekvārdi</p>	<p>7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu?</p> <p>Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji</p>	<p>7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi?</p> <p>Palīgvārdi, izsauksmes vārdi</p>
---	--	--	---

7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi? Palīgvārdi, izsauksmes vārdi

Ieteicamais laiks temata apguvei: 21 mācību stundas (30 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: atšķirt palīgvārdus no patstāvīgajiem vārdiem pēc nozīmes, formas, funkcijas un sintaksiskās lomas teikumā, ņemt vērā to specifiku un stilistiskās lomas teikumā, lai izmantotu piemērotus valodas līdzekļus, kā arī dažādu struktūru teikumus efektīvai secīgai runai un noteikta tipa, stila un žanra teksta veidošanai. Izmantot pieklājības izsauksmes vārdus un citus produktīvas saskarsmes paņēmienus efektīvai saziņai.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Izsauksmes vārdi pauž mūsu gribu, vēlmi, emocijas. (V.Li.1.) Pieklājības izsauksmes vārdi izmantojami kulturālā runā, un izsauksmes vārdiem no dažādām kultūrām ir gan kopīgas, gan atšķirīgas nozīmes lietojums. (V.Li.1.) Palīgvārdu un patstāvīgo vārdu mērķtiecīga izmantošana palīdz formulēt secīgu izteikumu un iesaistīt tos dažādu tipu, funkcionālo stilu un žanru tekstos. (V.Li.1., V.Li.2.) Teikumu veido patstāvīgie vārdi un palīgvārdi (prievārdi, partikulas, saikļi), un katram ir sava funkcija. (V.Li.3.) Ir palīgvārdi, kurus pēc skanēja var salīdzināt ar patstāvīgajiem vārdiem, bet tie jāatšķir pēc funkcijas un pareizrakstības. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Mērķtiecīgi formulē jautājumus un izmanto argumentus, lai izteiktu savu piekrišanu vienai no pozīcijām. (VM.9.1.1.5.) Attīsta spēju uzstāties publikas priekšā, lai formulētu teksta, mācību uzdevuma, saziņas vai citas situācijas problēmu. (VM.9.1.1.6.) Izmanto pieklājības izsauksmes vārdus un citus produktīvas saskarsmes paņēmienus un raksturo saziņas dalībnieku attiecības un emocijas. (VM.9.1.1.8.) Raksturo, kas ir kopīgs un atšķirīgs dažādu kultūru izsauksmes vārdiem. Ar cieņu izturas pret savu un citu tautu valodām. (VM.9.1.1.1.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> Izsaka savu attieksmi pret teksta varoņiem, noskaņojumu vai iespaidu. Izmanto palīgvārdus secīgas runas noformēšanai. (VM.9.1.1.6., VM.9.2.1.6.) Komentē, kā teksta žanrs ietekmē tā satura uztveri. (VM.9.2.1.5.) Izmanto palīgvārdus un patstāvīgus vārdus teksta veidošanai. (VM.9.2.1.6.) Veido dažāda tipa digitālos tekstus klasesbiedriem. (VM.9.1.1.5., VM.9.2.1.8.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Paplašina savu redzesloku par vārdšķirām un raksturo, kuras vārdšķiras pieder patstāvīgo vārdu grupai un kuras – palīgvārdu grupai. (VM.9.3.1.6.) Paskaidro, kāpēc radušies tādi vārdšķiru nosaukumi kā patstāvīgie vārdi un palīgvārdi. (VM.9.3.1.2.) Raksturo palīgvārdu pēc to nozīmes, formas un funkcijas. (VM.9.1.1.7., VM.9.2.1.6., VM.9.3.1.3.) Raksturo teikuma pazīmes, analizē saliktu teikumu struktūru un ievēro interpunkcijas normas teikumos ar palīgvārdiem. (VM.9.3.1.5.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Atšķir palīgvārdus un patstāvīgos vārdus pēc nozīmes, formas funkcijām, stilistiskajām iespējām un mērķtiecīgi izmanto piemērotus valodas līdzekļus, kā arī dažādu struktūru teikumus efektīvai secīgai saziņai un noteikta tipa, stila un žanra teksta veidošanai. (VM.9.1.1.6., VM.9.2.1.5., VM.9.2.1.6., VM.9.2.1.8., VM.9.3.1.2., VM.9.3.1.5., VM.9.3.1.6.) Izmanto pieklājības izsauksmes vārdus un citus produktīvas saskarsmes paņēmienus efektīvajai, t. sk. daudzkulturālajai saziņai. (VM.9.1.1.1., VM.9.1.1.5., VM.9.1.1.8., VM.9.3.1.3.) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – darba tikums) Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums) Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uzklaut un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku.
<p>Jēdzieni: prievārdi, partikulas, saikļi, sakārtojuma saikļi un pakārtojuma saikļi, izsauksmes vārdi, pieklājības frāzes ar izsauksmes vārda nozīmi.</p>	

Temata apguves norise

<p>Kuri vārdi ir patstāvīgi, kuri ir palīgvārdi?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atrod teikumā, tekstā patstāvīgos vārdus un palīgvārdus. • Atšķir patstāvīgās vārdšķiras no palīgvārdiem, analizējot to nozīmi, formu un pazīmes un izmantojot vārdšķiru jautājumus (kādai grupai ir patstāvīgā nozīme un jautājums, kādai – nav). • Analizē teikumu struktūru un paplašina priekšstatu par vārdiem, kuri nav teikuma locekļi (dažas partikulas, saikļi, izsaukmes vārdi). • Nosaka palīgvārdu veidus. Izskaidro, kādas nozīmes nokrāsas izsaka palīgvārdi tekstā un atsevišķam vārdam. • Iegūst informāciju no tabulas, ilustrētās shēmas; pārveido to tekstā: skaidro saziņā palīgvārdu lomu teikumā. • Informācijas apkopošanai izmanto pieejamos interaktīvos līdzekļus (piemēram, ar MS PowerPoint palīdzību – testu par tēmu “Prievārdu pareizrakstība”). • Izmanto par palīgvārdiem informāciju, lai patstāvīgi un lietderīgi izmantotu tos dažādu teikumu un tekstu veidošanai. • Labo vārdu lietojuma kļūdas, piemēram, prievārdu izmantošana, kuri ir nepareizi lietoti teikumā: “<i>Таблетки от головы; благодаря ошибкам и т.д.</i>”.
<p>Gandrīz vienādi vārdi, tomēr katram ir sava loma teikumā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir palīgvārdus no patstāvīgās vārdšķiras pēc to nozīmes, formas un funkcijas. • Saprot palīgvārdu lomu teikumā, formulē secinājumu par palīgvārdu atšķirībām no patstāvīgajiem vārdiem. • Atšķir partikulas <i>не</i> un <i>ни</i>, ievēro pareizrakstības noteikumus. • Nosaka saikļu lomu vienkāršos un saliktos teikumos. • Analizē saliktu teikumu struktūru un nosaka tajos pieturzīmju lietojumu. • Ievēro interpunkcijas normas teikumos ar saikļiem. • Izmanto saliktus teikumus savas runas un valodas prasmju pilnveidei. • Salīdzina saliktu teikumu struktūru dažādās valodās (piemēram, krievu valodā un latviešu valodā).
<p>Vai teksta žanrs un stils ietekmē to valodas līdzekļu izvēli?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē tekstu pēc tā satura saskaņā ar teksta informāciju, struktūru un tajā izmantotiem valodas līdzekļiem; to atbilstība autora iecerēm un teksta žanram. • Piemēram, strādājot ar tekstiem, kuros tiek izmantoti dažādi prievārdi: <ul style="list-style-type: none"> • lasa instrukciju, lai labotu kļūdas, kuras saistītas ar apgūto palīgvārdu izmantošanu; • komentē, kāda stila tekstiem tiek piemēroti noteikta veida prievārdi; • izmanto tekstā lietotus prievārdus, lai veidotu savus lietišķā stila tekstus: ielūguma tekstu un instrukcijas tekstu; • izmanto ielūguma tekstus saziņai, lai organizētu spēli ar klasesbiedriem; • veido instrukcijas tekstu, izmantojot piedāvātus prievārdus. • Veido interaktīvus tekstus klasesbiedriem (teksts kā instrukcija).
<p>Kā veidot dialogu produktīvai saziņai?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās sagatavotā dialogā par doto tēmu, mācību dialogā, lai apspriestu izlasītu vai dzirdētu tekstu. • Atšķir saikļus <i>зато, тоже, также</i> no vārdiem <i>за то, то же, так же</i>. Saprot, ka pieļaujot pareizrakstības kļūdas, tiek nepareizi veidots teikuma saturs. • Uztver un novērtē sarunbiedra uzskatus, piemeklē nepieciešamos paņēmienus sarunbiedra atbalstam. • Izmanto pieklājības izsaukmes vārdus un citus produktīvas saskarsmes paņēmienus. • Analizē informāciju par runas etiķeti, akcentējot izsaukmes vārdus, kuri noformē etiķetes izteikumus (piemēram, lūguma, pateicības, sasveicināšanās formas). • Ieliek pieturzīmes teikumos, kuros ir izsaukmes vārdi. • Pilnveido priekšstatu par runas etiķeti, balstoties uz izsaukmes vārdiem (saskata kopīgo un atšķirīgo, piemēram, piedošanas formas dažādās valodās).

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Svešvaloda I 7.4. temats “Pasaule un es: Kā analizējam ceļošanas veidus un iespējas, izmantojot plašsaziņas līdzekļus?”</p> <p>SR: mērķtiecīgi sazinās (arī e-vidē), plāno, vada, novērtē sarunas efektivitāti atbilstoši saziņas situācijai. Izmanto sev piemērotākās saziņas stratēģijas. (VM.9.1.5.); argumentēti pauž viedokli par mazākumtautību valodu un kultūras nozīmi un lietojumu vietējā kopienā, Latvijā, Eiropā un pasaulē. Ar cieņu izturas pret savu un citu tautu valodām. (VM.9.1.1.)</p>	<p>Praktiskā nodarbība “Saziņas etiķete ceļojumam”</p> <p>Analizējot informāciju par runas etiķeti, veido praktisku nodarbību ar valodu jomas skolotājiem, lai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • salīdzinātu lūguma, pateicības, sasveicināšanas formas dažādās valodās; • inscenētu dažādas saziņas situācijas, kurās situācijas dalībnieki izmanto nepieciešamus etiķetes izteikumus; • komentētu dažādu kultūru saziņas etiķetes ievērošanas nepieciešamību. <p>Saskata kopīgo un atšķirīgo, piemēram, piedošanas formas dažādās valodās.</p>
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Mērķtiecīgi izmanto palīgvārdus un patstāvīgus vārdus noteikta funkcionālā stila un žanra teksta veidošanai.</p>	<p>Jēdzieni “palīgvārdi” un “patstāvīgie vārdi” agrāk netika apskatīti, tādēļ šo vārdšķiru īpatnību analīze balstās uz praktisko materiālu. Skolēniem tiek piedāvāti teksti, kuros viņiem ir patstāvīgi jāatšķir patstāvīgie vārdi no palīgvārdiem. Praktisko novērojumu rezultātā ir jāizdara secinājums, ka, piemēram, prievārdus, kas veidoti no citām vārdšķirām, aktīvi izmanto lietīšķā stila tekstos. Skolēni izmanto leksiku, kura atbilst tieši šim stilam. Jēdziens “lietīšķas stils” ir apgūts, veidojot lietīšķos tekstus ar noteiktu mērķi.</p>
<p>Izmanto pieklājības izsaukmes vārdus un citus produktīvās saskarsmes paņēmienus un raksturo saziņas dalībnieku attiecības un emocijas, ieskaitot izmantotos valodas līdzekļus.</p>	<p>Etiķetes frāžu un izteicienu izmantošana ir jebkuras produktīvas komunikācijas nosacījums. Tāpēc ir ļoti svarīgi apgūt gan pieklājības izsaukmes vārdus, kuri noformē etiķetes izteikumus (piemēram, lūguma, pateicības, sasveicināšanās formas).</p>

8. klase

8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva? Dialoga māksla	8.2. Kā savieno vārdus? Vārdu sintaktiskie sakari	8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus? Vienkāršs teikums	8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos? Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums
---	---	--	--

8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva? Dialoga māksla

Ieteicamais laiks temata apguvei: 6 mācību stundas (8 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās izvēlēties mutvārdu runas stratēģijas atkarībā no saziņas situācijas un veidot konstruktīvu starppersonu dialogu, ievērojot saskarsmes kultūru un runas etiķeti, kā arī mērķtiecīgi izmantojot neverbālo valodu (žestus, mīmiku, balsi), lai efektīvi paustu savas domas un saprastu sarunbiedru, ievēro literārās valodas normas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Saziņas galvenais mērķis ir saprast citu cilvēku, tāpēc ir svarīgi plānot saziņas procesu (kā iesākt, turpināt un pabeigt sarunu), veicināt un virzīt komunikāciju, vērtēt tās rezultātu, lai saskarsme būtu veiksmīga. (V.Li.1.) • Klusēšanai ir vairākas nozīmes gan saziņā, gan daiļliteratūras tekstos, tāpēc ir jāņem vērā konteksts, kurā to izmanto. (V.Li.1., V.Li.2.) • Lai komunikācija būtu efektīva, jāizvēlas mutvārdu runas stratēģijas atkarībā no saziņas situācijas, jākontrolē savas emocijas un jāņem vērā runas nacionālās īpatnības (piemēram, krievu uzrunas tradīcijas). (V.Li.1., V.Li.3.) • Pieturzīmēm rakstveida dialogā ir liela nozīme, tāpēc ir svarīgi ievērot interpunkcijas noteikumus, lai uztvertu un izprastu teksta saturu. (V.Li.2., V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido dialogus, ņemot vērā saziņas īpatnības (formālā – neformālā, kontakta – attālinātā). Mācās izvēlēties valodas līdzekļus atbilstoši saziņas situācijai/stilam (piemēram, izsaka komplimentu, līdzjūtību, paslavē draugu, atvainojas, formulē lūgumu, atteikumu, apsveikumu, raksta pateicības vēstuli u. c.). Ievēro dialoga kultūru: uzklausa citus un pareizi ievēro runas nacionālās tradīcijas. (VM.9.1.1.5.) • Iesaistās un uztur dialogu virtuālajā vidē. (VM.9.1.1.3.) • Uzdod sarunbiedram jautājumus, lai iegūtu vispusīgu un patiesu informāciju, piemēram, veidojot interviju. (VM.9.1.1.5.) • Reagē uz replikām ar skatienu, mīmiku, ķermeņa valodu, balstoties uz teikto un to, kā tas bija pateikts. Apgūst prasmi saprast informāciju, kuru nodod ar žestiem un mīmiku. Salīdzina dažādu tautu valodas kultūras tradīcijas. (VM.9.1.1.5.) • Analizē sarunbiedra emocionālo stāvokli. Novērtē savu emocionālo stāvokli saziņas laikā. Mācās izmantot dažādas tehnikas emociju pārvaldīšanai. (VM.9.1.1.8.) • Novērš neskaidrības starppersonu dialogā, risina konfliktu, izmantojot valodas līdzekļus un kontrolējot emocijas. Formulē veiksmīgas saskarsmes noteikumus. (VM.9.1.1.2.) • Koriģē kļūdas dialogā, novērtē tajā valodas līdzekļu izmantošanas efektivitāti. (VM.9.1.1.7.) • Piedalās problēmas apspriešanā. (VM.9.1.1.9.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizē dialoga sastāvdaļas. (VM.9.2.1.2.) • Analizē dialogu kā personāža raksturojuma atklāšanas veidu daiļliteratūrā: analizē tiešo runu un piebildes, lai raksturotu literāra darba tēlu un personāžu savstarpējās attiecības (ko personāžs saka, kā un kāpēc viņš to pasaka). (VM.9.2.1.5.) • Veido pārspriedumu par saskarsmes kultūru, lai paustu savu priekšstatu par vienaudžu prasmi sazināties. (VM.9.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas iederīgas uzrunas formas. Nosaka to funkcijas teikumā. Salīdzina dažādu valodu uzrunas formas, t. sk. raksturojot krievu un citu tautu oficiālā stila uzrunas tradīcijas (pēc tēlvārda, amata, sociālā statusa). (VM.9.3.1.1.) • Saskata pieturzīmju nozīmi dialoga uztverē un izveidē. Pareizi pieraksta teikumus, ievērojot interpunkcijas noteikumus. • Ievēro valodas normas. (VM.9.3.1.7.) • Rūpējas par runas meistarības attīstību, pilnveidojot savas zināšanas ortoēpijas jomā. (VM.9.3.1.8.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Efektīvi sazinās, plānojot saziņas procesu, izmantojot sev piemērotākās saziņas stratēģijas un saziņas veidam piemērotus valodas līdzekļus, lai pilnveidotu savas runas meistarību, kā arī novērtē savas un citu cilvēku emocijas un klusēšanas nozīmi, lai saprastu, kas palīdz un traucē saziņai. (VM.9.1.1.5, VM.9.1.1.7, VM.9.1.1.8, VM.9.2.1.6.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu respektēt citu kultūru cilvēku saziņas tradīcijas un runas uzvedību starpkultūru dialogā. (Tikumi – laipnība, tolerance, solidaritāte; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) • Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uz klausīt un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku. (Tikumi – gudrība, tolerance, savaldība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: dialogs – monologs, saziņas situācija (adresants, adresāts, temats, mērķis, vieta, laiks), saziņas veidi (kontakta – attālinātā saziņa, mutvārdu – rakstiskā, dialogiskā – monoloģiskā, privātā – oficiālā).</p>	

Temata apguves norise

<p>Saskarsmes situācija</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē saziņas situācijas, raksturojot dalībniekus (vecums, sociālais stāvoklis), mērķi (piemēram, kontakta veidošana (t. sk. lietišķas attiecības), konfliktsituāciju risināšana, pasūtījums, pārliecināšana), nosaka saziņas tematiku, vietu, laiku; analizē verbālos (uzrunas forma, pieklājības frāzes) un neverbālos (žesti, mīmika, poza, skatiens, balss) saziņas līdzekļus, kuriem ir jēdzieniskā un emocionālā nozīme. • Piedalās problēmas apspriešanā (t. sk. iesaistās un uztur dialogu virtuālajā vidē, paužot savu viedokli. Uzdod sarunbiedram dažāda tipa jautājumus, lai noskaidrotu un precizētu viņa viedokli vai novērstu neskaidrības. • Sazinās, ņemot vērā komunikatīvo uzdevumu, mērķtiecīgi izmanto verbālos un neverbālos saziņas līdzekļus, t. sk. lai veidotu kontaktu ar auditoriju un piesaistītu uzmanību. Pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai. Analizē savas rīcības sekas, nosaka, kā uzlabot sniegumu.
<p>Dialoga struktūra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē dialogu pēc satura un struktūras: <ul style="list-style-type: none"> • kontakta veidošana ar sarunbiedru (sasveicināšanās, sarunas iespējamības noskaidrošana, sarunas mērķa paziņošana); • tēmas/domas risinājums (apmaiņa ar frāzēm, sarunas uzturēšana); • sarunas nobeigums (nobeiguma frāzes (t. sk. pieklājības), atvadīšanās). • Pareizi pieraksta dialogu, ievērojot interpunkcijas noteikumus. Koriģē/turpina piedāvāto dialogu.

Runas etiķete un neverbālo valodas līdzekļu nozīme saziņā

- Modelē dažādas saziņas situācijas, uzņemoties sarunas vadību un ievērojot dialoga kultūru, t. sk. sazinoties ar citas kultūras cilvēku.
- Izmanto dažādas uzrunas formas atkarībā no situācijas, attieksmēm un tradīcijām. Raksturo uzrunu pēc vārda un tēvvārda kā tradicionālo runas etiķetes veidu, analizē tēvvārda atvasināšanas veidus. Salīdzina savas valodas saskarsmes tradīcijas ar tradīcijām citās valodās.
- Saskata jēdzienisko nozīmi neverbālajos līdzekļos un raksturo tos (piemēram, rokas žesti: sasveicināšanās, atvadīšanās, aicinājums pienākt; signāli ar pirkstu: “teicami”, lūgums klusēt vai runāt klusāk; “profesionālie” žesti, piemēram, satiksmes regulētāja signāli, sporta tiesnešu vai diriģenta žesti u.c.).
- Raksturo saziņas biedra emocionālo stāvokli pēc neverbāliem līdzekļiem. Skaidro to izmaiņu cēloni un sekas. Analizē, kas palīdz un traucē saziņai. Mācās izmantot dažādas tehnikas emociju pārvaldīšanai.
- Veido pārsprieduma veida tekstu par runas kultūras ievērošanas svarīgumu/rakstu avīzei “Kā sazinās pusaudži?” vai “Kā mēs uzrunājam viens otru?”

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Datorika 8.2. temats “Kā tekstam pievieno formulas un vēri, un kā papildina pareizrakstības vārdnīcu?”</p> <p>SR: izmanto e-vides piedāvātās mācību iespējas savas runas pilnveidei.</p> <p>Veido vaicājumu, meklējot mācību informāciju e-vidē, izmantojot izvērsto (paplašināto) meklēšanu. (VM.9.1.1.3., VM.9.3.1.7.)</p>	<p>Skolēni, analizējot savas kļūdas pēc domraksta/diktāta, izveido datorikas stundās savu pareizrakstības vārdnīcu. Savu vārdnīcu izmanto kā rokas grāmatu, pievienojot vēres ar valodas noteikumiem/skolotāju paskaidrojumiem. Papildina savu pareizrakstības vārdnīcu katru reizi, kad labo savas kļūdas pēc pārbaudes rakstu darba.</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Starppersonu dialogs</p>	<p>Skolēni iepazīstas ar veiksmīgas saskarsmes noteikumiem, kontrolē un koriģē savu runu un uzvedības stilu, uzdod jautājumus un izvērsti atbild uz citu veidotajiem jautājumiem, kā arī novērtē sava emocionālā stāvokļa izmaiņas saziņā. Konflikta skolēni risina, izmantojot valodas iespējas un labvēlīgu attieksmi.</p>
------------------------------------	--

<p>Kā panākt, lai saskarsme būtu kvalitatīva un efektīva?</p>	<p>Ieteikumi efektīvai saziņai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gatavojoties svarīgām sarunām, būtu pareizi plānot saziņu (ko teiks, kādi būs argumenti, kādus jautājumus uzdos u. c.). Atceras, ka uztraukuma gadījumā būs grūti skaidri formulēt domas. • Ievēro runas etiķeti, izmantojot pieklājības frāzes un neverbālo valodu saziņā (smails, mājiens ar roku (piemēram, lai sasveicinātos), kustība ar galvu (piekrišana) u. tml.). • Uztur vizuālu kontaktu un uzmanīgi klausās, lai izprastu teiktā jēgu. • Vēro sarunbiedra mīmiku un žestus. Novērtē viņa reakciju arī pēc viņa balsis, klusēšanas, pozas. • Konfliktsituācijā cenšas panākt vienošanos, kompromisu. Kontrolē savas emocijas arī tad, ja sarunbiedra runa ir aizkaroša: mierīgi, taktiski par to pasaka. Ja sarunbiedrs ir ļoti uztraukts, izmanto līdzjušanas taktiku.
<p>Starpkultūru dialogs</p>	<p>Ieteikumi starpkultūru dialoga attīstībai.</p> <p>Skolēni salīdzina dažādu tautu valodas kultūras tradīcijas, saskata kopīgo un atšķirīgo, kā arī salīdzina apgūstamo valodu konstrukcijas, lai apzināti un mērķtiecīgi tās lietotu savā daudzvalodu praksē.</p> <p>Ar sapratni uztver problēmas, kas rodas saziņas līdzekļu nepietiekamības dēļ.</p>

<p>8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva? Dialoga māksla</p>	<p>8.2. Kā savieno vārdus? Vārdu sintaktiskie sakari</p>	<p>8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus? Vienkāršs teikums</p>	<p>8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos? Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums</p>
---	---	--	--

8.2. Kā savieno vārdus? Vārdu sintaktiskie sakari

Ieteicamais laiks temata apguvei: 8 mācību stundas (12 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās veidot teikumus, izmantojot dažādus sintaktiskos sakarus un attieksmes, ievērojot vārdu saistāmības noteikumus, apzināti savienojot vārdus leksiski, sintaktiski un stilistiski un ņemot vērā vārdu savienojuma un saistīto vārdkopu nozīmes, lai nodrošinātu pareizu, skaidru un viegli uztveramu runas saturu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Savienojot dažādu vārdu formas, mēs veidojam dažādu nozīmju teikumus. • Valodas līdzekļi (vārdu savienojumi, vārdkopas) palīdz uzlabot izteikumu. • Brīvie vārdu savienojumi – vārdi brīvi tiek savienoti pēc runātāja vai rakstītāja nolūka: saskaņota dzimte, skaitlis, locījums, tiek lietoti atbilstošajā laikā un personā. • Frazeoloģismi – nozīmes ziņā nedalāmi, ar tradīciju valodā nostiprināti vārdu savienojumi. • Katrā valodā ir izteicieni, kurus nevar pārtulkot burtiski, jo tas var radīt pārpratumus. • Frazeoloģismi ir valodas bagātība. Tie padara valodu dzīvāku, izteiksmīgāku, stāstījumu – emocionālāku. • Starp sintaktisko konstrukciju locekļiem ir gramatiskie un jēdzieniskie sakari. (V.Li.3.) • Vārda savienojums (vārdkopa) ir mazākā vienība, kurā sastopamas gramatiskās likumsakarības. (V.Li.3.) • Saistot dažādas vārda formas, mēs veidojam dažādu nozīmju teikumus. (V.Li.1., V.Li.3.) • Tēlaina, precīza un saprotama runa palīdz pilnīgāk pavēstīt par idejām klausītājam. Vārdu savienojumi un vārdkopas (t. sk. saistītās) palīdz uzlabot teikumu un mērķtiecīgi veidot izteikumus konkrētās runas situācijās, piemēram, izmantojot jēdzienus, frazeoloģismus u. c. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) • Tekstu var pārveidot no viena izklāsta veida citā, mainot teikumu uzbūves modeļus, bet saglabājot saturisko jēgu. (V.Li.2., V.Li.3.) • Sintaktiskie sakaru veidi (sakārtojums, pakārtojums, savstarpējais atkarīgums) liecina par saistījuma satura niansēm. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prot loģiski veidot teikumus, izmantojot atbilstošus valodas līdzekļus. (VM. 9.1.1.5.) • Mācās izvēlēties formālo un neformālo saskarsmes stilu atkarībā no saskarsmes situācijas. (VM. 9.1.1.6.) • Mācās veidot tekstu pēc dotā temata un prezentēt to gan e-vidē, gan mutiski, gan rakstiski. (VM. 9.1.1.6.) • Mācās pamatot savu viedokli. (VM. 9.1.1.8.) • Vingrinās apmainīties ar informāciju reālajā un virtuālajā vidē. (VM. 9.1.1.11.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Novērtē tekstu pēc satura (tēmas attīstības loģika), struktūras (kompozīcijas elementi, pabeigtība) un pēc valodas līdzekļu izmantošanas (leksiskā sakarība, stilistiskā vienotība). (VM.9.2.1.1.) • Ir priekšstats par daudznozīmju vārdiem, veido ar tiem vārdkopas (vienkāršas un saliktas) un teikumus. (VM.9.2.1.1.) • Vingrinās skaidrot vārda, vārdu savienojuma un frazeoloģisma nozīmi, izmantojot dažādus paņēmienus un izziņas avotus. (VM.9.2.1.1.) • Tekstā izlabo runas kļūdas, kas ir saistītas ar vārdu savienojamību. Redīgē tekstus, izmantojot sintaktiskos sinonīmus. (VM.9.2.1.6., VM.9.2.1.7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prot atšķirt vārdkopu no vārdu savienojuma. (VM.9.3.1.1.) • Mācās pareizi savienot vārdus. (VM.9.3.1.1.) • Iepazīstas un ievēro apgūtās ortoēpijas un ortogrāfijas normas. (VM.9.3.1.6.) • Loģiski veido teikumus, izmantojot atbilstošus valodas līdzekļus. (VM.9.3.1.4.) • Izmanto savā runā sintaktiski un frazeoloģiski saistītās vārdkopas. (VM.9.1.1.5., VM.9.3.1.4.) • Atšķir sintaktisko sakaru veidus: savstarpējo atkarīgumu, sakārtojumu, pakārtojumu. (VM.9.3.1.1.) • Skaidro daudznozīmīgu vārdu nozīmes, veido ar tiem vārdkopas (brīvās/saistītās) un teikumus. Apzināti izvēlas valodas līdzekļus atbilstoši uzdevuma nosacījumiem, piemēram, aizvieto frazeoloģismus ar vārda/vārdkopas sinonīmiem (vai otrādi). (VM.9.3.1.6.) • Veido vaicājumu (vārds, vārdkopa, vārdu savienojumi), paplašinot vai sašaurinot meklēšanas rezultātus. (VM.9.3.1.7.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Gramatiski un stilistiski pareizi savieno vārdus vārdkopās un teikumos, ievērojot vārdu savienojamību. (VM.9.1.1.5, VM.9.2.1.1, VM.9.3.1.4, VM.9.3.1.5.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu izturēties iecietīgi un pielāgot savu runu klausītājiem, kas šo valodu labi nepārvalda vai sazinās ar grūtībām. (Tikumi – tolerance, godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums)
<p>Jēdzieni: vārdkopa (brīvā, saistītā), sintaktisko sakaru veidi (savstarpējais atkarīgums (koordinācija), sakārtojums, pakārtojums), pakārtojuma paveidi: saskaņojums, pārvaldījums, pieklāvums.</p>	

Temata apguves norise

<p>Sintakses pamatvienības. Sintaktisko sakaru veidi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atšķir sintakses pamatvienības (vārdu savienojumu (vārdkopu) un teikumu) pēc nozīmes, formas un funkcijas. • Atšķir pakārtojuma sakaru no sakārtojuma sakara: atšķir vārdkopu (saskaņojums, pārvaldījums, pieklāvums) no vārdu savienojuma. • Papildina/veido tekstu, izvēloties no piedāvātajiem variantiem precīzākos vārdus un vārdu savienojumus, pārbaudot vārdu nozīmi un to sakarīgumu, izmantojot vārdnīcas. • Sadala teikumu vārdu savienojumos, analizē vārda savienojuma nozīmi izteikumā. • Veido teikumus, izmantojot atbilstošus valodas līdzekļus, t. sk. ņemot vērā stilistiskās funkcijas un vārdu tiešās un pārnestās nozīmes. • Pareizi savieno teikuma virslocekļu gramatiskās formas (koordinācija). • Rediģē tekstus, izmantojot sintaktiskos sinonīmus. • Noformē un izvieto tekstus e-vidē, izmantojot dažādus sintaktisko sakaru veidus un informācijas akcentēšanas grafiskos paņēmienus (piemēram, fonts (šrifts), krāsa, burtu izmērs utt.).
<p>Brīvās un saistītās vārdkopas (t. sk. frazeoloģismi). Vārdkopu tēlainība</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē vārdkopas pēc stila, formas un nozīmes. • Atšķir vārdkopu tiešās un pārnestās nozīmes. Salīdzina brīvās un saistītās vārdkopu nozīmes, t. sk. frazeoloģisma nozīmi kontekstā. • Veido ar brīvām un saistītām vārdkopām teikumus. • Aizvieto frazeoloģismus ar vārda/vārdkopas sinonīmiem. • Izmantojot vārda savienojumus/vārdkopas, piedāvā dažādus virsrakstus atbilstoši teksta tematam vai galvenajai domai. • Salīdzina tekstu virsrakstus un paskaidro, kā vārda savienojums, brīvā un saistītā vārdkopa veido valodas tēlainību. • Izlabo runas kļūdas, kas ir saistītas ar vārdu savienojamību. • Strādā pāri, izmantojot savstarpējās pārbaudes un savstarpējās aptaujas paņēmienus.
<p>Kā sagatavoties apspriešanai?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apzinās svarīgākās cilvēcei kopīgās vērtības, kultūras idejas, uzskatus. • Grupā plāno kopdarbu, izvirza mērķus, sadala pienākumus, izmanto dažādus avotus, meklējot argumentus. • Uz atgriezeniskās saites pamata (klasesbiedru viedoklis, skolotāja vērtējums, komentāri e-vidē, aptaujas rezultāti) analizē kļūdas, lai pilnveidotu (uzlabotu) savu/grupas darbu. • Novērtē sarunbiedra viedokli, saskata viedokļu atšķirības. Uzdod jautājumus, lai precizētu izteikto domu.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Datorika 8.2. temats “Kā tekstam pievieno formulas un vēri, un kā papildina pareizrakstības vārdnīcu?”</p> <p>SR: izmanto izziņu, mācību vietnes, digitālās vārdnīcas vārda nozīmes, etimoloģijas precizēšanai, kā arī pareizrakstības, izrunas un vārdu savienojamības pārbaudei. Labo savus e-tekstus, izmantojot redaktora noteiktos apzīmējumus.</p> <p>Veido vaicājumu, pārfrazē to (vārdu savienojumi, vārdkopas), meklējot nepieciešamo informāciju e-vidē. (VM.9.3.1.3., VM.9.3.1.7.)</p>	<p>Izmanto izziņu, mācību vietnes, digitālās vārdnīcas vārda nozīmes, etimoloģijas precizēšanai, kā arī pareizrakstības, izrunas un vārdu savienojamības pārbaudei. Labo savus e-tekstus, izmantojot redaktora noteiktos apzīmējumus.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

<p>Sintakses pamatvienības</p>	<p>8. klasē skolēni paplašina zināšanas par valodas sistēmu: valodas līmeņiem un valodas vienībām; veido priekšstatu par sintakses pamatvienībām (vārdu savienojums, teikums).</p> <p>Skolēni pilnveido izpratni par sintaktisko saistījumu starp vārdiem un vārdu grupām vienkāršā teikumā, analizējot sintaktisko sakaru izteikšanas līdzekļus un raksturojot sintaktisko sakaru veidus. Ir zināms, ja cilvēks neprot savienot vārdus, viņš nevarēs pilnvērtīgi sazināties. Temata ietvaros skolēniem ir svarīgi pārbaudīt vārdu savienošanas likumības, lai pareizi veidotu teikumus, saistot vārdus leksiski un sintaktiski, kā arī svarīgi atšķirt brīvās un saistītās vārdkopas pēc nozīmēm un funkcijām. Vārdu savienošanas likumi galvenokārt izriet no vārda nozīmes un no tā saistāmības ar citiem vārdiem.</p>
<p>Vārdu savienojumi, brīvās un saistītās vārdkopas palīdz uzlabot izteikumu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skolēni veido tekstus ar piedāvātajām vārdkopām un nosaka, kāds vārdu savienojums neatbilst teksta stilam. • Aizvieto frazeoloģismu ar sinonīmu, paskaidro, kuram variantam ir tēlainības iespējas, piemēram: <i>уносить ноги, укоротить язык, указывать на дверь, удельный вес.</i> • Atšķir brīvās un saistītās vārdkopas pēc nozīmes un lomas teikumā. • Nosaka vārdu nozīmi un savienošanas iespējas, veidojot teikumus ar vārdiem <i>хорошо, сильнее.</i> Saskata gramatisko homonīmiju.

<p>8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva?</p> <p>Dialoga māksla</p>	<p>8.2. Kā savieno vārdus?</p> <p>Vārdu sintaktiskie sakari</p>	<p>8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus?</p> <p>Vienkāršs teikums</p>	<p>8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos?</p> <p>Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums</p>
--	--	---	---

8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus? Vienkāršs teikums

Ieteicamais laiks temata apguvei: 33 mācību stundas (47 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni paplašina priekšstatu par teikumu kā domu veidošanas un izteikšanas līdzekli, kā arī saziņas līdzekli, analizējot, veidojot un rediģējot vienkāršus teikumus, izmantojot intonācijas un vārdu secības iespējas, lai mainītu teikuma nozīmes nokrāsu atkarībā no situācijas/uzdevuma nosacījumiem.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Teikums ir valodas pamatvienība domu veidošanas un jūtu/gribas izteikšanas līdzeklis. (V.Li.1., V.Li.3.) Vārdu secība un intonācija var mainīt teikuma nozīmi. (V.Li.2., V.Li.3.) Teksta grafiskie elementi (fonts, burtu izmērs) var būt izmantoti kā loģiskā uzsvara paušanas veidi. (V.Li.2.) Vienkopu teikumus var izmantot kā sintaktiskos sinonīmus. Vienkopas teikumi palīdz izteikties lakoniski. (V.Li.3.) Ir svarīgi noteikt konteksta nozīmi, ja ir izmantoti nepilni vai bezkopas teikumi. (V.Li.1., V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Analizē satura izmaiņas un izteikuma divdomību, mainot teikuma intonāciju (loģisko uzsvaru, pauzes) vai vārdu secību. (VM.9.1.1.5., VM.9.3.1.4.) lesaistās diskusijā/apspriedē, korekti lietojot dažādus uzmanības piesaistes veidus. (VM.9.1.1.6., VM.9.3.1.4.) Novērtē savu un citu runas atbilstību saziņas situācijai. (VM.9.1.1.7., VM.9.3.1.4.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> Izvēlas sev piemērotākos pieraksta un informācijas sistematizēšanas paņēmienus, piemēram, sastāda temata konspektu shēmas, instrukcijas, tabulas vai zīmējuma veidā. (VM.9.2.1.4.) Orientējas sarežģītas struktūras tekstos (hipertekstos, jauktajos tekstos forumos vai vietnēs), atlasot nepieciešamo informāciju referātam. Sistematizē un pieraksta informāciju (t. sk. zinātnisko), izmantojot vienkopas teikumus un rubrikācijas. (VM.9.2.1.2.) Salīdzina vienkopas teikumus pēc tipa, analizē vienkopas teikumu struktūru un stilistiskās iespējas tekstā. (VM.9.2.1.5.) Izmanto mācību, populārzinātniskos tekstus, lingvistiskās vārdnīcas un uzziņu literatūru. (VM.9.2.1.1.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Atšķir vienkāršu teikumu no salikta, nosakot teikuma pazīmes. (VM.9.3.1.5.) Pareizi savieno vārdus leksiski (pēc nozīmes) un sintaktiski (pēc formas), veidojot vai rediģējot vienkāršus teikumus, lai precizētu savu domu. Izmanto sintaktiskos sinonīmus. (VM.9.3.1.4.) levēro interpunkcijas normas: “Domuzīme starp teikuma priekšmetu un izteicēju”, “Domuzīme nepilnā teikumā”. (VM.9.3.1.5.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Rūpējas par runas saturīgumu un skaidrību, veidojot pareizus teikumus pēc satura, struktūras un funkcijām. (VM.9.1.1.6, VM.9.2.1.7, VM.9.3.1.1, VM.9.3.1.4, VM.9.3.1.5.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu izturēties iecietīgi un pielāgot savu runu klausītājiem, kas šo valodu labi nepārvalda vai sazinās ar grūtībām. (Tikumi – tolerance, godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums)
<p>Jēdzieni: vienkāršs verbāls izteicējs; paliglocekļu nozīme (loma) teikumā, paveidi (tipi), izteiksmes veidi: apzīmētājs, papildinātājs, apstāklis, vienkopas teikumi (nosaucošais, noteiktas/nenoteiktas personas, bezpersonas), nepilns teikums, bezkopas teikums (nedalāmo teikumu tipi).</p>	

Temata apguves norise

Bez kā nevar izveidot teikumu, jeb kāda nozīme ir teikuma virslocekļiem?	<ul style="list-style-type: none"> • Uztverot teikumu kā domu veidošanas un izteikšanas līdzekli, analizē teikumus (t.sk. teikumus ar frazeologismiem un nedalāmiem vārdu savienojumiem) pēc satura, struktūras un funkcijas. • Veic teikuma sintaktisko analīzi. • Veidojot teikumus, pareizi savieno vārdus leksiski (pēc nozīmes) un sintaktiski (pēc formas). • Analizē teikuma priekšmetu. • Nosaka izteicēja nozīmi (darbība, pazīme, stāvoklis, attiecības starp priekšmetiem: <i>Игорь старше Маши</i>). • Nosaka domuzīmes lomu starp teikuma priekšmetu un izteicēju. • Veido stāstu, izmantojot teikuma shēmu: [Суц. – (это) суц.]. / [Инф. – инф.].
Par palīglocekļu nozīmi tekstā un par to, kā vārdu secība un intonācija var mainīt teikuma nozīmi	<ul style="list-style-type: none"> • Raksturo sintaktisko sakaru izteikšanas līdzekļus: nosaka intonācijas (loģisko uzsvāru, pauzes) un vārdu secības lomu vienkāršā teikumā, analizē to jēdzieniskās attieksmes. • Labo kļūdas, saistītas ar palīglocekļu lietošanu. • Uztver dažāda tipa, stila un žanru tekstus, dalās iespaidos. • Tekstveidē izmanto apgūtos teikumu sakaru un domas attīstības/izteikšanas veidus. Izmanto elektronisko redaktoru vārdu un teikumu pareizrakstības pārbaudei.
Vienkopas teikumu funkcijas tekstā	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina vienkopas teikumus pēc tipa, analizējot teikuma struktūru: nosaucošais teikums (galvenais teikuma loceklis ir teikuma priekšmets) un noteiktas/nenoteiktas personas, bezpersonas teikumi (galvenais teikuma loceklis ir izteicējs). • Analizē vienkopas teikumu stilistiskās iespējas tekstā, pilnveidojot vai rediģējot tekstus. • Saskata stilistiskās atšķirības starp sintaktiskajiem sinonīmiem, piemēram: <i>Идём лесом. – Идём через лес. – Идём по лесу./Дождь. – Идём дождь. – Льёт как из ведра.</i> • Izmantojot vienkopas teikumus, sastāda temata konspektu, plānu, instrukciju, izveido shēmu u. c. • Salīdzina teikuma uzbūvi krievu, latviešu, angļu u. c. valodās. Saskata atšķirīgo un kopīgo teikumu struktūrās un nozīmēs.
Kad nevar iztikt bez konteksta nozīmes?	<ul style="list-style-type: none"> • Atrod nepilnus un bezkopas teikumus. • Nosaka domuzīmes lomu nepilnā teikumā (intonācijas domuzīme). • Pāros veido dialogu, lai izstāstītu par sevi un savu pasaules uztveri, apzināti izmantojot nepilnus teikumus.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Latviešu valoda 8.2. temats “Savstarpējās attiecības valodā”</p> <p>SR: salīdzina teikuma uzbūvi dažādās valodās, lai saskatītu kopīgo un atšķirīgo vienkopas teikumus. Pamato, kā teikuma uzbūve ietekmē satura uztveri. (VM.9.2.1.7., VM.9.3.1.4.)</p>	<p>Skolēni mācās tulkot tekstu par cilvēka vai dabas stāvokli, izmantojot autora lietotas sintaktiskās konstrukcijas (vienkopas teikumus), lai salīdzinātu teikumu uzbūvi un saturu krievu un latviešu valodā. Skolēni formulē secinājumus un prezentē darba rezultātu projekta nedēļā vai izmanto iegūto informāciju valodniecības pētījumos.</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Kā dažādot savu runu?</p>	<p>Šajā tematā skolēni apgūst jaunus jēdzienus, kas attiecas uz teikuma locekļiem un vienkārša teikuma struktūru (piemēram, vienkāršs un sastata verbāls izteicējs, nomināls sastata izteicējs; saskaņotais un nesaskaņotais apzīmētājs, pielikums; vienkopas teikumi: nosaucošais, noteiktas/nenoteiktas personas un bezpersonas). Apgūstot jaunus jēdzienus, skolēni analizē un salīdzina vienkāršus teikumus pēc satura, struktūras un formas, kā arī lieto dažādas konstrukcijas saziņā un tekstveidē. Svarīgi, lai skolēni saskata kopīgo saturu dažādos pēc formas teikumos un spēj izmantot sintaktiskos sinonīmus, uzlabojot izteikumu skaidrību un dažādojot savu runu.</p>
-------------------------------------	--

<p>8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva?</p> <p>Dialoga māksla</p>	<p>8.2. Kā savieno vārdus?</p> <p>Vārdu sintaktiskie sakari</p>	<p>8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus?</p> <p>Vienkāršs teikums</p>	<p>8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos?</p> <p>Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums</p>
--	--	---	---

8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos?

Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums

Ieteicamais laiks temata apguvei: 23 mācību stundas (33 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: sistematizēt un paplašināt zināšanas par sarežģītu pēc uzbūves vienkāršu teikumu un gūt izpratni par savrupinājuma lomu teikumā, nosakot pieturzīmju nozīmes un funkcijas dažādās sintaktiskās konstrukcijās, kā arī izmantojot vienlīdzīgus un savrupinātus teikuma locekļus, lai spīgtāk paustu savas idejas, precizētu vai papildinātu savas domas.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Izmantojot dažādas sintaktiskās konstrukcijas, t. sk. savrupinājumus, var precīzāk izteikt savas domas un spilgtāk paust idejas. (V.Li.2., V.Li.3.) • Pieturzīmēm ir noteikta nozīme un funkcijas teikumā. (V.Li.2., V.Li.3.) • Pieturzīmju izvēle (kols, domuzīme) ir atkarīga no vispārinošā vārda izvietojuma teikumā. (V.Li.3.) • Savrupināti teikuma locekļi palīdz pievērst lasītāja/sarunbiedra uzmanību. (V.Li.1., V.Li.2., V.Li.3.) • Lai pārvarētu nesaprašanu saziņas laikā, ir jāpārfrazē domas, jāizmanto vienkāršas sintaktiskas konstrukcijas, jāprecizē idejas. (V.Li.1., V.Li.3.) • Pēc savrupinājumu izmantošanas var spriest par cilvēka runas meistarību. (V.Li.1., V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Intonaatīvi izceļ savrupinātus teikuma locekļus, ievērojot pauzes pieturzīmju vietās, lai efektīvāk sazinātos. (VM.9.1.1.6.) • Piedalās tēmas apspriešanā, plāno kopdarbību, apmainās ar idejām, papildina domas un paskaidro viedokļus, uzdod precizējošos jautājumus. (VM.9.1.1.11.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Labo tekstu, pareizi noformējot sarežģītus pēc uzbūves vienkāršus teikumus un ievērojot interpunkcijas normas. (VM.9.2.1.7., VM.9.3.1.5.) • Paskaidro pieturzīmju izvēli un lietojumu, t. sk. autora pieturzīmju un pāru komatu izmantošanu. (VM.9.2.1.7., VM.9.3.1.5.) • Veido dabas ainavu aprakstu, izmantojot vienlīdzīgus un nevienlīdzīgus teikuma locekļus/salīdzinājuma konstrukcijas. (VM.9.2.1.6., VM.9.3.1.4.) • Mācās veidot dažāda stila un tipa tekstus, izmantojot numerācijas un rubrikācijas paņēmienus, iesaistot teikumos savrupinājumus. (VM.9.2.1.6., VM.9.3.1.4.) • Veido lingvistisko uzdevumu/pārbaudes darbu klasesbiedriem. (VM.9.2.1.6.) • Skaidro e-tekstā tieši un netieši izteiktās informācijas mērķi (izklaidēt, informēt, pārliecināt u. tml.), novērtē informāciju un informācijas avotus, izvēlas faktus un argumentus savam tekstam (populārzinātniskais raksts). (VM.9.2.1.2.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nosaka vispārinošā vārda nozīmi un skaidro pieturzīmju izvēli atkarībā no vispārinošā vārda izvietojuma teikumā. (VM.9.3.1.1.) • Atrod vienlīdzīgus teikuma locekļus, raksturojot to stilistisko funkciju. Atšķir saskaņotos apzīmētājus no nesaskaņotajiem. (VM.9.3.1.5.) • Raksturo vienkāršus teikumus pēc uzbūves, attīsta prasmi pareizi lietot pieturzīmes vienkāršā teikumā, saskatot tajā uzbūves sarežģītību; secina, ka runā savrupinājumu atdala ar pauzēm, bet tekstos ar komatiem, domuzīmēm vai iekavām. Pārvalda apgūtas interpunkcijas normas un pamato to lietojumu: “Komata izmantošana/ neizmantošana teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem”, “Pieturzīmes teikumos ar vispārinošo vārdu”, “Pieturzīmes teikumos ar precizējamo vārdu”, “Pieturzīmes teikumos ar savrupinātiem apzīmētājiem un pielikumiem”, “Komats teikumā ar apstākļu savrupinājumu”. (VM.9.3.1.4., VM.9.3.1.5.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<p>Plāno savu tekstveides procesu, sastādot populārzinātnisko rakstu, un veido tekstus dažādiem mērķiem, darbības sfērām, auditorijām un komunikatīvajam nolūkam, novērtējot un izvēloties sintaktiskas konstrukcijas ar savrupinātiem teikuma locekļiem, jo tie palīdz paskaidrot, papildināt un precizēt domas, lai saziņa/tekstveide kļūtu efektīvāka/tēlaināka. (VM.9.1.1.5, VM.9.2.1.3, VM.9.2.1.6, VM.9.3.1.4, VM.9.3.1.5.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu izturēties iecietīgi un pielāgot savu runu klausītājiem, kas šo valodu labi nepārvalda vai sazinās ar grūtībām. (Tikumi – tolerance, godīgums, laipnība; vērtība – cilvēka cieņa) • Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums)
<p>Jēdzieni: sarežģītas struktūras vienkāršs teikums, vispārinošais vārds, savrupināts teikuma loceklis.</p>	

Temata apguves norise

<p>Kas ir kopīgs un atšķirīgs vienkāršiem teikumiem ar sarežģītu struktūru?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina sarežģītus vienkāršus teikumus pēc satura un formas, raksturojot kopīgo un atšķirīgo. • Kopā ar klasesbiedriem veido, rediģē un pilnveido sarežģītus vienkāršus teikumus. • Nosaka pieturzīmju funkcijas sarežģītos vienkāršos teikumos un skaidro pieturzīmju izvēli (piemēram, atdalīt teikumus tekstā (punkts, jautājuma zīme, izsaukuma zīme, daudzpunkte), mēcās atdalīt teikuma jēdzieniskās daļas (komats, semikols, domuzīme, kols, iekavas, pēdiņas). • Paskaidro, kā komati rada teikumā domas struktūru. • Veido sastatījumu, izmantojot saikļus <i>a, но,</i> <i>не только... но и,</i> <i>как... так и и. с.</i>
<p>Kols vai domuzīme? Kādas funkcijas un nozīme ir pieturzīmēm teikumā ar vispārinošo vārdu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atrod tekstā vienlīdzīgus teikuma locekļus, raksturojot to stilistisko funkciju. • Atšķir saikļa <i>и</i> funkciju teikumos. Skaidro, kādā gadījumā neizmanto komatu teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. • Atrod vispārinošo vārdu teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem; nosaka vispārinošā vārda nozīmi un izvietojumu teikumā, jo no tās ir atkarīga pieturzīmju izvēle. • Pārvalda apgūtās interpunkcijas normas un pamato kola vai domuzīmes lietojumu teikumos ar vispārinošo un precizējamo vārdu. • Labo kļūdas, kas ir saistītas ar interpunkcijas normu ievērošanu. Skaidro pieturzīmju (kols, domuzīme) funkciju teikumā. • Veido vietas aprakstu/dabas ainavu aprakstu, izmantojot saskaņotos un nesaskaņotos apzīmētājus/pieklauto apzīmētāju.
<p>Savrupināta teikuma locekļa loma teikumā/izteikumā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izceļ tekstā savrupinātus teikuma locekļus ar loģisko uzsvāru, lai pievērstu sarunbiedra uzmanību. • Atrod savrupinājumus tekstā, raksturojot pieturzīmju lietošanas noteikumus. • Veido tekstus dažādiem mērķiem, darbības sfērām, auditorijām un komunikatīvajam nolūkam, piemēram, īsu domrakstu. • Papildina piedāvāto tekstu ar dažādiem savrupinājumiem, lai paskaidrotu vai precizētu domu. • Formulē priekšstatu par valodas lomu cilvēka dzīvē un sabiedrībā un paplašina priekšstatu par vārdu kā kulturoloģiskās nozīmes nesēju.

Vārdi un vārdu savienojumi, kas nav teikuma locekļi, bet izsaka autora attieksmi, ar kuru viņš paskaidro vai uzrunā

- Nosaka iespaiduma un iestarpinājuma funkcionālo nozīmi teikumā.
- Piedaloties dažādos sadarbības veidos (seminārs, projekts, pētniecības darbs, pārbaudes darbs klasesbiedriem u. c.), izsaka savu viedokli, papildinot domas ar argumentiem/formulē secinājumus/novērtē sarunbiedra izteikumu vai darba izpildes pareizību.
- Strādājot pāros/grupās, izmanto savstarpējās pārbaudes/aptaujas paņēmienus.
- Nosaka uzrunas lomu saziņā (piemēram, veidot kontaktu, pievērst uzmanību, izteikt rosinājumu, izsacīt jūtas, uzsvērt attieksmes utt.), lieto uzrunas dažādas formas atbilstoši saziņas situācijai. Analizē dažādu kultūru vai laikmetu uzrunas formas (piemēram, *пани; сударь, ваше превосходительство*).
- Izvēlas saziņas stilu atbilstoši situācijai, t. sk. kontaktējoties ar citas kultūras pārstāvjiem.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

Matemātika 8.1. temats “Datu izmantošana pētījumos”

SR: izmanto zinātniskās publikācijas, novērtē informācijas avotus, izvēlas nepieciešamo informāciju un sastāda savu populārzinātnisko rakstu. Pielieto faktus, datus, saskata un salīdzina sakarības, secina, rakstot tekstu atbilstošā stilā. (VM.9.2.1.3., VM.9.2.1.6.)

Priekšmetu (matemātikas) nedēļā skolēni paplašina priekšstatu par pētījuma darba specifiku (datu analīze, faktu uzskaitē) un krievu valodas stundās stilistiski un gramatiski pareizi noformē matemātisko pētījumu.

9. klase

<p>9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs</p>	<p>9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums</p>	<p>9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu? Citu personu runas atainošanas veidi</p>	<p>9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra. Valoda kā mūsu mantojums</p>
---	---	--	--

9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs

Ieteicamais laiks temata apguvei: 10 mācību stundas (14 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par runātāja personību, viņa runas meistarību un runas uzvedību, tā lomu cilvēka vispārējās kultūras veidošanā, izmantot tos uzstājoties ar izveidoto monologu un apspriežot kādu problēmu, kā arī lai bagātinātu savu intelektuālo potenciālu, veidotu vai koriģētu tikumisko pozīciju.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> Cilvēka runa/valoda ir viens no viņa izglītības un kultūras rādītājiem. (V.Li.1.) Runas meistarība ir prasme izvēlēties precīzākos, izteiksmīgākos, iederīgākos valodas līdzekļus savas domas izteikšanai. (V.Li.1.) Runas meistarība ir sistemātiski jāpilnveido, lai runā izteiktu savu “pasaules ainu”, pastāstītu par to citiem un tiktu saprasts, lai ar runas palīdzību sasniegtu izvirzītos mērķus saziņā un dzīves problēmu risināšanā. (V.Li.1.) Monologi atšķiras pēc stila, žanra un formas (mutiski un rakstiski) un attiecīgi atšķiras to pazīmes. (V.Li.1.) Apzinās, kā tiek izpausta cilvēka piederība savai tautai, kas ir nacionālais ideāls un kāda ir tautas attieksme pret kādu parādību (vārdi koncepti (sirids, dvēsele u. c.), sakāmvārdi/parunas, kultūras mantojums, runas tradīcijas). (V.Li.1.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> Pilnveido prasmi ietvert savas domas, idejas, atziņas domrakstā, ziņojumā, publiskā mutvārdu runā tā, lai taptu uz klausīts un saprasts un izraisītu interesi (par ko jārunā, kā jārunā, kā jāveido runa). Izmanto tam apgūtās stratēģijas. Uztver alternatīvos viedokļus, veido personīgo pozīciju, pamato to. (VM.9.1.1.6.; VM. 9.2.1.6.) Izvēlas un izmanto piemērotus digitālos līdzekļus un saziņas stratēģijas informācijas ieguvei un apmaiņai, komunikatīvo uzdevumu risināšanai (personīgās vai tematiskās mājaslapas, elektroniskās vārdnīcas, katalogi, piemēram, elektronisko enciklopēdiju katalogs), salīdzina iegūtos datus, atrod trūkstošo informāciju, labo kļūdas. (VM.9.1.1.3.-5.; VM.9.2.1.8.; VM.9.3.1.7) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> Analizē dažādus tekstus, kuros izklāsta viedokļus (t. sk. pretrunīgus) par dažādām problēmām (ētiskām, tikumiskām, sociālām). (VM.9.2.1.1.) Analizē tekstus monologus pēc to satura, formas, autora nolūka. (VM.9.2.1.2.) Veido rakstiskus monologus (argumentētā eseja, spriedums) un mutiskus (monologs pašraksturojums, ziņojums par kulturoloģisku tēmu) un uzstājas ar to. (VM.9.1.1.6./7.; VM.9.2.1.6.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> Izmanto dažādas valodas prasmes (leksiskās, morfoloģiskās, sintaktiskās, stilistiskās), veidojot savu izteikumu un novērtējot citu personu izteikumus. (VM.9.3.1.3–5.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> Veido dažāda veida monologus (mutvārdu un rakstos), lai paustu tajos savu tikumisko pozīciju un intelektuālo potenciālu. (VM.9.1.1.6.; VM.9.2.1.6.; VM.9.3.1.3.-5.) Vērtē savu runas meistarību; raksturo savu prasmi uzstāties auditorijas priekšā. (VM.9.1.1.7.; VM.9.3.1.8) 	<ul style="list-style-type: none"> Veido ieradumu paust tikai pārbaudītu, uzticamu un pašam saprotamu informāciju. (Tikumi – atbildība, godīgums) Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uz klausīt un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku. (Tikumi – gudrība, tolerance, savaldība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: runātāja personība, runas meistarība un runas uzvedība; monologs, tā pazīmes, struktūra, galvenie veidi.</p>	

Temata apguves norise

Runātāja personība. Runas meistarība	<ul style="list-style-type: none"> • Veidojot monologu pašraksturojumu, izsaka savu “Es” vai savu priekšstatu par apkārtējo pasauli. • Analizē alternatīvos viedokļus, veido personīgo pozīciju, pamato to; komentē ziņojuma slēpto nozīmi. • Veidojot izteikumus, ievēro vārdu saskaņošanas semantiskās un gramatiskās normas, labo kļūdas, • Nosaka autora galveno domu, viņa tikumisko pozīciju; salīdzina to ar cita autora pozīciju. • Novērtē teksta autora/literārā darba tēla runas meistarību (prasme izvēlēties precīzus, izteiksmīgus valodas līdzekļus savu domu paušanai). • Formulē jēdzienu “runātāja personība” un “runas meistarība” definīcijas, par pamatu ņemot vairāku autoru tekstu/izteikumu saturu un definīciju mācību grāmatā.
Monologs	<ul style="list-style-type: none"> • Veido mutisku monoloģisku izteikumu (monologs pašraksturojums, ziņojums par kulturoloģisku tēmu) un uzstājas ar to: <ul style="list-style-type: none"> • nosaka komunikatīvo mērķi (informācijas paziņošana/iedarbība uz klausītāju pārliecinot/pamudinot uz darbību); • izstrādā topošās uzstāšanās plānu; • atlasa materiālus galvenajai daļai, pārdomā materiāla izvietojumu un domas attīstības gaitu, formulē tēzes; • pārdomā savu uzvedību uzstāšanās laikā: pozu, žestus, mimiku, toni, runas tempu, pauzes un loģiskos uzsvarus. • Stāsta par krievu tautas pasaules uztveres īpatnībām un tās attieksmi pret pasauli. • Veido teikumus ar daudzveidīgām uzrunas konstrukcijām, kas palīdz sakārtot autora domas; izteikt saikni starp tām; saistīt lasītāja/sarunbiedra uzmanību. • Analizē monologus pēc izklāsta pilnības un precizitātes, atbilstības komunikatīvajam mērķim, adresātam, autora pozīcijai.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Vizuālā māksla 9.2. temats “Skaistuma un estētikas izpratne”</p> <p>Literatūra 9. kl. “Māksla. Kādus mākslinieciskās pašizpaušmes veidus es zinu?”</p> <p>SR: grupā nosaka komplekso uzdevumu risināšanas stratēģiju, kontrolē procesu, koriģē to, ja nepieciešams, novērtē rezultātu.</p> <p>Grupā organizē problēmas apspriešanu, izmanto dažāda veida informāciju (fakti, viedokļi, attieksme) no vairākiem avotiem (arī no e-vides), izmanto to savas pozīcijas argumentiem, kā arī apspriešanas laikā radītajai problēmsituācijai. Analizē situāciju no dažādiem skatpunktiem, raksturo problēmas būtību – atpazīst un formulē problēmu kontekstā; izstrādā izvēlētas problēmas risinājuma plānu, īsteno to un, ja nepieciešams, darba gaitā plānu pielāgo situācijai. Ievēro diskusijas dalībnieka kultūru. Apspriedes rezultātus apkopo analītiskās esejas formā. (VM.9.1.1.3.-7.; VM.9.1.1.9./11.)</p>	<p>Skolēni strādā grupās, izvēlas vai paši atrod materiālu tēmas apspriešanai, pārdomā darbības stratēģiju (provokācija – jautājumi – apkopojums un apspriešanas procesa analīze), gatavo vizuālo materiālu.</p> <p>Katra grupa par izpētes priekšmetu var izvēlēties mākslas, literatūras vai mūzikas darbu.</p>
---	---

Metodiskais komentārs

Dialogu prasmju pilnveidošana 9. klasē

Veido mutisku monoloģisku izteikumu (monologs pašraksturojums, ziņojums par kulturoloģisku tēmu) un uzstājas ar to: nosaka komunikatīvo mērķi (informācijas paziņošana/iedarbība uz klausītāju pārliecinot/pamudinot uz darbību); izstrādā topošās uzstāšanās plānu; atlasa materiālus galvenajai daļai, pārdomā materiāla izvietojumu un domas attīstības gaitu, formulē tēzes; pārdomā savu uzvedību uzstāšanās laikā: pozu, žestus, mīmiku, toni, runas tempu, pauzes un loģiskos uzsvarus.

<p>9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs</p>	<p>9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums</p>	<p>9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu? Citu personu runas atainošanas veidi</p>	<p>9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra. Valoda kā mūsu mantojums</p>
---	---	--	--

9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums

Ieteicamais laiks temata apguvei: 34 mācību stundas (48 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: skolēni mācās veidot dažāda veida saliktus teikumus, lai varētu atspoguļot savus uzskatus par pasaules sarežģītību un daudzveidību; intonēt un sintaktiski noformēt tos. Izmantot tos dažādu stilu, tipu un žanru tekstos par sociālās kultūras, tikumiski ētiskiem tematiem. Pilnveido savas runas/teksta vērtēšanas prasmes prezentēšanas un uzstāšanās prasmes, arī e-vidē, ievērojot e-vides saskarsmes normas un likumus. Lieto pieturzīmes un saprot to nozīmi rakstiskajā saziņā; mācās izskaidrot pieturzīmju lietojumu, ievērojot jēdzienisko, intonatīvo un sintaksisko saistījumu teikumā. Stāsta par krievu tautas pasaules uztveres īpatnībām un tās attieksmi pret pasauli, izmantojot informāciju no kulturoloģiskiem avotiem.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Ar saliktu teikumu palīdzību mēs atainojam pasaules sarežģītību un daudzveidību: veidojam saistību starp faktiem, idejām un izjūtām; precīzāk, pilnīgāk un izteiksmīgāk formulējam savus iespaidus, emocijas un domas, paužam attieksmi pret uzrakstīto. (V.Li.1.) • Interpunkcija ir nosacījumu sistēma ar savu vēsturi (apzinās pieturzīmju nozīmi rakstiskajā saziņā). (V.Li.1., V.Li.3.) • “Pieturzīmes ir kā notis lasīšanā”: tās palīdz rakstītājam un lasītājam līdzīgi izprast tekstu. Pieturzīmes palīdz akcentēt domas, precīzi piešķir jēgu, izteikt attieksmi pret rakstīto. (V.Li.1.) • Zina saliktu teikumu klasifikācijas principus. (V.Li.3.) • Radāmā teksta saturs un stils ietekmē noteikta veida salikta teikuma izvēli. (V.Li.2.) • Salikta teikuma sistēmā krievu valodā izpaužas krievu tautas īpašā pasaules uztvere un tās attieksme pret pasauli. (V.Li.3.) • Kulturālam cilvēkam ir jāapzinās sava atbildība par dzimtās valodas saglabāšanu. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veido dialogu par kulturoloģiskiem tematiem (t. sk. ar citas kultūras pārstāvi): stāsta par krievu tautas pasaules uztveres īpatnībām un tās attieksmi pret pasauli, izmantojot informāciju no kulturoloģiskiem avotiem (neklātienas ekskursija, ziņas par krievu un citu tautu arhitektūras pieminekļiem u.c.). (VM.9.1.1.2./10.) • Vērtē savu runātprasmi, klausīšanās un rakstu kultūru, plāno, kā tos var pilnveidot. (VM.9.1.1.7.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Interpretē un novērtē teksta saturu un formu, autora izmantoto valodas līdzekļu iedarbību un efektivitāti. Novērtē runas/teksta autora meistarību. Atpazīst oriģinālu, radošu, inovatīvu pieeju tekstveidē/saziņā, pamato savu viedokli. (VM.9.2.1.5.) • Dažādas sarežģītības pakāpes, žanru, stilu un formu tekstos uztver visa veida teksta informāciju (fakti, konteksts, koncepts). (VM.9.1.1.3.) • Veido tekstus par sociālās kultūras, tikumiski ētiskiem tematiem, kuru pamatā ir autora personības izpausme (viņa viedoklis, iespaidi, izjūtas u. c.). (VM.9.2.1.6./7.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nosaka salikta teikuma veidu pēc nozīmes, saistījuma līdzekļiem un gramatiskajiem saistījumiem starp daļām. (VM.9.3.1.5.) • Redīgē teikumus, kuros nav ievērotas sintakses normas. Pierāda, ka dažiem teikumiem var būt vairākas nozīmes un tikai intonācija un pieturzīmes palīdz atklāt to nozīmi. (VM.9.3.1.5.) • Veic dažādu tipu saliktu teikumu sintaktisko un interpunkcijas analīzi, balstoties uz to jēdzienisko un intonatīvo analīzi. (VM.9.3.1.5.) • Ievēro interpunkcijas normas saliktos teikumos; izskaidro pieturzīmju lietojumu, ievērojot jēdzienisko, intonatīvo un sintaksisko saistījumu teikumā. (VM.9.3.1.5.)

Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Piedalās starpkultūru dialogos. (VM.9.1.1.2./5.) • Plāno sava teksta/runas radīšanu visos posmos (motīvs – mērķis – plānošana – realizācija – kontrole – korekcija). (VM.9.2.1.3.) • Novērtē runas/teksta autora meistarību, komentē izmantoto valodas līdzekļu, t. sk. sintaktisko, lietojuma iedarbīgumu un efektivitāti. Atpazīst oriģinālu, radošu, inovatīvu pieeju tekstveidē/saziņā, pamato savu viedokli. (VM.9.2.1.5.) • Mērķtiecīgi un precīzi izmanto saliktus teikumus dažādu stilu, tipu un žanru tekstos par sociālās kultūras, tīkumiski ētiskiem tematiem, kuru pamatā ir autora personības izpausme. Lieto pieturzīmes, ievērojot jēdzienisko, intonatīvo un sintaksisko saistījumu teikumā. Publicē tos sociālajos tīklos, ievērojot informācijas aizsardzības un informatīvās drošības noteikumus. (VM.9.3.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu lasīt augstvērtīgus literāros darbus un aizgūt no tiem ierosmes savas valodas attīstībai. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – kultūra) • Veido ieradumu respektēt citu kultūru cilvēku saziņas tradīcijas un runas uzvedību starpkultūru dialogā. (Tikumi – laipnība, tolerance, solidaritāte; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: salikti sakārtoti, salikti pakārtoti, bezsaikļa teikumi un to tipi; salikti teikumi ar dažādiem sakaru veidiem.</p>	

Temata apguves norise

<p>Salikta teikuma vispārējs raksturojums</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plāno mācību vielas apguvi, pamatojoties uz “Ceļojumu karti pa saliktu teikumu”: nosaka jau zināmo par noteikto tematu un to, ko vēl būs jāapgūst; plāno darba izpildes posmus. • Salīdzina dažus tekstus, kam ir līdzīgi, bet ne vienādi temati; atrod likumsakarības nesaskaņotos faktos un izklāsta tos noteiktā secībā. • Digitāla teksta adekvātai izpratnei ievēro multimediju kontentu, iekšējās un ārējās atsauces, komentārus. • Nosaka teksta tipu pēc tā ievada, virsraksta, žanra, leksisko un sintaktisko līdzekļu lietojuma īpatnībām. Komentē, kāpēc savas idejas paušanai autors izmantojis noteikta tipa, stila vai žanra tekstu. • Atpazīst daiļliteratūras un publicistiskajiem tekstiem raksturīgos valodas līdzekļus, kas ietekmē lasītājus. • Nosaka salikta teikuma veidu pēc nozīmes, saistīšanas līdzekļiem un gramatisko saistījumu starp daļām, ievērojot saliktu teikumu klasifikācijas principus.
<p>Salikts sakārtots teikums ar vienojuma, pretstata un dalījuma attieksmi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido “Runātāja noteikumus”, atgādni “Rakstītāja/klausītāja kultūra”. • Analizē tekstus/video/audio fragmentus, kuros šie noteikumi nav ievēroti, sniedz rekomendācijas to novēršanai. • Novērtē savu runātprasmi, klausīšanās un rakstu kultūru. • Salīdzina aprakstus, kam ir vienāds temats, nosaka, kur tie ir līdzīgi pēc satura, kādas jaunas īpašības atklāj katrs autors. • Lai sagatavotos domrakstam par gleznu, izmanto e-vidi daudzveidīgas informācijas atlasei – par gleznes autoru, tās radīšanas vēsturi; sastata pēc stila dažādus tekstus – rakstnieka rakstīto (daiļliteratūras stils) un mākslas zinātnieka izveidoto (populārzinātniskais stils). • Salīdzina savu iespaidu un citu cilvēku atsauces; komentē tos, izklāsta savu uztveri. • Veido epitetu, salīdzinājumu un personifikāciju vārdnīcu, izmantojot dažādas vārdnīcas. • Pilnveido tekstus atbilstoši tekstveides prasībām un valodas normām, ņemot vērā atgriezenisko saiti (klasesbiedru un skolotāju vērtējums). • Atšķir vienkāršus teikumus ar sarežģītākām konstrukcijām un saliktus teikumus. • Veido un lasa teikumu uzbūves shēmas, veido pēc tām teikumus.

<p>Salikts pakārtots teikums; salikts pakārtots teikums ar vairākiem palīgteikumiem (vienlīdzīgs, paralēls, secīgs pakārtojums)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Atpazīt dažādu līmeņu valodas līdzekļus, ko izmantojis autors tēla/iespauda/izjūtas radīšanai; vārdus un vārdu savienojumus, kuri atklāj autora personību, viņa attieksmi pret apkārtējo pasauli, personāžu attieksmi citam pret citu; komentē to lomu teksta galvenās idejas realizācijā. • Veido (individuāli/grupā/drukātā/digitālā formā) Latvijas pilsētas, tūrisma maršruta u. c. reklāmas prospektu, atkarībā no tā, kam tas ir adresēts (pusaudžiem, jaunākajiem skolasbiedriem vai pieaugušajiem): pārdomā saturu un vizuālo noformējumu, kas var saistīt viņu uzmanību, stilu, atsauces uz papildu informāciju. • Atlasa vai izdomā tekstam virsrakstu tēlu, virsrakstu metaforu, virsrakstu provokāciju, izdomā saukli publicistiskajiem tekstiem, atrod tekstam epigrāfu. • Raksta pārspriedumus par caurviju kulturoloģiskajiem tematiem: “Kur glabājas tautas vēsture un kultūra” – izmantojot mācību grāmatas tekstus, jēdzienu “mantojums” (pilsētas pieminekļi, vārdi pieminekļi, teksts pieminekļis) un “atmiņa” apspriešanas rezultātus. • Analizē salikta pakārtota teikuma struktūru: nosaka virsteikumu un palīgteikumu, nosaka to robežas. • Pārveido vienas struktūras teikumus citā, piemēram, tiešās runas teikumu – saliktā pakārtotā teikumā; labo kļūdas, kas var rasties pārveides gaitā; paskaidro, kāpēc autors ir izvēlējis noteiktu sintaktisko konstrukciju, piemēram, apzīmētāja palīgteikums – savrupināti apzīmētāji. • Veido saliktu pakārtotu teikumu ar vairākiem palīgteikumiem, ar vienlīdzīgu/paralēlu/pakāpenisku pakārtojumu.
<p>Salikts bezsaikļa teikums</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analizē dažādu pēc stila, formas un žanra tekstu anotācijas (daiļdarbi, ceļveži, muzeju mājaslapas/emuāri), kuru mērķis ir koncentrētā formā sniegt informāciju par grāmatas/muzeja/emuāra/mājaslapas saturu un īpatnībām e-vidē; īsi stāsta par kāda avota galveno ideju, saturu, mērķi un priekšrocībām. • Pēta jaunus žanrus e-vidē (treileris, buktreileris, komentārs u. c.). • Veido anotāciju iecienītākajai grāmatai, ievērojot noformējuma prasības. • Analizē bezsaikļa salikta teikuma struktūru: ievēro pieturzīmju lietojuma nosacījumus (komats, semikols, kols, domu zīme) starp tām, nosakot jēdzieniskās attiecības starp bezsaikļa salikta teikuma daļām. Izmanto izteiksmīgā runā saliktu bezsaikļa teikumu strukturālās īpatnības ar mērķi radīt spilgtu kontrastu, secinājumus, apkopojumus. • Veido un lasa teikumu uzbūves shēmas, ilustrē tās ar saviem piemēriem vai teikumiem, kas izvēlēti no daiļdarbiem. • Komentē saliktu bezsaikļa teikumu lomu uzmetumos. Izmanto šīs sintaktiskās konstrukcijas savu tekstu veidošanai, piemēram, pēc krievu mākslinieku gleznām.
<p>Salikts teikums ar dažādiem saistījuma veidiem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veido dialogu par kulturoloģiskiem tematiem (t. sk. ar citas kultūras pārstāvi): stāsta par krievu tautas pasaules uztveres īpatnībām un tās attieksmi pret pasauli; izmantojot informāciju no kulturoloģiskiem avotiem (neklātienas ekskursija, ziņas par krievu un citu tautu arhitektūras pieminekļiem; par seno cilvēku vecuma skaitīšanu u. c.). • Ievēro runas etiķetes normas un uzvedības kultūru (t. sk. ar citas kultūras pārstāvi) monoloģiskā runā. • Veic teikuma ar dažādiem sakaru veidiem sintaktisko un interpunkcijas analīzi, balstoties uz to jēdzienisko un intonatīvo analīzi. • Izskaidro saliktu teikumu intonatīvās īpatnības; ar izteiksmi lasa saliktus teikumus, ievērojot jēdzienisko pieturzīmju sadalītāju lomu. • Labo nepilnības vārdu izvēlē, teikumu uzbūvē; pilnveido tekstus: novērš runas vienveidīgumu (vienveidīgu sintaktisko konstrukciju izmantošana) ar sintaktisko sinonīmu palīdzību; saīsina tekstus, izmantojot saliktus pakārtotus teikumus ar vienlīdzīgiem palīgteikumiem u. tml.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Literatūra MT 9.4. temats “Spēle/Fantāzija”</p> <p>Kā darbos ir saistīti vēsturiskais laikmets, kultūra un autora personība?”</p> <p>SR: izpēta un analizē savu un citu tautu valodas un kultūras mantojumu, vērtē un interpretē tradicionālo vērtību atbilstību mūsdienām, lai rekonstruētu krievu un citu tautu īpašo pasaules uztveri un tās attieksmi pret pasauli. (VM.9.1.1.2.-7.; VM.9.1.1.9.-11.)</p>	<p>Piedalās starppriekšmetu integrētā kulturoloģiskā materiāla izpētē.</p> <p>Grupā veic kulturoloģiska materiāla izpēti (arī e-vidē) – salīdzina konceptvārdus, piemēram, patiesība un taisnība), atklāj to nozīmi, analizējot parunas un sakāmāvārdus; simboliskos vārdus dažādās kultūrās (piemēram, attieksme pret melno kaķi Krievijā, Latvijā, Japānā u. tml.), salīdzina dažādu tautu runas kultūras tradīcijas, atrod tajās kopīgo un atšķirīgo.</p> <p>Apspriež problēmu un tās iespējamās risinājumus, ieklausās citu personu viedokļos, salīdzina tos un izvēlas optimālu risinājumu.</p>
---	--

Metodiskais komentārs

<p>Monoloģiskās runas prasmes pilnveidošana</p>	<p>Galvenais komunikatīvais temats 9. klasē ir monoloģisko prasmju pilnveide: (jaunu žanru, stilu, saziņas formu ar auditoriju, uzstāšanās veidu, telpu (arī e-vidē) apguve, palīg līdzekļu izmantošana monologa prezentācijai).</p> <p>Veido mutvārdu monologus, uzstājas, ievērojot saziņas situāciju un mērķi, mutvārdu valodas īpatnības, stila un žanra specifiku (stāsts, referāts/ ziņojums par valodas vai kulturoloģijas tematu, sevis raksturojums, ziņojums par kultūras un/vai lingvistisku tēmu):</p> <ul style="list-style-type: none"> • atlasa un kritiski novērtē informāciju no dažādiem avotiem (teksti, vārdnīcas, enciklopēdijas, masu saziņas līdzekļi un avoti e-vidē); • izveido savas uzstāšanās tēzu plānu, pārdomā ievadu un nobeigumu; • pārdomā uzskates līdzekļu optimālu izmantošanas formu (shēmas, tabulas, atbalsta konspektu, t. sk. elektroniskie – piemēram, infografikas); • pārdomā verbālo un neverbālo saskarsmes līdzekļu sistēmu ar mērķi ietekmēt auditoriju, organizēt un noturēt klausītāju uzmanību; aprēķina savas uzstāšanās laiku; pārdomā uzskates līdzekļu optimālu izmantošanas formu (shēmas, tabulas, atbalsta konspektu, t. sk. elektroniskie – piemēram, infografikas). <p>Ievēro valodas etiķetes uzvedības kultūras normas.</p>
--	--

<p>9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs</p>	<p>9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums</p>	<p>9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu? Citu personu runas atainošanas veidi</p>	<p>9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra. Valoda kā mūsu mantojums</p>
---	---	--	--

9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu?

Citu personu runas atainošanas veidi

Ieteicamais laiks temata apguvei: 7 mācību stundas (10 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: veidot priekšstatu par citu personu runas atainošanas veidiem, lai korekti varētu to lietot saziņā un savos dažādu tipu, stilu un žanru tekstos, lai bagātinātu savu intelektuālo potenciālu un veidotu vai koriģētu tikumisko pozīciju.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Citāti (aforismi) palīdz piesaistīt klausītāju uzmanību, padarot runu dzīvu, spilgtu un atmiņā paliekošu. (V.Li.1.) • Dažādās kultūrās attieksme pret vienu un to pašu dzīves parādību var būt dažāda. (V.Li.1.) • Citas personas runas atainošanas veids ir atkarīgs no autora nolūka un izvēlēta valodas stila. (V.Li.3.) • Citu personu idejas un izteikumus mēs izmantojam savā valodā korekti, atsaucoties uz avotiem, izteikuma autoru un precīzi noformējot to sintaktiski. (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izvēlas lasīšanas stratēģiju atbilstoši izvirzītajam mērķim/uzdevumam. Sagatavo uzziņu “Lasītāja kultūra”, novērtē savas lasīšanas prasmes, pilnveido tās. (VM.9.1.1.3./4.) • Novērtē citas personas spriedumus (to ticamību, precizitāti, izteiksmīgumu) un izmanto tos (vietā un efektīvi) savā runā kā argumentus vai piemērus. (VM.9.1.1.3.) • Piedalās diskusijā, ievērojot diskusijas noteikumus. Novērtē savu un grupas darbu pēc snieguma līmeņa apraksta vai kopīgi izstrādātajiem kritērijiem. (VM.9.1.1.9./11.) <p>Teksts un tekstveide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizē dažādu stilu un žanru tekstus. (VM.9.1.1.3./4.;VM.9.2.1.9.) • Apstrādā informāciju atbilstoši izvirzītajam uzdevumam – pārveido tās apjomu, formu (teksts – grafiskie objekti), zīmju sistēmu (vizuālā – verbālā); parāda to dažādos veidos; novērtē iegūtās informācijas ticamību, tās pilnību un objektivitāti (atšķir faktu no autora reprezentācijas). Izmanto informāciju, ievērojot tiesiskās un ētiskās normas (cieņa pret intelektuālo īpašumu, pret informāciju par privāto dzīvi). (VM.9.1.1.4.; VM.9.2.1.8.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sistematizē ziņas par citas runas nodošanas galvenajiem veidiem: teikumi ar tiešo runu, salikti pakārtoti teikumi ar netiešo runu, teikumi ar ievadītājpārdošiem un teikumiem, kas norāda uz ziņojuma avotu, vienkārši teikumi ar papildinājumiem, kas nosauc citas personas runas tematu. (VM.9.3.1.5.) • Patstāvīgi atrod valodas problēmas risinājumu, pārbauda, izmantojot likumu vai citu informācijas avotu. (VM.9.3.1.8.)
Komplekss sniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Korekti izmanto svešu runu (idejas un izteikumus) saziņā (t. sk. e-vidē, diskusijā) un tekstveidē: atsaucas uz avotiem vai idejas/viedokļa/vērtējuma autoru un precīzi noformē to sintaktiski. Kritiski novērtē citas personas viedokli pēc tā ticamības, pilnības un objektivitātes (atšķir faktu no autora reprezentācijas). (VM.9.1.1.3./4.5./6./9./11) • Ievēro autortiesības (intelektuālais īpašums); skaidro, kādā gadījumā cita intelektuālās vai radošās pieredzes izmantošana ir plaģiāts. (VM.9.2.1.6./8.; VM.9.3.1.5.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu respektēt citu kultūru cilvēku saziņas tradīcijas un runas uzvedību starpkultūru dialogā. (Tikumi – laipnība, tolerance, solidaritāte; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) • Veido ieradumu ar sapratni izturēties pret dažādiem runātās valodas variantiem, to lietojumu noteiktās saziņas situācijās. (Tikumi – tolerance, laipnība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra) • Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uzklaut un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku. (Tikumi – gudrība, tolerance, savaldība; vērtības – cilvēka cieņa, kultūra)
<p>Jēdzieni: citas personas runas atainošanas veidi: teikumi ar tiešo runu, netiešā runa; citāti, citēšanas veidi.</p>	

Temata apguves norise

<p>Svešas runas nodošanas veidi: teikumi ar tiešo runu, netiešā runa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komentē, kas var traucēt veiksmīgu saskarsmi (runātāja/klausītāja kultūra); koriģē dialoga stratēģiju sarunbiedra nekorektas uzvedības situācijā. • Plāno noteiktas struktūras izteikumu. Pārveido vēstījumu par dialogu; komentē, kurš no tekstiem rada spilgtāku emocionālo iespaidu. • Analizē teksta struktūru: izskaidro virsraksta un pirmās frāzes lomu teksta organizācijā. Prognozē pēc virsraksta, slogana vai pirmās frāzes teksta tematu, tipu, stilu. • Raksturo autoru kā runātāja personību. • Komentē, kādus citas runas nodošanas veidus ir izmantojis autors un kāpēc. • Komentē tekstā tiešās runas izmantošanas stilistiskas iespējas: <ul style="list-style-type: none"> • daiļdarbā literārā varoņa runa ir viens no literārā tēla raksturojuma un autora attieksmes pret to izpausmes veidiem; • publicistikā ir precīza informācijas atainošana, notikuma gaisotnes atspoguļojums. • Skaidro, kādā gadījumā citas personas intelektuālās vai radošās pieredzes izmantošana ir plagiāts; korekti izmanto savā runā/tekstā atsauces uz avotiem vai idejas, viedokļa, vērtējuma autoru. • Redīgē savus un citu tekstus: atrod gramatiskās un stilistiskās kļūdas, paskaidro to rašanās iemeslus. • Sistematizē ziņas par citas personas runas atainošanas galvenajiem veidiem: teikumi ar tiešo runu, salikti pakārtoti teikumi ar netiešo runu, teikumi ar ievadītājpārdošiem un teikumiem, kas norāda uz ziņojuma avotu, vienkārši teikumi ar papildinātājiem, kas nosauc citas personas runas tematu. • Ar pieturzīmēm noformē piedāvātās sintaktiskās konstrukcijas rakstos, veido to shēmas. • Komentē saistījuma līdzekļu izvēli (ka, lai, vai) teikumos ar netiešo runu atkarībā no tā, kāds teikums pēc ziņojuma mērķa ir citas personas runa. • Pārveido viena strukturālā tipa sintaktiskās konstrukcijas citā. • Ievēro, analizē un labo sintaktiskās (teikuma struktūras) un interpunkcijas kļūdas. • Salīdzina krievu un latviešu valodas interpunkcijas normas, atrod atšķirības pieturzīmju lietojumā teikumos ar tiešo runu, ievēro šīs atšķirības savos rakstos. • Skaidro vārdu un vārdu savienojumu nozīmi dažādos veidos (vārdnīca, personīgā runas pieredze, konteksts, vārddarināšanas un semantiskā minējuma metodes).
<p>Citāti, citēšanas veidi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salīdzina dažādās kultūrās pieņemtās kultūras un runas tradīcijas (piemēram, attieksme pret ciemiņu), saprot, ka dažādās kultūrās attieksme pret vienu dzīves parādību var būt dažāda. Analizē garuma mērvienību nosaukšanas modeļus krievu valodā, salīdzina ar analogiem modeļiem citās valodās. • Komentē (interpretē) autora izvēlēto epigrāfu, nosaka pēc tā tematu, galveno domu, teksta noskaņu vai iespējamo saturu/stilu. Atlasa epigrāfus saviem tekstiem. • Reproducē tekstu ar piedāvāto saīsinājuma pakāpi (plāns, atstāstījums (tuvu tekstam, koncentrēts, izvēles), konspekts). • Atstāsta publicistiskus un daiļdarbu tekstus saskaņā ar gramatisko vai radošo uzdevumu, pauž savu problemātikas izpratni, interpretē sākotnējā teksta autora pozīciju. • Veido grāmatas reklāmu (buktreileru), izmantojot spilgtus citātus, kas var saistīt uzmanību. • Izmanto citātu, aforismu vai problēmjautājumu kā teksta virsrakstu. • Atrod citātus savas domas apstiprināšanai, vajadzības gadījumā to pareizi saīsina.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Starppriekšmetu saikne

<p>Vizuālā māksla 9.2. temats “Skaistuma un estētikas izpratne”</p> <p>Literatūra 9. kl. “Māksla. Kādus mākslinieciskās pašizpaušmes veidus es zinu?”</p> <p>SR: veido grāmatas reklāmu, pārdomā reklamēšanas stratēģijas, patstāvīgi izvēlas grāmatas, izvēlas videomateriālu, muzikālo materiālu, rada savu reklāmas tekstu, izvietoj e-vidē, raksta komentārus (4 vai 5 grāmatu treileriem). (VM.9.1.3.-5.; VM.9.1.1.11.; VM.9.2.1.3./4./6./8./9.; VM.9.3.1.3./4./7.)</p>	<p>Piedalās starppriekšmetu integrētā grāmatu treileru konkursā (latviešu un krievu valodā). (sk. MMP)</p> <p>Vērtēšanas konkursā piedalās ekspertu grupa, kuras sastāvā ir skolēni un latviešu, krievu valodas, mūzikas, vizuālās mākslas un datorikas skolotāji.</p>
--	--

Metodiskais komentārs

<p>Tiešā un netiešā runa</p>	<p>Skolēni veido priekšstatu par citu personu runas atainošanas veidiem, lai korekti varētu to lietot saziņā un savos dažādu tipa, stila un žanra tekstos. Pilnveido savas runas/teksta vērtēšanas prasmes prezentēšanas un uzstāšanās prasmes, arī e-vidē, ievērojot e-vides saskarsmes normas un likumus. Lieto pieturzīmes teikumos ar tiešo un netiešo runu un saprot to nozīmi rakstiskajā saziņā; mācās izskaidrot pieturzīmju lietojumu, ievērojot jēdzienisko, intonatīvo un sintaksisko saistījumu teikumā. Stāsta par krievu tautas pasaules uztveres īpatnībām un tās attieksmi pret pasauli, izmantojot informāciju no kulturoloģiskiem avotiem.</p>
-------------------------------------	--

<p>9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs</p>	<p>9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums</p>	<p>9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu? Citu personu runas atainošanas veidi</p>	<p>9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra. Valoda kā mūsu mantojums</p>
---	---	--	--

9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra.

Valoda kā mūsu mantojums

Ieteicamais laiks temata apguvei: 19 mācību stundas (28 % no mācību laika).

Temata apguves mērķis: pilnveidot priekšstatu par krievu valodu un kultūras nozīmi un lietojumu vietējā kopienā, Latvijā un pasaulē. Sistematizēt un paplašināt priekšstatu par tekstu kā valodas un runas vienību, kam piemīt īpašas pazīmes, kas atklāj teksta komunikatīvo mērķi, un par valodu kā komunikatīvu, zīmju sistēmu, tautas kultūras sastāvdaļu. Veidot teksta komplekso analīzi (sākuma priekšstats) no satura, struktūras un valodas aspekta, lai no šīm pozīcijām pilnveidotu savu tekstu.

Sasniedzamie rezultāti

Ziņas	Prasmes
<ul style="list-style-type: none"> • Daudzkultūru saziņā mēs varam panākt savstarpēju sapratni, pamatojoties uz apzinātu labvēlīgu attieksmi pret citu kultūru un valodu dažādību. (V.Li.2.) • Ikviens jauns teksts ir jauns skats uz pasauli, saskaņas ar citiem cilvēkiem meklējums. (V.Li.2.) • “Lasīšana – domubiedru līdzradīšanas process” (M. Bahtins) (V.Li.2.) • Radīt savu tekstu nozīmē dalīties savās domās un jūtās, skart prātus un sirdis, iedvesmot kādu un kļūt par sevis radītāju, kā arī domu, kas spēj mainīt pasauli labāku, paudēju. (V.Li.2.) • Teksts ir valodas un runas vienība, kam piemīt īpašas pazīmes, kas atklāj teksta komunikatīvo mērķi. Katrs teksts veidojas atbilstoši autora nolūkam, saskarsmes situācijai un komunikatīvajam mērķim. • Valoda ir komunikatīva zīmju sistēma, tautas kultūras sastāvdaļa. • “Ikkatra valoda ir templis, kurā rūpīgi tiek glabātas to ļaužu dvēseles, kuri runā šajā valodā” (Olivers Holms) (V.Li.3.) • Cieņa pret savu valodu un citu tautu valodām ir kulturāla cilvēka pazīme. “Visa cilvēka gudrības apjoms nav iekļaujams vienā valodā, un nav valodas, kurā var atklāt visas cilvēka uztveres formas un līmeņus.” (Ezra Paunds) Tāpēc pievēršanās citām valodām, tas nozīmē – kultūrām – ir iespēja kļūt bagātākam (V.Li.3.) 	<p>Saziņa kontekstā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ievēro runātāja, klausītāja, rakstītāja un lasītāja kultūru dažādās saziņas situācijās. Novērtē savas klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas kvalitāti pēc snieguma līmeņa apraksta vai klasē izstrādātajiem kritērijiem. Kontrolē savu runu mācību darbības laikā un ikdienas saziņā, analizē esošo komunikatīvo un runas kļūdu raksturojumu un rašanās iemeslus; nosaka to novēršanas veidus. (VM.9.1.1.5./7; VM.9.3.1.7./8.) <p>Teksts un teksteide</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analizē tekstus no satura aspekta – sniegtā informācija, tās precizitāte, pilnība, secīgums, sakarīgums; struktūras aspekta – dažādu tipu un žanru tekstu veidošanas noteikumu ievērošana; valodas aspekta – valodas līdzekļu izvēle atbilstoši komunikatīvajam nolūkam, valodas stilam, teksta tipam un žanram. Sniedz ieteikumus teksta pilnveidei. Rada savu tekstu, ņemot vērā šīs pozīcijas. (VM.9.2.1.2.-8.) <p>Valodas struktūra</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaidro savu priekšstatu par pasaules valodu saimi, par krievu valodu kā tās sastāvdaļu, tās vēsturi, attīstību un mūsdienu stāvokli; tās lomu cilvēka un tautas(-u) dzīvē, par valodas situāciju Latvijā un pasaulē. (VM.9.1.1.1.; VM.9.3.1.1.)
Komplekss sasniedzamais rezultāts	Ieradumi
<ul style="list-style-type: none"> • Skaidro savu priekšstatu par pasaules valodu saimi, par krievu valodu kā tās sastāvdaļu, tās vēsturi, attīstību un mūsdienu stāvokli; tās lomu cilvēka un tautas (-u) dzīvē. Iesaistās dialogos (t. sk. forumos, aptaujās, informācijas komentēšanā)/diskusijā par sabiedrībai svarīgiem un/vai kulturoloģiskiem tematiem (piemēram, par dažādu tautu valodas kultūras tradīcijām). Skaidro, kāpēc valodu sauc par tautas kultūras sastāvdaļu, savas un pasaules kultūras iepazīšanas veidu, stāsta par valodas situāciju Latvijā un pasaulē. Piedāvā īstenojamus risinājumus vietējās kopienas dzīves uzlabošanai. (VM.9.1.1.1.–6./9./10./11; VM.9.3.1.1.) • Noteic savas un citu personu klausīšanās un runas, lasīšanas un rakstu kultūras līmeni, cieņpilni rīkojas, pamanot un labojot citu personu valodas kļūdas; mērķtiecīgi pilnveido savas valodas un komunikatīvās prasmes. Analizē savu runu no tikumīgas un morālās pozīcijas viedokļa, uzņemas atbildību par tās pilnveidošanu. (VM.9.1.1.7.; VM.9.3.1.7./8.) • Veido teksta komplekso analīzi (sākuma priekšstats) no satura, struktūras un valodas aspekta, sniedz ieteikumus teksta pilnveidei; veido savu tekstu (t. sk. e-vidē) par sev vai/un sabiedrībai svarīgiem tematiem. (VM.9.2.1.2.-8.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Veido ieradumu ar cieņu izturēties pret latviešu valodu un citu tautu valodām. (Tikumi – atbildība, gudrība; vērtības – latviešu valoda, kultūra) • Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos. (Tikumi – atbildība, gudrība, tolerance; vērtības – cilvēka cieņa, darba tikums) • Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – darba tikums) • Veido ieradumu lasīt augstvērtīgus literāros darbus un aizgūt no tiem ierosmes savas valodas attīstībai. (Tikumi – centība, gudrība; vērtība – kultūra)
<p>Jēdzieni: teksts, temats, teksta galvenā doma; teksta tipi; domas attīstīšanas paņēmieni; teikumu saistīšanas veidi tekstā, runātāja, klausītāja, lasītāja un rakstītāja kultūra.</p>	

Temata apguves norise

<p>Teksts (temats, teksta galvenā doma; tekstu tipi; autora komunikatīvais nolūks; pirmā frāze tekstā; domas attīstīšanas paņēmieni; teikumu saistīšanas veidi tekstā; dialogi ar tekstu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plāno mācību vielas apguvi, nosaka jau zināmo par noteikto tematu un to, ko vēl būs jāapgūst; plāno darba izpildes posmus. • Analizē tekstus no satura aspekta – sniegtā informācija, tās precizitāte, pilnība, secīgums, sakarīgums; struktūras aspekta – dažādu tipu un žanru tekstu veidošanas noteikumu ievērošana; valodas aspekta – valodas līdzekļu izvēle atbilstoši komunikatīvajam nolūkam, valodas stilam, teksta tipam un žanram. • Nosaka tematu, galveno domu, stilu un teksta tipu; analizē virsraksta izvēli, izmantotos domas attīstīšanas paņēmienus, valodas izteiksmīgumu; novērtē informāciju. • Argumentēti prognozē pēc virsraksta/pirmās frāzes teksta saturu, tā tipu un stilu. • Plānojot tekstu, ievēro saziņas situāciju, komunikatīvo uzdevumu. • Ievēro teksta veidošanas likumības: lai teksta saturs atbilstu nolūkam, būtu komunikatīvi nozīmīgs: <ol style="list-style-type: none"> 1) izklāsta to precīzi, pilnīgi, secīgi, sakarīgi, atbilstoša struktūra (ievēro dažādu žanru tekstu veidošanas noteikumus, ievada un nobeiguma noformēšanu, izmanto pārejas no vienas daļas uz citu, teikumu un teksta daļu saistīšanas paņēmienus); 2) izvēlas valodas līdzekļus atbilstoši komunikatīvajam nolūkam, runas stilam, teksta tipam un žanram. • Veido dažādus teksta plāna veidus. • Rediģē citu autoru un savus tekstus, izmantojot apgūtos paņēmienus. • Rada digitālos tekstus (pēc parauga).
<p>Runātāja, klausītāja, lasītāja un rakstītāja kultūra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izveido (kopā ar klasesbiedriem) atgādni “Runas kultūra”; analizē esošo komunikatīvo un runas kļūdu raksturojumu un to rašanās iemeslus; nosaka to novēršanas veidus; vērtē savu klausīšanās, runāšanas, lasīšanas, rakstīšanas kvalitāti pēc snieguma līmeņa apraksta vai klasē izstrādātajiem kritērijiem, mērķtiecīgi pilnveido savas komunikatīvās prasmes. • Komunikatīvi jēgpilni mijiedarbojas saziņas, kopīga uzdevuma veikšanas, aktuālu tematu apspriešanas laikā; pārvalda runas nacionālās kultūras normas dažādās formālās un neformālās starppersonu un starpkultūru saziņas procesā: <ul style="list-style-type: none"> • izklāsta un pamato savu viedokli, noskaidro un izvērtē sarunbiedra viedokli: korekti un argumentēti pierāda savu viedokli/kritiski izturas pret savu viedokli, nepieciešamības gadījumā spēj atzīt savu uzskatu kļūdainību un koriģē savu pozīciju; • novērš dialoga laikā esošos sarežģījumus komunikācijā, kas radušies, sarunbiedram neizprotot/nepieņemot dialoga uzdevumus, formu vai saturu. • Analizējot dailliteratūras tekstus, izvērtē runas izteikuma estētisko pusi. • Raksturo autoru kā runātāja personību, par pamatu ņemot viņa teksta analīzi. • Komentē citu sprieduma saturu, novērtē to pēc domas paušanas skaidrības un pilnības. • Mācās atklāt ziņojuma slēpto jēgu, pretoties apziņas manipulācijām. • Apzinās savu atbildību par iegūto zināšanu ticamību un izplatību. • Atpazīst publicistiskajiem tekstiem raksturīgu valodas un runas līdzekļu iedarbīgumu uz lasītāju. • Formulē savu viedokli (pozīciju), argumentē to, uztver sarunbiedra(-u) viedokli, pauž attieksmi pret to.

**Valoda, kurā garīgi
pilnveidojas visa tauta**

- Piedalās sagatavotos un spontānos dialogos par sabiedrībā nozīmīgiem tematiem.
- Piedalās izpētē un apspriedē par tematu “Kāpēc valodu sauc par tautas kultūras sastāvdaļu, savas un pasaules kultūras iepazīšanas veidu? Kāda ir valodas situācija Latvijā un pasaulē? Kāpēc cieņa pret savu valodu un citu tautu valodām ir kulturāla cilvēka pazīme?”
- Iepazīstas ar personībām, krievu kultūras artefaktiem un vērtībām kulturoloģiskos tekstos; rekonstruē senču apkārtējās pasaules uztveres veidu, etimoloģiski analizējot vārdus – nosaukumus (*зорница, ведьма, вещиц, волнушка, метель, вьюга, поземка* u dr.). Salīdzina simboliskos tēlus latviešu un krievu valodā.
- Salīdzina dažādu tautu valodu runas kultūras tradīcijas; skaidro ar piemēriem, kas ir kultūru konflikts; kā dažādu kultūru pārstāvju runas kultūra var atspoguļot apkārtējās pasaules uztveres nacionālās kultūras specifiku.
- Piedalās grupu darbā dažādās lomu pozīcijās, novērtē sava darba un grupas/pāra darba kvalitāti.
- Noskaidro vārda etimoloģiju, lai atklātu tālo senču domāšanas īpatnības un pasaules uztveri.
- Komentē morfēmas lomu mākslinieciskā tēla veidošanā; atklāj autora neologismu nozīmi, balstoties uz vārdu veidojošām morfēmām.
- Izmanto savā runā (mutvārdos un rakstos) leksiskos un gramatiskos sinonīmus.
- Veic morfoloģisko, morfēmisko, vārddarināšanas, fonētiski ortogrāfisko vārdu analīzi, teikuma sintaktisko analīzi; risina ortogrāfiskos uzdevumus.

Mācību līdzekļi

Skola2030 mācību līdzeklis.

Pielikumi

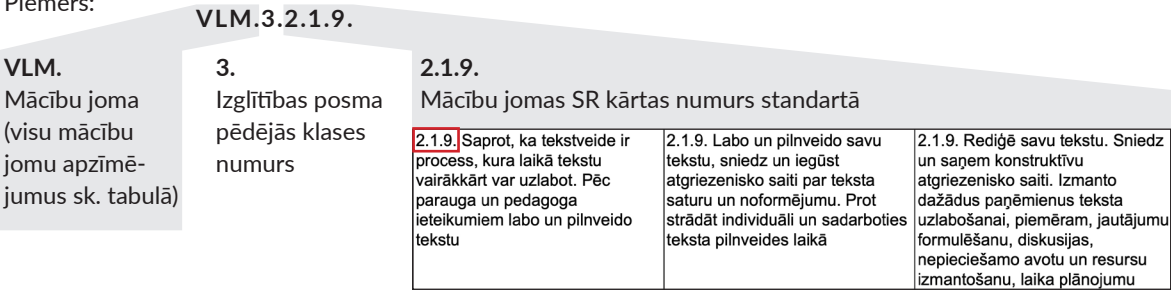
1. pielikums

Mācību priekšmetu programmu paraugos lietotie kodi

Atsaucei uz standartu* mācību priekšmetu programmās izmantoti šādi plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu (SR) un lielo ideju (Li) kodi. (Standarta pielikumi, kuros lietoti šie kodi, atrodami *Skola2030* tīmekļa vietnē.)

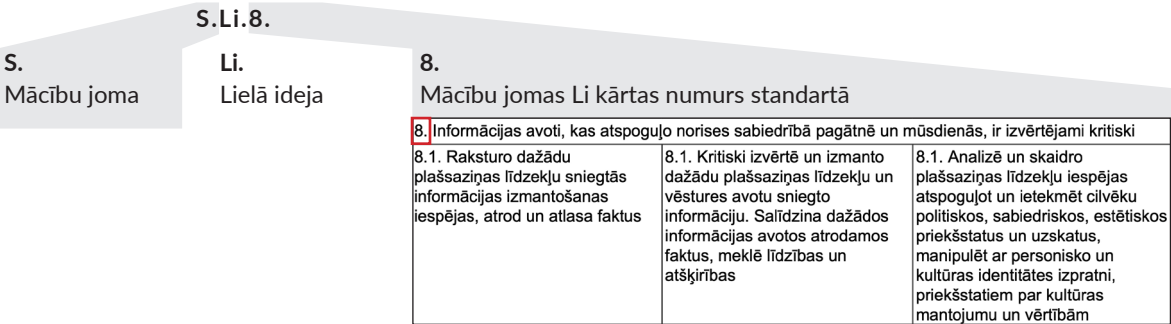
SR kodi

Piemērs:

Li kodi

Piemērs:

Mācību jomu apzīmējumi

V	Valodu mācību joma	
	VL	Latviešu valoda
	VLM	Latviešu valoda un literatūra izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautību izglītības programmas
	VS	Svešvaloda
	VM	Mazākumtautības valoda
K	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	
S	Sociālā un pilsoniskā mācību joma	
D	Dabaszinātņu mācību joma	
M	Matemātikas mācību joma	
T	Tehnoloģiju mācību joma	
F	Veselības un fiziskās aktivitātes mācību joma	

* Ministru kabineta 2018. gada 27. novembra noteikumi Nr. 747 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem".

2. pielikums

Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti caurviju prasmēs, beidzot 3., 6. un 9. klasi

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
1. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana		
1.1. Ar skolotāja palīdzību formulē jautājumus ar personisko pieredzi saistītās situācijās. Vienkāršu informāciju salīdzina un grupē pēc dotajiem kritērijiem.	1.1. Ar skolotāja palīdzību formulē jautājumus situācijās ar dažādiem kontekstiem. Salīdzina, novērtē, savieno informāciju, grupē to pēc dotajiem kritērijiem. Pārbauda informācijas ticamību.	1.1. Ar/bez skolotāja palīdzības formulē atvērtus, uz izziņu vērstus jautājumus problēmsituācijās un situācijās, kas ietver vairākas jomas. Raksturo rezultātus, savu darbību. Analizē, izvērtē un savieno dažādu veidu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu. Tiecas iegūt precīzu informāciju.
1.2. Ar skolotāja palīdzību formulē vienkāršus secinājumus.	1.2. Ar skolotāja palīdzību atšķir svarīgo no mazāk svarīgā, situācijai atbilstošo no neatbilstošā. Formulē tiešus, vienkāršus secinājumus.	1.2. Ar/bez skolotāja palīdzības veido loģiskus spriedumus, vispārina vienkāršas situācijās. Atšķir faktus no viedokļa. Formulē pamatotus secinājumus.
1.3. Ar skolotāja palīdzību izvēlas risinājumu problēmai.	1.3. Ar skolotāja palīdzību atpazīst un formulē problēmu saistībā ar noteiktu lielumu (īpašībām, uzbūvi, darbību, izpausmēm u. tml.). Piedāvā risinājumus problēmsituācijām, izvēlas labāko un nolemj to īstenot.	1.3. Ar/bez skolotāja palīdzības nosaka reālas vajadzības un raksturo problēmas būtību – atpazīst un formulē problēmu kontekstā, kuru raksturo savstarpēji atkarīgi lielumi, aspekti, cēloņsakarības. Izsaka un analizē idejas problēmsituācijās, piedāvā risinājumus, izvēlas labāko un nolemj to īstenot.
1.4. Ar skolotāja palīdzību veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to, izvērtē rezultātu.	1.4. Ar skolotāja palīdzību veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to, eksperimentē praktiski, veidojot reālus modeļus un objektus, izpētot īpašības un pārbaudot pieņēmumu, izvērtē paveikto pēc dotajiem kritērijiem.	1.4. Ar/bez skolotāja palīdzības veido izvēlētās problēmas risinājuma plānu, īsteno to un, ja nepieciešams, darba gaitā plānu pielāgo situācijai. Meklē citu pieeju, paņēmienu, ja tas nepieciešams. Izvērtē paveikto un plāno uzlabojumus turpmākajam darbam.
2. Jaunrade un uzņēmējspēja		
2.1. Ir atvērts jaunai pieredzei. Ar prieku fantazē par iespējamiem neierastiem risinājumiem.	2.1. Nebijušas situācijas uztver ar ieinteresētību, izmanto iztēli, lai veidotu neikdienišķas sakarības. Uzdrīkstas mēģināt paveikt kaut ko jaunu.	2.1. Uz pasauli raugās ar zinātkāri, iztēlojas nebijušus risinājumus. Ir gatavs pieņemt nenoteiktību un jaunus izaicinājumus.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
2.2. Ar skolotāja palīdzību uzdod jautājumus par esošo situāciju. Lai radītu idejas, iedvesmojas no citu darbiem.	2.2. Ar skolotāja palīdzību izvērtē situāciju un izmanto radošās domāšanas stratēģijas, lai nonāktu pie idejām tās pilnveidei, iedvesmojas no citu idejām. Izzina pieejamos resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras), lai īstenotu ideju.	2.2. Ar/bez skolotāja palīdzības izzina situāciju no dažādiem skatpunktiem, lieto un pielāgo situācijai atbilstošas radošās domāšanas stratēģijas, lai nonāktu pie jaunām un noderīgām idejām, iedvesmojas no citu pieredzes. Izmanto pieejamos resursus (cilvēku, zināšanu, kapitāla, infrastruktūras), lai īstenotu savu ieceru.
2.3. Ar skolotāja palīdzību nonāk pie sev jaunas un noderīgas idejas un īsteno to, nepadodas, ja neizdodas to īstenot, bet mēģina vēlreiz.	2.3. Ar skolotāja palīdzību viens vai grupā spēj jau esošiem risinājumiem vai produktiem vairo pievienoto vērtību, plāno darbu un apzina resursus, lai īstenotu radīto ideju. Saskaroties ar grūtībām, meklē atbalstu un izmanto to.	2.3. Ar/bez skolotāja palīdzības viens vai grupā spēj radīt jaunu un sev vai citiem noderīgu produktu vai risinājumu, prot vadīt procesu no idejas radīšanas līdz tās īstenošanai. Saskaroties ar grūtībām, neatlaidīgi meklē un rod risinājumu.
3. Pašvadīta mācīšanās		
3.1. Ar skolotāja palīdzību plāno savas darbības soļus, lai to izpildītu.	3.1. Ar skolotāja palīdzību plāno mācīšanās mērķus, plāno, kā tos īstenot gan vienatnē, gan grupā.	3.1. Ar/bez skolotāja palīdzības izvērta īstermiņa un ilgtermiņa mērķus, plāno to īstenošanas soļus, uzņemas atbildību par to izpildi.
3.2. Ar skolotāja palīdzību pastāsta par savas mācīšanās prasmēm, kas padodas vislabāk, kas neizdodas.	3.2. Ar skolotāja palīdzību nosauc savas darbības stiprās un vēl pilnveidojamās puses, analizē personiskās īpašības un uzvedību, kas ietekmē izvēli, panākumus vai neizdošanos.	3.2. Ar/bez skolotāja palīdzības analizē savas darbības saistību ar personiskajām īpašībām un uzvedību. Atpazīst savas darbības stiprās puses un ar pieaugušā atbalstu rod dažādus veidus, kā attīstīt savas domāšanas un uzvedības pilnveidojamās puses.
3.3. Ar skolotāja palīdzību izmanto vairākas uzmanības noturēšanas, iegaumēšanas un atcerēšanas stratēģijas.	3.3. Ar skolotāja palīdzību lieto dažādas domāšanas stratēģijas atbilstoši mācību kontekstam.	3.3. Ar/bez skolotāja palīdzības izmanto savas domāšanas stiprās puses un situācijai atbilstošas domāšanas stratēģijas, lai attīstītu savas spējas un uzlabotu sniegumu.
3.4. Ar skolotāja palīdzību skaidro dažādu emociju ietekmi uz savu domāšanu un uzvedību. Ikdienišķās situācijās emocijas pauž sociāli pieņemami.	3.4. Pauž savas emocijas sociāli pieņemami arī neikdienišķās situācijās. Ar skolotāja palīdzību skaidro faktorus, kas mācību situācijā rada dažādas emocijas, motivē sevi darbībai. Ar skolotāja palīdzību lieto apgūtos stresa pārvaldīšanas paņēmienus.	3.4. Mācību procesa laikā vada emocijas un uzvedību sociāli pieņemami. Ar/bez skolotāja palīdzības analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu.
3.5. Mācību procesā ar skolotāja palīdzību novērtē savu mācību darbu un mācīšanās pieredzi.	3.5. Ar skolotāja palīdzību seko iepriekš izvirzītu snieguma kritēriju izpildei.	3.5. Ar/bez skolotāja palīdzības seko iepriekš izvirzītu snieguma kritēriju izpildei. Kļūdas izmanto, lai mainītu savu darbību. Mācīšanās gaitā ar skolotāja palīdzību pārplāno dažus soļus, lai nonāktu pie labāka risinājuma.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
4. Sadarbība		
4.1. Ar skolotāja palīdzību pauž vārdos savas vajadzības, domas un emocijas, izprot, kā citu sejas izteiksme un ķermeņa valoda saistās ar konkrētu emociju un kā emocijas ietekmē attiecības ar citiem.	4.1. Ar skolotāja palīdzību aktualizējot savu rīcību, mācās patstāvīgi pārvaldīt savas emocijas un saglabā labvēlīgu attieksmi saskarsmē ar citiem.	4.1. Ar/bez skolotāja palīdzības izvērtē citu cilvēku emocijas un rīcības iemeslus, izrāda empātiju un pielāgo savu uzvedību un komunikācijas veidu atbilstoši situācijai.
4.2. Ar skolotāja palīdzību apzināti lieto savas sociālās prasmes, lai ar citiem nodibinātu un uzturētu pozitīvas attiecības un iesaistītos sociālās aktivitātēs.	4.2. Ar skolotāja palīdzību saziņā ar citiem atbilstoši situācijai lieto dažādus saziņas veidus un veido sarunu ar cilvēku, kuram ir atšķirīgs viedoklis. Atzīst un respektē viedokļu dažādību, pieņem kopējus lēmumus par piemērotāko rīcību un risina konfliktus pazīstamās situācijās.	4.2. Ar/bez skolotāja palīdzības pauž savu un uzklausa otra viedokli, ievērojot cieņu pret sarunas partneri, rod vienojošu viedokli situācijā, kad pusēm ir atšķirīgi uzskati.
4.3. Ar skolotāja palīdzību sadarbojas ar citiem kopēju uzdevumu veikšanai.	4.3. Strādā komandā, pieņem un sadarbojas ar dažādiem cilvēkiem, lai sasniegtu konkrētu mērķi.	4.3. Sadarbojas ar citiem atbilstoši situācijai, ievērojot citu cilvēku vajadzības.
5. Pilsoniskā līdzdalība		
5.1. Ar skolotāja palīdzību saskata vienkāršas kopsakarības sabiedrībā (klasē, skolā, ģimenē un vietējā kopienā).	5.1. Ar skolotāja palīdzību saskata kopsakarības sabiedrībā, vidē un kopienā, kā arī savu ietekmi, lomu un nepieciešamību iesaistīties savas kopienas dzīves uzlabošanā. Skaidro vienas rīcības dažādās sekas (to ietekmi uz citiem cilvēkiem, attiecībām, vidi).	5.1. Ar/bez skolotāja palīdzības skaidro savu skatījumu par kopsakarībām sabiedrībā, vidē, kopienā un pamato to, saistot ar dažādos avotos gūtu informāciju un statistikas datiem. Analizē, kā atsevišķu indivīdu rīcība ietekmē sabiedrību un vidi.
5.2. Ievēro, ka dažādiem cilvēkiem ir atšķirīgi viedokļi, nosauc savas vērtības. Ar skolotāja palīdzību rīkojas saskaņā ar savām vērtībām.	5.2. Ar skolotāja palīdzību meklē pamatojumu citu rīcībai un viedokļiem, nosauc un pamato savas, ģimenes locekļu, skolas vērtības. Rīkojas saskaņā ar savām vērtībām.	5.2. No pieredzes, kā arī analizējot dažādus avotus, secina, kā vērtības laika gaitā var mainīties. Balstoties savās vērtībās, ar skolotāja palīdzību izvēlas pasākumus, kuros iesaistīties, pamato savu izvēli vai iemeslus neiesaistīties. Virza savu rīcību saskaņā ar savām vērtībām, pamato savas izvēles.

Beidzot 3. klasi	Beidzot 6. klasi	Beidzot 9. klasi
5.3. Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā un ar skolotāja palīdzību rīkojas atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām. Veic uzticētos pienākumus.	5.3. Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā, ar skolotāja palīdzību pamato ar to saistītās izvēles, meklē labāko risinājumu un ievēro sev izvirzītos noteikumus.	5.3. Patstāvīgi ievēro sev izvirzītos noteikumus, lai būtu uzticams un uz viņu varētu paļauties. Ar/bez skolotāja palīdzības analizē savu iesaisti globālos procesos un rīkojas atbildīgi. Skaidro savas rīcības sekas un uzņemas par to atbildību.
5.4. Ar skolotāja palīdzību iesaistās skolas dzīves uzlabošanā.	5.4. Ar skolotāja palīdzību iesaistās vietējās kopienas dzīves uzlabošanā un analizē, vai un kā iesaiste mainījusi kopienas dzīvi.	5.4. Ar skolotāja palīdzību izstrādā īstenojamus un ilgtspējīgus risinājumus vietējās kopienas dzīves uzlabošanai. Sadarbībā ar citiem kādu no tiem īsteno.
6. Digitālā pratība		
6.1. Ar skolotāja palīdzību izmanto digitālās tehnoloģijas mācību uzdevumu veikšanai.	6.1. Ar skolotāja palīdzību izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai, pārraidei un pamato digitālo tehnoloģiju lietojuma nepieciešamību.	6.1. Ar/bez skolotāja palīdzības izvēlas un izmanto iecerei vai uzdevumam piemērotākās digitālo tehnoloģiju sniegtās iespējas, lieto tās pašrealizācijai.
6.2. Ar skolotāja palīdzību nosaka digitālās komunikācijas veidus.	6.2. Ar skolotāja palīdzību nosaka digitālās komunikācijas veidus, to mērķus, formātus un ietekmi uz auditoriju. Izmanto digitālās tehnoloģijas komunikācijai un sadarbībai.	6.2. Ar/bez skolotāja palīdzības atbildīgi izmanto digitālo komunikāciju konkrētiem mērķiem, izvērtējot tās piemērotību mērķgrupas vajadzībām.
6.3. Ar skolotāja palīdzību atpazīst mediju radītus un popularizētus tēlus un simbolus.	6.3. Ar skolotāja palīdzību analizē mediju lomu realitātes konstruēšanā un novērtē dažādu informācijas avotu, tajā skaitā digitālā formā pieejamo avotu, ticamību.	6.3. Ar/bez skolotāja palīdzības analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību.
6.4. Ar skolotāja palīdzību skaidro, kā digitālās tehnoloģijas ietekmē ikdienu.	6.4. Ar skolotāja palīdzību skaidro savu izpratni par digitālo tehnoloģiju lomu sabiedrībā un pašrealizācijā. Ievēro veselīgus un drošus tehnoloģiju lietošanas paradumus.	6.4. Ar/bez skolotāja palīdzības analizē un novērtē tehnoloģiju ietekmi uz garīgo un fizisko veselību, sabiedrību un vidi. Ievēro veselīgus un drošus tehnoloģiju lietošanas paradumus, pamato to nepieciešamību.

3. pielikums

Skolēnam attīstāmie ieradumi mazākumtautības valodas mācību priekšmetā

1.–3. klase

1. Veido ieradumu rakstīt glīti, skaidri un salasāmi, attīstot prieku par spēju pierakstīt sev nepieciešamo un interesanto informāciju.
2. Attīsta ieradumu veidot cieņpilnas attiecības, ievērojot saziņas kultūru saskarsmē.
3. Attīsta ieradumu rūpēties par savu veselību, rakstot ieņemot pareizu ķermeņa pozu, pareizi turot rakstāmpiederumu un novietojot burtnīcu.
4. Veido ieradumu korekti pārjautāt un precizēt jautājumu vai citu informāciju, ja to nav sapratis.
5. Veido ieradumu palūkoties uz sevi kā ieinteresētu lasītāju un izvēlēties grāmatas, kuru lasīšana aizrauj un sagādā prieku. Attīsta sapratni par aktīva lasītāja un prasmīga rakstītāja cēloņsakarību.
6. Veido ieradumu domāt un rakstīt radoši, uzdrīkstēties fantazēt.
7. Analizējot literāro tekstu varoņu īpašības un rīcību, veido ieradumu saskatīt citu cilvēku viedokli, uztvert viņu emocijas, lai labāk saprastu sevi un veidotu attiecības ar apkārtējiem.
8. Veido ieradumu paveikt mācību uzdevumus līdz galam, pildīt tos, rūpīgi izlasot vai noklausoties izpildes noteikumus.
9. Veido ieradumu veikt pierakstus (piezīmes), lai mācītos sevi organizēt darbam un izmantotu šos pierakstus, veidojot savus mutvārdu vai rakstveida tekstus.
10. Veido ieradumu ar cieņu izturēties pret Latvijas valsts simboliem, censties izprast to nozīmi.

4.–6. klase

1. Veido ieradumu aktīvi demonstrēt savu dalību un attieksmi sarunas laikā – ar stāju, acu kontaktu, žestiem un mīmiku.
2. Veido ieradumu uzmanīgi uzklaut saziņas partneru izteikumus diskusiju laikā, būt iecietīgam pret atšķirīgiem viedokļiem.
3. Veido ieradumu skaidri un saprotami izteikt savas domas.
4. Veido ieradumu iepriekš rūpīgi pārdomāt publisku izteikumu saturu un snieguma formu.
5. Veido ieradumu atklāti paust un aizstāvēt savus uzskatus, ja nepieciešams, izteikt arī nepopulāru viedokli.
6. Veido ieradumu, izmantojot citu veidotu informāciju, atsaukties uz avotu (autoru, nosaukumu, interneta saiti).
7. Veido ieradumu rūpīgi noformēt lietīšķā stila dokumentus (arī digitālajā formā un e-vidē), ievēro sarakstē valodas kultūras normas.
8. Veido ieradumu paust pieklājīgu attieksmi un lietot korektu valodu elektroniskajos saziņas līdzekļos (īpaši – sociālajos medijos).
9. Veido ieradumi precīzi un adresātam saprotami lietot rakstzīmes, simbolus un saīsinājumus elektroniskajos saziņas līdzekļos.
10. Attīsta ieradumu izmantot dažādus uzziņu avotus un elektroniskos pārbaudes rīkus sava teksta kvalitātes uzlabošanai.

7.–9. klase

1. Veido ieradumu paust tikai pārbaudītu, uzticamu un pašam saprotamu informāciju.
2. Veido ieradumu apzināties teksta veidošanu kā ilgstošu, secīgu un rūpīgu darba procesu.
3. Veido ieradumu respektēt citu kultūru cilvēku saziņas tradīcijas un runas uzvedību starpkultūru dialogā.
4. Veido ieradumus izturēties iecietīgi un pielāgot savu runu klausītājiem, kas šo valodu labi nepārvalda vai sazinās ar grūtībām.
5. Veido ieradumu cieņpilni rīkoties, pamanot un labojot savas un citu personu valodas kļūdas runā un rakstos.
6. Veido ieradumu ar sapratni izturēties pret dažādiem runātās valodas variantiem, to lietojumu noteiktās saziņas situācijās.
7. Veido ieradumu pieklājīgi izturēties diskusiju laikā, uzklausi un objektīvi novērtēt dažādus viedokļus, skaidri un korekti izteikt savus argumentus, iebildumus vai kritiku.
8. Veido ieradumu ar cieņu izturēties pret latviešu valodu un citu tautu valodām.
9. Veido ieradumu lasīt augstvērtīgus literāros darbus un aizgūt no tiem ierosmes savas valodas attīstībai.

4. pielikums

Mazākumtautības (krievu) valodas mācību priekšmeta programmas tematu pārskats

<p>1. klase</p>	<p>1.1. Sveika, skola! Kā mēs varam pastāstīt par sevi, skolu, klasi un klasesbiedriem?</p>	<p>1.2. Mana ģimene Kāpēc vajadzīgi burti? Kā atšķiras skaņa un burts?</p>	<p>1.3. Draugiem par draugiem Kā mēs varam atšķirt tekstu no citām valodas vienībām?</p>	<p>1.4. Mana dzimtā zeme Kā mēs pēc jautājumiem atšķirsim vārdus, kas nosauc priekšmetus, pazīmes un darbību, un veidosim teikumus?</p>	
<p>2. klase</p>	<p>2.1. Rudens – priecīgs vārds! Kā mēs izcelsim teikumus mutvārdu runā un pareizi tos uzrakstīsim?</p>	<p>2.2. Sveika, ziema! Kā mēs varam atšķirt teikuma virslocekļus un palīglocekļus, noteikt saikni starp vārdiem teikumā?</p>	<p>2.3. Tas ir pavasaris! Kādus ortogrāfijas likumus, nosakot skaņas un burtus, iemācīsimies lietot (neuzsvērtie patskaņi vārda saknē; pāru līdzskaņi vārda saknē; dubultie līdzskaņi)?</p>	<p>2.4. Lūk, arī vasara uz sliekšņa! Kā mēs atradīsim tekstā vārdus, kas nosauc priekšmetus, īpašības un darbības, noteiksim to lomā teikumā?</p>	
<p>3. klase</p>	<p>3.1. Novads, kurā es dzīvoju Kā mēs pēc jautājuma un teksta satura varam atšķirt teksta veidu (apraksts un vēstījums)?</p>	<p>3.2. Mūsu kaimiņi Kā mēs dažādi pārbaudīsim pareizrakstību vārda saknē (mainot vārda formu, izvēloties vienas saknes vārdus ar uzsvērtu patskaņi un izmantojot ortogrāfijas vārdnīcu)?</p>	<p>3.3. Vienotība daudzveidībā Kā mēs atšķirsim, salīdzināsim, īsi raksturosim lietvārdus un īpašības vārdus (dzimte, skaitlis, locījums)?</p>	<p>3.4. Apkārt pasaulei Kā mēs noteiksim darbības vārda gramatiskās pazīmes (laiks un skaitlis)?</p>	
<p>4. klase</p>	<p>4.1. Kā sazinās pasaule? Kā valoda palīdz mums sazināties, iepazīt un nosaukt apkārtējo pasauli, izteikt jūtas?</p>	<p>4.2. Atklājot teksta noslēpumus Kā mēs veidosim stāstu par noteiktu tematu, izmantojot dažādus teksta veidus (vēstījums, apraksts, pārspridums)?</p>	<p>4.3. Vārdu savienojumi, vienkārši un salikti teikumi Kā pareizi lietot pieturzīmes teikumā ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem un saliktā teikumā?</p>	<p>4.4. Valodas kultūra: ortoēpija, ortogrāfija, interpunkcija Kādu runu uzskata par pareizu?</p>	

5. klase	5.1. Ko var pastāstīt vārds? Vārds kā daudzveidīga parādība	5.2. Kā izvēlēties spilgtus, precīzus un iederīgus vārdus savai runai vai tekstam? Vārds leksikas līmenī	5.3. Dabas skaņas un valodas mūzika. Kā raksta dzejoļus, un kāda šajā procesā ir nozīme fonētikai? Vārds fonētikas līmenī	5.4. Kā noskaidrot, parādīt un pierādīt, kā veidots vārds? Vārds vārddarināšanas līmenī	
6. klase	6.1. Gramatikas un stilistikas loma valodā Vārds morfoloģijas līmenī, valodas stili	6.2. Kā lietvārds palīdz saprast tekstu un pasaules ainu?	6.3. Kā apraksta pasauli? Īpašības vārds	6.4. Kāda vārdšķira palīdz papildināt tekstus ar faktiem? Skaitļa vārds	6.5. Kāpēc darbības vārdu uzskata par vārdšķiru ar visplašākajām iespējām, un kā izmantot darbības vārdus?
7. klase	7.1. Kādi vārdi palīdz aprakstīt darbības apstākļus un veidot strukturētu runu? Apstākļa vārdi	7.2. Ar kādu mērķi runā izmanto vietniekvārdus? Vietniekvārdi	7.3. Kā īpašas darbības vārda formas palīdz veidot iedarbīgu un saturiski bagātāku runu? Īpašas darbības vārda formas – lokāmie un nelokāmie divdabji	7.4. Kam un kā palīdz palīgvārdi? Palīgvārdi, izsaukmes vārdi	
8. klase	8.1. Kā izvēlēties dialoga stratēģiju, lai saziņa būtu efektīva? Dialoga māksla	8.2. Kā savieno vārdus? Vārdu sintaktiskie sakari	8.3. Kā pauž domas, jūtas, gribu, izmantojot sintaktiskos sinonīmus? Vienkāršs teikums	8.4. Kā papildina, precizē, paskaidro domas vienkāršos teikumos? Sarežģītas struktūras vienkāršs teikums	
9. klase	9.1. Kā ar valodu izteikt sevi? Valodas personība, valodas meistarība un monologs	9.2. Kā spriest un runāt par sarežģīto? Salikts teikums	9.3. Kā korekti izmantot citu personu runu? Citu personu runas atainošanas veidi	9.4. Kā radīt un pilnveidot savu neatkārtojamo runas manieri? Teksts. Runas un izpratnes kultūra. Valoda kā mūsu mantojums	

5. pielikums

Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi

Izmantošanas nolūks	Mācību līdzekļu veids	Mācību līdzekļi
Mācību stundu sagatavošanai un demonstrējumiem	Metodiskie materiāli	<ul style="list-style-type: none"> • VISC izstrādātie metodiskie materiāli [tiešsaiste] – [skatīts 01.10..2020.]. Pieejams: https://www.visc.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-1 • VISC apstiprinātā mācību literatūra [tiešsaiste] – [skatīts 01.10..2020.]. Pieejams: https://www.visc.gov.lv/lv/macibu-literatura • Skola2030 mācību līdzekļi.
	Darba piederumi	Kancelejas piederumi
	Uzskates materiāli, modeļi	Attēlu komplekti (sižetiski un priekšmetu attēli), vizuāli materiāli, plakāti, didaktiskās spēles, audio un video materiāli u. c.
	Iekārtas	Daturs, datu kamera, projektoris, interaktīvā tāfele, programmatūras tekstastrādei, videoapstrādei u. tml.
Skolēniem darbam (individuālajam/pāru/grupu darbam) un informācijas ieguvei	Mācību materiāli	<ul style="list-style-type: none"> • VISC apstiprinātā mācību literatūra [tiešsaiste] – [skatīts 01.10.2020.]. Pieejams: https://www.visc.gov.lv/lv/macibu-literatura. Saraksts publicēts bibliotēku informācijas sistēmā "ALEPH 500" • Skola2030 mācību līdzekļi • Elektroniskie izziņas avoti <ul style="list-style-type: none"> • Latviešu valodas rokasgrāmata [tiešsaiste] – [skatīts 01.10.2020.]. Pieejams: http://valodasrokasgramata.lv/; • Справочно-информационный интернет-портал "Русский язык" [tiešsaiste] – skatīts 01.10.2020.]. Pieejams: http://gramota.ru/; • Национальный корпус русского языка [tiešsaiste] – [skatīts 01.10.2020.]. Pieejams: https://ruscorpora.ru/new/; • Русский язык: говорим и пишем правильно [tiešsaiste] – [skatīts 01.10.2020.]. Pieejams: http://gramma.ru/. • Dažāda žanra teksti, publikācijas par valodas un literatūras jautājumiem, vārdnīcas, enciklopēdijas, rokasgrāmatas, kuru saturs atbilst plānoto skolēnam sasniedzamo rezultātu īstenošanai.
	Piederumi, iekārtas, ierīces mācību vides nodrošināšanai	Viegli pārvietojami skolēnu darba galdi, datori vai planšetdatori ar interneta pieslēgumu, datu kamera, projektoris, interaktīvā tāfele, kancelejas piederumi.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē